

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

2/2018

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Roman Fiala
Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Věra Kůrková,
JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXX, Index 47 301

Číslo 2/2018 vychází 20. 4. 2018

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Adhezní řízení	č. 7
Důvod dovolání, že byl uložen druh trestu, který zákon nepřipouští	č. 9
Mladistvý	č. 10
Ne bis in idem	č. 5
Nedovolené ozbrojování	č. 5
Padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu	č. 8
Počítání lhůt	č. 10
Poškozený	č. 7
Propadnutí náhradní hodnot	č. 9
Řízení o stížnosti	č. 10
Totožnost skutku	č. 5
Trest peněžitý	č. 9
Zákonný zástupce obviněného	č. 10
Zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě	č. 6

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Cizinci	č. 25
Incidenční spory	č. 32
Insolvence	č. 31
Náhrada nákladů zdravotní pojišťovně	č. 26
Náhrada škody	č. 27
Náklady léčení	č. 27
Obec	č. 19, 24
Odpovědnost státu za škodu	č. 28, 29, 30
Odvolání	č. 22
Opatrovník	č. 19
Organizační složka státu	č. 28
Pojištění odpovědnosti za škodu	č. 26
Postoupení pohledávky	č. 21, 31
Promlčení	č. 32
Příslušnost soudu místní	č. 20
Svéprávnost (o. z.)	č. 29
Trvalý pobyt	č. 25
Účastníci řízení	č. 21
Úschova	č. 23
Vlastnictví	č. 24
Výkon rozhodnutí	č. 23
Zadostiučinění (satisfakce)	č. 29, 30
Zdravotní pojištění	č. 25
Způsobilost procesní	č. 19
Žaloba pro zmatečnost	č. 22

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 5

č. 5

Nedovolené ozbrojování, Totožnost skutku, Ne bis in idem
§ 279 odst. 1 tr. zákoníku, § 172 odst. 2 písm. b) tr. ř.

Pravomocné postižení obviněného za přestupek, jehož se dopustil tím, že ve lhůtě uvedené v § 29 odst. 1 písm. j) zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů, neodevzdal zbrojní průkaz, zbraň a průkaz zbraně, není překážkou jeho trestnímu stíhání pro přečin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku spáchaný tím, že po uplynutí této lhůty i nadále přechovával neodevzdanou zbraň, neboť nejde o týž skutek, pro který již byl postižen v přestupkovém řízení. Samotné neodevzdání zbraně v zákonem stanovené lhůtě, o kterém bylo rozhodnuto v přestupkovém řízení, je počátkem páchaní přečinu nedovoleného ozbrojování.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 4 Tdo 49/2017, ECLI:CZ:NS:2017:4.TDO.49.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání nejvyššího státního zástupce podaného v neprospěch obviněného Ing. D. I. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 61 To 372/2016, a jemu předcházející usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 7 T 7/2016, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Obvodnímu soudu pro Prahu 1 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 7 T 7/2016, bylo podle § 223 odst. 2 tr. ř. zastaveno trestní stíhání obviněného Ing. D. I. pro přečin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku, a to z důvodu § 172 odst. 2 písm. b) tr. ř., neboť o skutku obviněného již mělo být rozhodnuto v přestupkovém řízení. Uvedeného přečinu se podle obžaloby podané dne 25. 2. 2016 státním zástupcem Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 pod sp. zn. 2 ZT 287/2015 měl obviněný dopustit tím, že

„ode dne 22. 3. 2013, kdy mu skončila platnost zbrojního průkazu pro skupiny oprávnění E, na který registroval zbraň – revolver zn. ROSSI, ráže 38 Special, s průkazem zbraně, do 10 pracovních dnů ode dne zániku platnosti zbrojního průkazu neodevzdal zmíněnou zbraň kategorie B, která podléhá povolení k nabytí vlastnictví příslušnému útvaru policie, a porušil tak povinnost uloženou mu § 29 odst. 1 písm. j) zákona č. 119/2000 Sb. (sic, správně č. 119/2002 Sb. – pozn. NS), o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů, tuto nejméně do 10. 12. 2015 měl neoprávněně k dispozici“.

2. Proti tomuto usnesení soudu prvního stupně podal státní zástupce stížnost, kterou Městský soud v Praze usnesením ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 61 To 372/2016, zamítl podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodnou. Městský soud se ztotožnil s názorem obvodního soudu, že žalovaný skutek již byl postižen v přestupkovém řízení. Naopak nepřisvědčil stížnosti státního zástupce, že v daném případě nejde o průnik dob obou řízení, protože podle stížnostního soudu byl obviněný v přestupkovém řízení postižen za nejvýznamnější okamžik žalovaného období v trestním řízení – počátek neoprávněného přechovávání zbraně, kdy tuto po zániku platnosti zbrojního průkazu neodevzdal. Jde tak o totožný skutek, i když v rámci trestního řízení z časového hlediska širěji vymezen. Nadto městský soud poznamenal, že jde o bagatelní trestnou činnost.

II.

Dovolání

3. Proti tomuto usnesení soudu druhého stupně podal nejvyšší státní zástupce v celém rozsahu dovolání. Tento mimořádný opravný prostředek opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. s odkazem na § 265b odst. 1 písm. f) a písm. g) tr. ř., neboť podle jeho názoru bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti usnesení soudu prvního stupně uvedenému v § 265a odst. 2 písm. c) tr. ř., kterým bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny zákonné podmínky pro takové rozhodnutí, a současně toto rozhodnutí spočívá na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Podle nejvyššího státního zástupce lze závěry soudů obou stupňů akceptovat pouze v tom směru, že obviněný byl za část svého jednání již postižen. Konkrétně byl v přestupkovém řízení potrestán za to, že do 10 pracovních dnů ode dne platnosti svého zbrojního průkazu tento neodevzdal, když den zániku jeho platnosti nastal dne 22. 3. 2013. Ke dni 8. 4. 2013 tedy měl odevzdat zbrojní průkaz, revolver ROSSI ráže 38 Special a průkaz zbraně, což neučinil. Obžalobou bylo obviněnému kladeno za vinu neoprávněné přechovávání střelné zbraně od okamžiku neodevzdání zbraně, tj. od 22. 3. 2013 do 10. 12. 2015. Zbraň přechovával po dobu téměř tři let. Ve správním řízení byl obviněný postižen pouze za neodevzdání zbraně, tedy za jednorázový akt. Správním rozhodnutím však nebyl postižen za samotné neoprávně-

né držení zbraně. Jednání od 8. 4. 2013, kdy měl obviněný zbraň odevzdat (resp. nejpozději od 1. 7. 2013, kdy rozhodl správní orgán), až do 10. 12. 2015 zůstalo zcela nepotrestáno. Přijetím závěrů soudů obou stupňů by znamenalo, že rozhodnutí správního orgánu by již trvale legalizovalo držení zbraně bez příslušného oprávnění. Závěrem nejvyšší státní zástupce doplnil, že delikt obviněného je sice méně závažný, ale to je jiná otázka, která by měla být řešena spíše v rovině trestu, nikoliv jako důvod k zastavení trestního stíhání. Na tomto základě navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, odst. 2 tr. ř., za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř., zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 61 To 372/2016, jemu předcházející usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 7 T 7/2016, jakož i všechna další rozhodnutí na obě zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Dále navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 1, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud jako soud dovolací především zkoumal, zda je výše uvedeně dovolání přípustné, zda bylo podáno včas a oprávněnou osobou, zda má všechny obsahové a formální náležitosti a jestli poskytuje podklad pro věcné přezkoumání napadeného rozhodnutí či zda tu nejsou důvody pro odmítnutí dovolání. Přitom dospěl k následujícím závěrům.

5. Dovolání proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 61 To 372/2016, je přípustné z hlediska § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. Nejvyšší státní zástupce je podle § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost kteréhokoli výroku rozhodnutí soudu, a to ve prospěch i v neprospěch obviněného. Dovolání, které splňuje náležitosti obsahu dovolání podle § 265f odst. 1 tr. ř., podal nejvyšší státní zástupce ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 tr. ř. a na místě určeném tímž zákonným ustanovením.

6. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. je dán tehdy, bylo-li rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí.

IV.

Důvodnost dovolání

7. Nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání v neprospěch obviněného stručně řečeno tvrdí, že nebyly splněny podmínky pro zastavení trestního stíhání ob-

viněného podle § 223 odst. 2 tr. ř. z důvodu § 172 odst. 2 písm. b) tr. ř. ve spojení s § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř. [správně patrně § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. – pozn. NS], neboť obviněný nebyl správním rozhodnutím postižen za samotné neoprávněné držení zbraně, nýbrž jen za její neodevzdání. Nelze tak akceptovat závěry soudů obou stupňů, že obviněný byl za týž skutek potrestán v přestupkovém řízení.

č. 5

8. Zásada *ne bis in idem* je zásadou ústavní. Upravuje ji čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, podle něhož nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Tuto zásadu lze nalézt i v mezinárodních smlouvách, jimiž je Česká republika za splnění dalších podmínek vázána a které jsou ve smyslu čl. 10 Ústavy součástí právního řádu České republiky. Podle čl. 95 Ústavy současně platí, že soudce je při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu, přičemž stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, aplikuje se mezinárodní smlouva. Podle čl. 14 odst. 7 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech nelze zahájit trestní stíhání proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž čin skončilo pravomocným rozhodnutím soudu, jímž byl uznán vinným nebo jímž byl obžaloby zproštěn. Článek 4 Protokolu č. 7 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále také „Evropská úmluva“) v českém překladu publikovaném ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992 zní: „Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.“ Jak připomněl Nejvyšší soud například v usnesení ze dne 15. 2. 2006, sp. zn. 5 Tdo 166/2006, český překlad tohoto ustanovení není úplně přesný, kdy oproti anglickému a francouzskému originálu nepřesně užívá českých termínů trestný čin, trestní řízení, odsouzení a rozsudek. Tím pozměňuje i celkový význam textu citované právní normy. Podstatné v daném kontextu je především to, že slovo delikt zaměňuje za slovo trestný čin.

9. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále také „ESLP“) totiž vyplývá, že zásadu *ne bis in idem* je třeba vztáhnout jak na činy patřící podle českého právního řádu mezi trestné činy, tak v zásadě i na činy spadající mezi přestupky, pokud mají tzv. trestněprávní povahu. Právní kvalifikace předmětného řízení ve vnitrostátním právu tudíž nemůže být jediným relevantním kritériem pro aplikovatelnost této zásady. Samotné vyloučení některých protiprávních jednání z kategorie trestných činů ve vnitrostátním právu a jejich přesun zejména do správního trestání je sice v jistém smyslu pro pachatele výhodný, ale v důsledku by ho mohl nepřipustně vyřadit z aplikačního rozsahu benefitů obhajoby v trestním řízení daných zejména čl. 6 Evropské úmluvy. Přestože princip *ne bis in idem* není součástí práva na spravedlivý proces (srov. rozsudek ESLP ze dne 20. 7. 2004 ve věci Nikitin proti Rusku, stížnost č. 50178/99), pro úvahy, zda jednání obviněného spadá pod pojem „trestní stíhání“ podle čl. 4 Protokolu 7 k Evropské úmluvě, se užijí stejná kritéria jako pro úvahu, zda jednání obviněného spadá pod

pojem „trestní obvinění“ podle čl. 6 Evropské úmluvy (srov. rozsudek ESLP ze dne 10. 2. 2009 ve věci Zolotukhin proti Rusku, stížnost č. 14939/03). K úvaze, zda skutek obviněného dopadá pod aplikační rozsah čl. 4 Protokolu 7 Evropské úmluvy, se tak použijí tzv. engelovská kritéria (srov. rozsudek ESLP ze dne 8. 6. 1976 ve věci Engel a další proti Nizozemí, stížnosti č. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72 a 5370/72).

10. Prvním kritériem je kvalifikace protiprávního jednání ve vnitrostátním právu. Pokud je skutek kvalifikován jako trestný čin, je čl. 6 Evropské úmluvy, resp. čl. 4 Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě přímo aplikovatelný.

11. V opačném případě se posuzuje druhé a třetí kritérium, přičemž k aplikovatelnosti předmětného článku postačí naplnění jednoho z nich. V rámci druhého engelovského kritéria se uvažuje, zda je aplikovaná právní norma v prvotním řízení adresována všem, přinejmenším skupině osob, která není jasně definovatelná, či zda je adresována toliko osobám se specifickým postavením, např. vojákům či vězňům (srov. rozsudek ESLP ze dne 9. 10. 2003 ve věci Ezeň a Connors proti Spojenému království, stížnosti č. 39665/98 a 40086/98). S tím se v rámci stejného kritéria pojí podkritérium, zda je účel sankce hrozící v prvotním řízení spíše preventivně-represivní, anebo ryze reparační.

12. Třetí engelovské kritérium se týká druhu a stupně závažnosti sankce, a to pro případ, kdy norma dopadá toliko na osoby se specifickým postavením (není naplněno druhé kritérium, které by samo o sobě stačilo k závěru o trestněprávním charakteru řízení), ale účel sankce je alespoň dílem preventivně-represivní. Jinak řečeno třetím kritériem je povaha sankce, kterou bylo možno uložit za protiprávní jednání, z hlediska druhu či závažnosti.

13. V projednávané věci není sporu o tom, že skutek, jímž byl obviněný uznán vinným v přestupkovém řízení, je ve světle zmíněné judikatury ESLP trestněprávní povahy ve smyslu čl. 4 Protokolu 7 Evropské úmluvy. Delikt neodevzdání zbraně v režimu zákona o střelných zbraních a střelivu sice není v českém právním řádu kvalifikován jako trestný čin, aplikovaná právní norma je však určena předem blíže neurčené skupině osob (držitelům zbrojního průkazu), přičemž hrozící sankce má preventivně-represivní charakter.

14. Jak bylo řečeno, překážka věci rozhodnuté může být založena i v kombinaci dvou po sobě následujících rozhodnutí pro týž čin kvalifikovaný nejdříve jako přestupek a poté jako trestný čin. Přitom musí být splněna podmínka, že dřívější přestupkové řízení o témže skutku trestněprávní povahy meritorně skončilo pravomocným rozhodnutím příslušného správního orgánu a vynesené rozhodnutí nebylo zrušeno z podnětu mimořádného opravného prostředku.

15. Pokud Nejvyšší soud na základě výše uvedených východisek dospěl k závěru, že projednaný přestupek měl trestněprávní povahu, musel dále zhodnotit otázku totožnosti skutku, jinak řečeno, musel porovnat, zda jednání obviněného je založeno na totožnosti jednání, či následku z hlediska rozhodných skutkových

č. 5

okolností. Totožnost skutku je obecně zachována i tehdy, jestliže je úplná shoda alespoň v jednání při rozdílném následku, nebo je úplná shoda alespoň v následku při rozdílném jednání, anebo jednání anebo následek jsou alespoň částečně shodné. Shoda musí být zachována v podstatných okolnostech, jimiž se rozumí zejména skutkové okolnosti charakterizující jednání nebo následek z hlediska právní kvalifikace, která přichází v úvahu. Jednání a následek, popřípadě další právně relevantní skutkové okolnosti, se při posuzování totožnosti skutku porovnávají podle toho, jak jsou uvedeny ve skutkové větě odsuzujícího rozhodnutí a jak byly zjištěny v rámci trestního řízení.

16. V projednávané věci byl obviněný v rovině řízení o přestupku příkazem ze dne 1. 7. 2013 uznán vinným z přestupku podle toho času účinného § 76a odst. 8 písm. c) zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, tím, že jako držitel zbrojního průkazu pro skupinu E tento neodevzdal do 10 pracovních dnů ode dne zániku jeho platnosti, který nastal dne 22. 3. 2013, tj. do 8. 4. 2013, dále k tomuto datu zániku jeho platnosti jako držitel neodevzdal revolver ROSSI ráže 38 Special a průkaz zbraně. Porušil tedy zákonné ustanovení, podle něž má v souladu § 29 odst. 1 písm. j) zákona o střelných zbraních a střelivu odevzdat zbrojní průkaz do 10 pracovních dnů ode dne zániku jeho platnosti příslušnému útvaru policie, přičemž je-li držitelem zbraně, střeliva nebo zakázaného doplňku zbraně, musí odevzdat též zbraň, střelivo nebo zakázaný doplněk zbraně a průkaz zbraně. Za to mu byla uložena pokuta ve výši 4 000 Kč v sazbě až do 20 000 Kč. Příkaz nabyt právní moci dne 30. 7. 2013 doručením do datové schránky obviněného a přihlášením oprávněné osoby.

17. V trestním řízení na jmenovaného státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 podal dne 25. 2. 2016 k Obvodnímu soudu pro Prahu 1 obžalobu pod sp. zn. 2 ZT 287/2015 pro podezření ze spáchání přečinu nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku. Tohoto přečinu se dopustí ten, kdo bez povolení vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává střelnou zbraň nebo její hlavní části nebo díly nebo ve větším množství střelivo nebo zakázaný doplněk zbraně. Obviněný měl naplnit znaky skutkové podstaty tohoto přečinu tím, že ode dne 22. 3. 2013, kdy mu skončila platnost zbrojního průkazu pro skupiny oprávnění E, na který registroval zbraň – revolver zn. ROSSI ráže 38 Special, s průkazem zbraně, do 10 pracovních dnů ode dne zániku platnosti zbrojního průkazu neodevzdal zmíněnou zbraň kategorie B, která podléhá povolení k nabytí vlastnictví, příslušnému útvaru policie, a porušil tak povinnost uloženou mu § 29 odst. 1 písm. j) zákona č. 119/2000 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů, tuto nejméně do 10. 12. 2015 měl neoprávněně k dispozici.

18. Na základě již naznačených obecných východisek učinil Nejvyšší soud závěr, že skutek projednaný v přestupkovém řízení nebyl týměž skutkem, který byl předmětem trestního řízení. Obviněný měl podle zákona o střelných zbraních

a stfelivu povinnost do 10 pracovních dnů ode dne zániku platnosti zbrojního průkazu odevzdat předmětnou zbraň příslušnému útvaru policie. Zánik zbrojního průkazu nastal dne 22. 3. 2013. Marným uplynutím dne 8. 4. 2013 se tedy Ing. D. I. dopustil přestupku kvůli neodevzdání zbrojního průkazu, zbraně a průkazu zbraně. Za to byl příkazem ze dne 1. 7. 2013 potrestán pokutou ve výši 4 000 Kč, který nabyl právní moci dne 30. 7. 2013. Dalším držením zbraně po zákonně lhůtě 10 dnů, tedy ode dne 9. 4. 2013, již začal páchat přečin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku, a to nejméně do 10. 12. 2015. Znaky skutkových podstat daného přestupku na straně jedné a projednávaného trestného činu na straně druhé nelze ztotožnit pouze s neodevzdáním zbraně, byť je tento okamžik spojen se spácháním přestupku i s počátkem trvajícího trestného činu. Takovým výkladem by bylo *ad absurdum* znemožněno zasáhnout prostředky trestního práva proti neoprávněnému držiteli zbraně, kdy projednání v přestupkovém řízení by „legalizovalo“ následné přechovávání zbraně, a to bez možnosti jakékoliv úvahy o době následného neoprávněného přechovávání zbraně. Jinak řečeno, stát by nemohl nijak zohlednit následnou fázi neoprávněného přechovávání zbraně, ať už by byla v řádu dní, měsíců či roků.

19. Přestože objektem ochrany jak daného přestupku, tak daného trestného činu je ochrana života a zdraví lidí, potažmo společenské vztahy narušitelné zneužitím zbraní a majetkové hodnoty, které mohou být rovněž dotčeny jejich použitím, je třeba zdůraznit, že obviněný byl v přestupkovém řízení postižen toliko pokutou, kdy závěrem soudů nižších stupňů by byla navíc i znemožněna úvaha o zabránění neoprávněně držené zbraně.

20. Nejvyšší soud tak zastává názor, že přestupkové řízení o jednání obviněného spočívající v tom, že neodevzdal neoprávněně drženou zbraň (okamžik vyvolání a ukončení protiprávního aktu v jedno splývá) a trestní řízení o jednání obviněného spočívající v tom, že neoprávněně po dobu téměř tří roků přechovával zbraň (okamžik vyvolání protiprávního aktu a jeho ukončení nespývá, kdy obviněný tento stav protiprávně udržoval), nelze charakterizovat jako totožný skutek ve smyslu čl. 4 Protokolu 7 Evropské úmluvy. Trestněprávně postižitelné jednání obviněného se tak nevztahovalo ke stejnému časovému období.

21. Zde je ale třeba zmínit, že předmětný trvající trestný čin nedovoleného ozbrojování měl počátek nikoliv dne 22. 3. 2013, jak stálo v obžalobě státního zástupce, ale až dne 9. 4. 2013, tedy poté, co marně uplynula zákonná 10 denní lhůta (počítáno v pracovních dnech) umožňující beztrestné odevzdání zbraně. Toto pochybení však lze zhojit v řízení před soudem, kdy tento může při zachování totožnosti skutku zmíněnou časovou okolnost v tzv. skutkové větě svého rozhodnutí snadno upravit.

22. Pokud jde o další dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tak ten je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulaci

č. 5

zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Dovolací soud musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav. Jinak řečeno, v případě dovolání opírajícího se o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. zákon vyžaduje, aby podstatou výhrad dovolatele a obsahem jím uplatněných dovolacích námitek se stalo tvrzení, že soudy zjištěný skutkový stav věci, popsany v jejich rozhodnutí (tj. zejména v tzv. skutkové větě výrokové části, popř. blíže rozvedený či doplněný v odůvodnění), vykazují zákonné znaky trestného činu, případně zákonné znaky jiného trestného činu, než kterým byl obviněný uznán vinným, anebo že není vůbec žádným trestným činem.

23. V projednávaném případě dovolatel (nejvyšší státní zástupce) v dovolání použil námítky, které nespadají pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale výhradně pod výše zmíněný a již řešený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř.

24. Konkrétně nejvyšší státní zástupce nekritizuje rozhodnutí nižších soudů proto, že by v nich tvrdily, že spáchaný skutek není trestným činem, nýbrž proto, že oproti nim zastává názor, že nebyly splněny podmínky pro zastavení trestního stíhání obviněného podle § 223 odst. 2 tr. ř. z důvodu § 172 odst. 2 písm. b) tr. ř. ve spojení s § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. Ačkoli Nejvyšší soud shledal nesprávnou aplikaci jiného právního předpisu – konkrétně čl. 4 Protokolu č. 7 Evropské úmluvy, tento ale upravuje procesní zásadu *ne bis in idem* – zákaz dvojího stíhání a potrestání v totožné věci, nikoli některou ze zásad hmotněprávní povahy. Vzhledem k absenci hmotněprávní argumentace byl proto učiněn závěr, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. byl v podaném dovolání uplatněn neopodstatněně.

25. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je dán v případech, kdy bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k). Tento dovolací důvod tak sestává ze dvou alternativních podmínek. Naplnění první z variant je přípustné ve dvou dílčích alternativách – 1) pokud byl řádný opravný prostředek (stížnost či odvolání) zamítnut z formálních důvodů podle § 148 odst. 1 písm. a) a b) tr. ř. nebo podle § 253 odst. 1 tr. ř., přestože nebyly splněny procesní podmínky pro takové rozhodnutí, nebo 2) odvolání bylo odmítnuto pro nesplnění jeho obsahových náležitostí podle § 253 odst. 3 tr. ř.,

přestože nebyly splněny procesní podmínky pro takové rozhodnutí. Druhá varianta předmětného dovolacího důvodu je spjata s některým z dovolacích důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř., a to v případech, kdy odvolací soud některou z těchto vad vytýkanou v řádném opravném prostředku neodstranil a řádný opravný prostředek zamítl.

26. Z výše uvedeného je zřejmé, že předchozí řízení bylo zatíženo vadou naplňující dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. Tato vada vznikla rozhodnutím soudu prvního stupně a soud druhého stupně na podkladě stížnosti státního zástupce vadu neodstranil a podanou stížnost jako nedůvodnou zamítl. Z tohoto důvodu je naplněn i dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v druhé variantě.

27. Na shora uvedeném základě Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce v neprospěch obviněného zrušil podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 61 To 372/2016, jakož i usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 7 T 7/2016, v celém rozsahu. Současně zrušil všechna další rozhodnutí, která na zrušená usnesení obsahově navazují, pokud jeho zrušením pozbyla podkladu. Nejvyšší soud poté podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 1, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

28. V novém řízení obvodní soud věc obviněného Ing. D. I. znovu posoudí, přičemž vezme na vědomí, že projednání a rozhodnutí ve věci nebrání překážka věci rozhodnuté ve smyslu § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. Zároveň správně určí počátek protiprávního jednání obviněného s přihlédnutím k argumentaci Nejvyššího soudu vyjádřené k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. a ve věci znovu rozhodne.

Č. 6

č. 6 Zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě

§ 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku

Veřejnou zakázkou ve smyslu § 256 tr. zákoníku se rozumí i zakázka malého rozsahu, a to i přesto, že podle § 18 odst. 5 zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů (platného do 30. 9. 2016), není veřejný zadavatel povinen ji zadávat podle tohoto zákona. Je však povinen dodržet zásady transparentnosti, rovného zacházení a zakazu diskriminace stanovené v § 6 odst. 1 zákona č. 137/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Je-li v rámci zadávacího řízení ohledně zakázky malého rozsahu ustanovena komise k hodnocení nabídek, jedná se o hodnotící komisi ve smyslu § 256 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, byť nebyly dodrženy podmínky § 74 zákona č. 137/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.^{*)}

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1364/2016, ECLI:CZ:NS:2017:5.TDO.1364.2016.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněných Ing. G. B. a Ing. V. R. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 5. 2016, sp. zn. 4 To 295/2015, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu v Bruntále pod sp. zn. 1 T 123/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 16. 6. 2015, č.j. 1 T 123/2014-1160 (dále i jen „rozsudek nalézacího soudu“), byl obviněný 1) Ing. G. B. uznán vinným jednak spácháním zločinu sjednání (poznámka Nejvyššího soudu – správně má být uvedeno „zjednání“, neboť v částce č. 98 na str. 2987 Sbírky zákonů ze dne 17. 9. 2015 bylo vyhlášeno Sdělení Ministerstva vnitra o opravě tiskových chyb v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, obsahující

^{*)} Tyto závěry platí i ve vztahu k zákonu č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů (účinného od 1. 10. 2016) – srov. § 6, § 31 a § 42 tohoto zákona.

změnu znění § 256 tr. zákoníku ze „sjednání“ výhody na „zjednání“ výhody výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále i jen „tr. zákoník“), jednak spácháním přečinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Dále byli tímto rozsudkem spoluobviněni 2) A. F., 3) Ing. V. R., 4) J. P., 5) P. G. a 6) Ing. P. B. uznáni vinnými jednak pomocí ke zločinu sjednání (správně „zjednání“ – srov. opravu v částce č. 98/2015 Sb.) výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku k § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, jednak pomocí k přečinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku k § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.

2. Krajský soud v Ostravě, který jako soud odvolací projednal odvolání všech spoluobviněných, rozhodl rozsudkem ze dne 4. 5. 2016, č. j. 4 To 295/2015-1328 (dále jen „rozsudek odvolacího soudu“), tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), písm. e) tr. ř. zrušil rozsudek nalézacího soudu v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněného 1) Ing. G. B. uznal vinným ze spáchání jednak zločinu sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku (správně „zjednání“ – srov. opravu v částce č. 98/2015 Sb.), jednak přečinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Spoluobviněné 2) A. F., 3) Ing. V. R., 4) J. P., 5) P. G. a 6) Ing. P. B. uznal odvolací soud vinnými spácháním pomocí ke zločinu sjednání (správně „zjednání“ – srov. opravu v částce č. 98/2015 Sb.) výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku k § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, jednak pomocí k přečinu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku k § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.

3. Všichni spoluobviněni se uvedených trestných činů měli dopustit tím, že

- Ing. G. B., jakožto vedoucí Investičního oddělení Odboru regionálního rozvoje Městského úřadu K., do jehož pracovní náplně spadalo i komplexní zajišťování investiční činnosti, včetně koordinace přípravy a realizace investic, předprojektové, projektové a organizační přípravy akcí a zajištění průběhu výběrových řízení, kdy s ohledem na svou pracovní náplň se kromě zabezpečení vlastní přípravy a průběhu výběrových řízení zpravidla podílel i na výběru vítězného uchazeče a připravoval podklady pro rozhodnutí rady a zastupitelstva Města K.,
- A. F., jakožto osoba samostatně výdělečně činná podnikající pod obchodním jménem A. F.,
- Ing. V. R., jakožto jednatel společnosti R. – R & R, s. r. o.,
- J. P., jakožto jednatel společnosti T. stavební, s. r. o.,
- P. G., jakožto vedoucí výroby společnosti E., s. r. o.,

– Ing. P. B., jakožto vedoucí projekce a přípravy společnosti E., s. r. o., kdy předmětem podnikatelské činnosti firmy A. F. a společností T. stavební, s. r. o., R. – R & R, s. r. o., a E., s. r. o., byla zejména stavební činnost,

č. 6

v době od 18. 4. 2013 do 27. 8. 2013 v K., okres B., nejdříve Ing. G. B. dne 18. 4. 2013 na výjezdni schůzce starostky A. K., místostarosty Ing. M. B., vedoucí odboru regionálního rozvoje Z. S. a zástupce TS K., s. r. o., Š. L., které se v souladu se svým pracovním zařazením účastnil a na níž bylo rozhodnuto, že s ohledem na plánovanou investiční akci spočívající v rekonstrukci atletického stadionu na ulici P., ve vztahu k níž byla podána žádost o poskytnutí dotace, je nutno předem provést přípravné práce spočívající v demolici tribun a brány borců, na dotaz účastníků schůzky sdělil, že cenu těchto přípravných prací odhaduje asi na 500 000 Kč bez DPH, kdy vzhledem k tomuto sdělení a k tomu, že čl. 5 opatření obce č. 3/2012 umožňoval veřejnou zakázku s předpokládanou hodnotou do částky 500 000 Kč v odůvodněných případech zadat po předchozí písemné žádosti vedoucího odboru a po souhlasu starosty či zástupce starosty formou výzvy, mu bylo uloženo nechat zpracovat alespoň tři nabídky, řešit přesun plotu a následně se dohodnout se svými nadřízenými na zadání a financování této veřejné zakázky malého rozsahu, načež Ing. G. B. této situace využil k tomu, aby s A. F., s nímž měl navázány dlouhodobé přátelské vztahy a který mu poskytoval různé služby a výpomoci, uzavřel dohodu spočívající v tom, že společně dosáhnou toho, že tuto veřejnou zakázku získá bez řádného výběrového řízení A. F., a výběrové řízení, jenž měl Ing. G. B. podle jemu uloženého pokynu zabezpečit, bude realizováno jen fiktivně, kdy na základě této dohody nejdříve A. F. nechal svou rozpočtářku P. Č. zpracovat položkový rozpočet požadovaných prací, podle kterého předpokládaná hodnota prací bez řešení úpravy oplocení činila 856 524 Kč bez DPH, toto nacenění odevzdal Ing. G. B., který jej předal Ing. M. G. s požadavkem, aby jej přepracoval do formy RTS a aby připravil tzv. „slepý rozpočet“, kdy Ing. M. G. tomuto jeho požadavku vyhověl a dále provedl jen drobné úpravy nacenění prací, takže jeho výsledná předpokládaná cena činila 799 061 Kč, čímž Ing. G. B. dosáhl zdání, že předpokládanou hodnotu zakázky stanovil Ing. M. G., přičemž v mezidobí se A. F. dotázal Ing. V. R., J. P., P. G. a Ing. P. B., zda jsou ochotni se za společnosti R. – R & R, s. r. o., T. stavební, s. r. o., a E., s. r. o., fiktivně zúčastnit výběrového řízení na tuto veřejnou zakázku malého rozsahu a kryt skutečnost, že zakázka bude zadána bez řádného výběrového řízení A. F., a když Ing. V. R., J. P., P. G. a Ing. P. B. souhlasili, A. F. informoval Ing. G. B. o tom, že má s výzvou k podání nabídky oslovit společnost R. – R & R, s. r. o., T. stavební, s. r. o., a E., s. r. o., kdy Ing. G. B. i přes vědomí, že předpokládaná hodnota zakázky významně převyšuje hranici výjimky stanovené v čl. 5 opatření obce č. 3/2012, neinformoval o této skutečnosti žádného ze svých nadřízených, nezabezpečil projednání výzvy k podání nabídek městskou radou a neinicioval ani

podání písemné žádosti o výjimku prostřednictvím vedoucí Odboru regionálního rozvoje a o své vůli, v rozporu s § 18 odst. 5 ve spojení s § 6 odst. 1 zákona č. 137/2006 Sb., které ukládá i veřejnému zadavateli veřejných zakázek malého rozsahu dodržet zásady transparentnosti, rovného zacházení a zákazu diskriminace, a dále v rozporu s čl. 89 a 90 nařízení Rady ES č. 1605/2002, která ukládají zadávat všechny veřejné zakázky financované, byť i zčásti, z rozpočtu v souladu se zásadami přehlednosti, úměrnosti, rovného zacházení a nediskriminace formou co nejširší veřejné soutěže a vyhlašovat veřejné zakázky, jejichž hodnota je nižší nežli limit, vhodným způsobem, a rovněž v rozporu s čl. 6 opatření obce č. 3/2012, které ukládá stavební veřejné zakázky s předpokládanou cenou pohybující se v rozmezí od 500 000 Kč do 3 milionů korun zadávat výhradně elektronicky prostřednictvím tržiště G., bez možnosti jakékoli výjimky s tím, že návrh výzvy je předkládán radě města, která také schvaluje výběr vítězného uchazeče, a s vědomím, že pokud osloví pouze A. F. předem určené a dohodnuté společnosti a firmu A. F., pak v důsledku tohoto jeho jednání ve skutečnosti neproběhne reálná soutěž, rozeslal dne 22. 5. 2013 na e-mailové adresy firmy A. F. a společností R. – R & R, s. r. o., T. stavební, s. r. o., a E., s. r. o., pod označením předmětu e-mailu „Stadion TJ-nabídky“ výzvy k podání nabídky ve veřejné zakázce „Atletický stadion, P. ulice, K. – demolice tribun a brány“ se slepým výkazem výměr Ing. M. G., který následujícího dne na základě upozornění A. F. nechal upravit podle původního ocenění A. F., a upravený slepý rozpočet znovu rozeslal na e-mailové adresy firmy A. F. a společností R. – R & R, s. r. o., T. stavební, s. r. o., a E., s. r. o., s tím, že v původním výkazu byla chyba, načež A. F. dne 22. 5. 2013 požádal P. G., Ing. V. R. a Ing. J. P., aby se dne 23. 5. 2013 zúčastnili prohlídky místa plnění a předstírali tak svůj zájem o zakázku, kdy fakticky se na místo prohlídky dostavili P. G., Ing. P. B., A. F. a P. Č., zatímco J. P., ačkoli se prohlídky místa plnění, neúčastnil, pak potvrdil svou účast v protokolu o prohlídce místa plnění, který mu předložil A. F., dodatečně dne 24. 5. 2013, a zároveň A. F. uložil P. Č., aby zpracovala celou nabídku firmy A. F. a část nabídky společností R. – R & R, s. r. o., T. stavební, s. r. o., a E., s. r. o., spočívající v nacenění díla, a to tak, že cenová nabídka firmy A. F. bude nejvýhodnější, kdy P. Č. připravila nabídku firmy A. F. s cenou 694 547,85 Kč bez DPH, pro společnost R. – R & R, s. r. o., s cenou 734 800 Kč bez DPH, pro společnost T. stavební, s. r. o., s cenou 767 130 Kč bez DPH a pro společnost E., s. r. o., s cenou 748 528 Kč bez DPH, přičemž A. F. tyto nabídky dodal Ing. V. R., J. P., P. G. a Ing. P. B., a tyto, ačkoli jim bylo z jejich profese známo postavení Ing. G. B. na MěÚ K. i to, že zabezpečuje průběh výběrových řízení a účastní se jako člen hodnotící komise rozhodování o pořadí uchazečů a že s ohledem na formu výzvy k podání nabídky a okolnosti, za nichž byli A. F. osloveni, i průběh zadávání veřejné zakázky, zjevně existuje dohoda mezi Ing. G. B. a A. F. na tom, že zakázku získá A. F., takže se oni sami svým jednáním podílí na zakrytí skutečnosti, že veřejná soutěž fakticky

č. 6

neprobíhá, tyto nabídky předané A. F. doplnili o další požadované listiny dokumentující formální způsobilost k realizaci zakázky, zejména o návrh smlouvy o dílo a výpis z obchodního rejstříku, Ing. V. R. a J. P. nabídku i obálku s nabídkou opatřili svými podpisy a razítky společností R. – R & R, s. r. o., či T. stavební, s. r. o., Ing. P. B. pak podepsal a potvrdil razítkem a pečeti první stranu nabídky, rozpočet a obálku a zkompletovanou nabídku spolu s P. G. předložili Ing. J. K., jednatelem společnosti E., s. r. o., který v domněni, že se společnost E., s. r. o., o tuto zakázku skutečně uchází, podepsal návrh smlouvy o dílo i předložení nabídky, načež A. F., Ing. V. R., J. P., Ing. P. B. a P. G. ve dnech 29. 5. 2013 a 30. 5. 2013 podali takto připravené nabídky firmy A. F. a společností R. – R & R, s. r. o., T. stavební, s. r. o., a E., s. r. o., na Městský úřad K., kdy po jednání zastupitelstva Města K. ze dne 26. 6. 2013, na kterém byl schválen převod hotovosti na tuto akci, proběhlo dne 27. 6. 2013 jednání hodnotící komise ve složení Ing. M. B., Z. S. a Ing. G. B., před jejímž jednáním Ing. G. B. svým podpisem nepravdivě stvrdil v čestném prohlášení, že není k uvedené veřejné zakázce podjat, nepodílel se na zpracování nabídky, nemá osobní zájem na zadání výše uvedené veřejné zakázky a s uchazeči o veřejnou zakázku jej nespojuje osobní, pracovní ani jiný obdobný poměr, a hodnotící komise, ačkoli již v té době bylo známo, že Město K. dotaci na základní akci spočívající v rekonstrukci atletického stadionu neobdrží, a přípravné práce tak není nezbytné urychleně realizovat, a ačkoli bylo zjevné, že výběrové řízení s ohledem na výši nabídkových cen mělo proběhnout prostřednictvím soutěže na elektronickém tržišti G., nedoporučila zrušení této veřejné soutěže a vypsání soutěže nové, ale doporučila zadavateli rozhodnout o zadání zakázky s tím, že první v pořadí je firma A. F., načež Ing. G. B. téhož dne za Odbor regionálního rozvoje zpracoval předkládací zprávu pro 59. schůzi rady města obsahující návrh usnesení doporučujícího schválit zprávu hodnotící komise o posouzení a hodnocení nabídek, kdy na tomto základě a na doporučení Ing. M. B. demolice vyřešit, i když rekonstrukce stadionu toho roku neproběhne, rada města dne 2. 7. 2013 schválila zprávu o posouzení a hodnocení nabídek s tím, že vítězem je firma A. F., takže dne 12. 7. 2013 došlo k uzavření smlouvy o dílo mezi Městským úřadem K. a firmou A. F., a navíc bylo na základě schůzky ze dne 6. 8. 2013, které se kromě Ing. G. B. zúčastnili A. K., Ing. M. B., Ing. A. a Š. L. nad rámec těchto prací rozhodnuto, že Ing. G. B. zajistí od firmy A. F. cenovou nabídku na demontáž stávajícího oplocení areálu a provedení oplocení nového, kdy po schválení této nabídky, která činila 80 186,97 Kč bez DPH, Ing. B. bylo firmě A. F. zadáno i provedení těchto prací, takže následkem působení Ing. G. B., A. F., Ing. V. R., J. P., P. G. a P. B. firma A. F. získala bez řádné veřejné soutěže zakázku, za kterou obdržela i s přihlédnutím k dodatečným méně pracím částku 672 688,70 Kč bez DPH a dále částku 80 186,90 Kč bez DPH za provedení oplocení areálu.

II.

Dovolání a vyjádření k nim

č. 6

4. Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu ze dne 4. 5. 2016, sp. zn. 4 To 295/2015, podali obvinění Ing. G. B. a Ing. V. R. dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

5. Obviněný Ing. G. B. v rámci svého dovolání mimo jiné namítal, že odvolací soud skutek nesprávně právně kvalifikoval jako zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a při veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Dovolateli je tedy kladeno k tíži, že se stíhaného skutku dopustil jako člen hodnotící komise. K tomu dovolatel uvedl, že trestní zákoník definici pojmu „hodnotící komise“ nevymezuje. Proto je nutné vyjít z definice hodnotící komise v zákoně č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů (dále též „ZVZ“). Obviněný odkázal na odborný článek (ŠÁMAL P. Trestné činy související se zadáváním a realizací veřejných zakázek. Bulletin advokacie č. 10/2015, str. 33), který uvedený závěr potvrzuje. Dovolatel namítá, že v případě sporné zakázky na demoliční práce na k. stadionu nešlo o žádný druh zadávacího řízení ve smyslu § 21 odst. 1 zákona o veřejných zakázkách. Na „k.“ zakázku proto byla použitelná pouhá dvě ustanovení, a to § 18 odst. 5 ve spojení s § 6 odst. 1 zákona o veřejných zakázkách (tj. povinnost dodržovat zásady transparentnosti, rovného zacházení a zákazu diskriminace). Město K. však nebylo povinno a ani nepostupovalo podle jiných ustanovení zákona o veřejných zakázkách. Obviněný s odkazem na komentář k § 256 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku uvedl, že jestliže je členem hodnotící komise fyzická osoba jmenovaná veřejným zadavatelem do ustanovené hodnotící komise pro posouzení a hodnocení nabídek v otevřeném řízení, užším řízení, soutěžním dialogu a ve zjednodušeném podlimitním řízení a pro předběžné hodnocení nabídek v jednacím řízení s uveřejněním, a dále jestliže se v posuzované trestní věci o žádné z těchto řízení prokazatelně nejednalo, pak z toho logicky plyne jediný možný závěr, že dovolatel členem hodnotící komise nebyl. Dále dovolatel uvedl, že podle uvedených zákonných ustanovení má mít hodnotící komise pět členů, přičemž za každého člena má být jmenován náhradník. V tomto případě měla komise tři členy, Ing. B., Ing. S. a obviněného Ing. B., a žádní náhradníci jmenováni nebyli. Je tedy zjevné, že se o hodnotící komisi ve smyslu uvedených ustanovení nejednalo, byť tak byla nesprávně nazvána. Fakt, že komise, které se dovolatel účastnil, byla nazvána jako „hodnotící“, nemůže mít vliv na právní kvalifikaci stíhaného jednání. Kvalifikovaná skutková podstata v druhém odstavci písm. a) § 256 tr. zákoníku totiž v tomto případě vyjadřuje vyšší typovou závažnost případného kriminálního jednání osoby, které se určitým způsobem podílí na jednom z výše uvedených řízení. Jestliže se o žádné z těchto řízení nejedná, protože cena veřejné zakázky je menšího rozsahu, není přísnější kriminalizace na místě. Proto podle

č. 6

dovolatele spočívá rozsudek odvolacího soudu na nesprávném právním posouzení žalovaného jednání podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku.

6. Obviněný Ing. V. R. svým dovoláním napadl všechny výroky rozsudku odvolacího soudu s tím, že z důvodů v dovolání podrobně rozvedených odvolací soud nesprávně posoudil žalovaný skutek kromě jiného v rozporu s § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku.

7. Dovolatel shrnul své námitky stran nesprávného právního hodnocení tak, že v daném případě nedošlo k naplnění objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, neboť v průběhu řízení nebylo prokázáno, že by se v dané věci mělo jednat o zadání veřejné zakázky či o veřejnou soutěž, že by obviněný Ing. B. opatřil sobě nebo jinému prospěch, že by sjednal některému dodavateli či soutěžiteli přednost nebo výhodnější podmínky na úkor jiných dodavatelů. Pokud mělo ze strany obviněných dojít k nějakému jednání, neuskutečnilo se tak v souvislosti se zadáním veřejné zakázky ani v souvislosti s veřejnou soutěží. Vznik případné škody či prospěchu se nepodařilo relevantním způsobem ze strany obžaloby zdůvodnit a prokázat, natož určit či vyčíslit. Dovolatel předložil na svou obhajobu řadu relevantních skutkových tvrzení, důkazů i právních argumentů, přičemž soud odvolací to nijak nerefletoval. Ve vztahu k § 256 odst. 2 tr. zákoníku dovolatel Ing. V. R. uvedl, že nedošlo k naplnění speciálního subjektu, kterým s ohledem k projednávané věci má být člen hodnotící komise. Důvodem této skutečnosti je fakt, že pokud byla v rámci předmětného výběrového řízení složena komise z několika osob za účelem otevření obálek s nabídkami, nebylo tak učiněno v souvislosti se zadáním veřejné zakázky podle zákona o veřejných zakázkách. Proto není možné na obviněného Ing. B. v daném případě nahlížet jako na člena hodnotící komise ve smyslu trestního zákoníku, protože by tím došlo k nepřipustnému rozšiřování podmínek trestní odpovědnosti.

8. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve svém vyjádření k dovolání obviněných z důvodů podrobně rozvedených se neztotožnil s dovolacími námitkami obviněných a navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněných Ing. V. R. a Ing. G. B. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako neopodstatněná.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve v souladu se zákonem zkoumal, zda není dán některý z důvodů pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., a na základě tohoto postupu shledal, že dovolání obou obviněných ve smyslu § 265a odst. 1, 2 písm. a) tr. ř. jsou přípustná, byla podána osobami oprávněnými

[§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], řádně a včas (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.) a splňují náležitosti dovolání. Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vymezených v § 265b tr. ř., Nejvyšší soud dále posuzoval, zda obviněnými vznesené skutkové námitky odpovídají dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., o který svá dovolání formálně opřeli, a dospěl k závěru, že tento důvod nenaplnují a nelze je podřadit ani pod zbývající dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř.

10. Obvinění Ing. G. B. a Ing. V. R. ve svých dovoláních uplatnili dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je naplněn tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V rámci takto vymezeného dovolacího důvodu je možné namítat buď nesprávnost právního posouzení skutku, tj. mylnou právní kvalifikaci skutku, jak byl v původním řízení zjištěn, v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva, anebo vadnost jiného hmotněprávního posouzení. Z toho vyplývá, že důvodem dovolání ve smyslu tohoto ustanovení nemůže být samotné nesprávné skutkové zjištění, a to přesto, že právní posouzení (kvalifikace) skutku i jiné hmotněprávní posouzení vždy navazují na skutková zjištění vyjádřená především ve skutkové větě výroku o vině napadeného rozsudku a blíže rozvedená v jeho odůvodnění.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Nejvyšší soud poté, co se vypořádal s ostatními námitkami dovolatelů, se dále zabýval jejich právními námitkami, jež jsou obsahově totožné. Oba dovolatelé zejména namítali, že předmětná zakázka na demolici tribun a brány borců atletického stadionu v K. nebyla veřejnou zakázkou podle zákona č. 137/2006 Sb., dále že o výběru vítězné nabídky nerozhodla hodnotící komise ve smyslu tohoto zákona.

12. Nejvyšší soud konstatuje, že zločinu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku se dopustí pachatel, který jako člen hodnotící komise, vyhlášovatel nebo pořadatel veřejné soutěže nebo veřejné dražby, licitátor nebo člen organizované skupiny v souvislosti se zadáním veřejné zakázky, s veřejnou soutěží nebo veřejnou dražbou v úmyslu způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému prospěch zjedná některému dodavateli, soutěžiteli nebo účastníkovi dražby přednost nebo výhodnější podmínky na úkor jiných dodavatelů nebo soutěžitelů. Zadáním veřejné zakázky je rozhodnutí zadavatele o výběru nejvhodnější nabídky a uzavření smlouvy s vybraným uchazečem, uskutečněné v zadávacím řízení [§ 17 písm. k) ZVZ]. Jednání podle § 256 odst. 1 tr. zákoníku přitom spočívá ve zjednání přednosti nebo výhodnějších podmínek některému dodavateli, soutěži-

č. 6

teli nebo účastníku dražby na úkor jiných soutěžitelů. Předností je tu jakékoli zvýhodnění některého dodavatele, soutěžitele nebo některého z účastníků veřejné dražby, pokud jde o časový předstih. Výhodnějšími podmínkami jsou jakékoli jiné podmínky, které zvýhodňují některého či některé dodavatele, soutěžitele nebo účastníky před ostatními. Může to být např. u zadávacího řízení stanovení výhodnějšího způsobu podání nabídky pro některého dodavatele (uchazeče), sdělení mu určitých bližších podmínek nebo realizačních či cenových nabídek jiných dodavatelů. Dodavatelem se rozumí fyzická nebo právnická osoba, která dodává zboží, poskytuje služby nebo provádí stavební práce, pokud má sídlo, místo podnikání či místo trvalého pobytu na území České republiky, nebo zahraniční dodavatel, jímž je zahraniční osoba podle zvláštního právního předpisu, která dodává zboží, poskytuje služby nebo provádí stavební práce [srov. § 17 písm. a), o) ZVZ]. Uchazečem v zadávacím řízení, jehož účelem je zadání veřejné zakázky, je dodavatel, který podal nabídku v zadávacím řízení [§ 17 písm. j) ZVZ]. U této skutkové podstaty trestného činu podle § 256 odst. 1 tr. zákoníku je ve smyslu § 15 odst. 1 tr. zákoníku požadován úmysl, který musí zahrnovat všechny znaky zde uvedené. Navíc však zde musí být úmysl způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému prospěch (tzv. druhý úmysl). Ke způsobení škody ani k opatření prospěchu tedy nemusí dojít. Trestní zákoník má na mysli způsobení majetkové škody nebo získání majetkového prospěchu. Minimální výše není u škody ani u prospěchu stanovena, ale bude mít zásadní význam z hlediska povahy a závažnosti trestného činu ve smyslu § 39 odst. 1, odst. 2 tr. zákoníku pro stanovení druhu a výměry trestu. Pod pojmem majetkový nebo jiný prospěch se zde rozumí jakákoli výhoda. Zpravidla spočívá v přímém majetkovém prospěchu (např. v penězích nebo naturálním plnění), avšak může jít také o výhody jiného druhu (vzájemná protislužba, pohlavní styk, získání vhodného a dobře placeného zaměstnání apod.). O přijetí prospěchu půjde vždy, jestliže se pachatel s jeho vědomím dostane neoprávněné výhody. Není třeba předchozího výslovného souhlasu ani dohody. Stačí skutečný stav a okolnost, že pachatel prospěch neodmítl. Pachatelem tohoto trestného činu může být kterákoli fyzická nebo právnická osoba. Zpravidla však pachatelem bude osoba (fyzická nebo právnická), která má určité povinnosti v zadávacím řízení týkajícím se veřejné zakázky nebo při organizování veřejné soutěže nebo veřejné dražby, ale není vyloučeno, aby to byl kdokoli jiný i mimo osoby podílející se na zadávání veřejné zakázky, organizování veřejné soutěže nebo veřejné dražby. K naplnění skutkové podstaty zločinu podle § 256 odst. 2 písm. a) vyžaduje trestní zákoník mimo jiné spáchání speciálním subjektem, tedy pachatelem se zvláštní způsobilostí nebo zvláštním postavením, a to členem hodnotící komise. Členem hodnotící komise je fyzická osoba jmenovaná veřejným zadavatelem do ustanovené hodnotící komise pro posouzení a hodnocení nabídek zejména v otevřeném řízení, užším řízení, soutěžním dialogu a ve zjednodušeném podlimitním řízení a pro předběžné hodnocení nabídek

v jednacím řízení s uveřejněním. Trestní zákoník však v § 256 odst. 2 písm. a) neváže hodnotící komisi výslovně jen na otevřené řízení, užší řízení, soutěžní dialog a zjednodušené podlimitní řízení a pro předběžné hodnocení nabídek v jednacím řízení s uveřejněním, jak činí zákon o veřejných zakázkách, ale spojuje ji jen s tím, že jde o veřejnou zakázku ve smyslu odst. 1 § 256 tr. zákoníku, tedy v tomto ustanovení jde o hodnotící komisi v materiálním slova smyslu. Pro toto posouzení je tedy důležitá činnost a funkce této komise, ne splnění formálních požadavků uvedených v zákoně o veřejných zakázkách (srov. § 74 ZVZ). Členové hodnotící komise nesmí být ve vztahu k veřejné zakázce a k uchazečům podjati, zejména se nesmí podílet na zpracování nabídky, nesmí mít osobní zájem na zadání veřejné zakázky a s uchazeči je nesmí spojovat osobní ani pracovní či jiný obdobný poměr. Je třeba připomenout, že § 256 tr. zákoníku, stejně jako § 257 a 258 tr. zákoníku, chrání zájem na řádném a zákonném provedení jakékoli veřejné soutěže, zadání veřejné zakázky nebo jakékoli veřejné dražby, zejména zájem na dodržování stanoveného postupu za rovných podmínek pro jejich účastníky (soutěžitele).

13. Nejvyšší soud se předně zabýval námitkami obou dovolatelů, že předmětná zakázka na demolici tribun a brány atletického stadionu v K. nebyla veřejnou zakázkou ve smyslu zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů, a že tak její průběh nepodléhal pravidlům stanoveným v tomto zákoně. Nejvyšší soud z hlediska uvedené námitky přezkoumal rozsudek odvolacího soudu i jemu předcházející rozsudek nalézacího soudu a dospěl k závěru, že oba soudy nižších stupňů se právním posouzením předmětné zakázky a od toho se odvíjející kvalifikací skutku zevrubně zabývaly a řádně vypořádaly. Zejména pak nalézací soud se touto otázkou zabýval podrobně, když mimo jiné rozebral jednotlivá ustanovení zákona o veřejných zakázkách, a dospěl k závěru, že není proč pochybovat o tom, že zakázka spočívající v demoličních pracích na atletickém stadionu v K. naplňuje znaky veřejné zakázky podle uvedeného zákona. Nalézací soud v odůvodnění svého rozsudku zejména uvedl, že je zřejmé, že předmětná zakázka demoličních prací spadala do kategorie veřejných zakázek malého rozsahu, a pokud pak jednání obviněných souviselo se zadáním této zakázky, souviselo se zadáním veřejné zakázky ve smyslu § 256 odst. 1 tr. zákoníku (v podrobnostech srov. str. 32–33 odůvodnění rozsudku nalézacího soudu). Odvolací soud se ztotožnil se závěry soudu nalézacího a uvedl, že nelze než dospět k závěru, že v daném případě se jednalo o veřejnou zakázku malého rozsahu podle § 7 ZVZ. Podle § 18 odst. 5 ZVZ sice zadavatel není povinen zadávat podle zákona o veřejných zakázkách veřejné zakázky malého rozsahu, je však povinen dodržet zásady uvedené v § 6 citovaného zákona, tedy dodržovat zásady transparentnosti, rovného zacházení a zákazu diskriminace. Při zadávání veřejné zakázky tak zadavatel musí postupovat podle tohoto zákonného ustanovení, kdy výsledkem takového postupu je rozhodnutí zadavatele o výběru nejvhodnější

č. 6

nabídky a uzavření smlouvy s vybraným uchazečem uskutečněné v zadávacím řízení [§ 17 písm. k) ZVZ], kdy k rozhodnutí zadavatele o výběru nejvhodnější nabídky nemůže dojít jiným způsobem než posouzením předložených nabídek v rámci hodnotící komise předpokládané zákonem o veřejných zakázkách (srov. str. 20 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu).

14. Nejvyšší soud se ztotožňuje s právě citovanými závěry obou soudů nižších stupňů, zejména pak soudu nalézacího, a nad rámec uvedeného konstatuje, že veřejnou zakázkou je nutno rozumět jakýkoli nákup zboží, zadání práce, objednání díla nebo služby, veřejným subjektem (orgánem veřejné moci), kterým je stát, obec, samosprávný celek, organizace jimi založené, nebo případně dalším subjektem, který hospodaří s penězi, nebo jinými veřejnými statky nebo hodnotami pocházejícími z daní, poplatků či jiných zdrojů veřejného bohatství. Veřejné zakázky jsou realizované na základě písemné smlouvy mezi zadavatelem a jedním či více dodavateli, přičemž se jedná o úplné poskytnutí dodávek či služeb nebo úplné provedení stavebních prací. V právě posuzovaném případě bylo zadavatelem Město K., tedy veřejný zadavatel ve smyslu § 2 odst. 2 písm. c) ZVZ. K tomu nutno zdůraznit, že právní předpisy týkající se veřejných zakázek jsou co do svého charakteru současně právními předpisy, které upravují nakládání s majetkem státu, obcí a krajů, nikoliv sektorových zadavatelů, a to na nabývání majetku uzavíráním úplných smluv. Oblast nakládání, ale i hospodaření s majetkem státu, obcí a krajů upravují i další předpisy (zejména zákon o majetku státu, zákon o obcích a zákon o krajích), na které právní úprava veřejných zakázek ve zmíněných souvislostech navazuje. Zadavatelé ve formě obcí (měst, městských částí) jsou povinni dodržet při hospodaření se svým majetkem (dodávky, stavby) zásady obsažené v zákoně o obcích či zákoně o krajích, stát v podobě zadavatelů organizačních složek státu pak zákon o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. Tyto předpisy stanoví, že i při veřejných zakázkách stát, reprezentovaný svými organizačními složkami, obce a kraje mají postupovat v souladu se zásadou hospodárnosti (srov. § 38 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích), a to při úplném nabývání majetku. V těchto právních předpisech vyjádřená zásada hospodárnosti se bude tak vztahovat zejména k veřejným zakázkám malého rozsahu a zadavatel v podobě obcí, krajů a státu ji musí respektovat spolu se základními zásadami podle § 6 odst. 1 a § 2 ZVZ (srov. rovněž JURČÍK, R. *Veřejné zakázky a koncese*. 2. dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 88 a 89). Nejvyšší soud shodně jako oba soudy nižších stupňů dospěl k závěru, že předmětná zakázka na demolici tribun a brány atletického stadionu v K., byť se jednalo o veřejnou zakázku malého rozsahu, bez pochyb naplňuje znaky veřejné zakázky ve smyslu zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů, neboť se jednalo o úplný smluvní vztah založený na základě písemné smlouvy (srov. smlouva o dílo včetně dodatku č. 1 na č. l. 167–173 spisu) mezi veřejným zadavatelem (Město K.) a dodavatelem (již odsouzeným

A. F.). Předmětná zakázka tak naplňuje všechny definiční znaky stanovené v § 7 odst. 1 ZVZ. Pro úplnost pak Nejvyšší soud podotýká, že zadavatel je při zadání veřejné zakázky malého rozsahu povinen respektovat základní zásady zadávacího řízení vyjádřené v § 6 ZVZ a z povahy věci rovněž zásady pro stanovení předpokládané hodnoty veřejné zakázky podle § 13 a násl. ZVZ. Jiné ustanovení zákona o veřejných zakázkách není povinen respektovat. Pokud je podle zmíněných pravidel pro stanovení předpokládané hodnoty veřejná zakázka veřejnou zakázkou malého rozsahu, považuje se za dodržení základních zásad to, že taková zakázka je zadána za cenu obvyklou v místě a čase jejího zadání. Praxe přitom připouští zadat veřejné zakázky následujícími způsoby: z ruky – většinou se tak zadávají drobné zakázky, kupř. do 100 000 Kč, které se pořizují maloobchodně, např. nákup kávy a chlebičeků na poradu či jednání orgánu zadavatele, apod.; poptávkovým (výběrovým) řízením; na elektronickém tržišti; otevřeným způsobem – veřejné zakázky malého rozsahu lze zadat stejným způsobem jako podlimitní či nadlimitní veřejné zakázky (srov. JURČÍK, R. Veřejné zakázky a koncese. 2. dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 410). Z uvedeného tedy vyplývá, že i zákon o veřejných zakázkách považuje zakázky malého rozsahu za veřejné zakázky ve smyslu svých ustanovení, přičemž Nejvyšší soud současně konstatuje, že předmětná zakázka na demoliční práce proběhla formou poptávkového řízení. Zde považuje Nejvyšší soud za vhodné upozornit na to, že poptávkovým řízením zjišťuje zadavatel na základě výzvy obvyklou cenu za předmětnou zakázku v místě plnění a zájem oslovených subjektů uzavřít o předmětné zakázce se zadavatelem smlouvu. Zadavatelé mají k dispozici nejrůznější druhy a typy poptávkových řízení, jde v podstatě o zvláštní způsoby uzavírání smlouvy v obchodněprávních vztazích, které jsou závazné pro pracovníky zadavatele z důvodu jejich pracovního vztahu k zadavateli a na které se může odvolávat dodavatel v konkrétní veřejné zakázce, pokud se v ní zadavatel zavázal (uvedl), že je bude respektovat. Příkladem poptávkového řízení může být následující postup, který zadavatel stanoví ve svém interním předpisu (u prvně uvedeného postupu nejde o poptávkové řízení): veřejné zakázky s předpokládanou hodnotou do 100 000 Kč se budou zadávat z ruky, přímo; u veřejných zakázek s předpokládanou hodnotou od 100 000 do 300 000 Kč bez DPH zašle výzvu vedoucí příslušného odboru nejméně třem subjektům poskytujícím plnění, které je předmětem zakázky; u veřejných zakázek s předpokládanou hodnotou od 300 000 Kč bez DPH do 2 mil. Kč, resp. 6 mil. Kč, výzvu zašle vedoucí příslušného odboru nejméně pěti subjektům poskytujícím plnění, které je předmětem zakázky. Ve výzvě se uvedou všechny požadavky zadavatele na plnění příslušné zakázky (kupř. množství a jakost dodávky, termín plnění, požadované záruky, případné požadavky na kvalifikaci dodavatele apod.), hodnotící kritéria a postup hodnocení a dále termín, způsob a označení podávaných nabídek. Uvedené rozdělení vychází z přiměřenosti aplikace základních zásad zadávacího řízení podle § 6 ZVZ, a to zejména zásady transparentnosti, kdy

č. 6

na jedné straně by měl být osloven co největší počet dodavatelů k podání nabídky a na straně druhé nutno přihlížet k administrativním nákladům a časové náročnosti při zadávání předmětné veřejné zakázky (obdobně srov. JURČÍK, R. Veřejné zakázky a koncese. 2. dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 410–411). V právě projednávaném případě veřejné zakázky na demolici tribun zaslal Ing. G. B. dne 22. 5. 2013 prostřednictvím e-mailu výzvu k nacenění výkazů výměr a k předložení oficiální nabídky, a to již odsouzenému A. F., obviněnému Ing. V. R. za společnost R. – R & R, s. r. o., dále již odsouzenému P. G. za společnost E., s. r. o., paní J. H. za společnost T. stavební, s. r. o., a to včetně opravného e-mailu. Z uvedeného postupu je tedy zřejmé, že předmětná veřejná zakázka proběhla právě formou poptávkového řízení. Závěrem pak Nejvyšší soud konstatuje, že odkazy dovoatelů na rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 26. 3. 2013, č. j. ÚOHS-S48/2013/VZ-5538/2013/514/JNv, a ze dne 31. 1. 2014, č. j. ÚOHS-R104/2013/VZ-2208/2013/310/RBu, jsou nepřiléhavé, neboť vychází z jiných skutkových okolností. Ostatně i v těchto rozhodnutích Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže je akcentována povinnost zadavatelů dodržovat § 6 ZVZ, tedy i zásadu transparentnosti. Nejvyšší soud opětovně připomíná zásadu *iura novit curia*, a tedy že právní otázku v tomto případě, zda předmětná zakázka na demolici je veřejnou zakázkou ve smyslu § 256 tr. zákoníku, je oprávněn posoudit toliko pouze soud. Ostatně ani odkaz dovoatele Ing. R. na odborný článek „Trestné činy související se zadáváním a realizací veřejných zakázek“, který byl publikován v Bulletinu advokacie č. 10/2015 na str. 33 a následující, neshledal Nejvyšší soud relevantním, neboť tento článek se předmětné problematice věnuje pouze z obecného hlediska, přičemž vysvětluje jen základní přístupy a pojmy z hlediska zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, v podstatě se nezabývá zakázkami malého rozsahu (o těch se zmiňuje jen na počátku v bodě 2 při rozdělení veřejných zakázek podle výše jejich předpokládané hodnoty) a zejména nezohledňuje podrobnosti u konkrétních případů. Přitom však u trestného činu podle § 256 tr. zákoníku výslovně zdůrazňuje, že skutková podstata zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1 tr. zákoníku nemá tzv. blanketní nebo odkazovací dispozici a dopadá na jakoukoli veřejnou zakázku (tedy i na veřejnou zakázku malého rozsahu), resp. na souvislost s jejím zadáním (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 5 Tdo 572/2009, uveřejněné pod č. T 1208, v sešitě 57/2009 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, s. 26). Podobně je tomu i s námitkou týkající se rozlišování mezi pojmy zadání veřejné zakázky a zadávání veřejné zakázky, když zadáním veřejné zakázky je rozhodnutí zadavatele o výběru nejvhodnější nabídky a uzavření smlouvy s vybraným uchazečem, uskutečněné v zadávacím řízení [§ 17 písm. k) zákona č. 137/2006 Sb.] a zadáváním veřejné zakázky se rozumí závazný postup zadavatele podle tohoto zákona v zadávacím řízení. Toto rozlišení v tomto konkrétním případě nemá žádný materiální význam,

když je nepochybné, že obviněný Ing. B. za pomoci Ing. R. postupoval shora popsaným způsobem v souvislosti se zadáním veřejné zakázky, tedy s rozhodnutím zadavatele o výběru nejvhodnější nabídky a uzavření smlouvy s vybraným uchazečem, neboť zejména po předchozím podrobně popsaném zmanipulování předmětné zakázky malého rozsahu „... Ing. G. B. ... za Odbor regionálního rozvoje zpracoval předkládací zprávu pro 59. schůzi rady města obsahující návrh usnesení doporučujícího schválit zprávu hodnotící komise o posouzení a hodnocení nabídek, kdy na tomto základě a na doporučení Ing. M. B. demolice vyřešit, i když rekonstrukce stadionu toho roku neproběhne, rada města dne 2. 7. 2013 schválila zprávu o posouzení a hodnocení nabídek s tím, že vítězem je firma A. F., takže dne 12. 7. 2013 došlo k uzavření smlouvy o dílo mezi Městským úřadem K. a firmou A. F., a navíc bylo na základě schůzky ze dne 6. 8. 2013, které se kromě Ing. G. B. zúčastnili A. K., Ing. M. B., Ing. A. a Š. L., nad rámec těchto prací rozhodnuto, že Ing. G. B. zajistí od firmy A. F. cenovou nabídku na demontáž stávajícího oplocení areálu a provedení oplocení nového, kdy po schválení této nabídky, která činila 80 186,97 Kč bez DPH, Ing. B. bylo firmě A. F. zadáno i provedení těchto prací, takže následkem působení Ing. G. B., A. F., Ing. V. R., J. P., P. G. a P. B. firma A. F. získala bez řádné veřejné soutěže zakázku, za kterou obdržela i s přihlédnutím k dodatečným méně pracím částku 672 688 70 Kč bez DPH a dále částku 80 186 90 Kč bez DPH za provedení oplocení areálu“ (viz bod 3 shora).

15. Nejvyšší soud se dále zabýval námitkami, že předmětná zakázka na demoliční práce nebyla ani veřejnou soutěží. Nálezací soud se posouzením předmětné zakázky zabýval i z hlediska veřejné soutěže a dospěl k závěru, že s přihlédnutím k charakteru celého zadávacího řízení, jehož se fakticky měly účastnit čtyři firmy, které by tímto prakticky soutěžily o zakázku Města K. tím, že by se snažily město zaujmout nejlepšími cenovými podmínkami, lze mít také za to, že jednání obžalovaných v dané věci probíhalo také v souvislosti s veřejnou soutěží, když prakticky nebylo omezeno, která ze stavebních firem by se o zakázku města mohla ucházet, a to zejména v případě, že by celé zadávací řízení proběhlo v souladu s opatřením obce prostřednictvím elektronického tržiště G. Způsobem považovaným za veřejnou soutěž mohou navíc soutěžit i předem vybrané a oslovené firmy, tím spíše, když se jedná o soutěž vyhlášenou ve veřejném zájmu. Veřejnou soutěží je totiž možno rozumět i takové případy, kdy více subjektů usiluje podle vyhlášených pravidel o dosažení výsledku, který bude objektivně zhodnocen (srov. str. 33 odůvodnění rozsudku nálezacího soudu). Odvolací soud se blíže rozlišením pojmů veřejná zakázka a veřejná soutěž nezabýval. Nejvyšší soud předně podotýká, že oba pojmy je třeba vykládat ve smyslu trestního zákoníku, neboť § 256 tr. zákoníku není, jak bylo již shora uvedeno, svou povahou blanketní. Přesto lze při výkladu těchto pojmů podpůrně použít jiné právní předpisy. Veřejnou soutěží se obecně rozumí případ, kdy více subjektů usiluje podle určitých vyhlášených pra-

videl o dosažení stanoveného výsledku, který bude objektivně zhodnocen. V době spáchání skutku se rozlišovala zejména obchodní veřejná soutěž a veřejná soutěž podle občanského zákoníku (ve znění platném ke dni spáchání skutku, tedy ve znění platném do 31. 12. 2013). Pojem veřejné obchodní soutěže vymezoval § 281 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obchodní zákoník“), a rozuměla se jí soutěž vyhlášená vyhlášovatelem pro neurčité osoby o nejvhodnější návrh na uzavření smlouvy. Vyhlášovatel při ní činil výzvu k podávání návrhů na uzavření smlouvy. K vyhlášení veřejné obchodní soutěže se vyžaduje, aby byly písemně obecným způsobem vymezeny předmět požadovaného závazku a zásady ostatního obsahu zamýšlené smlouvy, na němž navrhovatel trvá, určen způsob podávání návrhů, stanovena lhůta, do které lze návrhy podávat, a lhůta pro oznámení vybraného návrhu (podmínky soutěže). Obsah podmínek soutěže musí být vhodným způsobem uveřejněn. Zcela odchýlně upravuje vznik smlouvy zákon o veřejných zakázkách. Podle § 82 ZVZ nesmí zadavatel uzavřít s uchazečem, jehož nabídka byla vybrána jako nejvhodnější podle § 81 ZVZ, smlouvu před uplynutím lhůty pro podání námitek proti rozhodnutí o výběru nejvhodnější nabídky podle § 110 odst. 4 ZVZ. Pokud ve stanovené lhůtě nikdo nepodal námítky podle § 110 odst. 4 ZVZ, uzavře zadavatel do 15 dnů po uplynutí lhůty pro podání námitek s vybraným uchazečem smlouvu v souladu s návrhem smlouvy obsaženým v jeho nabídce, popřípadě upraveným podle § 32 ZVZ. Podle tehdy platného § 847 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), mohla být vyhlášena veřejná soutěž na určité dílo nebo výkon. Vyhlášovatel musel ve vyhlášení uvést přesné vymezení předmětu a lhůty soutěže, výši cen a ostatní soutěžní podmínky, rovněž musel vyhlásit kdo, v jaké lhůtě a podle jakých měřítek posoudí splnění podmínek soutěže a provede ocenění. Veřejná soutěž musela být veřejně vyhlášena a mohli se jí zúčastnit konkrétně jmenovitě neomezené subjekty. Z uvedeného je tedy zřejmé, že právě všechny právě citované právní úpravy se týkají soutěže, jejímž cílem je uzavření smlouvy, ovšem s odlišnými důsledky a rovněž tak odlišným procesem uzavírání smlouvy. Ostatně obdobný závěr můžeme nalézt i v komentářové literatuře, která uvádí, že zadávání veřejných zakázek se řídí zákonem č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů, který zakotvuje pojem tzv. zadávacího řízení, což je speciální právní úprava obchodní veřejné soutěže (nyní viz § 1772 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů); reálné využití obecných ustanovení o obchodní veřejné soutěži je však v rámci zadávání veřejných zakázek v zásadě minimální, neboť právní úprava obsažená ve speciálním předpise je kogentního charakteru a podrobná (srov. ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník I, II. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2363). Vzhledem k tomu, že skutková podstata trestného činu zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256

odst. 1 tr. zákoníku nemá tzv. blanketní nebo odkazovací dispozici, dopadá na jakoukoli veřejnou soutěž, která splňuje její základní znaky spočívající ve veřejném vyhlášení a v možnosti účasti neomezeného okruhu subjektů, a to bez ohledu na povahu a druh právních vztahů, do nichž vstupují účastníci soutěže v souvislosti s jejím uskutečněním (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2621). Tento závěr je zřejmý rovněž z geneze předmětného trestného činu, jenž byl původně upraven v § 128a zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Komentářová literatura k tomuto ustanovení (ŠÁMAL, P., PŮRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon. 6. vydání. Praha: 2004, s. 841) veřejnou soutěží obecně rozuměla případ, kdy více subjektů usiluje podle určitých vyhlášených pravidel o dosažení stanoveného výsledku, který bude objektivně zhodnocen. Rozlišovala zejména obchodní veřejnou soutěž a veřejnou soutěž podle občanského zákoníku (viz shora). Dále komentářová literatura odkazovala i na zákon č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách, který v zásadě upravoval veřejnou soutěž pro veřejné zakázky [srov. i § 1 písm. e) tohoto zákona; dále srov. § 72 a násl. tohoto zákona o veřejných zakázkách]. Z těchto hledisek se oba soudy nižších stupňů za situace, kdy dospěly k závěru, že se jednalo o veřejnou zakázku ve smyslu zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů, v podstatě nadbytečně zabývaly i naplněním znaků veřejné soutěže, navíc odvolací soud v projednávané věci nepatříčně oba pojmy zaměňoval již ve skutkové větě, nicméně nejedná se o natolik závažné pochybení, pro něž by Nejvyšší soud musel rozsudek odvolacího soudu podle § 256k tr. ř. zrušit.

16. Jak již Nejvyšší soud konstatoval výše, v projednávaném případě se jednalo o veřejnou zakázku ve smyslu zákona o veřejných zakázkách. Předmětná zakázka na demoliční práce totiž naplnila znaky veřejné zakázky rovněž i z toho důvodu, že v jejím průběhu byla svolána hodnotící komise na 27. 6. 2013, která otevřela obálky s nabídkami a hodnotila nabídky čtyř žadatelů a z nich vybrala vítěze, aniž by nějakého žadatele vyřadila. Uvedený závěr pak potvrzuje i svědecká výpověď Ing. M. B., který uvedl, že byla jmenována hodnotící komise, jejímž úkolem bylo otevřít obálky, vyhodnotit kompletnost cenových nabídek a připravit přínos pro jednání rady města s tím, že si již nepamatuje, kdo tuto komisi stanovil, účastnil se jí on sám, Ing. S. a obviněný Ing. B. Podle svědka Ing. B. nepřislušelo hodnotící komisi řešit, zda v dané věci měla nebo neměla být schvalována výjimka podle čl. 5 opatření obce, když samotná hodnotící komise měla posoudit pouze kompletnost a správnost podaných nabídek. Kritériem pro výběr firmy pak byla tak, jako v obvyklých podobných případech, nejnižší cena. Svědkyně Ing. Z. S. rovněž uvedla, že vystupovala jako člen hodnotící komise ustanovené starostkou a místostarostou Ing. B. ve složení obviněného Ing. B., místostarosty Ing. B. a svědkyně Ing. S. Svědkyně Mgr. A. K. k této otázce uvedla, že o složení komise s ní nikdo nejednal a sama neříkala, jaké by mělo být složení hodnotící komise, a že se o komisi dozvěděla od paní S. Svědkyně Mgr. K. dále uvedla,

č. 6

že se ptala Ing. S., kdo rozhodl o složení hodnotící komise, a ta jí řekla, že to bylo domluvené s Ing. B. Sám obviněný Ing. B. pak vypověděl, že místostarosta Ing. B. svolal obviněného a Ing. S. k vyhodnocení podaných nabídek, obviněný tedy tyto nabídky přinesl v uzavřených obálkách a všichni tři obálky otevřeli, zkontrolovali a vyhodnotili jejich obsah, byl vyhotoven rovněž protokol o jejich otevírání, sepsáno čestné prohlášení o nepodjatosti, jakož i protokol o vyhodnocení nabídek. Jak ostatně vyplývá ze zprávy o posouzení a hodnocení nabídek na realizaci stavby „Atletický stadion, P. ulice, K. – demolice tribun a brány“, hodnotící komise posuzovala nabídky uchazečů (E., spol. s r. o., R. – R & R, spol. s r. o., T. stavební, s. r. o., a A. F.) z hlediska výše nabídkové ceny. V návaznosti na tyto skutečnosti se Nejvyšší soud dále zabýval námitkou obou obviněných, zda hodnotící komise svolaná na základě e-mailu Ing. B. na 27. 6. 2013 založeného na č. l. 166 spisu naplňovala znaky „hodnotící komise“ ve smyslu § 256 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Nalézací soud k tomu uvedl, že v daném případě se z formálního hlediska nejednalo o hodnotící komisi výslovně uváděnou v ustanoveních zákona č. 137/2006 Sb., což je ovšem pochopitelné vzhledem k tomu, že se jednalo o veřejnou zakázku malého rozsahu, která se s výjimkou § 6 daného zákona tímto zákonem jinak neřídí. Hodnotící komise tedy nemusela mít konkrétní přesně stanovený počet členů ani nemusela být ustanovována způsobem popisovaným v dotčeném zákoně. Svým charakterem ovšem komise, která hodnotila nabídky na demoliční práce atletického stadionu v K., odpovídala tomu, jak je samotná hodnotící komise popisována v dotčeném zákoně a mimo jiné i s přihlédnutím k tomu, jakou funkci v dotčeném řízení tato komise měla, není proč pochybovat o tom, že se svým charakterem skutečně jednalo o hodnotící komisi ve smyslu § 256 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Tato komise totiž neměla za úkol toliko otevřít obálky a jejich obsah předat radě města tak, jak zaznělo z úst obhajoby, ale jejím úkolem bylo doručené nabídky přezkoumat, ověřit, zda splňují veškeré podmínky, obsah nabídek vyhodnotit a zapracovat do zprávy pro radu města tak, aby tato měla dostatečné podklady pro své rozhodování ohledně zaslaných nabídek. Nelze příliš pochybovat o tom, že pokud by si kupříkladu některý z členů hodnotící komise v takovémto případě povšiml, že veškeré nabídky byly vyhotoveny na jednom jediném tiskovém zařízení, a tedy jednou jedinou firmou, měl by za předpokladu, že by rozhodoval skutečně nestranně, takovéto nabídky ze soutěže vyřadit, a pokud by shodným způsobem byly podány veškeré nabídky, měl by takový člen hodnotící komise signalizovat zrušení celého zadávacího řízení. Z tohoto pohledu tedy členové dotčené komise doručené nabídky zcela nepochybně i hodnotili a je možno i chápat, proč se obviněný F. v telefonickém hovoru s obviněným Ing. B. zajímal o to, zda se bude obviněný Ing. B. účastnit zasedání této komise, když tímto způsobem zcela nepochybně byla minimalizována šance na odhalení jednání obviněných. Odvolací soud se ztotožnil se závěry nalézacího soudu, když uvedl, že nalézací soud správně zdůraznil, že úkolem

hodnotící komise, již byl obviněn Ing. B. členem, bylo nejen přezkoumat doručené nabídky, ověřit, zda splňují veškeré náležitosti, ale i vyhodnotit jejich obsah a zpracovat do zprávy pro radu města tak, aby tato měla dostatečné podklady pro své rozhodování ohledně zaslaných nabídek. Na základě právě uvedeného dospěl Nejvyšší soud k jednoznačnému závěru, že komise, jež hodnotila nabídky podané v předmětné zakázce, naplnila všechny znaky hodnotící komise ve smyslu § 256 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, když otevřela obálky s nabídkami a tyto nabídky pak hodnotila z hlediska cenového kritéria, přičemž žádného uchazeče nevyřadila a jako vítěze vybrala společnost již odsouzeného F., o čemž ostatně svědčí protokol sepsaný komisí o tomto hodnocení nabídek. Ostatně pojem hodnotící komise v § 256 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku není přímo navázán jen na zákon o veřejných zakázkách, ale jeho znění je použitelné na jakékoli hodnotící komise [např. u veřejné soutěže může být ustanovena pro vyhodnocení veřejné soutěže ve smyslu § 847 občanského zákoníku (srov. i § 286 obchodního zákoníku), jak se uvádí v literatuře právě v souvislosti s bývalým trestným činem pletich při veřejné soutěži podle § 128a tr. zákona: „V případě, že by vyhlašovatel, příp. hodnotitel (např. člen hodnotící komise), zvýhodňoval některého ze soutěžících či jinak narušoval rovné podmínky mezi soutěžícími, mohl by se dopustit trestného činu...“ (viz ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník I, II. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2362)]. Pro posouzení konkrétního případu hodnocení nabídek podaných ve veřejné zakázce je z hlediska trestněprávního rozhodující znění a výklad trestního zákoníku, a nikoli bezprostředně ustanovení jiných zákonů. To vyplývá z chápání trestního práva jako uzavřeného systému, který je v jistém smyslu autonomní vůči ostatním právním odvětvím. V trestním právu se proto setkáváme jak s vlastním pojmoslovím, tak i se zcela svébytným výkladem pojmů, který se mnohdy liší od výkladu v právu soukromém i jiném (viz např. BERAN, K. Trestní odpovědnost právnických osob z hlediska teorie fikce. Trestněprávní revue, 2014, č. 5, s. 110). Nejvyšší soud pak pro úplnost konstatuje, že ač tedy Město K. nebylo při hodnocení nabídek v rámci předmětné veřejné zakázky, jakožto zakázky malého rozsahu ve smyslu § 12 odst. 3 ZVZ, povinné postupovat podle zákona o veřejných zakázkách, resp. zadat veřejnou zakázku v některém ze zadávacích řízení, jak je ostatně uvedeno v § 18 odst. 5 ZVZ, mělo však zákonem stanovenou povinnost držet se zásady uvedené v § 6 ZVZ. Z tohoto hlediska má Nejvyšší soud za to, že ač nebyly zcela dodrženy podmínky § 74 ZVZ, tedy konkrétně určen počet členů hodnotící komise stanovený v § 74 odst. 3 ZVZ a nebyli ustanoveni náhradníci podle § 74 odst. 4 ZVZ, byla tato komise hodnotící komisí ve vztahu k veřejné zakázce malého rozsahu a byla povinna postupovat v souladu s § 6 ZVZ, tedy v souladu se zásadou transparentnosti, jak ostatně stanoví i čl. 2 odst. 2 opatření obce č. 3/2012.

17. Nejvyšší soud poté, co se vypořádal i s ostatními dovolacími námitkami obviněných, dospěl k závěru, že napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě

č. 6

ve spojení s rozsudkem Okresního soudu v Bruntále nevykazuje takové vady, pro které by jej bylo nutno z některého důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. zrušit. Soud prvního stupně jako soud nalézací objasnil a posoudil všechny skutečnosti rozhodné z hlediska skutkového zjištění i právního posouzení jednání obviněných Ing. G. B. a Ing. V. R., které z hlediska hodnocení provedených důkazů a navazujícího zjištěného skutkového stavu, jakož i jeho právní kvalifikace nevykazuje žádných logických či jiných vad. Postup nalézacího soudu posléze náležitě přezkoumal i soud druhého stupně jako soud odvolací, který po řádném a důkladném posouzení odvolání všech obviněných proti rozsudku nalézacího soudu jej podle § 258 odst. 1 písm. b), e) tr. ř. v celém rozsahu zrušil a za podmínek § 259 odst. 3 nově rozhodl, přičemž se současně bez pochybností a logicky vypořádal s relevantními námitkami odvolatelů. Proto Nejvyšší soud dospěl k jednoznačnému závěru, že v případě obviněných Ing. G. B. a Ing. V. R. jde o dovolání zjevně neopodstatněná, a proto je Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Č. 7

č. 7

Adhezní řízení, Poškozený
§ 43 odst. 3 tr. ř.

Návrh poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy či na vydání bezdůvodného obohacení je učiněn ve smyslu § 43 odst. 3 věty druhé tr. ř. včas i v případě, pokud jej poškozený uplatní před zahájením dokazování až v novém hlavním líčení, které soud koná celé znovu, např. poté, co mu byla věc postupem podle § 222 odst. 1 tr. ř. přikázána jako soudu věcně příslušnému rozhodnutím podle § 24 odst. 1 tr. ř.

(Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. 1 To 31/2016, ECLI:CZ:VSOL:2016:1.TO.31.2016.1)

Vrchní soud v Olomouci k odvolání obžalovaného R. K., poškozené Š. L. a státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Ostravě částečně zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. 30 T 10/2015, a to ve výrocích o náhradě škody, a podle § 259 odst. 3 tr. ř. ve věci sám podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. nově rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 4. 2016, č. j. 30 T 10/2015-622, byl obžalovaný R. K. uznán vinným v bodě 1) zvláště závažným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku a v bodě 2) zločinem vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, a to na základě skutkových zjištění v rozsudku podrobně rozvedených, přičemž skutkem pod bodem 1) došlo u poškozené Š. L. k rozvoji posttraumatické stresové poruchy, jež trvala nejméně po dobu čtyř měsíců, a projevovala se zejména v dlouhodobé poruše spánku, nechutenstvím, obavami z kontaktu s osobou obžalovaného, zhoršením zajímavosti a poruchami verbalizace.
2. Za to byl obžalovanému R. K. podle § 185 odst. 3 tr. zákoníku, za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku, uložen úhrnný trest odnětí svobody v trvání 9 let se zařazením podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obžalovanému uložena povinnost zaplatit poškozené Š. L., bytem S., K.-H., škodu ve výši 155 026 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla

poškozená Š. L. odkázána se zbytkem svého nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

II. Odvolání

č. 7

3. Proti takto citovanému rozsudku podal opravný prostředek obžalovaný R. K., státní zástupkyně a poškozená Š. L.

4. Obžalovaný R. K. podal odvolání do všech výroků napadeného rozsudku. Ve vztahu k výroku o náhradě škody vyjádřil nesouhlas s postupem soudu, který prominul poškozené zmeškání zákonné lhůty pro uplatnění tohoto nároku, resp. nároku na náhradu nemajetkové újmy, a ustanovil jí zmocněnce. Tento postup je však nezákonný a připuštění opožděného podání je hrubým porušením zásad spravedlivého procesu v neprospěch obžalovaného. Případnou nedbalost policejního orgánu nelze klást k tíži obžalovaného. Dle názoru obhajoby nebyl nárok poškozeného uplatněn v zákonem stanovené lhůtě podle § 43 odst. 3 tr. ř. Poškozená před zahájením hlavního líčení uvedla, že se k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody nepřipojuje, a vzdala se tak svých procesních práv (§ 43 odst. 5 tr. ř.). Pokud by pak soud toto její prohlášení za vzdání se práv nepovažoval, poškozená uplatnila nárok až po zahájení hlavního líčení v rámci své svědecké výpovědi. Obhajoba je tak přesvědčena, že i v případě shledání viny obžalovaného je zcela namístě poškozenou s jejím nárokem odkázat podle § 229 tr. ř. na řízení ve věcech občanskoprávních. V závěru odvolání obžalovaný uvedl, že z důvodů v něm uvedených je zřejmé, že spáchání skutků, které jsou předmětem obžaloby, mu nebylo prokázáno. Navrhl proto, aby odvolací soud napadený rozsudek zrušil a sám nově rozhodl tak, že se obžalovaný zprošťuje v celém rozsahu viny.

5. Proti výše citovanému rozsudku, pokud jde o výrok o náhradě škody, podala odvolání rovněž poškozená Š. L. prostřednictvím své zmocněnkyně Mgr. M. S., když závěr soudu prvního stupně o tom, že přiměřenou k odškodnění její nemateriální újmy je částka 150 000 Kč, považuje za nesprávný. Poškozená má za to, že tato částka není způsobila vyvážit prožité útrapy, zejména snížení její důstojnosti. Provedeným dokazováním, zejména pak znaleckým zkoumáním, bylo postaveno najisto, že čin obžalovaného zasáhl do jejího osobního života podstatnou měrou a poškozená utrpěla déletrvající posttraumatickou stresovou poruchu. K odčinění této újmy se poškozené jeví částka ve výši 150 000 Kč jako zjevně nedostatečná. Vzhledem k uvedenému proto navrhla, aby odvolací soud napadený výrok o náhradě škody zrušil a nově zavázal obžalovaného k náhradě škody ve výši 955 025,60 Kč, tj. za vytrpěné bolesti částku ve výši 5 025,60 Kč a za nemajetkovou újmu částku ve výši 950 000 Kč.

6. Státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Ostravě zaměřila své odvolání do výroku o náhradě škody v neprospěch obžalovaného. Uvedla, že sou-

dem mělo být rozhodnuto formálně správným výrokem, který měl znít jednak na náhradu majetkové škody a jednak na náhradu nemajetkové újmy v penězích. V případě nerespektování nároku na náhradu škody v plné výši je pak nutno též rozhodnout dvěma samostatnými výroky, jež by odkazovaly poškozenou se zbytkem jejího nároku na řízení ve věcech občanskoprávních. Poškozenou uplatněná náhrada vyvažující vytrpěné bolesti ve výši 5 025,60 Kč má dle státní zástupkyně oporu v provedeném dokazování a promítla se do popisu skutku pod bodem 1) napadeného rozsudku. Tato částka tudíž má být poškozené přiznána. Z důkazů ve věci provedených dále vyplynulo, že poškozené v přímé příčinné souvislosti s jednáním obžalovaného vznikla nemajetková újma ve smyslu § 2971 občanského zákoníku, tedy došlo k zásahu do důstojnosti a vážnosti poškozené. Rovněž byl znalcem objektivizován vznik posttraumatické stresové poruchy, která měla zásadní vliv na její běžný způsob života. Vzhledem k tomu, že v praxi bývá přiznávána částka v souvislosti s odškodňováním duševních útrap při ztrátě osoby blízké ve výši 500 000 Kč, lze souhlasit s názorem nalézacího soudu, že po zhodnocení všech okolností případu, doby trvání předmětných útrap i míry zavinění se jeví jako přiměřenou částka ve výši 150 000 Kč a částka požadovaná poškozenou, tj. částka 950 000 Kč, je nepřiměřená. Vzhledem k výše uvedenému státní zástupkyně navrhla, aby Vrchní soud v Olomouci napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. f) tr. ř. zrušil ve výroku o náhradě škody a podle § 259 odst. 4 tr. ř. rozhodl samostatnými výroky o náhradě škody a nemajetkové újmy v penězích ve shora nastíněných intencích. Intervenující státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Olomouci u veřejného zasedání před odvolacím soudem nad rámec toho, co je obsahem písemně zpracovaného odvolání, co se týče výroků podle § 228 odst. 1 tr. ř. a § 229 odst. 2 tr. ř. uvedla, že ze spisového materiálu se podává, že při podávání trestního oznámení poškozenou fakticky otázka připojení se s nárokem na odškodnění nebyla vůbec řešena. Při následném zahájení úkonů trestního řízení podala Š. L. vysvětlení, přičemž ze záznamu o tomto úkonu vyplývá, že po poučení podle § 43 odst. 3 tr. ř. uvedla, že se nepřipojuje s nárokem na náhradu škody, ovšem návazně zase hned uvedla, že se cítí být poškozenou po psychické stránce. Po zahájení trestního stíhání byla poškozená vyslýchána jako svědkyně dvakrát, kdy 29. 1. 2015 sdělila, že by po obviněném určitě chtěla odškodnění. Ani tentokrát však policejní orgán nepožadoval po poškozené jednoznačné vyjádření a nadto vyvstávají pochybnosti ohledně řádného poučení poškozené. Co se týče jednání před Okresním soudem v Karviné – pobočkou v Havířově, tam poškozená účastna nebyla, okresní soud ustanovil poškozené, jako zvláště zranitelné oběti, zmocněnkyni a ta se za poškozenou připojila s nárokem na náhradu nemajetkové újmy za utrpenou bolest. Okresní soud nerozhodl, věcně příslušným v rozhodování v této věci byl naznačen Krajský soud v Ostravě. Proto za podstatnou, zda byl nárok uplatněn řádně a včas, lze považovat skutečnost, že krajský soud musel hlavní líčení provádět od prvopočátku, přičemž zmocněnkyni

ně poškozené v souladu s § 43 odst. 3 tr. ř. bezprostředně po zahájení hlavního líčení, ještě před zahájením dokazování, učinila návrh na závázání obžalovaného k náhradě škody a nemajetkové újmy. S ohledem na zmíněné má státní zástupkyně za to, že nárok byl uplatněn včas a bylo možno o něm rozhodnout. Co se týče bolestného, toto má nemajetkový charakter. V tomto směru státní zástupkyně odkázala na judikaturu a zejména na Metodiku Nejvyššího soudu pro stanovování a vyčíslování náhrady nemajetkové újmy. Tedy bolestné spadá pod nemajetkovou újmu, stejně tak jako psychické potíže a s tím spojené další potíže. Co se týče poškozenou požadované částky na odškodnění za psychické potíže, lze se ztotožnit s nalézacím soudem, že částku 950 000 Kč lze mít za nepřiměřenou. Navrhla tedy, aby odvolací soud z podnětu odvolání státní zástupkyně a poškozené napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. zrušil ve výrocích podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. a sám aby podle § 259 odst. 4 tr. ř. nově rozhodl tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. zaváže obžalovaného k povinnosti uhradit poškozené Š. L. nemajetkovou újmu vyčíslenou v penězích na částku 155 026 Kč a dále podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkáže poškozenou se zbytkem jejího nároku na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních. Pokud jde o odvolání obžalovaného, nechť je podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

III.

Důvodnost odvolání

7. Odvolací soud podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost všech napadených výroků rozsudku, jakož i správnost postupu řízení, které mu předcházelo, z hlediska vytýkaných vad, když k vadám, které nebyly odvoláními vytýkány, odvolací soud mohl přihlédnout jen tehdy, pokud by měly vliv na správnost výroku, proti němuž bylo odvolání podáno a současně byl limitován při tomto přezkumu i § 254 odst. 2 tr. ř.

8. Odvolací soud z tohoto pohledu přezkoumal obžalovaným napadené výroky o vině a trestu a poté, co se podrobně vypořádal s odvolacími námitkami obžalovaného, neshledal v těchto výrocích žádné pochybení.

9. Pokud jde o výrok o náhradě škody, odvolací soud připomenul, že podle § 43 odst. 3 tr. ř. je poškozený oprávněn navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému také povinnost nahradit nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, přičemž za nemajetkovou újmu se považuje příkoří, které se projevuje jinde než na majetku, např. v osobní sféře. S ohledem na výslovné zdůraznění v § 43 odst. 3 tr. ř., že v adhezním řízení je možné navrhnout uložení povinnosti obviněnému nahradit nemajetkovou újmu jen v penězích, nepřichází nepeněžní reparace nemajetkové újmy v trestním řízení v úvahu. Je nepochybné, že poškozená v důsledku jednání obžalovaného utrpěla posttraumatickou stresovou poruchu a na náhradu nemajetkové újmy má nárok.

10. Co se týče soudem prvního stupně vyhlášeného výroku o náhradě škody, tento odvolací soud shledává vadným, když ve výroku nerozlišil, zda se jedná o majetkovou škodu či nemajetkovou újmu. Jak správně podotkla intervenující státní zástupkyně u veřejného zasedání před odvolacím soudem, i rozhodnutí o bolestném je třeba ve smyslu judikatury a Metodiky Nejvyššího soudu pro stanovení a vyčíslování náhrady nemajetkové újmy považovat za nemajetkovou újmu, stejně jako psychické potíže a s tím spojené další potíže. Pokud jde o poškozenou uplatněnou peněžitou náhradu vyvažující vytrpěné bolesti ve výši 5 025,60 Kč, tato má oporu v provedeném dokazování a o její výši není pochyb. Pokud jde o další část rozhodnutí o nemajetkové újmě, pak ani podle odvolacího soudu částka 950 000 Kč proporcionálně neodpovídá rozhodnutím o nemajetkových újmách při usmrcení osoby blízké. Je třeba přihlédnout i k tomu, že posttraumatická stresová porucha u poškozené odeznívá a v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu je třeba vedle proportionality přihlédnout rovněž k tomu, aby rozhodnutím nedošlo k faktické majetkové likvidaci škůdce (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1400/2015). Vezme-li soud v úvahu majetkové poměry obžalovaného a jeho možnosti, částku 150 000 Kč, jak byla poškozené přiznána soudem prvního stupně, lze považovat za adekvátní a řádně odůvodněnou, když je třeba zohlednit i míru satisfakce, která je poškozené dána uložením devítiletého nepodmíněného trestu odnětí svobody obžalovanému. S ohledem na výše uvedené proto odvolací soud napadený rozsudek z podnětu všech podaných odvolání částečně zrušil ve výroci o náhradě škody a v souladu se současnou právní úpravou nově rozhodl formálně správným výrokem tak, že obžalovanému podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil zaplatit poškozené Š. L. nemajetkovou újmu ve výši 155 026 Kč a podle § 229 odst. 2 tr. ř. poškozenou se zbytkem svého nároku na náhradu nemajetkové újmy odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních.

11. Pokud jde o námitku obžalovaného, že se poškozená s nárokem na náhradu škody nepřipojila k trestnímu řízení včas, lze odkázat na argumentaci intervenující státní zástupkyně Vrchního státního zastupitelství v Olomouci, která správně uvedla, že za rozhodující skutečnost, zda byl nárok uplatněn řádně a včas, je třeba považovat, že okresní soud, u něhož byla podána obžaloba, nebyl soudem věcně příslušným, a proto krajský soud musel hlavní líčení provádět znovu od prvopodání, přičemž zmocněnkyně poškozené v souladu s § 43 odst. 3 tr. ř. bezprostředně po zahájení hlavního líčení, ještě před zahájením dokazování, učinila návrh na zavázání obžalovaného k náhradě škody a nemajetkové újmy. S ohledem na zmíněné lze proto uzavřít, že nárok na přiznání náhrady nemajetkové újmy byl poškozenou uplatněn řádně a včas a bylo možno o něm rozhodnout.

Č. 8

Č. 8 Padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu § 350 odst. 1 alinea první tr. zákoníku

Přečin padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu podle § 350 odst. 1 tr. zákoníku lze spáchat i paděláním nebo podstatným pozměněním lékařského posudku potřebného k doložení zdravotní způsobilosti vyžadované orgánem veřejné moci k vydání určitého oprávnění (např. lékařského posudku o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel podle § 84 odst. 1, 2 zákona č. 361/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a § 2 odst. 1 vyhlášky č. 277/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 8 Tdo 361/2017, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.361.2017.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného P. Š. proti usnesení Krajského soudu Praze ze dne 7. 12. 2016, sp. zn. 12 To 512/2016, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Benešově pod sp. zn. 10 T 60/2016.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Benešově ze dne 17. 10. 2016, sp. zn. 10 T 60/2016, byl obviněný P. Š. v bodě I. uznán vinným přečinem padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu podle § 350 odst. 1 věty druhé tr. zákoníku. Uvedeného přečinu se dopustil skutkem popsaným tak, že jako uchazeč o získání řidičského oprávnění pro skupinu A1 a A2 u Autoškoly S., s. r. o., se sídlem Ž., B. (dále jen „autoškola S.“), dne 2. 9. 2013 před zkouškami z odborné způsobilosti žadatele o řidičské oprávnění a následně při opravných zkouškách dne 23. 9. 2013 předložil zkušebnímu komisaři Městského úřadu v B. prostřednictvím zástupce autoškoly S. padělek povinného posudku o své zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel, který byl opatřen nepravým razítkem a podpisem MUDr. P. V., dětské lékařky z Léčebného a preventivního centra E., V., P. (dále jen „centrum E.“), datovaný ke dni 6. 5. 2013, ačkoliv věděl, že posudek o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel nebyl touto lékařkou vydán, protože u ní dne 6. 5. 2013 neabsolvoval žádnou lékařskou prohlídku ve smyslu vyhlášky č. 277/2004 Sb., o stanovení zdravotní způsobilosti k řízení

motorových vozidel, zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel s podmínkou a náležitosti lékařského potvrzení osvědčujícího zdravotní důvody, pro něž se za jízdy nelze na sedadle motorového vozidla připoutat bezpečnostním pásem (vyhláška o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel), následně po úspěšně vykonané závěrečné zkoušce posudek o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel společně s dalšími povinnými doklady, které osvědčovaly jeho odbornou způsobilost k řízení motorových vozidel, předložil dne 10. 2. 2014 na Magistrátu hl. m. P. se žádostí o vydání řidičského průkazu, přičemž na základě těchto dokladů mu byl téhož dne vydán řidičský průkaz.

2. Za tento přečin byl obviněný odsouzen podle § 350 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 67 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře dvaceti denních sazeb po 300 Kč, celkem tedy 6 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku byl pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání dvaceti dnů.

3. V bodě II. téhož rozsudku byl obviněný pro další skutek podle § 226 písm. a) tr. ř. obžaloby zproštěn.

4. Krajský soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 7. 12. 2016, sp. zn. 12 To 512/2016, odvolání podané obviněným proti odsuzující části výše citovaného rozsudku soudu prvního stupně podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce dovolání. Odkázal na důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a namítl, že skutek kladený mu za vinu není přečinem. Poukázal na právní úpravu o tom, jak je nutné podle zákona č. 247/2000 Sb., o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, postupovat, přičemž z této zákonné úpravy je zřejmé, že žadatel předkládá lékařský posudek před započítáním výcviku v souvislosti s žádostí o přijetí k výcviku. Následně je to však již provozovatel autoškoly, kdo po skončení výcviku předkládá obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností přihlášku žadatele k odborné zkoušce, jejíž součástí je i lékařský posudek o zdravotní způsobilosti. Vzhledem k tomu, že žádost o přijetí k výuce a výcviku obsahuje řadu náležitostí uvedených v § 13 odst. 3 zákona č. 247/2000 Sb. a že žadatele ke zkoušce přihlašuje provozovatel autoškoly (§ 32 odst. 2 zákona č. 247/2000 Sb.), nemůže nést žadatel žádnou odpovědnost za obsah přihlášky ani za její přílohy, protože to, co je předkládáno jinou osobou, nemůže již ovlivnit. Pokud obviněný měl doklady s padělkem lékařského posudku předložit dne 10. 2. 2014 Magistrátu hl. m. P. za účelem vydání řidičského průkazu, je zcela zřejmé, že obviněný jako žadatel pouze nahrazuje činnost úřadu, a to s ohledem na § 39 odst. 2 zákona

č. 8

č. 247/2000 Sb., jde-li o žadatele, který má bydliště v jiném obvodu, než je sídlo autoškoly. Ten totiž obdrží od autoškoly celou složku se všemi potřebnými podklady a s ní podává žádost u svého úřadu o vydání řidičského průkazu. Není proto osobou, která by takto obdržené materiály mohla kontrolovat, a je pouze oprávněn předpokládat, že všechny jsou v pořádku.

6. Obviněný k lékařskému posudku o způsobilosti k řízení motorových vozidel, který připojil k žádosti o řidičské oprávnění, uvedl, že je předal autoškolě. Nechal si ho vystavit před podáním žádosti v centru E., kde ho vyšetřovala lékařka, jejíž jméno nezná. Neví, jaké doklady posléze provozovatel autoškoly předkládal obecnímu úřadu, a nemohl to ani nijak ovlivnit. Pokud tedy spolu s dokumenty předkládanými příslušnému obecnímu či městskému úřadu byl předložen i padělek lékařského posudku datovaného 6. 5. 2013 a podepsaný MUDr. P. V., nebyl to obviněný, kdo ho předložil, ale provozovatel autoškoly. Obviněný se proto neztotožnil s tím, že „předložil dne 10. 2. 2014 na Magistrátu hl. m. P. se žádostí o vydání řidičského průkazu“ padělaný lékařský posudek. Nelze po něm tedy požadovat, aby obsah této složky, s níž již nedisponoval, a jednotlivých dokumentů v ní obsažených kontroloval. Za takové situace byl nesprávně uznán vinným skutkem, který vůbec nemohl spáchat, protože to byl provozovatel autoškoly, kdo úřadu předkládal padělaný posudek.

7. Pokud soudy obou stupňů vyvodily, že si byl obviněný vědom, že pravý lékařský posudek nemá, protože dne 6. 5. 2013 nebyl vyšetřen MUDr. P. V., nevyplynula tato skutečnost z žádných ve věci učiněných důkazů, neboť obviněný tvrdil, že byl vyšetřen lékařkou, jejíž jméno nezná. Mohl proto být vyšetřen u kterékoliv jiné lékařky v centru E. Podle obviněného neexistuje rovněž žádný důkaz o tom, že by před zahájením výcviku u žádného lékaře v centru E. nebyl. Naopak je pravděpodobné, že tam byl, ale lékař prohlídku nezapsal do dokumentace, o čemž svědčí i vystavení posudku MUDr. D. V. pro obviněného dne 20. 7. 2012, které rovněž v dokumentaci centra E. není zaznamenáno. Obviněný v této souvislosti rozvedl úvahu o možné manipulaci s lékařskými posudky majitelem autoškoly L. S., jenž je za obdobnou trestnou činnost stíhán, protože v autoškolě S. docházelo k výrobě padělků, které byly posléze provozovatelem autoškoly předloženy Městskému úřadu v B. V některých případech se tak dělo po dohodě s klienty autoškoly, v jiných v důsledku nepořádku v autoškolě a snaze tuto činnost zakrýt. Veškeré úvahy soudu o tom, že obviněný mohl být s provozovatelem autoškoly domluven, že věděl o tom, že žádné lékařské vyšetření neabsolvoval, a lékařský posudek vůbec neměl, nejsou důkazně podložené a jde jen o domněnky soudů. Podle obviněného bylo celé jeho trestní stíhání vykonstruované, neboť důkazy, na jejichž základě byl usvědčen, jsou v extrémním rozporu se skutečným stavem věci a vzešly z procesu, který byl nespravedlivý.

8. V závěru dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 7. 12. 2016, sp. zn.

12 To 512/2016, i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Benešově ze dne 17. 10. 2016, sp. zn. 10 T 60/2016.

9. Státní zástupce působící u Nejvyššího státního zastupitelství považoval za námitku odpovídající uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. výhrady obviněného o tom, že nebyl osobou, která falzum posudku předložila orgánu veřejné moci, ale učinil tak majitel autoškoly L. S. Tato tvrzení dopadající na uplatněný dovolací důvod označil za neopodstatněná, neboť i kdyby lékařské potvrzení padělal někdo jiný, musel by jednat s vědomím dovolatele, že takový nepravdivý posudek se v jeho dokladech nalézá. Znak „užil jako pravý“ ve smyslu § 350 odst. 1 věty druhé tr. zákoníku je naplněn i tehdy, jestliže je padělaný lékařský posudek s vědomím pachatele založen mezi takové doklady, o nichž pachatel ví, že tyto budou posléze předloženy k řízení orgánu veřejné moci, a právě k takové situaci došlo ve věci dovolatele.

10. Státní zástupce v dalších výhradách, o něž obviněný dovolání opřel, spatřoval tvrzení namířená pouze proti skutkovým zjištěním založená na opakování jeho obhajoby uplatněné již v odvolání proti rozsudku nalézacího soudu, k nimž se dostatečně vyjádřil odvolací soud. Zdůraznil, že dovolatel neuvedl u konkrétních důkazů, v čem bylo jejich hodnocení soudem zcela nesmyslné a v čem spočívá „extrémní rozpor“, přičemž rozšiřovat či měnit rozsah dovolání obviněného soudy ani státní zástupce nesmí (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2003, sp. zn. 6 Tdo 251/2003). V této části považoval dovolání za podané z jiných než v § 265b tr. ř. uvedených dovolacích důvodů.

11. Závěrem státní zástupce shrnul, že pokud konkrétní námitky odpovídají podmínkám dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jsou zjevně neopodstatněné, neboť právní posouzení skutku bylo učiněno v souladu se zákonem. Dovolání jako celek navrhl odmítnout jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

III.

Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve zjistil, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze toto podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Rovněž shledal, že byly splněny i další formální podmínky dovolání podle § 265f tr. ř., a proto zkoumal, zda dovolání obviněného obsahuje takové skutečnosti, které naplňují důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť jen na základě dovolání relevantně opřené o některý ze zákonných dovolacích důvodů podle § 265b tr. ř. lze napadená rozhodnutí a řízení jim předcházející podrobit věcnému přezkoumání Nejvyšším soudem.

13. Dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

14. Tento dovolací důvod slouží zásadně k nápravě právních vad, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotněprávního posouzení. Uvedená zásada je spojena s požadavkem na to, aby označený důvod byl skutečně obsahově tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v právním posouzení skutku, jenž je vymezen v napadeném rozhodnutí, a teprve v návaznosti na takové tvrzení a odůvodnění hmotněprávní pochybení lze vytýkat i nesprávná skutková zjištění. Pro naplnění uvedeného dovolacího důvodu nepostačuje pouhý formální poukaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů, aniž by byly řádně vymezeny hmotněprávní vady v napadených rozhodnutích spatřované, což znamená, že dovolací důvod musí být v dovolání skutečně obsahově tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v právním posouzení skutku, jenž je vymezen v napadeném rozhodnutí, a teprve v návaznosti na takové tvrzení a odůvodnění hmotněprávní pochybení lze vytýkat i nesprávná skutková zjištění (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 279/03).

15. Ve vztahu ke zjištěnému skutku je možné dovoláním vytýkat výlučně vady právní, tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Na podkladě tohoto dovolacího důvodu nelze proto přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedeního dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř., poněvadž tato činnost soudu spočívá v aplikaci procesních, a nikoliv hmotněprávních ustanovení. Tyto nikoliv právní vady, ale nedostatky ve skutkových zjištěních nelze v rámci dovolání vytýkat prostřednictvím žádného důvodu podle § 265b tr. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2002, sp. zn. 3 Tdo 68/2002, uveřejněné pod č. 16/2002 Sb. rozh. tr.).

16. Uvedené zásady je třeba vykládat v případě námitek o porušení práva na spravedlivý proces v oblasti dokazování v návaznosti na obecná pravidla stanovená v čl. 4, 90 a 95 Ústavy České republiky, podle kterých je vždy povinností Nejvyššího soudu řádně zvážit a rozhodnout, zda dovolatelem uváděný důvod je, či není dovolacím důvodem (srov. stanovisko Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14, uveřejněné pod č. 40/2014 Sb.). Proto je v takovém případě Nejvyšší soud povinen posoudit, zda v přezkoumávané věci nedošlo k porušení zásad spravedlivého procesu, o něž by se jednalo tehdy, kdyby byly zjištěny a prokázány takové vady a nedostatky, které by svědčily o zásadním zjevném nerespektování zásad a pravidel, podle nichž mají být uvedené postupy realizovány. Jen v takovém případě by mohlo dojít k průlomu do uvedených kritérií vymezujících dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. III. ÚS 578/04, a nález Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 553/05), což může být za situace, že je

zjištěna zjevná absence srozumitelného odůvodnění rozsudku, kardinální logické rozpory ve skutkových zjištěních a z nich vyvozených právních závěrech, opomenutí a nehodnocení stěžejních důkazů atp. (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2000, sp. zn. II. ÚS 215/99, dále ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94, ze dne 30. 11. 1995, sp. zn. III. ÚS 166/95, nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. III. ÚS 376/03).

IV.

Důvodnost dovolání

17. Nejvyšší soud posuzoval obsah obviněným podaného dovolání a shledal v něm jak výhrady, které nebylo možné považovat za korespondující s uplatněným dovolacím důvodem, tak i ty, na jejichž podkladě Nejvyšší soud mohl věcnou správnost přezkoumávaných rozhodnutí posuzovat.

18. Mimo důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. stojí tvrzení obviněného o tom, že autoškole předal spolu s žádostí o řidičský průkaz lékařský posudek, který byl skutečně vystaven lékařkou z centra E. (byť ne přímo na něm podepsanou MUDr. P. V.), čímž brojil proti tomu, že by byl osobou, která věděla, že předkládá posudek, jenž je padělaný. To, že byl padělán, obviněný spojoval výhradně s činností majitele autoškoly L. S. s poukazem na to, že byl pro tuto obdobnou činnost trestně stíhán. Orgánům činným v trestním řízení v té souvislosti vytýkal, že řízení vedly odděleně a že provedené důkazy nesprávně hodnotily. Uvedený dovolací důvod nenaplnil ani výhradami proti nepřislušnosti orgánů k rozhodování o podjatosti policejní komisařky činné v přípravném řízení a proti nekonání společného řízení, čímž namítal výhradně vady v procesním postupu soudů, případně jiných orgánů činných v jeho trestním řízení, a poukazoval tak na procesní nedostatky, nikoliv na vady v hmotněprávním smyslu.

19. Nejvyšší soud i přesto, že tyto nikoliv právní vady nelze v rámci dovolání vytýkat prostřednictvím žádného důvodu podle § 265b tr. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2002, sp. zn. 3 Tdo 68/2002, uveřejněné pod č. 16/2002 Sb. rozh. tr.), posuzoval důvodnost skutkových výhrad z hlediska shora vymezených ústavně zaručených zásad, aby vyloučil možnost extrémního nesouladu mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci, a to obzvláště za situace, že proti majiteli autoškoly L. S. bylo vedeno souběžně s trestním řízením obviněného samostatné řízení pro padělání lékařských posudků (viz usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 23. 11. 2015, sp. zn. KRPS-352934-539/TČ-2014-010171-HK na č. l. 251 až 265).

20. Z obsahu přezkoumávaných rozhodnutí ve věci obviněného P. Š. Nejvyšší soud zjistil, že se soudy nižších stupňů s jeho obhajobou shodnou s tou, kterou užil v přezkoumávaném dovolání, již zabývaly. Nejvyšší soud k tomuto postupu soudů považoval za nutné zmínit, že soudy se nezpronevěřily zásadě posuzovat

všechny důkazy ve vzájemných souvislostech a postupovaly ve smyslu konstantní judikatury. Ze všech soudy provedených důkazů vyplynulo, že obviněný ordinaci praktického lékaře v centru E. dne 6. 5. 2013 nenavštívil, a tudíž dne 6. 5. 2013 nemohlo být lékařské potvrzení, resp. posudek o jeho zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel vydán. Rovněž soudy v potřebné míře objasnily další skutečnosti, které vedly k tomu, že obviněný toto lékařské potvrzení spolu s výsledkem řidičské zkoušky předložil dne 10. 2. 2014 pracovníci Magistrátu hl. m. P. s žádostí o vydání řidičského průkazu. Soudy řádnému a úplnému objasnění skutkového stavu věci, především tomu, zda obviněný inkriminovaného dne obdržel lékařský posudek, či nikoli, a tudíž zda mohl vědět, že autoškole, především však na Magistrátu hl. m. P. předkládá jeho falzum, věnovaly potřebnou pozornost a všechny rozhodné okolnosti v požadované míře objasnily.

21. S ohledem na tyto skutečnosti Nejvyšší soud shledal, že soudy ve skutkovém zjištění popsané závěry založily na dostatečně provedeném dokazování a všechny rozhodné skutečnosti v potřebné míře prokázaly. Důkazy soudy posuzovaly ve vzájemném kontextu a dodržely všechny postupy předepsané § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Z obsahu přezkoumávaných rozhodnutí z uvedených důvodů tak plyne, že se nezpronevěřily zásadám trestního řízení a spravedlivého procesu, neboť na základě provedeného dokazování byla vyvrácena obhajoba obviněného, a to nikoliv jen jedním důkazem, ale celou skupinou spolu souvisejících a vzájemně se doplňujících důkazních prostředků, jak soudy obou stupňů ve smyslu pravidel stanovených v § 125 odst. 1 a § 134 odst. 2 tr. ř. dostatečně srozumitelně a logicky vysvětlily.

22. Napadená rozhodnutí ze všech uvedených důvodů nesvědčí o libovůli nebo snahách soudů obou stupňů vyhnout se plnění svých povinností ve vztahu k rozsahu a způsobu provedeného dokazování, a proto Nejvyšší soud uzavírá, že v projednávané věci se nejedná ani o případnou existenci tzv. deformace důkazů, tj. vyvozování skutkových zjištění, která v žádném smyslu nevyplývají z provedeného dokazování (srov. nález Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1235/09, či ze dne 4. 6. 1998, sp. zn. III. ÚS 398/97).

23. Obviněný v dovolání vznesl jen jednu námitku v souladu s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a to pokud vytykal na základě skutkového zjištění, které soudy učinily, že se nemohlo jednat o přečin padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu podle § 350 odst. 1 věty druhé tr. zákoníku, protože čin, jenž je ve skutkovém zjištění uveden, neodpovídá zákonné úpravě podle § 13 odst. 2, § 32 a § 39 odst. 2 zákona č. 247/2000 Sb. Za významné považoval, že nebyl osobou, která měla odpovědnost za to, jaké podklady byly orgánu veřejné moci předloženy. Vzhledem k tomu, že tato námitka dopadá na označený dovolací důvod, Nejvyšší soud zkoumal, zda je důvodná.

24. Soud prvního stupně k závěrům o naplnění znaků přečinu podle § 350 odst. 1 alinea druhá tr. zákoníku, kterou podle tzv. právní věty výroku o vině

shledal naplněnou v alternativě, že obviněný „v řízení před orgánem veřejné moci užil jako pravý padělaný lékařský posudek“, uvedl, že obviněný uvedený čin spáchal proto, že nepravdivou lékařskou zprávu použil v řízení o udělení řidičského průkazu, kde orgány veřejné moci jsou jak zkušební komisař, vůči němuž tuto zprávu užil prostřednictvím autoškoly S., tak i Magistrát hl. m. P. Věděl totiž, že neabsolvoval lékařskou prohlídku, a tudíž jím předkládaný posudek nemůže být pravý, s následky takového svého jednání byl srozuměn. S těmito závěry se ztotožnil i odvolací soud, který uvedl, že i kdyby padělanou lékařskou zprávu opatřil L. S., musel obviněný s ohledem na to, že žádnou lékařskou prohlídku neabsolvoval, být srozuměn s tím, že v jeho materiálech sloužících jako podklad pro vydání řidičského průkazu, kde je lékařské osvědčení nezbytnou podmínkou, je založena taková lékařská zpráva, která není pravdivá. Proto i odvolací soud shledal, že se u obviněného jedná o uvedený přečin a je nezbytné i z hlediska podmínek § 12 odst. 2 tr. zákoníku na něj aplikovat prostředky trestního práva.

25. Nejvyšší soud k těmto závěrům soudů nižších stupňů nemá zásadní výhrady a považuje je s ohledem na zjištěné skutečnosti i právní úpravu za správné. Na jejich doplnění jen nad rámec argumentace učiněné soudy nižších stupňů považuje za vhodné uvést, že přečinu padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu podle § 350 odst. 1 alinea druhá tr. zákoníku se dopustí, kdo užije v řízení před orgánem sociálního zabezpečení nebo před jiným orgánem veřejné moci, v trestním, občanském nebo jiném soudním řízení padělané lékařské zprávy, posudku nebo nálezu jako pravého. Toto ustanovení postihuje užití padělané nebo podstatně pozměněné lékařské zprávy (posudku, nálezu) v řízení před orgánem sociálního zabezpečení nebo před jiným orgánem veřejné moci, v trestním nebo občanském nebo jiném soudním řízení (např. v řízení podle soudního řádu správního nebo v řízení před Ústavním soudem aj.) s tím, že pachatel ji vydává za pravou. Na rozdíl od alinea první, kde pachatelem může být pouze ten, kdo zprávu padělá nebo pozmění, u alinea 2 není podstatné, kdo zprávu (posudek, nález) padělal, a pachatelem může být každý, kdo takovou listinu v řízení užije. Protože se jedná o úmyslný trestný čin, musí pachatel vědět, že listina, kterou v řízení použil jako pravou, je ve skutečnosti padělek (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3265). Zásadně tedy zákon nevyžaduje, aby pachatel tohoto trestného činu sám osobně předložil, tj. užil padělaný lékařský posudek jako pravý, ale postačí, že jej užije prostřednictvím jiné osoby, kterou za tímto účelem padělkem vybaví.

26. V přezkoumávané věci se jedná o řízení o získání řidičského průkazu (způsobilosti k řízení motorových vozidel), a to na základě výuky a výcviku, které podle § 13 odst. 1 písm. a) zákona č. 247/2000 Sb. k získání řidičského oprávnění může provádět výlučně provozovatel autoškoly. Provozovatel autoškoly přijme k výuce a výcviku k získání řidičského oprávnění osobu, která podá písemnou žádost. Podle § 13 odst. 4 zákona č. 247/2000 Sb. k žádosti o přijetí k výuce a vý-

cviku žadatel přikládá doklad o své zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel, který ke dni podání žádosti nesmí být starší více než tři měsíce.

27. Podle § 84 odst. 1, 2 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o silničním provozu), zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel se rozumí tělesná a duševní schopnost k řízení motorových vozidel. Zdravotní způsobilost posuzuje a posudek o ni vydává posuzující lékař na základě prohlášení žadatele o řidičské oprávnění nebo držitele řidičského oprávnění, výsledku lékařské prohlídky a dalších potřebných odborných vyšetření. Podle odstavce 4 tohoto ustanovení se posuzujícím lékařem pro účely tohoto zákona rozumí mimo jiné lékař se způsobilostí v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru praktický lékař pro děti a dorost registrujícího poskytovatele ambulantní zdravotní péče. Obsah a vzor tohoto posudku upravuje vyhláška č. 277/2004 Sb., o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel, ve znění pozdějších předpisů.

28. Podle § 85 zákona č. 361/2000 Sb. posouzení zdravotní způsobilosti provádí posuzující lékař na žádost žadatele o řidičské oprávnění nebo držitele řidičského oprávnění. Náklady na posouzení zdravotní způsobilosti hradí žadatel. Po provedení lékařské prohlídky, popřípadě odborného vyšetření, vydá posuzující lékař žadateli posudek o zdravotní způsobilosti. Posudek o zdravotní způsobilosti musí mít písemnou formu. Posuzující lékař v posudku o zdravotní způsobilosti uvede zjištěný zdravotní stav z hlediska zdravotní způsobilosti žadatele o řidičské oprávnění nebo držitele řidičského oprávnění a hodnocení jeho zdravotní způsobilosti.

29. Obdobně je tato zákonná úprava provedena i ve vyhlášce č. 277/2004 Sb., kde je v § 2 odst. 1 uvedeno, že posudek o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel vydává posuzující lékař po zhodnocení zdravotního stavu žadatele o řidičské oprávnění nebo držitele řidičského oprávnění zjištěného lékařskou prohlídkou a na základě vyhodnocení prohlášení žadatele nebo řidiče ke zdravotní způsobilosti, předchozích záznamů ve zdravotnické dokumentaci vedené o posuzované osobě, informací o zdravotním stavu posuzované osoby sdělených jejím registrujícím poskytovatelem zdravotních služeb v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru praktické lékařství pro děti a dorost a dále výsledků dalších odborných vyšetření, která si vyžádal. Podle § 3 a 4 odst. 1 vyhlášky č. 277/2004 Sb. posuzovanou osobu lze za zdravotně způsobilou k řízení motorových vozidel nebo za zdravotně způsobilou s podmínkou uznat za podmínek stanovených v zákoně, pokud na základě lékařské prohlídky nebo pravidelné lékařské prohlídky nebyla u této osoby zjištěna vada, stav nebo nemoc, která vylučuje zdravotní způsobilost k řízení motorových vozidel. Posudek musí být jednoznačný a nesmí obsahovat diagnózu nemoci. Stejnopis posudku a záznam o jeho převzetí posuzovanou osobou potvrzený podpisem posuzujícího lékaře a posuzované osoby, popřípadě doručenka potvrzující převzetí posudku posuzovanou

osobou, jsou nedílnou součástí zdravotnické dokumentace vedené o posuzované osobě.

30. Z uvedeného je zřejmé, že lékařský posudek o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel podle § 84 odst. 1, 2 zákona č. 361/2000 Sb. podléhá přesně stanovenému postupu (viz § 85 zákona č. 361/2000 Sb.) a pro jeho vydání platí pravidla, která se následně promítají i do jeho obsahu. Je-li takový posudek padělán nebo je podstatně změněn jeho obsah nebo je-li takový následně užit před orgánem veřejné moci jako pravý, jsou naplněny znaky přečinu podle § 350 odst. 1 tr. zákoníku.

31. Z těchto ustanovení vyplývá, že žadatel o řidičský průkaz je povinen, aby byl k výuce přijat, přiložit i doklad o své zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel. Poté, co jsou výuka a výcvik dokončeny, podle § 32 odst. 1 zákona č. 247/2000 Sb. se žadatel o řidičské oprávnění po ukončení výuky a výcviku v autošколе podrobí zkoušce z odborné způsobilosti k řízení motorového vozidla. Podle § 32 odst. 2 zákona č. 247/2000 Sb. je provozovatel autoškoly povinen nejpozději do 15 dnů ode dne ukončení výuky a výcviku, popřípadě doručení žádosti žadatele o přihlášení k opakované zkoušce podle § 39 odst. 2 zákona č. 247/2000 Sb., písemně přihlásit žadatele o řidičské oprávnění u obecního úřadu obce s rozšířenou působností ke zkoušce z odborné způsobilosti k řízení motorového vozidla pro získání řidičského oprávnění, pro které žadatel absolvoval u provozovatele autoškoly výuku a výcvik, popřípadě k opakované zkoušce. Příslušným je obecní úřad obce s rozšířenou působností podle místa provozovny provozovatele autoškoly. Příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností neprodleně písemně sdělí žadateli prostřednictvím autoškoly místo, datum a čas konání zkoušky z odborné způsobilosti k řízení motorového vozidla, popřípadě opakované zkoušky. Obecní úřad obce s rozšířenou působností zařadí žadatele ke zkoušce.

32. Podle § 33 odst. 1, 2 zákona č. 247/2000 Sb. zkoušky žadatelů o řidičská oprávnění provádí příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, který pro provádění zkoušek určí zkušební komisaře, kterým může být pouze zaměstnanec obce zařazený do obecního úřadu, který je současně držitelem platného průkazu zkušební komisaře vydaného podle tohoto zákona. Podle § 82 odst. 1 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb. lze řidičské oprávnění udělit mezi jinými podmínkami pouze osobě, která je zdravotně způsobilá k řízení motorových vozidel. Tato zdravotní způsobilost se dosvědčuje lékařským posudkem vydaným za podmínek § 84 odst. 2, § 85 zákona č. 361/2000 Sb.

33. Podle § 92 odst. 1, 2 zákona č. 361/2000 Sb. udělí řidičské oprávnění žadateli o řidičské oprávnění příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, a to na základě žádosti o řidičské oprávnění, která musí splňovat zákonem stanovené náležitosti, a podle odstavce 4 písm. b) téhož ustanovení k ní musí být přiložen i posudek o zdravotní způsobilosti.

č. 8

34. Podle § 109 odst. 1, 3 zákona č. 361/2000 Sb. řidičský průkaz vydá osobě, které bylo uděleno řidičské oprávnění, příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností na žádost držitele řidičského oprávnění, která má povahu žádosti ve smyslu § 44 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů, a předložení žádosti příslušnému úřadu je zahájeno správní řízení o udělení řidičského oprávnění.

35. Podle celého tohoto procesu, který počíná žádostí o přijetí k výuce a výcviku k získání řidičského oprávnění podle § 13 odst. 4 zákona č. 247/2000 Sb. a končí vydáním řidičského průkazu podle § 109 zákona č. 361/2000 Sb., je zřejmé, že je to žadatel o řidičské oprávnění, kdo k žádosti přikládá podle § 84 odst. 2 zákona č. 361/2000 Sb. lékařský posudek o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel, a to nejprve podle § 13 odst. 4 zákona č. 247/2000 jako „doklad“ o zdravotní způsobilosti, který má však již povahu lékařského posudku podle § 84 odst. 2 zákona č. 361/2000 Sb. (srov. komentář k § 84 zákona č. 361/2000 Sb. v právním informačním systému ASPI, dostupný k datu 28. 6. 2017). Po úspěšně složené zkoušce z odborné způsobilosti k řízení motorového vozidla se stává lékařský posudek o zdravotní způsobilosti součástí žádosti o udělení řidičského oprávnění [§ 82 odst. 1 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb.], které opravňuje osobu, již bylo uděleno, k podání žádosti o vydání řidičského průkazu (§ 109 zákona č. 361/2000 Sb.). Žadatel o vydání řidičského oprávnění je tedy osobou, která je povinna se podrobit lékařskému vyšetření za účelem vydání lékařského posudku podle § 84 a násl. zákona č. 361/2000 Sb., neboť jen on může být osobou, již je vydán a jež jím v průběhu tohoto správního postupu při vydání řidičského průkazu dokládá svou zdravotní způsobilost k řízení motorových vozidel, bez níž není možné mu vydat řidičské oprávnění (viz § 82 odst. 2 zákona č. 361/2000 Sb.).

36. Vzhledem k tomu, že lékařský posudek podle § 82 odst. 4 zákona č. 361/2000 Sb. je součástí žádosti o vydání řidičského oprávnění, jež uděluje podle § 92 odst. 1, 2 zákona č. 361/2000 Sb. žadateli příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, je takový úřad orgánem veřejné moci ve smyslu § 350 odst. 1 tr. zákoníku (srov. například usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 11. 1993, sp. zn. II. ÚS 75/1993, náleze ze dne 10. 11. 1998, sp. zn. I. ÚS 229/1998, či usnesení ze dne 24. 2. 1999, sp. zn. I. ÚS 505/1998).

37. Na základě všech uvedených právních skutečností Nejvyšší soud v posuzované věci se zřetelem na výsledky dokazování provedené soudy nižších stupňů shledal, že obviněný naplnil po všech stránkách znaky přečinu padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu podle § 350 odst. 1 alinea druhá, protože – přestože se nepodrobil lékařskému vyšetření za účelem vystavení lékařského posudku ve smyslu § 82 odst. 4 a násl. zákona č. 361/2000 Sb. – pro účely vydání řidičského průkazu a v řízení o něm užil padělaný lékařský posudek o své zdravotní způsobilosti. Ten připojil k žádosti o přijetí k výuce a výcviku k získání řidičského oprávnění v Autoškole S. a v jejím rámci byl také před zahá-

jením zkoušky z odborné způsobilosti předán zkušebnímu komisaři F. H., který byl podle § 33 zákona č. 247/2000 Sb. zaměstnancem Městského úřadu v B., úřadu obce s rozšířenou působností. Po úspěšném vykonání zkoušky a poté, co mu byla veškerá relevantní dokumentace předána, včetně padělaného lékařského posudku, podal žádost o vydání řidičského průkazu na Magistrátu hl. m. P., jenž byl příslušným podle místa bydliště žadatele (§ 110 odst. 1, 2 zákona č. 361/2000 Sb.). Žádost obviněného zpracovávala S. M. jako referentka registru řidičů, která spolu s žádostí o vydání řidičského průkazu od obviněného převzala padělaný lékařský posudek.

38. Obviněný na základě všech uvedených skutečností jednal tak, že ač se nepodrobil žádnému lékařskému vyšetření za účelem vydání lékařského posudku o své zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel, žádnou ordinaci praktického lékaře v centru E. dne 6. 5. 2013 nenavštívil a v žádném případě mu toho dne nebyl posudek či jiné lékařské potvrzení vydán, užil v řízení o udělení řidičského průkazu padělaný posudek stvrzující tuto neexistující skutečnost. V závěru celého řízení jej osobně předložil v rámci dokumentace potřebné k žádosti o vydání řidičského průkazu Magistrátu hl. m. P.

39. Ze všech uvedených skutečností je zřejmé, že obviněný užil před orgánem veřejné moci jako pravý padělaný lékařský posudek, a proto naplnil znaky přečinu padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu podle § 350 odst. 1 alinea druhá tr. zákoníku. Protože Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněného není v části, již dovolatel brojil proti nesprávnosti právního posouzení, důvodné, přičemž tento závěr mohl učinit na základě obsahu přezkoumávaných rozhodnutí a trestního spisu, dovolání jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Č. 9

Č. 9

Důvod dovolání, že byl uložen druh trestu, který zákon nepřipouští, Trest peněžitý
§ 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., § 67, § 68 odst. 6 tr. zákoníku

I. Námitka zřejmé nedobytnosti uloženého peněžitého trestu (§ 68 odst. 6 tr. zákoníku) odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. v jeho první alternativě, tj. že byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští.

Důvod dovolání, že byl uložen druh trestu, který zákon nepřipouští, Propadnutí náhradní hodnoty
§ 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., § 71 tr. zákoníku

II. Propadnutí náhradní hodnoty podle § 71 tr. zákoníku je formou trestu propadnutí věci. Proto je námitka, že nebyly splněny zákonné podmínky pro uložení propadnutí náhradní hodnoty, podřaditelná pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. (v jeho první alternativě).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 7 Tdo 702/2017, ECLI:CZ:NS:2017:7.TDO.702.2017.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněných B. S., Ing. L. K. a J. K. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. 13 To 250/2016, v části, již byla zamítnuta odvolání obviněných B. S., Ing. L. K. a J. K. ohledně výroků o trestech, a rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 25. 4. 2016, sp. zn. 1 T 98/2014, v celých výrocích o trestech uložených všem těmto obviněným, jakož i další rozhodnutí na zrušené části rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Pardubicích přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Pardubicích ze dne 25. 4. 2016, sp. zn. 1 T 98/2014, byli obvinění B. S., Ing. L. K. a J. K. uznáni vinnými zločinem podvodu

podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, za který jim všem byly uloženy tresty odnětí svobody v trvání tří let s podmíněným odkladem na zkušební dobu pěti let.

2. Dále byly obviněným B. S. a J. K. podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2, 3 tr. zákoníku uloženy peněžité tresty, každému ve výši 400 denních sazeb po 1 000 Kč, tedy celkem 400 000 Kč, a podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku byl každému z nich pro případ, že by jemu uložený peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání jednoho roku.

3. Obviněnému Ing. L. K. byl vedle uvedeného trestu odnětí svobody uložen podle § 71 odst. 1, 3 tr. zákoníku trest propadnutí náhradní hodnoty, a to zajištěné bytové jednotky v domě v katastrálním území S., včetně spoluvlastnického podílu na společných částech domu a spoluvlastnického podílu k pozemku.

4. Zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku spočíval podle skutkových zjištění Okresního soudu v Pardubicích (nalézací soud, soud prvního stupně), s nimiž se v zásadě ztotožnil i Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (odvolací soud), v podstatě v tom, že obvinění v období od 3. 8. 2011 do 11. 9. 2012 v P. v kanceláři finanční společnosti T. G., s r. o., kde pracovali na vedoucích a manažerských pozicích, ze kterých společně tuto společnost řídili a zadávali úkoly telefonním operátorům a finančním poradcům, vylákali jejich prostřednictvím od žadatelů o poskytnutí půjčky finanční prostředky specifikované jako vratná jistina, a to tím způsobem, že nabízeli žadatelům uzavření smlouvy o půjčce, úvěru nebo jiném finančním produktu, aniž by je zamýšleli reálně zajistit nebo poskytnout, operátor telefonicky žadateli podle instrukcí poskytnutí finančního produktu slíbil, ujistil ho, že jeho žádost byla schválena či předschválena a požadovaná půjčka mu bude poskytnuta po zaplacení konkrétní finanční částky specifikované jako vratná jistina, kterou je třeba uhradit na některý z bankovních účtů uvedené společnosti, avšak po uhrazení stanovené částky nebyla poškozeným půjčka obstarána a vložené finanční prostředky jim nebyly vráceny, obvinění je obratem vybírali z bankovních účtů společnosti a použili je pro vlastní potřebu, a takto způsobili poškozeným v celkem 517 případech podrobně uvedených ve výroku odsuzujícího rozsudku celkovou škodu 2 564 237 Kč.

5. Odvolání všech obviněných podaná proti výrokům o vině a trestech i odvolání státní zástupkyně podané v neprospěch všech obviněných proti výrokům o trestech byla jako nedůvodná podle § 256 tr. ř. zamítnuta usnesením Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. 13 To 250/2016.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Rozhodnutí odvolacího soudu napadli řádně a včas podaným dovoláním všichni tři obvinění. Dovolání byla podána prostřednictvím obhájců.

7. Obviněná B. S. uplatnila důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř.

8. Z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. vytkla soudům extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci. Soudy podle obviněné dovodily naplnění skutkové podstaty na základě své volné úvahy. Nezkoumaly konkrétní okolnosti, jež poškození uváděli, ale učinily paušální závěry, kdy předpokládaly, že každému žadateli musel být úvěr poskytnut, a pokud se tak nestalo, byl uveden v omyl. Soudy se měly zabývat u každého z poškozených otázkou, zda po prověření jeho majetkových poměrů bylo reálné mu úvěr poskytnout. Většina poškozených nebyla před soudem vyslechnuta, a ti, kteří vyslechnuti byli, neuvedli jednoznačně, že by byli poškozeni – naopak často uváděli, že k tomuto závěru došli až poté, co byli kontaktováni policií. Soudy své závěry založily především na listinných důkazech zajištěných od poškozených v přípravném řízení, které nebyly kompletní. Na základě nedostatečného dokazování soudy učinily nesprávné právní závěry ohledně znaku uvedení jednotlivých osob v omyl. Závěr, že obvinění předem neměli v úmyslu žadatelům úvěr poskytnout, nemá podklad v dokazování. Společnost T. G., s r. o., reálně existovala, zaměstnávala úvěřáře a pečlivě prověřovala majetkové a příjmové poměry žadatelů. Obvinění žadatelům nepředstírali nic, co by bylo v rozporu se skutečným stavem. Informovali je, že je nutno prověřit jejich majetkové poměry. Zprostředkovatelské smlouvy byly srozumitelné a v souladu se zákonem. Nebylo tedy prokázáno, že by obviněná uvedla zájemce o úvěr v omyl a že by od počátku zamýšlela půjčku, úvěr či jiný produkt nezajistit či neposkytnout.

9. Námitky obviněné ohledně dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. se týkaly peněžitého trestu, při němž soudy neodůvodnily, jak dospěly k výši jedné denní sazby (§ 68 odst. 3, 4 tr. zákoníku) a k celkové výši tohoto trestu, naprosto se nezabývaly majetkovými ani rodinnými poměry obviněné. I kdyby soud vycházel z odhadu ve smyslu § 68 odst. 4 tr. zákoníku, i tento odhad by měl být uveden, aby byl přezkoumatelný. Jde tedy podle dovolatelky o situaci stejnou, jako kdyby soud uložil trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně.

10. Závěrem obviněná navrhla, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích zrušil a uložil tomuto soudu, aby věc znovu projednal a rozhodl.

11. Obvinění Ing. L. K. a J. K. podali dovolání prostřednictvím společného obhájce. Oba uplatnili dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. h), l) tr. ř.

12. Obviněný Ing. L. K. v dovolání brojil proti uložení trestu propadnutí náhradní hodnoty, k jehož uložení podle něj nebyly splněny zákonné podmínky uvedené v § 71 tr. zákoníku, a jde tudíž o trest nepřipustný. Propadnout lze totiž jen věc, která v době rozhodnutí soudu náleží výlučně pachateli trestného činu. Je-li věc ve společném jmění manželů, nelze uložit její propadnutí, ledaže by pachatel tuto věc získal v průběhu manželství trestným činem nebo jako odměnu za

něj. Obviněný v této souvislosti poukázal na dřívější rozhodnutí publikovaná pod č. 46/1967 a č. 12/1969 Sb. rozh. tr. a dále na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 5 Tdo 335/2015.

13. Předmětná bytová jednotka podle obviněného náleží do společného jmění manželů jeho a paní J. K., se kterou uzavřel manželství dne 17. 11. 1984, čímž vzniklo společné jmění manželů, které nebylo po celou dobu trvání manželství nikterak modifikováno, a tudíž i bytová jednotka, kterou obviněný nabyt na základě kupní smlouvy uzavřené se Statutárním městem P. dne 1. 3. 2010 za finanční prostředky náležející do společného jmění manželů, náleží do společného jmění manželů, které trvalo i v době vyhlášení napadených rozhodnutí. Obviněný navrhl k této otázce doplnění dokazování svým oddacím listem, čemuž odvolací soud nevyhověl, a jde tak o opomenutý důkaz.

14. Přestože obviněný uzavřel smlouvu o koupi bytové jednotky a je v ní uveden pouze on a je rovněž veden v katastru nemovitostí jako jediný vlastník, odvolací soud měl povinnost vyjít ze skutečného stavu věci, pokud byl v rozporu se stavem evidence v katastru nemovitostí. Měl tedy vycházet ze stavu, že oba manželé se stali společnými vlastníky předmětné nemovitosti, jestliže byla nabyta do společného jmění manželů, jehož rozsah nebyl mezi manžely modifikován a nebyly dány důvody tzv. zákonné výluky. V této souvislosti obviněný poukázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 47/2011, a na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 646/2009.

15. Na uvedených závěrech nemůže podle obviněného nic změnit ani poukaz odvolacího soudu na protokol o výsledku obviněného z přípravného řízení. Předně tento protokol nebyl proveden k důkazu v hlavním líčení ani ve veřejném zasedání. Kromě toho informace k majetkovým poměrům obviněného uvedené v protokolu doslovně zněla: „byt, s manželkou rod. dům, AO“, z čehož rozhodně nelze usuzovat na jakékoli vyjádření obviněného k formě vlastnictví nemovitosti, navíc za situace, kdy odvolací soud měl k dispozici informaci od obviněného, že bytová jednotka je ve společném jmění manželů, k čemuž obviněný navrhoval důkaz.

16. S ohledem na to, že bytová jednotka byla nabyta před obdobím, kterým je vymezen skutek, jímž byl obviněný uznán vinným, je vyloučena i možnost uložení trestu propadnutí uvedené bytové jednotky z důvodu získání věci v průběhu manželství trestným činem nebo jako odměny za něj.

17. Podle dovolatele mu byl tedy uložen trest, který zákon nepřipouští, čímž byl dán důvod dovolání podle § 265 odst. 1 písm. h) tr. ř., a rozhodnutím o zamítnutí řádného opravného prostředku byl naplněn i dovolací důvod podle § 265 odst. 1 písm. l) tr. ř.

18. Závěrem tento obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. napadené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích, a to v té části, pokud bylo odvolání obviněného zamítnuto ve

č. 9

vztahu k výroku uvedeného rozsudku Okresního soudu v Pardubicích, kterým byl obviněnému uložen trest propadnutí náhradní hodnoty, a aby zrušil i uvedený rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ve výroku, kterým byl obviněnému uložen trest propadnutí náhradní hodnoty, jakož i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

19. Obviněný Ing. L. K. také navrhl, aby předseda senátu vydal usnesení, jímž bude odložena vykonatelnost výroku týkajícího se uložení trestu propadnutí náhradní hodnoty, který se dotýká i majetkové sféry manželky obviněného. Dodatečně obhájkyň doložila výpis z katastru nemovitostí s tím, že obviněný podal dne 14. 2. 2017 návrh na zápis poznámky spornosti zápisu vlastnického práva k předmětné bytové jednotce, načež katastrální úřad návrhu obviněného vyhověl a poznámku spornosti zapsal.

20. Obhájkyň obviněného dále dne 13. 6. 2017 dodatečně doložila Nejvyššímu soudu souhlasné prohlášení manželů ze dne 3. 5. 2017, že předmětnou bytovou jednotku nabyli za trvání manželství za společné prostředky ve společném jmění manželů (dále také „SJM“), jejich manželství a stejně tak SJM trvalo, neboť si neuzúčili zákonem stanovený rozsah SJM ani nevyhradili jeho vznik ke dni zániku manželství, ani jejich SJM nezaniklo žádným ze způsobů stanovených zákonem, a tedy bytová jednotka patřila v době vydání obou napadených rozhodnutí soudů do jejich SJM.

21. Obviněný J. K. v dovolání napadl výrok, jímž mu byl uložen peněžitý trest, s tím, že je nedobytný, a tudíž nepřipustný. Soudy se vůbec nezabývaly osobními a majetkovými poměry obviněného, přestože o to žádal a navrhoval k tomu důkaz svým daňovým přiznáním za rok 2015. Jedná se tak o opomenutý důkaz. Zkoumání osobních a majetkových poměrů obviněného je přitom nezbytným předpokladem dobytosti, a tedy i uložení peněžitého trestu. Ten má být uložen jen v takové výměře, v jaké je dobytý. Obviněný poukázal na vybranou judikaturu Nejvyššího soudu (usnesení ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 5 Tdo 829/2015, a usnesení ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 6 Tdo 1466/2011). Uvedl, že je dlouhodobě neschopný uložený peněžitý trest zaplatit, a to jak jednorázově, tak ve splátkách do jednoho roku od právní moci rozsudku, což připomínal už v řízení před odvolacím soudem. Jeho průměrný čistý měsíční příjem činí po zaokrouhlení 9 721 Kč. Nevlastní žádný movitý ani nemovitý majetek. Navíc mu následně vznikla vyživovací povinnost vůči nezletilému synovi, jehož výživa by byla výkonem peněžitého trestu vážně ohrožena.

22. Podle dovolatele mu byl tedy uložen trest, který zákon nepřipouští, čímž byl dán důvod dovolání podle § 265 odst. 1 písm. h) tr. ř., a rozhodnutím o zamítnutí řádného opravného prostředku byl naplněn i dovolací důvod podle § 265 odst. 1 písm. l) tr. ř.

23. Závěrem obviněný J. K. navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. napadené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – poboč-

ky v Pardubicích, a to v té části, pokud bylo odvolání obviněného zamítnuto ve vztahu k výroku uvedeného rozsudku Okresního soudu v Pardubicích, kterým byl obviněnému uložen peněžitý trest, a aby zrušil i uvedený rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ve výroku, kterým byl obviněnému uložen peněžitý trest, a aby zrušil i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Obviněný J. K. také navrhl, aby předseda senátu vydal usnesení, jímž bude odložena vykonatelnost peněžitého trestu.

24. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání obviněné B. S. ve vztahu k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. připomněla, že uvedení v omyl spočívalo ve vylákání finančních prostředků, označených jako vratná jistina, v souvislosti s nabídkou smlouvy o půjčce, úvěru nebo jiném finančním produktu, aniž by obvinění zamýšleli takovou nabídku realizovat. Klienty ujišťovali již v tomto okamžiku o schválení či předschválení takového produktu a teprve po obdržení platby jim zasílali smlouvy k podpisu a další dokumenty. Pokud tedy obviněná poukazuje na tu část skutkové věty výroku o vině, ve které se popisuje, jaké právní dokumenty poškození obdrželi na znamení toho, že se jednalo o korektní smluvní vztah, pak přehlíží, že se tak stalo až po způsobení trestného následku, tj. vylákání vratné jistiny. Ostatně dovolatelka ve své výpovědi uvedla, že zaplacená jistina měla sloužit jako odměna pro obchodní společnost, a naopak, kdyby úvěr či půjčka poskytnuty nebyly, byla by jistina klientovi vrácena. Jistiny však vráceny nebyly, společnost se stala nekontaktní, o způsobu nakládání s takto inkasovanými finančními prostředky ani nemluvě. Státní zástupkyně rovněž poukázala na odůvodnění subjektivní stránky činu v rozhodnutí soudů.

25. Ohledně uplatněného dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. státní zástupkyně poukázala na vybranou judikaturu Nejvyššího soudu k otázce nedobytnosti peněžitého trestu, zejména na usnesení ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. 6 Tdo 538/2014, usnesení ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 5 Tdo 829/2015, a usnesení ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 6 Tdo 1466/2011. Své závěry v tomto směru vztáhla i na třetího dovolatele, obviněného J. K. Uvedla, že dovolatel se zcela správně přidržuje komentářového výkladu k otázce dobytnosti peněžitého trestu. Zřejmá nedobytnost peněžitého trestu zakládá zákonnou překážku pro jeho uložení. S ohledem na uvedenou judikaturu a obsah napadených rozhodnutí je zřejmé, že výroky o peněžitých trestech uložených obviněným B. S. a J. K. nemohou obstát z hlediska své přezkoumatelnosti ve vztahu k velmi reálné překážce jejich uložení, spočívající v jejich nedobytnosti podle § 68 odst. 6 tr. zákoníku. Proto bude na místě doplnění důkazního stavu ohledně majetkové situace obviněných, poměru jejich příjmů a platebních závazků, eventuálně provedení odhadu, a teprve s přihlédnutím k tomu stanovení výše peněžitého trestu, pokud soud nedospěje k závěru, že by byl zjevně nedobytný.

26. Podle státní zástupkyně nemůže obstát ani výrok o uložení trestu propadnutí náhradní hodnoty obviněnému Ing. L. K., který v souladu s judikatorním řešením otázky předmětu společného jmění manželů důvodně namítá, že bylo povinností soudu vycházet ze skutečného stavu, pokud byl v rozporu se stavem evidovaným v katastru nemovitostí. Státní zástupkyně se připojila k poukazu dovolatele na vybranou, výše zmiňovanou judikaturu Nejvyššího soudu a uzavřela, že i s přihlédnutím k vyjádření dovolatele před odvolacím soudem musely vyplynout důvodné pochybnosti o tom, zda se uložený trest propadnutí náhradní hodnoty vztahuje v daném případě na věci ve výlučném vlastnictví pachatele trestného činu. Takové pochybnosti bude nutno eliminovat.

27. Státní zástupkyně závěrem navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 věty první před středníkem tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích, jakož i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ve výrocích, jimiž byly obviněným uloženy tresty (když tyto výroky je nutno zrušit v celém rozsahu), jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené části rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř. a přikázal Okresnímu soudu v Pardubicích, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III.

Přípustnost dovolání

28. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání proti napadenému rozhodnutí je přípustné (§ 265a tr. ř.), dovolání byla podána osobami k tomu oprávněnými, tj. obviněnými prostřednictvím obhájců [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě k tomu zákonem určeném (§ 265e tr. ř.) a splňují náležitosti obsahu dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.).

IV.

Důvodnost dovolání

K dovolání obviněné B. S.:

29. Nejvyšší soud se zevrubně vypořádal s námitkami obviněné, jež vytýkala v souvislosti s uplatněným důvodem dovolání uvedeným v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a uzavřel, že hlediska tohoto dovolacího důvodu je dovolání obviněné zjevně neopodstatněné. Dále věnoval svoji pozornost výhradám podřazeným pod důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

30. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán, jestliže obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen

trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným. Dovolací námitky obviněné B. S. jsou pod uvedený dovolací důvod podřaditelné, byť nenamítla výslovně nedobytnost peněžitého trestu a námitku současně nesprávně spojila s tou variantou dovolacího důvodu, která spočívá v uložení trestu mimo zákonnou trestní sazbu. Uložení takového druhu trestu, který zákon nepřipouští, se přitom rozumí nejen uložení druhu trestu, který trestní zákon (účinný v době rozhodování) nezná, ale i uložení určitého trestu bez splnění podmínek zákonem stanovených právě pro uložení tohoto druhu trestu. Patří sem i případy nepřipustné kumulace dvou nebo více druhů trestů anebo uložení „společného“ trestu dvěma nebo více obviněným.

31. V dané věci především není pochybností o tom, že byly splněny (u všech obviněných) obecné podmínky pro uložení peněžitého trestu stanovené v § 67 tr. zákoníku. Pokud jde o jeho výměru a další podmínky, stanoví trestní zákoník v § 68 odst. 1, že peněžitý trest se ukládá v denních sazbách a činí nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb. Podle odst. 2 cit. ustanovení činí denní sazba nejméně 100 Kč a nejvíce 50 000 Kč. Podle odst. 3 počet denních sazeb soud určí s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu. Výši jedné denní sazby peněžitého trestu stanoví soud se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele. Přitom vychází zpravidla z čistého příjmu, který pachatel má nebo by mohl mít průměrně za jeden den.

32. Podle § 68 odst. 4 tr. zákoníku příjmy pachatele, jeho majetek a výnosy z něj, jakož i jiné podklady pro určení výše denní sazby mohou být stanoveny odhadem soudu. Nevychází se tedy jen z čistého příjmu pachatele, ale též z majetku pachatele a z výnosů z něj a také z dalších podkladů. Příjmy pachatele mohou pocházet – kromě příjmů z pracovního a obdobného poměru a z podnikání – také z kapitálového majetku pachatele, z dědění, z prodeje věcí a jiných majetkových hodnot, z autorských práv, práv výkonného umělce a dalších souvisejících práv duševního vlastnictví, z průmyslových práv, z pojistného plnění, z dávek nemocenského pojištění a důchodového zabezpečení, z výher ze sázek a loterií atd. Majetkem pachatele nutno rozumět souhrn všech majetkových hodnot, tj. věcí, pohledávek a jiných práv a peněží ocenitelných jiných hodnot, tj. včetně výnosů z majetku. Současně je však nutno přihlédnout i k závazkům pachatele, které je povinen plnit ze svých příjmů a majetku. Tento odhad soudu přichází ovšem v úvahu jen za situace, kdy nebudou k dispozici žádné nebo dostatečné podklady ke zjištění pachatelova čistého příjmu a jeho majetkových poměrů, zejména neposkytne-li sám pachatel v tomto směru potřebnou součinnost. Jde o subsidiární možnost, jak soud určí výši jedné denní sazby peněžitého trestu. Odhad soudu tu bude vycházet zejména z těch důkazů, které jsou k dispozici, a z případného srovnání postavení, situace, vzdělání, pracovní kvalifikace a dalších charakteristik pachatele s jinými osobami, u nichž lze zjistit čistý příjem.

33. Podle § 68 odst. 5 tr. zákoníku soud v rozhodnutí uvede počet a výši denních sazeb. Nelze-li od pachatele podle jeho osobních a majetkových poměrů

č. 9

očekávat, že peněžitý trest ihned zaplatí, může stanovit, že peněžitý trest bude zaplacen v přiměřených měsíčních splátkách; přitom může určit, že výhoda splátek peněžitého trestu odpadá, jestliže pachatel nezaplatí dílčí splátku včas. Možností stanovení splátek se nepochybně může usnadnit vykonatelnost peněžitého trestu jak v případech, kdy jeho výměra byla stanovena poměrně vysoko, tak i s ohledem na možnosti některých pachatelů, kteří jsou schopni zaplatit peněžitý trest alespoň ve splátkách, ač najednou by toho nebyli schopni vzhledem k jejich osobním a majetkovým poměrům a peněžitý trest by jim nemohl být uložen jen z tohoto důvodu (§ 68 odst. 6). Na rozdíl od § 342 odst. 1 písm. b) tr. ř., které rovněž umožňuje dodatečné stanovení splátek peněžitého trestu ve vykonávacím řízení, není možnost rozhodnutí soudu podle § 68 odst. 5 tr. zákoníku vázána na důležité důvody a ani není limitována nutností zaplatit celý peněžitý trest do jednoho roku od právní moci rozsudku. Soud ovšem musí stanovit takové splátky peněžitého trestu, které jsou přiměřené, a zákon stanoví, že to mají být splátky měsíční. Přiměřenost splátek bude vycházet z osobních a majetkových poměrů pachatele (§ 68 odst. 3) a z požadavku, aby peněžitý trest placený v měsíčních splátkách zajistil dostatečnou nápravu pachatele a ochranu společnosti.

34. V § 68 odst. 6 pak tr. zákoník stanoví, že peněžitý trest soud neuloží, je-li zřejmé, že by byl nedobytný. Ve světle výše uvedeného mohou vznikat určité pochybnosti, zda námitka nedobytnosti peněžitého trestu spadá pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., podle něhož (a ani v rámci jiného dovolacího důvodu) nelze namítat pouhou nepřiměřenost uloženého trestu. Námitka nedobytnosti peněžitého trestu se totiž týká jeho výměry, a tudíž přiměřenosti. Nedobytnost peněžitého trestu jako zákonná překážka jeho uložení se tím do jisté míry odlišuje od podobných zákonných překážek či podmínek stanovených zákonem pro uložení některých jiných trestů, které se uplatní bez závislosti na konkrétní výměře trestu (jde například o § 64 větu druhou tr. zákoníku ohledně trestu obecně prospěšných prací, § 75 odst. 1 větu za středníkem tr. zákoníku u trestu zákazu pobytu nebo § 80 odst. 3 tr. zákoníku u trestu vyhoštění aj.). U peněžitého trestu s ohledem na jeho minimální celkovou výměru 2 000 Kč s možností povolení časově neomezených měsíčních splátek si lze stěží představit jeho absolutní nedobytnost. Jde tedy primárně o výměru tohoto trestu.

35. Nicméně je nutno vzít v úvahu zákonný zákaz uložení peněžitého trestu, je-li zřejmé, že by byl nedobytný. Při zkoumání této podmínky je nutné vycházet z konkrétně ukládaného trestu a zjišťovat osobní a majetkové poměry pachatele i jeho závazky, především rozsah jeho zákonné vyživovací povinnosti a rozsah povinnosti k náhradě škody nebo nemajetkové újmy, které mají zásadně přednost před zaplacením peněžitého trestu (viz rozhodnutí č. 22/1977 Sb. rozh. tr.). Taková zjištění jsou nutnou podmínkou pro řešení otázky, zda jsou vůbec důvody pro uložení peněžitého trestu, neboť podle § 343 odst. 3 tr. ř. vymáhání peněžitého trestu nesmí být nařízeno, pokud by tím bylo zmařeno uspokojení přiznaného ná-

roku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení. Je namístě připomenout, že podle § 68 odst. 7 tr. zákoníku zaplacené částky peněžitého trestu připadají státu.

36. Uvedená kritéria je třeba posuzovat z hlediska kvantitativního. Peněžitý trest má být uložen jen v takové celkové výměře, v jaké je dobytý. Pokud by peněžitý trest ve výměře, v jaké umožňují jeho uložení osobní a majetkové poměry pachatele, byl nepřiměřený ostatním hlediskům stanoveným pro ukládání trestu (§ 39 tr. zákoníku), zejména povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, uváží soud, zda není namístě uložení jiného druhu trestu, a to popřípadě i vedle peněžitého trestu (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 901). Pro neuložení peněžitého trestu by však nestačila jen určitá pravděpodobnost jeho nezaplacení, nebo dokonce neochota pachatele tak učinit.

37. Ustálená judikatura Nejvyššího soudu se přiklonila k chápání nedobytnosti peněžitého trestu (§ 68 odst. 6 tr. zákoníku) jako dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., a to v té jeho variantě, že byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští. Konkrétně lze poukázat zejména na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1411/2010, ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 6 Tdo 1466/2011, ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 7 Tdo 9/2014, ze dne 29. 5. 2014, sp. zn. 6 Tdo 538/2014, ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1544/2015, a ze dne 17. 8. 2016, sp. zn. 5 Tdo 866/2016. Nejvyšší soud v této své rozhodovací praxi zaujal názor, že uvažuje-li soud o uložení peněžitého trestu, je povinen si opatřit potřebné podklady pro stanovení výše peněžitého trestu, a jestliže se mu je nepodaří obstatat v dostatečném rozsahu, je oprávněn sám odhadnout majetkovou situaci pachatele a s přihlédnutím k tomuto svému odhadu stanovit výši peněžitého trestu (jde o subsidiární postup soudu pro případ, že se dostupnými důkazy nepodaří blíže zjistit majetkové poměry pachatele). Odhad soudu ovšem nemůže vykazovat libovůli, musí vycházet z důkazů a z hledisek výše uvedených. Soud také musí důsledně vycházet z přednosti zákonné vyživovací povinnosti a povinnosti k náhradě škody nebo nemajetkové újmy před trestem spojeným s majetkovým postihem obviněného. Neúplné či nesprávné zjištění majetkových poměrů pachatele včetně jeho závazků tedy brání náležitému posouzení existence či neexistence podmínky uvedené v § 68 odst. 6 tr. zákoníku.

38. V posuzované trestní věci soudy nižších stupňů při rozhodování o druhu a výměře trestu ukládaného obviněným, tedy i obviněné B. S., správně poukázaly na to, že obvinění spáchali závažný majetkový trestný čin, jímž společně získali majetkový prospěch v celkové výši 2 564 237 Kč. Z tohoto důvodu byly obviněným B. S. a J. K. uloženy peněžité tresty. Soudy však nepostupovaly důsledně podle § 68 odst. 3, 4 a 6 tr. zákoníku. Nálezací soud k odůvodnění výměry peněžitého trestu uvedl (ohledně obou jmenovaných) pouze to, že s ohledem na okolnosti případu považoval za přiměřenou výměru 400 denních sazeb po částce

1 000 Kč, tedy celkem 400 000 Kč. Odvolací soud k této otázce uvedl, že trest uložený oběma obviněným v této výměře lze považovat za odpovídající rozsahu projednávané trestné činnosti i míře spoluúčasti obviněných na ní a s přihlédnutím k rozsahu trestné činnosti nejde o nepřiměřený zásah do jejich majetkové sféry. Soudy tak nerespektovaly zmíněná zákonná kritéria pro ukládání peněžitého trestu zejména z hlediska určení výše denních sazeb a z hlediska jeho dobytosti. Je třeba zdůraznit, že uložení peněžitých trestů v uvedené výši nelze odůvodnit pouze výší získaného majetkového profitu, který navíc obvinění měli získat přibližně čtyři roky před rozhodnutím soudů. Bez jakéhokoli závěru o osobních a majetkových poměrech obviněných v době rozhodnutí nelze činit závěr o dobytosti peněžitého trestu ve výši 400 000 Kč u každého z obviněných. Bylo proto třeba se těmito otázkami blíže zabývat v rámci rozhodování nalézacího soudu, přičemž odvolací soud pochybil, pokud absenci takového postupu aproboval svým rozhodnutím o zamítnutí odvolání obviněných. Přihlízet měly soudy i k tomu, že i pokud by byl nalezen majetek získaný trestnou činností, který dosud byl orgánům činným v trestním řízení skryt, měl by primárně sloužit k náhradě škody poškozeným, byť v tomto řízení nemohlo být o jejich nárocích rozhodnuto. Nalézací soud ostatně uvedl, že peněžní prostředky, které soud mohl prohlásit za propadlé, byly spotřebovány.

39. Námitku nedobytnosti peněžitého trestu, respektive námitku proti uloženým peněžitým trestům, obvinění vznesli až ve veřejném zasedání konaném o odvolání. Soud druhého stupně se však touto námitkou blíže nezabýval. S ohledem na hluboký deficit dokazování k naznačeným otázkám nemohl Nejvyšší soud odstranit tuto vadu napadeného rozhodnutí ve veřejném zasedání. Přesto nad rámec tohoto rozhodnutí připomíná, že z obsahu spisu například vyplývá, že obviněná B. S. při výslechu v přípravném řízení dne 3. 4. 2014 uvedla, že pracuje jako telefonní operátorka a je také osobou samostatně výdělečně činnou (OSVČ), její čistý měsíční příjem činí 4 až 5 tisíc Kč, je nemajetná, vdaná, má tři děti, vystudovala střední odborné učiliště bez maturity. V hlavním líčení dne 15. 1. 2015 uvedla, že jako OSVČ nevykazuje činnost, pracuje jako servírka s příjmem zhruba 7 900 Kč měsíčně čistého. Na č. 1. 10617 je založen rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 7. 6. 2016, sp. zn. 14 Nc 66/2015, v němž se uvádí, že obviněná má dvě nezletilé děti, pobírá příspěvek na bydlení ve výši 9 422 Kč měsíčně a příspěvky na děti ve výši 1 310 Kč, pracuje na dohodu o provedení práce za 5 000 Kč měsíčně. Ze dne 29. 9. 2015 pochází záznam ze sociálního šetření, z něhož vyplývá, že postižená zletilá dcera obviněné vyžaduje celodenní péči a pobírá invalidní důchod. Potvrzení úřadu práce ze dne 3. 3. 2016 je založeno na č. 1. 10624. Tím se však rozsah ve spise založených důkazů k dané otázce nevyčerpává. Dále je třeba zmínit, že ve veřejném zasedání konaném o odvolání obviněná uvedla, že je samoživitelka, stará se o mentálně postiženou dceru a nemohla by vůbec uhradit peněžitý trest.

40. Jestliže byl tedy obviněný B. S. uložen shora uvedený konkrétní peněžitý trest, stalo se tak bez respektu k § 68 odst. 6 tr. zákoníku, proto výrok o tomto trestu (a náhradním trestu odnětí svobody) nemohl obstát a dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. byl naplněn.

K dovolání obviněného Ing. L. K.:

č. 9

41. Jak již bylo zmíněno, obviněný uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. h) a l) tr. ř. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. obsahuje dvě základní alternativy: Dovolání lze podat, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí, tj. dovolateli bylo v odvolacím řízení odepřeno meritorní přezkoumání rozhodnutí soudu prvního stupně (někdy se zde rozlišují ještě dvě podalternativy – zamítnutí opravného prostředku z formálních důvodů a jeho odmítnutí pro nesplnění obsahových náležitostí při absenci poučení), nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. Obviněný tudíž uplatnil důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho druhé alternativě, kterou založil na existenci důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. v předchozím řízení.

42. V rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. obviněný namítl, že mu byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, konkrétně že mu byl uložen trest propadnutí náhradní hodnoty jako trest nepřipustný, neboť propadlá věc nenáležela pouze jemu, nýbrž byla ve společném jmění manželů. Jako důkaz navrhl svůj oddací list.

43. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že propadnutí náhradní hodnoty podle § 71 tr. zákoníku je formou trestu propadnutí věci. Proto je námitka, že nebyly splněny zákonné podmínky pro uložení propadnutí náhradní hodnoty, podřaditelná pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. (v jeho první alternativě).

44. Soud prvního stupně v odsuzujícím rozsudku správně uvedl, že trestem propadnutí náhradní hodnoty nelze postihnout majetek, který není ve výlučném vlastnictví obviněného, a v té souvislosti poukázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 5 Tdo 335/2015 (uveřejněné pod č. 11/2016 Sb. rozh. tr). Připomněl dále vyšší způsobené škody a uvedl, že peněžní prostředky, které soud mohl prohlásit za propadlé, byly spotřebovány. To, že propadlá věc (bytová jednotka) byla ve výlučném vlastnictví obviněného, měl soud za prokázané smlouvou o převodu vlastnictví ze dne 1. 3. 2010 a výpisem z katastru nemovitostí. Propadlá náhradní hodnota pak nepřesahovala hodnotu věci – peněžních prostředků získaných podvodným jednáním obviněného.

45. Není pochyb o tom, že uložit trest propadnutí náhradní hodnoty podle § 71 odst. 1 tr. zákoníku lze jen ohledně věci, která v době vyhlášení rozsudku náleží

vylučně pachateli trestného činu. Je-li věc ve společném jmění manželů, nelze uložit její propadnutí, leda by pachatel tuto věc získal v průběhu manželství trestným činem nebo jako odměnu za něj (viz rozhodnutí č. 46/1967-II. a č. 12/1969-II Sb. rozh. tr.). Tento závěr byl vysloven i v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 5 Tdo 335/2015.

č. 9

46. Vzniknou-li v rámci ukládání trestu propadnutí náhradní hodnoty (stejně jako při ukládání trestu propadnutí věci) pochybnosti v otázce vlastnictví či obdobného práva jiné osoby k věci, řeší to soud jako předběžnou otázku podle § 9 odst. 1 tr. ř. Pokud by však již bylo o této otázce pravomocně rozhodnuto v občanskoprávním řízení, byl by soud tímto rozhodnutím vázán, protože nejde o otázku viny.

47. Ze spisu vyplývá, že předmětná nemovitost byla zajištěna podle § 79f, § 79d odst. 1, 2 tr. ř. (v tehdy účinném znění) usnesením policejního orgánu ze dne 9. 9. 2013. Ve stížnosti proti tomuto usnesení obviněný nenamítl, že není výlučným vlastníkem nemovitosti (což by z hlediska rozhodování o zajištění nebylo zásadní), ale také ve sdělení majitele nemovitosti uvedl, že vyjma nájemní smlouvy uzavřené mezi obviněným jako pronajímatelem a Ing. K. H. jako nájemcem nemají k věci žádná další práva žádné další osoby, než které jsou uvedeny v příslušných oddílech výpisu z listu vlastnictví zajištěné nemovitosti. Stížnost byla zamítnuta jako nedůvodná usnesením Okresního soudu v Pardubicích ze dne 7. 1. 2014, sp. zn. 22 Nt 3603/2013. Z obsahu spisu dále vyplývá, že hodnota předmětné nemovitosti byla realitním makléřem stanovena na částku 1 600 000 Kč. Ve výpisu z katastru nemovitostí je obviněný Ing. L. K. uveden jako jediný vlastník nemovitosti. Jako jediný kupující je obviněný uveden také ve smlouvě o převodu nemovitosti ze dne 1. 3. 2010 a v návrhu na vklad vlastnického práva.

48. V rámci výsledku v přípravném řízení obviněný Ing. L. K. uvedl ke svým majetkovým poměrům, že vlastní „byt, s manželkou rod. dům, AO“. Ačkoli propadnutí náhradní hodnoty bylo navrženo v obžalobě, ve vyjádření k ní obviněný k této otázce mlčí. V závěru hlavního líčení v reakci na závěrečnou řeč státní zástupkyně, kde navrhla mimo jiné uložení tohoto trestu, obviněný nic neuvedl a ani prostřednictvím obhájce proti podmínkám uložení tohoto trestu nebrojil (závěrečný návrh obhajoby ovšem zněl na zproštění obžaloby). Poprvé tuto námitku vznesl až ve veřejném zasedání konaném o odvoláních.

49. Podmínkou uložení trestu propadnutí náhradní hodnoty je nejen to, že pachatel některým ze způsobů uvedených v § 71 odst. 1 tr. zákoníku zmařil možnost uložit mu trest propadnutí věci, ale také to, že náhradní hodnota, která má být propadnuta, odpovídá hodnotě věci, kterou jinak soud mohl prohlásit za propadlou podle § 70 tr. zákoníku. Aby taková podmínka byla splněna, je nutné nejprve určit, jakou věc nebo jinou majetkovou hodnotu má trest propadnutí náhradní hodnoty vlastně suplovat, a současně stanovit hodnotu věci, jejichž propadnutí přichází v úvahu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 5 Tdo

335/2015). Byť to v dovolání není vytýkáno, ani touto otázkou se soudy v odůvodnění svých rozhodnutí dostatečně nezabývaly.

50. Především však odvolací soud v rámci své přezkumné činnosti pochybil tím, že se nevypořádal s odvolací námitkou, že trestem propadnutí náhradní hodnoty byl postižen majetek, který není ve výlučném vlastnictví obviněného. K námitce obviněného vznesené v odvolacím řízení ohledně vlastnictví propadlé věci uvedl odvolací soud, že tvrzení obviněného, že není výlučným vlastníkem věci, shledává pouze účelovým, směřujícím k zabránění uložení tohoto trestu, přičemž naopak z listin ve spise je zřejmé, že obviněný figuruje jako výlučný vlastník této nemovitosti. Navíc v přípravném řízení při svém výsledku obviněný uvedl, že je majitelem předmětného bytu a spolujajitelem další nemovitosti, a to domu společně s manželkou. Odvolací soud tedy považoval uložení zmíněného trestu za vhodné a v souladu se zákonem. Tyto úvahy odvolacího soudu jsou sice logické a vycházejí z dosavadních zjištění a přístupu obviněného k dané otázce, nicméně nejsou zcela důsledné pro objasnění vlastnictví věci, a tím předpokladu uložení trestu propadnutí náhradní hodnoty podle § 71 tr. zákoníku.

51. Při řešení otázky vlastnictví předmětné věci měly soudy vycházet z příslušných ustanovení občanského práva hmotného, tj. z občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník) účinného v době vzniku vlastnického práva, zejména z jeho § 143 až 144. Podle § 144 obč. zák. (zákon č. 40/1964 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2013), pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů (SJM). Jde o vyvratitelnou domněnku svědčící ve prospěch SJM. Obecně platí, že ten, kdo tvrdí, že věc patří do SJM, musí pouze prokázat, že byla nabyta za trvání manželství, a naopak ten, kdo ji chce ze SJM vyloučit, musí prokázat, že byla získána některým ze způsobů, které vylučují nabytí majetku do SJM (například podle § 143 obč. zák. majetek získaný dědictvím nebo darem atd.).

52. Obdobnou optikou je třeba zkoumat předpoklad k uložení trestu propadnutí náhradní hodnoty spočívající ve vlastnictví obviněného k předmětné věci. Platí, že byl-li účastníkem smlouvy o převodu nemovitosti jen jeden z manželů, byl do katastru nemovitosti zapsán vkladem on sám. Druhý manžel, i když nebyl účastníkem kupní smlouvy, se stal bezpodílovým spoluvlastníkem nabyté nemovitosti, nebyl-li mezi manžely modifikován rozsah společného jmění smlouvou (§ 143a obč. zák.) nebo rozhodnutím soudu (§ 148 odst. 1 a 2 obč. zák.) či nebyly-li dány jiné důvody pro uplatnění tzv. zákonné výluky ve smyslu § 143 odst. 1 obč. zák. (srov. též DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 76 a násl.). Tento závěr vyplývá i z výslovného znění § 143 odst. 1 písm. a) obč. zák., podle kterého je v SJM majetek „nabytý některým z manželů nebo jimi oběma“ (viz také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 47/2011, na něž upozornili již dovolatel i státní zástupkyně).

53. Odvolací soud se tedy měl v tomto řízení zabývat obhajobou obviněného postavenou na tvrzení, že věc, která se v rozsudku soudu prvního stupně stala předmětem trestu propadnutí náhradní hodnoty, patří do SJM, a to i přesto, že dosavadní postup obviněného v tomto řízení vzbuzuje určité pochybnosti o pravdivosti tohoto dodatečně uplatněného tvrzení. Jestliže tak odvolací soud neučinil a rozhodl o zamítnutí odvolání obviněného i v této části, nerozhodl v souladu se zákonem, neboť výrok o uložení trestu propadnutí náhradní hodnoty neměl z výše uvedených důvodů podklad v provedeném dokazování ani v hodnotících úvahách soudů.

54. Dovolání obviněného Ing. L. K. je tedy důvodné, dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. v jeho první variantě byl naplněn, napadený výrok o trestu propadnutí náhradní hodnoty nemohl obstát.

K dovolání obviněného J. K.:

55. Obviněný J. K. uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. h) a l) tr. ř. Ohledně dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. lze zcela odkázat na to, co bylo k tomu uvedeno ohledně obviněného Ing. L. K. Obviněný uplatnil důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho druhé alternativě, kterou založil na existenci důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. v předchozím řízení.

56. V rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. obviněný namítl, že mu byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, konkrétně že mu byl uložen peněžitý trest, který je nedobytný, což je v rozporu s § 68 odst. 6 tr. zákoníku. Také dovolací námitky obviněného J. K. jsou pod uvedený dovolací důvod podřaditelné.

57. V obecné rovině pak Nejvyšší soud v zájmu stručnosti odkázal na to, co bylo k tomuto dovolacímu důvodu a k této dovolací námitce uvedeno výše ohledně dovolání obviněné B. S., a v podrobnostech vytkl, že soudy nerespektovaly zmíněná zákonná kritéria pro ukládání peněžitého trestu zejména z hlediska určení výše denních sazeb a z hlediska jeho dobytnosti.

58. Po zjištění uvedených vad (správně vytknutých v dovolání i ve vyjádření státní zástupkyně), jimiž je zatíženo napadené rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud shledal ve vztahu k obviněným B. S. a J. K. porušení podmínek § 68 odst. 6 tr. zákoníku a ve vztahu k obviněnému Ing. L. K. porušení podmínek § 71 tr. zákoníku. U všech obviněných byl tak naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. v jeho první variantě, tedy že byl – alespoň podle dosavadních výsledků dokazování a jejich zhodnocení soudy prvního a druhého stupně – obviněným uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští. Dovolání obviněných B. S., Ing. L. K. a J. K. jsou z hlediska § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. – a u obou posledně jmenovaných obviněných v návaznosti na to i z hlediska § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. – důvodná.

59. Nejvyšší soud proto z podnětu podaných dovolání zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. 13 To 250/2016, v části, již byla zamítnuta odvolání obviněných B. S., Ing. L. K. a J. K. ohledně výroků o trestech, a dále zrušil rovněž rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 25. 4. 2016, sp. zn. 1 T 98/2014, v celých výrocích o trestech uložených všem těmto obviněným. Výroky o uložených podmíněných trestech odnětí svobody, byť samy o sobě nezávadné, nemohly být ponechány nedotčeny, neboť v takovém případě by byla vytvořena překážka věci pravomocně rozhodnuté (i ve vztahu k eventuálnímu uložení dalších, doplňkových trestů). Proto byly zrušeny celé výroky o trestech tak, aby v dalším řízení bylo možné rozhodnout komplexně a po uvážení všech zákonných podmínek a kritérií o uložení trestů obviněným. Současně Nejvyšší soud podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil i další rozhodnutí na zrušené části uvedených rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Okresnímu soudu v Pardubicích přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

60. Okresní soud v Pardubicích je vázán právními názory, které vyslovil v tomto rozhodnutí Nejvyšší soud (§ 265s odst. 1 tr. ř.). V dalším řízení se bude podrobněji zabývat splněním zákonných podmínek pro uložení sporovaných, případně i dalších trestů, provede k tomu potřebné dokazování a důkazy řádným a přezkoumatelným způsobem zhodnotí. Poté učiní odůvodněné závěry o přiměřenosti, vhodnosti a splnění zákonných podmínek pro uložení konkrétních trestů obviněným a nově o trestech rozhodne. Bude respektovat zákaz *reformationis in peius* (§ 265s odst. 2 tr. ř.), což přirozeně neznamená, že obviněným nemohou být uloženy (také) jiné druhy trestů než v původním řízení, pokud celkově nedojde ke zpřísnění výroků o trestech v neprospěch obviněných. V této souvislosti lze připomenout, že státní zástupkyně v hlavním líčení navrhovala všem obviněným uložit tresty zákazu činnosti, s čímž se soudy nijak nevypořádaly. Vyloučeno rovněž není ani uložení těch druhů trestů, které byly uloženy v původním řízení, pokud pro to budou podklady v dokazování.

Č. 10

Č. 10

Zákonný zástupce obviněného, Mladistvý, Počítání lhůt, Řízení o stížnosti § 72 odst. 2 z. s. m. (ve znění účinném do 17. 3. 2017), § 143 odst. 1 tr. ř.

Rodič mladistvého, který nedovršíl v době doručování usnesení věku osmnácti let nebo jiným způsobem nenabyl plné svéprávnosti, má v řízení vedeném proti takovému mladistvému postavení zákonného zástupce podle § 43 odst. 1 z. s. m., na jehož základě má mimo jiné i právo za něj podávat opravné prostředky. Podle § 137 odst. 1 tr. ř. se takovému rodiči, který je zákonným zástupcem mladistvého, musí oznámit usnesení soudu a ve smyslu § 143 odst. 1 tr. ř. se běh lhůty pro podání stížnosti počítá od toho oznámení, které bylo provedeno nejpozději.

Postavení osoby oprávněné k podání stížnosti ve smyslu § 72 odst. 2 z. s. m. z důvodu, že jde o příbuzného v pokolení přímém, má rodič mladistvého jen v případě, jestliže v době, kdy je oznamováno usnesení soudu, mladistvý již dovršíl věku osmnácti let a je plně svéprávnou osobou. Tehdy lhůta k podání stížnosti i jemu končí tímž dnem jako mladistvému.

Poznámka: Stejně zásady jsou nově vyjádřeny v § 67 odst. 3 z. s. m. a § 72a z. s. m., ve znění účinném od 18. 3. 2017. Podle § 67 odst. 3 z. s. m., oznamuje-li se mladistvému, který není plně svéprávný, usnesení, proti němuž má právo podat stížnost, je třeba je oznámit jak jemu, tak i jeho obhájci a jeho zákonnému zástupci nebo opatrovníku. Lhůta pro podání opravného prostředku proti rozhodnutí, které se doručuje nebo oznamuje jak mladistvému, tak i jeho obhájci nebo zákonnému zástupci nebo opatrovníku, podle § 72a odst. 1 z. s. m. běží od toho doručení nebo oznámení, které bylo provedeno nejpozději.

(Rozsudek Nejvyššího soudu, soudu pro mládež, ze dne 9. 8. 2017, sp. zn. 8 Tz 47/2017, ECLI:CZ:NS:2017:8.TZ.47.2017.1)

Nejvyšší soud jako soud pro mládež ke stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného mladistvého „Y. Q.“ „) proti usnesení státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Ostravě ze dne 18. 3. 2016, sp. zn. 7 ZT 34/2016, podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že označeným usnesením byl porušen zákon v ustanoveních § 72 odst. 2 z. s. m. a § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř.*

v neprospěch obviněného mladistvého „Y. Q.“. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené usnesení zrušil. Zrušil též všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal státní zástupkyni Okresního státního zastupitelství v Ostravě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednala a rozhodla.

č. 10

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Na podkladě spisového materiálu Okresního státního zastupitelství v Ostravě vedeného pod sp. zn. 7 ZT 34/2016, jehož součástí je napadené usnesení, Nejvyšší soud zjistil, že bylo proti mladistvému „Y. Q.“ usnesením Policie České republiky, Městské ředitelství policie Ostrava, Územní odbor SKPV, 1. oddělení obecné kriminality Ostrava-Střed, ze dne 7. 3. 2016, č. j. KRPT-250127-56/TČ-2015-070771-Ž-M, podle § 160 odst. 1 tr. ř. za použití § 6 odst. 1 z. s. m. zahájeno trestní stíhání pro provinění krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), d) tr. zákoníku.
2. Uvedené usnesení mladistvý převzal osobně 7. 3. 2016, jeho obhájce JUDr. P. K. dne 8. 3. 2016. Předmětné usnesení obdržel okresní státní zástupce dne 7. 3. 2016, Město N. J. a Probační a mediační služba dne 8. 3. 2016. Usnesení bylo doručeno i rodičům mladistvého tak, že otec T. W. ho obdržel dne 9. 3. 2016 ve Věznici P. a matka M. H. dne 21. 4. 2016.
3. Otec mladistvého sepsal dne 10. 3. 2016 proti tomuto usnesení stížnost, již předal k poštovní přepravě dne 11. 3. 2016 a adresoval ji policejnímu orgánu, který předmětné usnesení vydal. Ten ji dne 15. 3. 2016 předložil podle § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. k rozhodnutí Okresnímu státnímu zastupitelství Ostrava s poznámkou, že tato stížnost byla podána včas.
4. Státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Ostravě usnesením ze dne 18. 3. 2016, sp. zn. 7 ZT 34/2016, rozhodla o této stížnosti otce mladistvého tak, že ji podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. zamítla jako podanou opožděně s odůvodněním, že pokud bylo předmětné usnesení doručeno mladistvému dne 7. 3. 2016 a jeho otci dne 9. 3. 2016, jde s ohledem na § 72 odst. 2 z. s. m. o stížnost opožděnou. Konstatovala, že podle uvedeného ustanovení mohou podat stížnost ve prospěch mladistvého jeho příbuzní v pokolení přímém, tedy zákonní zástupci, avšak lhůta pro podání stížnosti jim končí dnem jako mladistvému, a proto nezbylo než ji jako opožděnou zamítnout, protože poslední den lhůty pro podání stížnosti uplynul dnem 10. 3. 2016.

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

5. Stížnost pro porušení zákona č. j. MSP-279/2016-OJD-SPZ/3, podaná ministrem spravedlnosti podle § 266 odst. 1 tr. ř. ve prospěch obviněného mladist-

vého „Y. Q.“ (dále „mladistvý“), směřuje proti pravomocnému usnesení státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Ostravě ze dne 18. 3. 2016, jímž byla podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. zamítnuta stížnost T. W., otce mladistvého, proti usnesení Policie České republiky, Městské ředitelství policie Ostrava, ÚO SKPV, 1. OOK Ostrava-Střed, ze dne 7. 3. 2016, č. j. KRPT-250127-56/TČ-2015-070771-Ž-M, kterým bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestního stíhání mladistvého pro provinění krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), d) tr. zákoníku.

6. Ministr spravedlnosti uvedl, že mladistvý usnesení převzal osobně dne 7. 3. 2016 a jeho otec T. W., nacházející se ve výkonu trestu odnětí svobody, dne 9. 3. 2016, matka mladistvého dne 21. 4. 2016. Poukázal též na to, že otec mladistvého podal proti tomuto usnesení stížnost, datovanou dne 10. 3. 2016, která byla předána k poštovní přepravě dne 11. 3. 2016. V té souvislosti zdůraznil, že mladistvý dosáhl zletilosti dovršením osmnácti let věku dne 9. 7. 2016.

7. Státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Ostravě usnesením, proti němuž stížnost pro porušení zákona směřuje, stížnost podanou otcem mladistvého zamítla jako opožděnou podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. s odkazem na § 72 odst. 2 z. s. m., podle něhož mohou stížnost podat ve prospěch mladistvého rovněž jeho příbuzní v pokolení přímém, a tedy podle ní i zákonný zástupce, avšak lhůta jim končí tímž dnem jako mladistvému.

8. S tímto rozhodnutím i jeho odůvodněním se ministr spravedlnosti neztožnil a s odkazem na znění § 137 odst. 1, 3 tr. ř., § 141 odst. 1 tr. ř., § 143 odst. 1 tr. ř., § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř., § 147 odst. 1 písm. a), b) tr. ř. a § 60 odst. 1, 3, 4 písm. a) tr. ř. dovodil, že v řízení proti mladistvému trvá povinnost usnesení oznámit zákonnému zástupci mladistvého do doby nabytí zletilosti a že v řízení proti mladistvým se uplatní zvláštní úprava o oznámení usnesení, a to jednak § 67 odst. 2 z. s. m., § 43 odst. 1 z. s. m. s tím, že zákonnému zástupci musí být doručena v opise všechna usnesení, proti kterým má mladistvý právo podat stížnost. Zákonný zástupce má právo podávat opravné prostředky s výhodnějším počátkem běhu lhůty pro jejich podání, doručuje-li se mu rozhodnutí vedle mladistvého.

9. K počátku běhu lhůty s ohledem na výklad § 43 z. s. m podle stanoviska Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 1978, sp. zn. Tpj 90/78 (uveřejněného pod č. 48/1979 S. rozh. tr.), plyne, že jestliže se doručuje rozsudek jak mladistvému, tak i jeho obhájci a zákonnému zástupci, tomu však jen pokud je ještě jeho zákonným zástupcem, tj. do doby nabytí zletilosti mladistvého, běží lhůta k podání odvolání každé z těchto osob od toho doručení, které u nich bylo podáno nejpozději. Ustanovení § 72 odst. 2 z. s. m., na něž státní zástupkyně v napadeném usnesení poukázala, se týká jiných osob příbuzných v pokolení přímém, jímž lhůta k podání stížnosti jim končí tímž dnem jako mladistvému.

10. Jestliže státní zástupkyně odkázala na § 72 odst. 2 z. s. m., ministr spravedlnosti tento argument považoval za nepřiléhavý, neboť v řízení proti mladistvému

má zákonný zástupce mladistvého v tomto řízení specifické postavení, a proto mu v souladu s § 143 odst. 1 tr. ř. běží lhůta k podání stížnosti samostatně od toho oznámení, které bylo provedeno nejpozději.

11. Podal-li otec dne 11. 3. 2016 stížnost, byla podána včas, protože otec byl zákonným zástupcem mladistvého a lze mít za to, že ho zde zastoupil. Stížnost přitom podal v zákonné lhůtě, neboť ta uplynula až v pondělí dne 14. 3. 2016. Státní zástupkyně proto měla z podnětu stížnosti napadené usnesení přezkoumat a následně o ní adekvátně rozhodnout. Jestliže takto nepostupovala a pro opožděnost ji zamítla, nesplnila povinnost podle § 147 odst. 1 tr. ř. a pochybila při aplikaci § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř.

12. Z uvedených důvodů ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Ostravě ze dne 18. 3. 2016, sp. zn. 7 ZT 34/2016, byl porušen zákon v § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. v neprospěch mladistvého „Y. Q.“, aby napadené usnesení zrušil, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal státní zástupkyni Okresního státního zastupitelství v Ostravě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednala a rozhodla.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

13. Nejvyšší soud jako soud pro mládež (dále jen „Nejvyšší soud“) přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost rozhodnutí, proti němuž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení předcházející a dospěl k závěru, že zákon byl porušen z důvodů vytykánych ministrem spravedlnosti.

14. K obsahu podané stížnosti pro porušení zákona a rovněž i k následně rozváděným skutečnostem Nejvyšší soud nejprve zdůrazňuje, že mladistvý čin, pro který bylo usnesení o zahájení trestního stíhání mladistvého Policií České republiky ze dne 7. 3. 2016, č. j. KRPT-250127-56/TČ-2015-070771-Ž-M, vydáno, spáchal dne 19. 11. 2015, tedy ve věku sedmnácti let. Zletilým se mladistvý stal dne 9. 7. 2016, kdy dosáhl věku osmnácti let. V době, kdy bylo usnesení vydáno, byla podána stížnost a bylo o ní rozhodováno, byl nezletilým (nebyl plně svéprávný), a proto jeho zákonnými zástupci byli jeho rodiče (viz § 892 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

15. Rovněž je třeba s ohledem na řešenou problematiku a dobu, kdy k přezkoumávaným rozhodnutím došlo, poukázat na to, že v řešené věci jsou aplikována ustanovení trestního řádu a zákona o soudnictví ve věcech mládeže platná a účinná v době, kdy byly předmětné úkony činěny (viz usnesení Nejvyššího

č. 10

soudu ze dne 14. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn 63/95, uveřejněné pod č. 2/1998 Sb. rozh. tr.). Nepromítají se zde změny příslušných ustanovení, k nimž došlo zákonem č. 55/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, protože tento zákon nabyl účinnosti až dne 18. 3. 2017.

16. Nejvyšší soud poté, co přezkoumal stížnost pro porušení zákona i řízení, které vydanému a napadenému usnesení předcházelo, shledal, že je důvodná, protože státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Ostravě rozhodující o stížnosti otce mladistvého pochybila, neboť stížnost otec podal včas, a proto nebyl dán žádný důvod ji zamítnout jako opožděnou. Státní zástupkyně totiž nespřímně aplikovala § 72 odst. 2 z. s. m., v jehož smyslu otec mladistvého považovala pouze za osobu příbuznou v pokolení přímém, aniž by brala na zřetel, že v době, kdy mladistvý ještě nedovršil osmnácti let (ještě nenabyl svéprávnosti či zletilosti), byl otec současně jeho zákonným zástupcem. Měl proto vůči úkonům činěným za mladistvého práva plynoucí především z § 43 odst. 1 z. s. m. a v návaznosti na ně, vzhledem k tomu, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže neměl do dne 18. 3. 2017 speciální ustanovení o doručování a podávání usnesení, i podle obecné úpravy podle § 143 odst. 1 tr. ř. Není od věci doplnit, že od 18. 3. 2017 je účinná změna zákona č. 218/2003 Sb., provedená zákonem č. 55/2017 Sb., a § 67 odst. 3 zní: „Oznamuje-li se mladistvému, který není plně svéprávný, usnesení, proti němuž má právo podat stížnost, je třeba je oznámit jak jemu, tak i jeho obhájci a jeho zákonnému zástupci nebo opatrovníku.“ Nově obsahuje zákon č. 218/2003 Sb. též § 72a z. s. m., jehož odstavec 1 zní: „Lhůta pro podání opravného prostředku proti rozhodnutí, které se doručuje nebo oznamuje jak mladistvému, tak i jeho obhájci nebo zákonnému zástupci nebo opatrovníku, běží od toho doručení nebo oznámení, které bylo provedeno nejpozději.“ V této podobě má tedy od 18. 3. 2017 zákon o soudnictví ve věcech mládeže pro oznamování usnesení zákonnému zástupci vlastní úpravu, která má však ve svém obsahu pro zákonného zástupce v zásadě dopady shodné s dřívější úpravou, jež je řešena v tomto rozhodnutí.

17. Podle § 43 odst. 1 z. s. m. (ve znění účinném do 17. 3. 2017) je zákonný zástupce mladistvého oprávněn mladistvého zastupovat, zejména zvolit mu obhájce, činit za mladistvého návrhy, podávat za něho žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se těch úkonů, kterých se podle zákona může zúčastnit mladistvý. Ve prospěch mladistvého může zákonný zástupce tato práva vykonávat i proti jeho vůli. Ve smyslu tohoto ustanovení uvedené právo zákonného zástupce zastupovat mladistvého, a tedy podávat jeho jménem opravné prostředky, trvá pouze do dovršení zletilosti mladistvého, tedy do osmnácti let jeho věku. Teprve od tohoto okamžiku má mladistvý plnou způsobilost k právním úkonům a zákonný zástupce již není oprávněn jej zastupovat (srov. ŽATECKÁ, E., HRUŠÁ-

KOVÁ, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 117.). Zákonný zástupce má právo za mladistvého, jenž ještě nedovršil osmnácti let věku, podávat jeho jménem opravné prostředky s výhodnějším počátkem běhu lhůty pro jejich podání, doručuje-li se mu rozhodnutí vedle mladistvého, a to ve smyslu § 143 odst. 1 tr. ř. (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2011, s. 405).

18. Podle § 143 odst. 1 tr. ř. (ve znění účinném do 17. 3. 2017) se stížnost podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení (§ 137 tr. ř.); jestliže se usnesení oznamuje jak obviněnému, tak i jeho zákonnému zástupci nebo obhájci, běží lhůta od toho oznámení, které bylo provedeno nejpozději. Toto ustanovení v uvedeném znění se uplatní i u zákona o soudnictví ve věcech mládeže, které v daném znění nemá speciální úpravu, a proto se v tomto případě aplikuje postup ve smyslu § 1 odst. 3 z. s. m. (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1769).

19. Na základě ve věci zjištěných skutečností a uvedené právní úpravy Nejvyšší soud v posuzované věci shledal, že za mladistvého jeho otec mohl podat jeho jménem stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání v postavení jeho zákonného zástupce (§ 43 odst. 1 z. s. m.), neboť jako takovému mu bylo samostatně toto rozhodnutí doručováno. Právě tato skutečnost je i odlišujícím hlediskem mezi příbuzným v pokolení přímém, jemuž se rozhodnutí samostatně nedoručuje, a zákonným zástupcem, jemuž toto právo přísluší ve smyslu § 137 odst. 3 tr. ř. (ve znění účinném do 17. 3. 2017), které stanoví, že oznamuje-li se obviněnému, který je zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jehož způsobilost k právním úkonům je omezena, usnesení, proti němuž má stížnost, je třeba je oznámit jak jemu, tak i jeho obhájci a jeho zákonnému zástupci.

20. Právní úprava u příbuzných v pokolení přímém (jde o osoby uvedené v § 247 odst. 2 tr. ř.), na něž § 72 odst. 2 z. s. m. dopadá, se však řídí jinými pravidly. Zásadně se jim předmětné rozhodnutí neoznamuje a lhůta k podání stížnosti jim podle § 143 odst. 2 tr. ř. končí stejným okamžikem jako obviněnému. V daném případě, kdy rodiče mladistvého byli z důvodu jeho nezletilosti (nesvěprávnosti) jeho zákonnými zástupci, se uvedené § 72 odst. 2 z. s. m. nemohlo uplatnit, ale bylo nutné postupovat podle § 143 odst. 1 tr. ř., jak bylo shora uvedeno, které mělo přednost.

21. Třídenní lhůta podle § 143 odst. 1 tr. ř. běžela od toho oznámení, které bylo provedeno nejpozději. Z tohoto důvodu bylo potřeba zkoumat, které z doručení oprávněným osobám bylo poslední. V přezkoumávané věci jim bylo doručení učiněné matce mladistvého M. H., neboť převzala rozhodnutí o zahájení trestního stíhání mladistvého až dne 21. 4. 2016. Lhůta pro podání stížnosti proti uvedenému usnesení proto všem oprávněným osobám skončila dnem 25. 4. 2016 (případla na 24. 4. 2016, což však byla neděle, viz § 60 odst. 3 tr. ř.), a to i pro

otce mladistvého. Jestliže otec podal stížnost k poštovní přepravě dne 11. 3. 2016, učinil tak včas.

č. 10

22. Vzhledem k tomu, že stížnost otce mladistvého jako jeho zákonného zástupce byla podána včas, měla státní zástupkyně ve smyslu § 147 odst. 1 tr. ř. přezkoumat správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž mohl stěžovatel podat stížnost, a řízení předcházející napadenému usnesení. Pokud takto nepostupovala a stížnost považovala za podanou opožděně, porušila zákon jednak v § 72 odst. 2 z. s. m., který v daném případě nesprávně aplikovala, i § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř., podle něhož stížnost jako opožděnou nezákonně zamítla.

23. Nejvyšší soud z uvedených důvodů v souladu se stížnostmi pro porušení zákona rozhodl tak, že usnesením státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Ostravě ze dne 18. 3. 2016, sp. zn. 7 ZT 34/2016, byl porušen zákon v § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. Shledal však i porušení zákona v § 72 odst. 2 z. s. m., jímž se státní zástupkyně nesprávně řídila, a proto rozhodla v neprospěch mladistvého „Y. Q.“. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. ministrem spravedlnosti napadené usnesení zrušil, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

24. Současně Nejvyšší soud rozhodl tak, že věc podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal k novému projednání a rozhodnutí státní zástupkyni Okresního státního zastupitelství v Ostravě, neboť stížnostmi pro porušení zákona napadeným usnesením bylo porušeno právo mladistvého na řádné projednání věci s využitím všech zákonných prostředků k realizaci jeho práva na obhajobu. [Na státní zástupkyni v dalším řízení bude, aby o stížnosti otce mladistvého věcně ve smyslu podle § 147 odst. 1 tr. ř. rozhodla., tzn. aby přezkoumala správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž může stěžovatel podat stížnost, a řízení předcházející napadenému usnesení.]

^{*)} Byl použit pseudonym ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 19

Č. 19

Opatrovník, Obec, Způsobilost procesní

§ 19 o. s. ř., § 20 o. s. ř., § 2 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., § 17 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb. ve znění do 31. 12. 2014

Je-li v řízení ve věcech péče o nezletilé dítě jmenován opatrovníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí, označuje se názvem příslušné obce s uvedením sídla úřadu obce.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1288/2016, 21 Cdo 1295/2016, 21 Cdo 1296/2016, 21 Cdo 1297/2016, 21 Cdo 1677/2016, ECLI:CZ:NS:2016:21.CDO.1288.2016.1)

Nejvyšší soud zastavil řízení o dovolání otce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 11. 9. 2015, sp. zn. 38 Co 195/2015, a zrušil ve výroku svého usnesení vyjmenovaná rozhodnutí Okresního soudu v Hodoníně a Krajského soudu v Brně a věc vrátil Okresnímu soudu v Hodoníně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Návrhem podaným dne 4. 6. 2014 u Okresního soudu v Hodoníně se matka domáhala úpravy výchovy a výživy k nezletilé s tím, aby byla nezletilá svěřena do její péče a otci bylo s účinností od 1. 7. 2014 stanoveno přiměřené výživné. Matka dále podala dne 30. 9. 2014 návrh na vydání předběžného opatření, kterým by byla nezletilá svěřena do její péče. Otec nezletilé ve svém vyjádření ze dne 18. 7. 2014 k návrhu matky požadoval vydání předběžného opatření, jímž by mu bylo umožněno stýkat se s nezletilou tři celé dny v týdnu. Námitku místní nepřislušnosti Okresního soudu v Hodoníně s návrhem na postoupení věci Okresnímu soudu ve Vyškově vznesl otec poprvé v návrhu podaném dne 26. 10. 2014 u Okresního soudu v Hodoníně.

2. V řízení o návrhu matky na úpravu výchovy a výživy nezletilé Okresní soud v Hodoníně usnesením ze dne 10. 7. 2014, č. j. 0 P 127/2014-44, jmenoval nezletilé opatrovníkem Městský úřad K. K odvolání otce nezletilé bylo toto usnesení potvrzeno usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 13. 2. 2015, č. j. 38 Co 390/2014-299. Odvolací soud neshledal odvolatelem namítané pochybení soudu prvního stupně při přidělení věci dle rozvrhu práce, když řízení v posuzované věci

č. 19

bylo zahájeno podáním matky doručeným soudu dne 4. 6. 2014, jímž byl založen spis 0 P 127/2014 (o tomto návrhu je vedeno řízení 8 P a Nc 350/2014); další návrhy, které v posuzované věci napadly na soud, byly ručně přiděleny do již založeného spisu a ostatní nápad (napadlý mimo probíhající neskončené řízení) byl v souladu s rozvrhem práce rozdělen rovnoměrně automatickým systémem ISAS. Odvolací soud nepovažoval za důvodnou ani námitku místní nepříslušnosti vznesenou otcem, neboť došel k závěru, že z hlediska zdravé a řádné péče o nezletilou bylo přestěhování matky s nezletilou do domu rodičů matky nejvhodnějším řešením, a proto je toto současné bydliště nezletilé rozhodující pro určení místní příslušnosti. Podle odvolacího soudu byly v posuzované věci splněny všechny podmínky pro jmenování kolizním opatrovníkem nezletilé Městský úřad K., který ve věci nepodal návrh na zahájení řízení (řízení o úpravě výchovy a výživy nezletilé bylo zahájeno návrhem matky) a který může vzhledem k bydlišti nezletilé nejlépe shromáždit veškeré podklady pro rozhodnutí ve věci.

3. V řízení o návrhu matky na vydání předběžného opatření Okresní soud v Hodoníně usnesením ze dne 6. 10. 2014, č. j. 0 P 127/2014-28, jmenoval nezletilé Městský úřad K. jako kolizního opatrovníka a předběžným opatřením odevzdal nezletilou do péče a výchovy matky. Uvedené usnesení bylo Okresním soudem v Hodoníně doplněno usnesením ze dne 18. 11. 2014, č. j. 0 P 127/2014-160, jímž byla otcí uložena povinnost zatímně přispívat na výživu nezletilé od 6. 10. 2014 do budoucna částkou ve výši 1 000 Kč měsíčně, k rukám matky, nejpozději do každého 15. dne v měsíci předem. K odvolání otce Krajský soud v Brně usnesením ze dne 20. 2. 2015, č. j. 38 Co 349/2014-310, usnesení soudu prvního stupně (ve spojení s doplňujícím usnesením) ve výroku I. a II. potvrdil a ve výroku o výživném jej změnil tak, že otec je povinen přispívat na výživu nezletilé částkou 1 000 Kč měsíčně, splatnou k rukám matky vždy do každého 15. dne v měsíci předem. Odvolací soud neshledal s odkazem na pravidla rozvrhu práce (stejně jako ve výše uvedeném usnesení ze dne 13. 2. 2015, č. j. 38 Co 390/2014-299) pochybení soudu prvního stupně při přidělení věci a neztotožnil se ani s námitkou podjatosti vznesenou otcem, neboť z obsahu spisu nevyplývaly žádné skutečnosti vyvolávající pochybnosti o vztahu soudkyně soudu prvního stupně JUDr. R. B. k účastníkům řízení. Ze stejných důvodů, které uvedl ve výše uvedeném usnesení ze dne 13. 2. 2015, č. j. 38 Co 390/2014-299, nepovažoval odvolací soud za důvodnou námitku otce o místní nepříslušnosti soudu prvního stupně a o nesplnění podmínek pro jmenování Městského úřadu K. kolizním opatrovníkem nezletilé.

4. V řízení o návrhu otce na vydání předběžného opatření Okresní soud v Hodoníně usnesením ze dne 12. 11. 2014, č. j. 0 P 127/2014-M 130, jmenoval nezletilé opatrovníkem Městský úřad K., uložil otcí oprávnění stýkat se s nezletilou každý pátek v sudém kalendářním týdnu v roce od 9:00 hodin do 18:00 hodin, uložil matce povinnost nezletilou ke styku ve stanoveném termínu a čase připravit a předat otcí a otcí nezletilé uložil povinnost nezletilou od matky ve stanoveném termín pře-

vzít a po ukončení styku ji ve stanoveném termínu a čase matce vrátit. K odvolání otce Krajský soud v Brně usnesením ze dne 20. 2. 2015, č. j. 38 Co 392/2014-306, toto usnesení potvrdil. K namítanému pochybení soudu prvního stupně při přidělení věci dle rozvrhu práce, k námitce podjatosti soudkyně JUDr. R. B. a k námitce místní nepřislušnosti soudu prvního stupně odvolací soud zopakoval právní závěry, k nimž došel ve výše uvedených usneseních (č. j. 38 Co 390/2014-299, č. j. 38 Co 349/2014-310). Podle odvolacího soudu byly v posuzovaném případě splněny všechny podmínky pro jmenování kolizním opatrovníkem nezletilé Městský úřad K., který má právní subjektivitu a který může vzhledem k bydlišti nezletilé nejlépe shromáždit veškeré podklady pro rozhodnutí ve věci. Odvolací soud došel k závěru, že řízení o návrhu matky na vydání předběžného opatření nezakládá k posuzované věci (řízení o návrhu otce na vydání předběžného opatření) překážku litispendence, neboť z návrhu matky na vydání předběžného opatření nelze dovodit, že by matka navrhovala také úpravu styku nezletilé s otcem.

5. Okresní soud v Hodoníně usnesením ze dne 13. 11. 2014, č. j. O P 127/2014-M 132, zamítl námitku místní nepřislušnosti Okresního soudu v Hodoníně vznesenou otcem. Podle soudu prvního stupně byla v posuzované věci pro určení místní příslušnosti určující skutečnost, že poslední bydliště rodičů a nezletilé bylo na adrese D. (obvod Okresního soudu v Hodoníně), neboť zde rodina na základě společného rozhodnutí otce a matky naposledy společně pobývala, přičemž pro posouzení místní příslušnosti nebylo rozhodující, jak dlouho na tomto místě rodina pobývala ani že nezletilá bydlela se svými rodiči až do 18. 4. 2014 v O. (obvod Okresního soudu ve Vyškově). K odvolání otce Krajský soud v Brně usnesením ze dne 13. 2. 2015, č. j. 38 Co 393/2014-294, usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud zopakoval závěry, k nimž došel ve výše uvedených usneseních (č. j. 38 Co 390/2014-299, č. j. 38 Co 349/2014-310, 38 Co 392/2014-306), neboť ani v tomto případě se neztotožnil s námitkou odvolatele o pochybení soudu prvního stupně při přidělení věci dle rozvrhu práce a s námitkou o podjatosti soudkyně soudu prvního stupně JUDr. R. B. K určení místní příslušnosti vycházel odvolací soud z toho, že z důvodu řádné celodenní péče o dítě ve věku jednoho roku zvolila matka pro sebe a nezletilou jako bydliště rodinný dům svých rodičů v D., který z důvodu neshody s otcem upřednostnila před bydlením v bytě v B. Odvolací soud nevyhověl ani návrhu otce na postoupení věci Okresnímu soudu ve Vyškově, neboť rodina vzhledem k prodeji rodinného domu bydliště v obvodu tohoto soudu opustila.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 2. 2015, č. j. 38 Co 390/2014-299, podal otec dovolání. Dovolatel namítal, že podání Městského úřa-

du K. ze dne 6. 10. 2014 je návrhem na zahájení řízení o vydání předběžného opatření (vyhovuje požadavkům § 42 občanského soudního řádu), a proto nemohl být Městský úřad K. v řízení ustanoven jako kolizní opatrovník nezletilé, neboť podle § 469 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních nemůže být opatrovníkem nezletilého ten orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal návrh na zahájení řízení. Podle dovolatele je výrok usnesení soudu prvního stupně a odvolacího soudu o ustanovení opatrovníka nezletilé po materiální stránce nevykonatelný, neboť tímto byl jako opatrovník ustanoven neexistující subjekt, když právní subjektivitu (a z ní vyplývající procesní způsobilost) má pouze Město K. Dovolatel dále namítal, že rozvrh práce Okresního soudu v Hodoníně pro rok 2014, který byl v posuzované věci aplikován, neodpovídá požadavkům uvedeným v § 42 zákona o soudech a soudcích (zákonné požadavky na rozvrh práce), což vedlo k tomu, že v řízení bylo porušeno právo dovolatele na zákonného soudce (nesprávné obsazení soudu). Rozvrh práce soudu prvního stupně podle dovolatele v rozporu s požadavkem předvídatelnosti a transparentnosti (požadavky vyplývající z práva na zákonného soudce) neobsahuje explicitní vyjádření způsobu přidělování věcí P a Nc do soudního oddělení 8 a 11 a popis matematických metod, které představují základ algoritmu přidělování věcí počítačovým systémem. Dovolatel označil rozvrh práce soudu prvního stupně za nesrozumitelný, nepředvídatelný a netransparentní, neboť neobsahuje pravidla, podle nichž dochází k lustraci všech nově napadených věcí za účelem výběru návrhů, které se týkají nezletilého, o jehož péči je již vedeno řízení; neobsahuje přehledné vyjádření využití rejstříků nebo jiných evidenčních pomůcek a není v něm stanoveno, čím je dáno pořadí k zápisu nových návrhů. Dovolatel nesouhlasil se závěrem odvolacího soudu o tom, že pro určení obecného soudu nezletilého (pro určení místní příslušnosti) je rozhodující hledisko vhodnosti bydlení nezletilého, nýbrž rozhodujícím hlediskem je podle dovolatele, kde má nezletilý podle dohody rodičů, rozhodnutí soudu, nebo jiných rozhodujících skutečností své bydliště. S odkazem na ustálenou rozhodovací praxi odvolacího soudu ohledně výkladu pojmu bydliště dovolatel uvedl, že v posuzovaném případě nebylo v době zahájení řízení bydliště nezletilé na adrese D., neboť rodiče neměli úmysl zdržovat se zde trvale (šlo pouze o dočasné opatření), a proto ve věci rozhodl místně nepřislušný soud (Okresní soud v Hodoníně). K tomu dovolatel odkázal na listiny, které do soudního spisu již dříve založil, a na zjištění soudu prvního stupně, z nichž vyplývá, že dovolatel nesouhlasil s tím, aby matka nezletilou unesla z bydliště na adrese O. a bydlela s ní na adrese D., že podle dohody měli rodiče s nezletilou bydlet na adrese B. a že rodiče nezletilé nikdy nesdíleli domácnost na adrese D. (dovolatel zde byl v době návštěv pouze ubytován, ale bydlel na adrese B.). Dovolatel označil rozhodnutí soudu prvního stupně i odvolacího soudu za nepřezkoumatelné, neboť soudy v nich pominuly závěry z odborné právnické literatury a judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu, které dovolatel v řízení namítal. Dovolatel navrhl,

aby dovolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně i odvolacího soudu (včetně rozhodnutí, která jsou na rozhodnutí odvolacího soudu závislá) a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení a aby z důvodu závažných vad řízení nařídil projednání věci v dalším řízení jiným senátem odvolacího soudu a jiným samosoudcem soudu prvního stupně.

7. Proti části výroku I. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 2. 2015, č. j. 38 Co 349/2014-310, jímž byl potvrzen výrok I. usnesení Okresního soudu v Hodoníně ze dne 6. 10. 2014, č. j. 0 P 127/2014-28, podal otec dovolání. Dovolatel shodně jako ve výše uvedeném dovolání proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 2. 2015, č. j. 38 Co 390/2014-299 (s užitím totožné argumentace), namítal, že Městský úřad K. byl v řízení ustanoven opatrovníkem v rozporu s § 469 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních, že opatrovníkem nezletilé mělo být ustanoveno Město K., nikoliv Městský úřad K., že rozvrh práce Okresního soudu v Hodoníně neodpovídá požadavku předvídatelnosti a transparentnosti, že soud prvního stupně nebyl k rozhodnutí ve věci místně příslušný a že jak rozhodnutí soudu prvního stupně, tak rozhodnutí odvolacího soudu je nepřezkoumatelné. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud zrušil v napadené části rozhodnutí soudu prvního stupně i odvolacího soudu (včetně výroků navazujících na napadený výrok) a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení a aby z důvodu závažných vad řízení nařídil projednání věci v dalším řízení jiným senátem odvolacího soudu a jiným samosoudcem soudu prvního stupně.

8. Proti části výroku usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 2. 2015, č. j. 38 Co 392/2014-306, jímž byl potvrzen výrok I. usnesení Okresního soudu v Hodoníně ze dne 12. 11. 2014, č. j. 0 P 127/2014-M130, podal otec dovolání. Dovolatel namítal, že opatrovníkem nezletilé mělo být ustanoveno Město K., nikoliv Městský úřad K., že rozvrh práce Okresního soudu v Hodoníně neodpovídá požadavku předvídatelnosti a transparentnosti, že soud prvního stupně nebyl k rozhodnutí ve věci místně příslušný a že jak rozhodnutí soudu prvního stupně, tak rozhodnutí odvolacího soudu je nepřezkoumatelné. K uvedeným námitkám dovolatel zopakoval argumentaci, kterou již uvedl v dovolání proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 2. 2015, č. j. 38 Co 390/2014-299, a v dovolání proti části výroku I. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 2. 2015, č. j. 38 Co 349/2014-310. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud zrušil v napadené části rozhodnutí soudu prvního stupně i odvolacího soudu (včetně výroků navazujících na napadený výrok) a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení a aby z důvodu závažných vad řízení nařídil projednání věci v dalším řízení jiným senátem odvolacího soudu a jiným samosoudcem soudu prvního stupně.

9. Proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 2. 2015, č. j. 38 Co 393/2014-294, podal otec dovolání. Stejně jako ve všech výše uvedených dovoláních také v tomto případě dovolatel (s totožnou argumentací) namítal, že soud prvního stupně nebyl k rozhodnutí ve věci místně příslušný, že rozvrh práce

Okresního soudu v Hodoníně neodpovídá požadavku předvídatelnosti a transparentnosti a že jak rozhodnutí soudu prvního stupně, tak rozhodnutí odvolacího soudu je nepřezkoumatelné. Nadto dovolatel uvedl, že soud prvního stupně i odvolací soud byl povinen nařídít jednání k projednání věci (přesto, že předmětem řízení bylo vydání předběžného opatření), a to proto, že určení místní příslušnosti v posuzovaném případě vyžadovalo skutková zjištění, přičemž podle § 122 odst. 1 občanského soudního řádu soud provádí dokazování zásadně při jednání. Uvedené pochybení soudů vedlo podle dovolatele k tomu, že mu bylo upřeno vyjádřit se ke všem důkazům, neboť soud prvního stupně založil své rozhodnutí pouze na obsahu listin opatřených kolizním opatrovníkem nezletilé. Dovolatel dále poukázal na to, že soud prvního stupně přenesl svou povinnost vést řízení a shromažďovat důkazy na kolizního opatrovníka nezletilé (porušení zásady rovnosti účastníků podle § 18 odst. 1 občanského soudního řádu) a že výrok usnesení soudu prvního stupně a odvolacího soudu o ustanovení opatrovníka nezletilé (Městský úřad K.) je po materiální stránce nevykonatelný, neboť městský úřad nemá právní subjektivitu. Dovolatel navrhl, aby odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně i odvolacího soudu (včetně rozhodnutí, která jsou na rozhodnutí odvolacího soudu závislá) a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení a aby z důvodu závažných vad řízení nařídil projednání věci v dalším řízení jiným senátem odvolacího soudu a jiným samosoudcem soudu prvního stupně.

10. Otec podal dovolání rovněž proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 11. 9. 2015, č. j. 38 Co 195/2015-427, jímž bylo usnesení Okresního soudu v Hodoníně ze dne 12. 8. 2015, č. j. 0 P 127/2014-M439, změněno tak, že ve výroku I. bylo otci přiznáno osvobození od soudních poplatků pro dovolací řízení proti usnesení Krajského soudu v Brně ve věcech sp. zn. 38 Co 349/2014, 38 Co 390/2014, 38 Co 392/2014, 38 Co 393/2014, a ve výroku II. byl otci pro dovolací řízení ve věcech dovolání proti usnesením Krajského soudu v Brně ve věcech sp. zn. 38 Co 349/2014, 38 Co 390/2014, 38 Co 392/2014, 38 Co 393/2014 ustanoven zástupcem Mgr. P. J., advokát se sídlem v B. Uvedené dovolání bylo dovolatelem vzato zpět podáním ze dne 29. 4. 2016, a proto Nejvyšší soud řízení o dovolání otce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 11. 9. 2015, č. j. 38 Co 195/2015-427 (vedené u Nejvyššího soudu pod sp. zn. 21 Cdo 1677/2016), podle § 241b odst. 2 a § 104 odst. 2 o. s. ř. zastavil.

11. K dovolání proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 2. 2015, č. j. 38 Co 393/2014-294, podala vyjádření matka, která uvedla, že se s nezletilou rozhodla bydlet v D., protože poté, co otec prodal rodinný dům v O. a neposkytl jí nic z kupní ceny, neměla možnost jiného bydlení. Matka dále poukázala na to, že jak ona, tak nezletilá má v D. svého lékaře, a že tím, že navštěvuje s nezletilou jiné matky z D., zapojuje nezletilou do místního kolektivu.

III. Přípustnost dovolání

č. 19

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 občanského soudního řádu, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání; protože řízení ve věci byla zahájena ve dnech 4. 6. 2014, 18. 7. 2014, 30. 9. 2014 a 26. 10. 2014, postupoval přitom podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném od 1. 1. 2014 (dále jen „o. s. ř.“).

13. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

14. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

15. V částech, v nichž dovolatel uplatnil jiný dovolací důvod, než který je uveden v § 241a odst. 1 o. s. ř., dovolání trpí vadami, pro které nelze v dovolacím řízení pokračovat. Dovolatel jednak na základě jiných skutkových tvrzení o tom, že byl ve věci péče o nezletilou jmenován opatrovníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal návrh na zahájení řízení, konstruuje jiný právní závěr [že Městský úřad K. byl jmenován opatrovníkem v rozporu s § 469 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, dále jen „zákon o zvláštních řízeních soudních“, ve znění do 30. 4. 2015 (vzhledem k tomu, že návrhy na zahájení řízení byly podány dne 4. 6. 2014, 18. 7. 2014, 30. 9. 2014 a 26. 10. 2014)], jednak dovolatel zpochybňuje správnost skutkových zjištění soudů a jejich hodnocení důkazů ohledně bydliště nezletilé, které bylo rozhodujícím kritériem pro určení místní příslušnosti v posuzovaných věcech.

16. V projednávané věci bylo pro rozhodnutí odvolacího soudu významné mimo jiné vyřešení právních otázek, zda rozvrh práce soudu naplňuje požadavky předvídatelnosti a transparentnosti, které jsou obsaženy v základním právu na zákonného soudce (čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod), jestliže v něm není uvedeno, jakým způsobem bude docházet k rozdělení nově napadlých věcí mezi konkrétní soudce (senáty), a zda má obecní úřad obce s rozšířenou působností procesní způsobilost, a proto může v řízeních ve věcech péče o nezletilé, v nichž vystupuje jako opatrovník nezletilého, samostatně jednat. Jedná se přitom o otázky vyplývající z aplikace procesního práva (občanského soudního řádu), takže skutečnost, že se tak děje v řízení, kde proti meritornímu rozsudku dovo-

lání přípustné není [srov. § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř.], je nerozhodná (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1510/2013, uveřejněné pod č. 39 ve Sb. roz. obč., ročník 2014). Vzhledem k tomu, že při řešení první otázky se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a druhá otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání otce je podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání jsou v částech, v níž dovolatel vymezil výše uvedené právní otázky, opodstatněná.

18. Podle čl. 38 odst. 1 věty první a druhé Listiny základních práv a svobod, která tvoří součást ústavního pořádku České republiky, nikdo nesmí být odňat svému „zákonnému soudci“ a „příslušnost soudu i soudce stanoví zákon“.

Podle § 36 odst. 2 o. s. ř. rozvrh práce určí, který senát nebo jediný soudce (samosoudce) věc projedná a rozhodne.

Podle § 40 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění zákonů č. 151/2002 Sb. a č. 228/2002 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 349/2002 Sb., zákona č. 192/2003 Sb., č. 441/2003 Sb., č. 626/2004 Sb., č. 349/2005 Sb., č. 413/2005 Sb., č. 79/2006 Sb., č. 233/2006 Sb., č. 342/2006 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 397/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., č. 221/2006 Sb., č. 184/2008 Sb., č. 314/2008 Sb., č. 7/2009 Sb., č. 217/2009 Sb., č. 41/2009 Sb., č. 227/2009 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 294/2010 Sb., zákona č. 215/2011 Sb., zákona č. 142/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb. a zákona č. 185/2014 Sb. (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), účinného v době zahájení řízení (vedených u Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 0 P 127/2014, tj. ke dni 4. 6. 2014, 18. 7. 2014, 30. 9. 2014 a 26. 10. 2014), jsou základem vnitřní organizace soudu soudní oddělení vytvořená podle senátů nebo samosoudců; takto vytvořený počet soudních oddělení odpovídá tomu, jaké počty soudců stanovilo Ministerstvo spravedlnosti pro každý soud.

19. Součástí základního práva na zákonného soudce je i zásada přidělování soudní agendy a určení složení senátu na základě pravidel obsažených v rozvrhu práce soudů. Mezi požadavky, jež vyplývají pro rozvrh práce z čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, patří předvídatelnost a transparentnost obsazení soudu. Při výkladu čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod je dále třeba pamatovat na to, že smyslem tohoto ustanovení není garantovat pouze to, že soudce bude vybrán podle zákonných pravidel, ale především to, že soudce bude

vybrán podle předem stanovených transparentních pravidel, dostupných a srozumitelných účastníkům řízení i veřejnosti. Těmto požadavkům koresponduje zákonná úprava kritérií rozvrhu práce v ustanoveních § 41 a § 42 zákona o soudech a soudcích.

20. Podle § 41 odst. 1 zákona o soudech a soudcích rozdělení jednotlivých věcí, které mají být u soudu projednány a rozhodnuty, do soudních oddělení se řídí rozvrhem práce.

21. Rozvrh práce vydává na období kalendářního roku předseda soudu po projednání s příslušnou soudcovskou radou; rozvrh práce musí být vydán nejpozději do konce předchozího kalendářního roku. V průběhu kalendářního roku může předseda soudu po projednání s příslušnou soudcovskou radou rozvrh práce změnit, jen jestliže to vyžaduje potřeba nového rozdělení prací u soudu (srov. § 41 odst. 2 zákona o soudech a soudcích).

22. V rozvrhu práce soudu se stanoví – mimo jiné – způsob rozdělení věcí mezi jednotlivá soudní oddělení [§ 42 odst. 1 písm. c) zákona o soudech a soudcích].

23. Podle § 42 odst. 2 zákona o soudech a soudcích se věci rozdělují mezi jednotlivá soudní oddělení podle jejich druhu, určeného předmětem řízení v jednotlivé věci, ledaže jde o věci, jejichž povaha nebo význam takové opatření nevyžadují. Způsob rozdělení věcí musí být současně stanoven tak, aby byla zajištěna specializace soudců podle zvláštních právních předpisů, aby věci, které se projednávají a rozhodují na pobočce soudu, případly soudnímu oddělení působícímu na této pobočce, aby pracovní vytížení jednotlivých soudních oddělení bylo, pokud je to možné, stejné a aby v den, kdy věc soudu došla, bylo nepochybné, do kterého soudního oddělení náleží; je-li v rámci jednotlivých úseků určeno rozvrhem práce více soudních oddělení, rozdělují se mezi ně věci ve stanovených poměrech vždy postupně. Způsob rozdělení insolvenčních věcí musí být dále stanoven tak, aby insolvenční věci dlužníků, kteří tvoří koncern, projednávalo stejné soudní oddělení.

24. Podle § 44 odst. 1 zákona o soudech a soudcích, nemůže-li věc v určeném soudním oddělení projednat a rozhodnout soudce nebo senát stanovený rozvrhem práce, předseda soudu stanoví, který jiný soudce nebo senát věc projedná a rozhodne.

25. Rozvrh práce soudu není – jak vyplývá z výše uvedeného – pouhou normou „interní povahy“, podle níž se organizuje výkon soudnictví u jednotlivých soudů (samozřejmě včetně soudů odvolacích), a jeho význam nespočívá jen ve jmenovitém určení soudců a přísedících tvořících senát, samosoudců, asistentů soudců, vyšších soudních úředníků a soudních vykonavatelů, kteří budou působit v jednotlivých soudních odděleních, ve způsobu rozdělení věcí mezi jednotlivá soudní oddělení nebo v dalších opatřeních učiněných podle § 42 odst. 1 zákona o soudech a soudcích. Prostřednictvím rozvrhu práce se ve smyslu čl. 38 odst. 1 věty druhé Listiny základních práv a svobod a § 36 odst. 2 o. s. ř. stanoví rovněž

příslušnost soudce; znamená to mimo jiné, že spor nebo jinou právní věc smí projednat a rozhodnout (jako „příslušný soudce“) jen konkrétní soudce (soudci) určený (k tomu povolaný) v souladu s rozvrhem práce, jinak spor nebo jinou právní věc projednal „nesprávně obsazený“ soud a jde o porušení ústavního imperativu uvedeného v čl. 38 odst. 1 věty první Listiny základních práv a svobod, podle něhož „nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci“. Princip zákonného soudce přitom představuje v demokratickém právním státu jednu ze záruk nezávislého a nestranného rozhodování sporů a jiných právních věcí soudy; jde vždy o její porušení, jestliže věc projedná a rozhodne konkrétní soudce (nebo soudci), který k tomu nebyl podle předem daných pravidel povolán (určen) rozvrhem práce, neboť jedině dodržování těchto principů je způsobilé zabránit libovolnému nebo účelovému obsazení soudu *ad hoc*, a zamezit tak pochybnostem o nezávislém a nestranném rozhodování soudů v občanském soudním řízení (k náležitostem rozvrhu práce soudu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sen. zn. 21 ICdo 82/2014).

26. Tyto maximy samy o sobě nebrání využití výpočetní techniky, jakož i využití matematických metod při rozdělování a přidělování soudní agendy, avšak současně z nich vyplývá nezbytnost výslovného označení takovýchto metod, resp. nezbytnost popisu algoritmu, jenž je východiskem programů pro výpočetní techniku a jejího využití při přidělování věcí. V opačném případě nelze považovat rozvrh práce soudu za souladný se zásadami předvídatelnosti a transparentnosti přidělování soudní agendy, a tudíž přidělení věci nerespektující tyto podmínky porušuje právo účastníka řízení na zákonného soudce čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (srov. nález Ústavního soudu ze dne 20. 4. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1302/10, uveřejněný pod č. 77 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, ročník 2011, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sen. zn. 21 ICdo 82/2014).

27. V posuzovaném případě z obsahu spisu vyplývá, že věci péče o nezletilou S. M. byly v původním řízení u Okresního soudu v Hodoníně (jako soudu prvního stupně) po zahájení řízení (dne 4. 6. 2014, 18. 7. 2014, 30. 9. 2014 a 26. 10. 2014) přiděleny do občanskoprávního senátu č. 8, v němž byla předsedkyní senátu (samosoudkyní) JUDr. R. B. Podkladem pro určení příslušného senátu byl rozvrh práce Okresního soudu v Hodoníně pro rok 2014, podle něhož byly věci P a N včetně předběžných opatření a věci s cizím prvkem přidělovány tak, že nápad celé agendy byl rozdělen na půl mezi senát č. 8 a č. 11. V rozvrhu práce jsou v pořadí za sebou uvedeny jednotlivé senáty; u senátu „občanskoprávní 8“ je uvedena jako předsedkyně senátu (samosoudkyně) JUDr. R. B. Aplikací pravidel tohoto rozvrhu práce podle odvolacího soudu vyplynulo, že věci péče o nezletilou S. M. napadlé dne 4. 6. 2014, 18. 7. 2014, 30. 9. 2014 a 26. 10. 2014, zapsané pod sp. zn. 0 P 127/2014, byly přiděleny do senátu č. 8, v němž působila jako předsedkyně senátu (samosoudkyně) JUDr. R. B.

28. V projednávaném případě je nepochybné, že rozvrh práce Okresního soudu v Hodoníně pro rok 2014 neodpovídá v pravidlech rozdělení jednotlivých věcí P a Nc do senátů požadavkům zákona o soudech a soudcích. Za situace, kdy v rozvrhu práce Okresního soudu v Hodoníně pro rok 2014 bylo uvedeno pouze to, že 1/2 agendy P a Nc včetně předběžných opatření a věcí s cizím prvkem náleží senátu č. 8 a 1/2 agendy P a Nc včetně předběžných opatření a věcí s cizím prvkem náleží senátu č. 11, postrádal tento rozvrh práce – jak správně namítal dovolatel – údaj o tom, jakým konkrétním způsobem bude poměru nápadu mezi senátem č. 8 a 11 dosaženo. V rozvrhu práce Okresního soudu v Hodoníně není uvedeno, zda bude nápad rozdělovat automatický softwarový systém, nebo určitá osoba a jaký postup bude při rozdělování zvolen (popis matematických metod používaných při rozdělování a přidělování soudní agendy, tzv. algoritmus). Z uvedeného vyplývá, že způsob přidělování věcí do senátu č. 8 v rozvrhu práce Okresního soudu v Hodoníně neodpovídal ústavním požadavkům na předvídatelnost přidělování věcí konkrétnímu soudci. Způsob rozdělení věcí mezi jednotlivá soudní oddělení z uvedených důvodů nebyl (nemohl být) – v rozporu s principem na zajištění předvídatelnosti a transparentnosti obsazení soudu v každém sporu nebo jiné právní věci – spolehlivě způsobilý zabránit libovolnému nebo účelovému obsazení soudu *ad hoc* a mohl tím vzbuzovat pochybnosti o nezávislém a nestranném rozhodování soudů v občanském soudním řízení.

29. Z výše uvedených důvodů nemohou v posuzovaných věcech rozhodnutí soudu prvního stupně (v odvolatelem napadených částech) nadále obstát, neboť v nich rozhodl soud, který byl nesprávně obsazen. Pochybení shledal dovolací soud rovněž v postupu odvolacího soudu, který se k námitkám odvolatele o nesprávném obsazení soudu prvního stupně spokojil pouze s vyjádřením místopředsedy Okresního soudu v Hodoníně Mgr. R. S., aniž by náležitosti rozvrhu práce soudu prvního stupně skutečně zkoumal.

30. Dovolací soud se dále ztotožnil s námitkou dovolatele o tom, že nezletilý byl v řízeních ustanoven opatrovníkem subjekt (Městský úřad K.), který nemá způsobilost samostatně v občanském soudním řízení jednat.

31. Funkci opatrovníka dítěte vykonává podle § 17 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, dále jen „zákon o sociálně-právní ochraně dětí“, ve znění do 31. 12. 2014 (vzhledem k tomu, že návrhy na zahájení řízení byly podány dne 4. 6. 2014, 18. 7. 2014, 30. 9. 2014 a 26. 10. 2014), obecní úřad obce s rozšířenou působností. Podle § 58a zákona o sociálně-právní ochraně dětí jsou působnosti stanovené krajskému úřadu, obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností nebo obecnímu úřadu podle tohoto zákona výkonem přenesené působnosti. Podle § 7 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), dále jen „zákon o obcích“, ve znění do 31. 12. 2014 (vzhledem k tomu, že návrhy na zahájení řízení byly podány dne 4. 6. 2014, 18. 7. 2014, 30. 9. 2014 a 26. 10. 2014), státní správu, jejíž výkon byl zákonem svěřen orgánu obce, vy-

konává tento orgán jako svou přenesenou působnost (§ 61 a násl.). Podle § 61 odst. 1 písm. c) zákona o obcích je přenesená působnost ve věcech, které stanoví zvláštní zákony, v rozsahu obecního úřadu obce s rozšířenou působností (§ 66) vykonávána tímto úřadem. Předpisy veřejného práva však neupravují (nemohou upravovat), zda má orgán sociálně-právní ochrany dětí v občanském soudním řízení procesní způsobilost a procesní subjektivitu.

32. V občanském soudním řízení je procesní způsobilost stejně jako procesní subjektivita odvozena z hmotného práva (k tomu srov. § 19 a 20 o. s. ř.), když způsobilost být účastníkem řízení (a také zástupcem) má ten, kdo má právní osobnost, jinak jen ten, komu ji zákon přiznává a každý může před soudem jako účastník (nebo zástupce) samostatně právně jednat (procesní způsobilost) v tom rozsahu, v jakém je svéprávný.

33. Podle § 2 odst. 1 zákona o obcích je obec veřejnoprávní korporací, která má vlastní majetek a která vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající. Z uvedeného vyplývá, že obec je právnickou osobou, která má právní osobnost, a proto jí lze ukládat povinnosti (např. k hrazení nákladů řízení). Jelikož je ve srovnatelném postavení, jaké má plně svéprávná fyzická osoba (člověk), je také způsobilá samostatně jednat v občanském soudním řízení. Obce, kraje a stát mají procesní způsobilost v plném rozsahu. Procesní způsobilost těchto účastníků řízení není zákonem omezena, může však být omezeno nebo vyloučeno oprávnění orgánů (zaměstnanců) obce, kraje nebo státu jejich jménem jednat před soudem. Procesní způsobilost splývá s hmotným právem, přičemž občanský zákoník – vycházející v § 1 odst. 1 větě druhé ze zásady nezávislosti uplatňování soukromého práva na uplatňování práva veřejného – vypočítává řadu právních jednání, kdy v občanskoprávních vztazích právně jedná (a případnou odpovědnost nese) obec jako veřejnoprávní korporace (srov. např. § 114 a § 1054 „obec rozhodne“, ustanovení § 272 „obec nepřijme nabídku likvidačního zůstatku“, ustanovení § 1260 „obec se stane vydražitelkou“, ustanovení § 1503 „obec bude povolána za dědice“). Nejvýrazněji se však uvedené projevuje ve způsobilosti obce být veřejným (hmotněprávním) opatrovníkem člověka podle § 471 odst. 3 a § 3033 o. z. Naproti tomu o doporučení a předchozím souhlasu obecního úřadu se pojednává pouze v § 3075 o. z.

34. Procesní způsobilost však postrádá obecní úřad, který je podle § 5 odst. 1 zákona o obcích pouze orgánem obce, na nějž je přenesena působnost státu prostřednictvím zvláštního právního předpisu (ustanovení § 61, 66 zákona o obcích a § 17 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí). Z pouhého jazykového výkladu § 17 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí nelze dovodit, že by zákon tímto přiznával obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností způsobilost samostatně v občanském soudním řízení jednat, neboť § 17 písm. a) zákona o sociálně právní ochraně dětí je pouze organizační normou označující konkrétní správní orgán, který fakticky vykonává působnost orgánu sociálně-právní ochra-

ny dětí při zastupování nezletilého. Od výkonu sociálně-právní ochrany dětí je však nutné důsledně odlišovat postavení orgánu sociálně-právní ochrany dětí v občanském soudním řízení, v němž není podstatné, jaké má tento orgán postavení v rámci organizace veřejné správy, ale pouze to, zda má procesní subjektivitu a procesní způsobilost.

35. Vzhledem k tomu, že z hmotného práva ani přímo ze zákona nevyplývá, že by obecní úřad obce s rozšířenou působností měl procesní subjektivitu a procesní způsobilost, musí v občanském soudním řízení jednat prostřednictvím právnické osoby (obec), jejíž je orgánem. Z téhož závěru musel vycházet také Ústavní soud, když usnesením ze dne 13. 11. 2003, č. j. I. ÚS 669/2002-83, ustanovil nezletilým dětem pro řízení o ústavní stížnosti opatrovníkem město T. Uvedené řešení je rovněž v souladu se stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 1977, sp. zn. Cpj 160/1976, uveřejněným pod č. 3 ve Sb. roz. obč., ročník 1979, v němž bylo stanoveno, že osobě, která byla zbavena způsobilosti k právním úkonům (nebo jejíž způsobilost k právním úkonům byla omezena), je opatrovníkem ustanoven pracovník ústavu sociální péče, nikoliv ústav sociální péče, neboť ten nemá právní subjektivitu.

36. Dovolací soud tak dospěl k závěru, že v občanském soudním řízení je způsobilá samostatně jednat (ať už v postavení účastníka, nebo zástupce) pouze obec, nikoliv obecní úřad. Je-li tedy v řízení ve věci péče o nezletilé dítě jmenován podle § 469 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních opatrovníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí, musí být v rozhodnutí označen pod názvem příslušné obce s uvedením sídla úřadu obce, neboť pouze obec může v takovém případě mít procesní práva, nést procesní povinnosti a činit procesní úkony. Ostatně nelze ani opomenout skutečnost, že obec, nikoliv obecní úřad, má datovou schránku, a proto lze v občanském soudním řízení tímto způsobem účinně doručovat pouze obci, byť na adresu sídla obecního úřadu [srov. § 46b písm. n) o. s. ř.].

37. Výše uvedený právní názor překonává právní závěr o tom, že opatrovníkem ve věci péče o nezletilého by měl být označován obecní úřad obce s rozšířenou působností, který vyplýval z usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 2. 2006, sp. zn. 25 Co 23/2006, uveřejněného pod č. 67 ve Sb. roz. obč., ročník 2007. V odůvodnění tohoto usnesení je však uvedeno, že spornou otázkou nebylo označení orgánu sociálně-právní ochrany dětí, ale místní příslušnost tohoto orgánu, a proto pro účely určení místní příslušnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí uvedené usnesení nadále ob stojí.

38. Z výše uvedeného vyplývá, že rozhodnutí odvolacího soudu (usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 2. 2015, č. j. 38 Co 392/2014-306, usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 2. 2015, č. j. 38 Co 390/2014-299, usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 2. 2015, č. j. 38 Co 393/2014-294, usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 2. 2015, č. j. 38 Co 349/2014-310) nejsou v napadených částech správná; protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení,

pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu usnesení odvolacího soudu, Nejvyšší soud je v napadených částech zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byla zrušena usnesení odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud v napadených částech rovněž tato rozhodnutí a věci vrátil soudu prvního stupně (Okresnímu soudu v Hodoníně) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

č. 19

Č. 20

č. 20

Příslušnost soudu místní

§ 105 odst. 2 o. s. ř., § 87 písm. b) o. s. ř.

Vysloví-li soud podle § 105 odst. 2 o. s. ř., že není místně příslušný, není oprávněn postoupit věc po právní moci usnesení soudu danému na výběr podle § 87 o. s. ř.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. 30 Cdo 1389/2016, ECLI:CZ:NS:2016:30.CDO.1389.2016.1)

Nejvyšší soud zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. 12 Co 384/2015, a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. 28 C 90/2015, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 4 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se na žalované domáhá zaplacení 1 000 000 Kč s příslušenstvím jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu měla vzniknout v důsledku neoprávněného výkonu vazby v řízení vedeném u Krajského soudu v Hradci Králové pod sp. zn. 6 T 5/2005. Žalobce se v řízení dovolával místní příslušnosti Obvodního soudu pro Prahu 4, neboť v trestním řízení rozhodoval jako odvolací soud Vrchní soud v Praze.

2. Obvodní soud pro Prahu 4 jako soud prvního stupně (dále jen „soud prvního stupně“) usnesením ze dne 9. 9. 2015, č. j. 28 C 90/2015-67, vyslovil svou místní nepřislušnost (výrok I) a rozhodl, že po právní moci usnesení bude věc postoupena Okresnímu soudu v Hradci Králové jako soudu místně příslušnému (výrok II).

3. K odvolání žalobce Městský soud v Praze jako soud odvolací (dále jen „odvolací soud“) napadeným usnesením potvrdil usnesení soudu prvního stupně. V odůvodnění rozhodnutí odvolací soud odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1958/2014, a dále uvedl, že soud prvního stupně nepochybil, jestliže při rozhodnutí o tom, kterému soudu má být věc postoupena, vyšel z volby žalobce zažalovat stát před jiným soudem než soudem příslušným podle sídla organizační složky státu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 20

4. Usnesení odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním. V něm uváděl, že odvolací soud nesprávně posoudil otázku místní příslušnosti Obvodního soudu pro Prahu 4, když právo žalobce zvolit místně příslušný soud podle § 87 odst. 1 písm. b) o. s. ř. nemá být omezeno pouze na soudy, před kterými probíhalo řízení v prvním stupni, nýbrž i na soudy, před kterými byla věc projednávána v rámci instančního postupu. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1958/2014, řeší uvedenou otázku podle názoru žalobce nesprávně, a tato má být proto posouzena jinak. Dále žalobce namítal, že odvolací soud nesprávně posoudil rovněž otázku dovolacím soudem v rozhodování dosud neřešenou, záležející v tom, zda je soud prvního stupně oprávněn v případě rozhodování o místní příslušnosti provést volbu místně příslušného soudu namísto žalobce, a takto zvolenému soudu věc po právní moci usnesení postoupit. Podle dovolatele přísluší právo volby místní příslušnosti podle § 87 o. s. ř. pouze žalobci, a nikoliv soudům. Z uvedených důvodů žalobce navrhoval, aby napadené usnesení odvolacího soudu bylo zrušeno.

5. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (viz čl. II a čl. VII zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

7. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínek § 241 odst. 1 o. s. ř. a splňuje formální a obsahové náležitosti předepsané v § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

8. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

9. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

10. Otázka práva žalobce zvolit si místně příslušný soud podle § 87 písm. b) o. s. ř. byla odvolacím soudem vyřešena v souladu s judikaturou soudu dovolacího, když odvolací soud zohlednil, že možnost výběru místně příslušného soudu je

z povahy věci omezena na soudy, před kterými probíhalo řízení v prvním stupni (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1958/2014, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. II. ÚS 2237/15, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 30 Cdo 1648/2016). Nejvyšší soud nevyhověl požadavku žalobce, aby uvedenou otázku vyřešil jinak, neboť neshledal žádný důvod se od své dosavadní judikatury, aprobevané nadto výše citovaným rozhodnutím Ústavního soudu, odchýlit.

11. Dovolání je však přípustné pro posouzení otázky, zda je soud, který vyslovuje svou místní nepřislušnost, oprávněn věc po právní moci usnesení postoupit soudu místně příslušnému podle § 87 písm. b) o. s. ř. Tato otázka nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud řešena.

IV. Důvodnost dovolání

12. Dovolání je důvodné.

13. Podle § 87 písm. b) o. s. ř. vedle obecného soudu žalovaného, popřípadě vedle soudu uvedeného v § 85a, je k řízení příslušný také soud, v jehož obvodu došlo ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu újmy.

14. Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 17. 2. 2003, sp. zn. 5 Cmo 47/2003 (uveřejněném v časopise Soudní rozhledy, č. 12/2004, s. 454), uvedl, že právo volby místní příslušnosti dané na výběr podle § 87 o. s. ř. přísluší jen žalobci. Pokud ten tohoto práva nevyužije třeba i tím, že podá žalobu u soudu, který místně příslušný být vůbec nemůže, nepřisluší tuto volbu vykonat ani soudu, ani žalovanému.

15. Rovněž v odborné literatuře není pochybností o tom, že volba mezi obecným a na výběr daným soudem přísluší pouze žalobci (srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 567, dále jen „Komentář“). Jakmile je žaloba doručena soudu, nemůže žalobce již provedenou volbu měnit, neboť tomu brání zásada *perpetuatio fori* vyjádřená v § 11 odst. 1 o. s. ř. [srov. Komentář, s. 567; shodně HANDL, V., RUBEŠ, J. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Panorama, 1985, s. 379, a HRÁDEK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. Občanský soudní řád (§ 1 až 250I). Řízení sporné. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 358]. Procesní věda pak výslovně hovoří o konzumaci práva žalobce zvolit místně příslušný soud jako o jednom z účinků zahájení řízení (WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. 7. vydání. Praha: Linde, 2014, s. 331).

16. Z výše uvedeného vyplývá, že je-li právo volby místně příslušného soudu okamžikem zahájení řízení vyčerpáno, nemůže být později žádným subjektem – tedy ani soudem – vykonáno. Vysloví-li proto soud podle § 105 odst. 2 o. s. ř.,

že není místně příslušný, není oprávněn postoupit věc po právní moci usnesení soudu danému na výběr podle § 87 o. s. ř.

č. 20

17. Vycházel-li odvolací soud v napadeném usnesení naopak z toho, že při rozhodování o místní nepřislusnosti podle § 105 odst. 2 o. s. ř. může být věc postoupena soudu danému na výběr podle § 87 písm. b) o. s. ř., je jím provedené posouzení otázky místní příslusnosti nesprávné.

18. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.), napadené usnesení odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, Nejvyšší soud zrušil i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

19. V dalším řízení posoudí soud prvního stupně opětovně otázku místní příslusnosti s tím, že bude v první řadě zkoumat, který soud je obecným soudem žalované podle § 85 odst. 5 o. s. ř.

Č. 21

Č. 21

Postoupení pohledávky, Účastníci řízení § 107a o. s. ř.

Právní skutečností, s níž právní předpisy (zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník) podle § 107a o. s. ř. spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, je v případě postoupení pohledávky smlouva o postoupení pohledávky, není-li postoupení pohledávky oznámeno postupitelem dlužníkovi; k postupu podle § 107a odst. 2 o. s. ř. však postačí oznámení postoupení postupitelem. Účinky oznámení o postoupení pohledávky vzniklé před 1. 1. 2014 se i po tomto datu řídí ustanoveními zákona č. 40/1964 Sb. (§ 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. 23 Cdo 1878/2015, ECLI:CZ:NS:2016:23.CDO.1878.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. 11. 2014, sp. zn. 27 Co 68/2014, ve znění opravného usnesení ze dne 12. 2. 2015, sp. zn. 27 Co 68/2014, a věc vrátil Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně (právní předchůdkyně současné žalobkyně, M. & K. P., spol. s r. o.) se domáhala na žalovaném zaplacení částky 659 401 Kč (spolu se zákonným úrokem z prodlení) z titulu nezaplacených faktur vystavených na základě smlouvy o dodávkách, odběru a následném prodeji periodického tisku a doplňkového zboží za dodávky žalobkyně uskutečněné žalovanému v průběhu roku 1994.

2. Okresní soud ve Vyškově rozsudkem ze dne 13. 6. 2000, č. j. 3 C 432/99-21, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni částku 659 401 Kč s úrokem z prodlení (výrok pod bodem I) a rozhodl o povinnosti žalovaného zaplatit žalobkyni na náhradu nákladů řízení 28 288 Kč (výrok pod bodem II). Tento rozsudek napadl žalovaný odvoláním, jež bylo soudem prvního stupně posouzeno jako včasné podané. K návrhu žalobkyně soud prvního stupně usnesením ze dne 27. 11. 2012, č. j. 3 C 432/99-77, jež nabylo právní moci dne 5. 2. 2013, připustil,

aby do řízení na místo žalobkyně vstoupila společnost G & C Partner, spol. s r. o., které původní žalobkyně postoupila pohledávku za žalovaným.

3. Dne 6. 11. 2014 žalobkyně G & C Partner, spol. s r. o., odvolacímu soudu navrhla, aby připustil vstup do řízení nové žalobkyně, společnosti M., spol. s r. o., Návrh odůvodnila smlouvou o postoupení pohledávky za žalovaným, uzavřenou dne 20. 1. 2014. Společnost M., spol. s r. o., se vstupem do řízení souhlasila podáním doručeným odvolacímu soudu dne 11. 11. 2014.

4. Krajský soud v Brně usnesením ze dne 21. 11. 2014, č. j. 27 Co 68/2014-137, ve znění opravného usnesení ze dne 12. 2. 2015, č. j. 27 Co 68/2014-152, návrhu žalobkyně, aby do řízení na její místo vstoupila společnost M., spol. s r. o., nevyhověl. Rozhodnutí odůvodnil tím, že smlouva o postoupení pohledávky nespecifikuje, které ze žalobou uplatněných faktur žalobkyně postupuje, popřípadě v jaké jejich výši, proto je smlouva o postoupení pohledávky neplatná pro neurčitost.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Rozhodnutí odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním, v němž vyvrací závěr odvolacího soudu o neurčitosti postupované pohledávky, k čemuž odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu, s níž má být napadené rozhodnutí v rozporu. Dovolatelka uzavírá, že smlouva o postoupení pohledávky vymezuje postupovanou pohledávku jasně, určitě a srozumitelně, proto je smlouva platná a byly splněny všechny podmínky pro to, aby bylo návrhu žalobkyně podle § 107a o. s. ř. vyhověno.

6. Dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

7. Žalovaný se dle obsahu spisu k podanému dovolání nevyjádřil.

III.

Přípustnost dovolání

8. Dovolací soud úvodem poznamenává, že v řízení o dovolání bylo postupováno podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 1. zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb. – dále jen „o. s. ř.“).

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) za splnění podmínky advokátního zastoupení ve smyslu § 241 odst. 1 a 4 o. s. ř., se zabýval přípustností dovolání.

10. Podle § 238a o. s. ř. je dovolání dále přípustné proti usnesení odvolacího soudu, kterým bylo v průběhu odvolacího řízení rozhodnuto o tom, kdo je pro-

cesním nástupcem účastníka, o vstupu do řízení na místo dosavadního účastníka (§ 107a), o přistoupení dalšího účastníka (§ 92 odst. 1) a o záměně účastníka (§ 92 odst. 2).

11. Dovolání je tedy přípustné, neboť napadeným usnesením odvolací soud nepřipustil vstup společnosti M., spol. s r. o., do řízení na místo dosavadní žalobkyně.

č. 21

IV.

Důvodnost dovolání

12. Podle § 107a o. s. ř., má-li žalobce za to, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, může dříve, než soud o věci rozhodne, navrhnout, aby nabyvatel práva nebo povinnosti vstoupil do řízení na místo dosavadního účastníka; to neplatí v případech uvedených v § 107 (odstavec 1). Soud návrhu usnesením vyhoví, jestliže se prokáže, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost uvedená v odstavci 1, a jestliže s tím souhlasí ten, kdo má vstoupit na místo žalobce; souhlas žalovaného nebo toho, kdo má vstoupit na jeho místo, se nevyžaduje. Právní účinky spojené s podáním žaloby zůstávají zachovány (odstavec 2). Ustanovení § 107 odst. 4 platí obdobně (odstavec 3).

13. Podle ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (usnesení ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. 29 Cdo 708/2002, uveřejněné pod č. 37/2004 Sb. roz. obč., usnesení ze dne 24. 6. 2003, sp. zn. 21 Cdo 306/2003, uveřejněné pod č. 31/2004 Sb. roz. obč., usnesení ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 29 Cdo 988/2007, usnesení soudu ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 32 Cdo 1382/2010, platí, že předmětem řízení o návrhu ve smyslu § 107a o. s. ř. není posouzení, zda tvrzené právo (povinnost), jež mělo být převedeno nebo které mělo přejít na jiného, dosavadnímu účastníku svěřeno.

14. Formální soudní přezkum je tak vymezen pouze na to, zda nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy obecně vzato spojují přechod nebo převod práv a povinností, zda označená právní skutečnost je v konkrétním případě způsobila mít za následek přechod nebo převod práv a povinností, o které v řízení jde, a že nastala (došlo k ní) po zahájení řízení. Soud naopak neřeší otázky, zda existuje právo, jež mělo být převedeno, respektive zda náleží původnímu věřiteli (žalobci) a skutečně podle platné postupní smlouvy přešlo na nového věřitele. Podle konstantní judikatury řeší soud tyto otázky až při meritorním rozhodnutí, neboť v opačném případě, tedy při zkoumání těchto otázek ve fázi rozhodování podle § 107a o. s. ř. by došlo k předjímání ve věci samé.

15. Platností smlouvy o postoupení pohledávky při zkoumání procesního nástupnictví se soud nezabývá, neboť se jedná o posouzení věci samé, k němuž se soud může vyslovit jen v rozhodnutí o věci samé (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2003, sp. zn. 21 Cdo 306/2003, publikované pod č. 31/2004 Sb. roz. obč.).

16. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu v rozsudku ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007, publikovaném pod č. 61/2010 Sb. roz. obč., navíc dospěl k závěru, že oznámením o postoupení pohledávky, které je adresované dlužníku, postupitel vyvolá změnu osoby oprávněné přijmout plnění a také na sebe bere riziko vyplývající z toho, že i v případě neplatnosti (či dokonce neexistence, např. pokud by šlo o nicotný právní úkon) smlouvy o postoupení pohledávky splní dlužník dluh třetí osobě (postupníkovi) s účinky i pro postupitele. V uvedeném rozhodnutí uzavřel, že: „Oznámil-li postupitel dlužníku, že pohledávku postoupil postupníkovi, pak dlužník nemá s výjimkou případů uvedených v § 525 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“), eventuálně případů, ve kterých by dlužník prokázal, že postoupení pohledávky mělo za následek změnu (zhoršení) jeho právního postavení vůči postupníku ve sporu o náhradu pohledávky k dispozici obranu založenou na námitce neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky...“

17. Dále velký senát zdůraznil, že ve vztahu mezi postupníkem a dlužníkem nemůže být otázka platnosti postoupení významná, pro dlužníka je podstatné, zda postupovaný dluh existuje (a proto jsou mu zachovány námitky proti pohledávce, které mohl uplatnit v době postoupení – § 529 odst. 1 obč. zák.), ale není jeho věcí, kdo jej vymáhá; má splnit dluh podle pokynů věřitele. Otázku, zda pohledávka byla skutečně postoupena a zda postoupení bylo platné, lze řešit ve sporu mezi postupitelem a postupníkem.

18. K těmto závěrům se Nejvyšší soud následně přihlásil v řadě svých rozhodnutí, např. v rozsudku ze dne 22. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1277/2007, ve kterém uvedl, že účelem § 526 odst. 2 obč. zák. je ochrana dlužníka, který plnil svůj závazek na základě oznámení věřitele o postoupení pohledávky osobě (postupníku), jež podle hmotného práva nebyla v době plnění věřitelem pohledávky, například proto, že smlouva o jejím postoupení nebyla platná. Oznámení postupitele dlužníkovi o tom, že došlo k postoupení pohledávky, je právní skutečnost, se kterou právo pojí vznik povinnosti dlužníka plnit postupníkovi.

19. Právní skutečností, na kterou právo váže změnu osoby oprávněné přijmout plnění, je tak oznámení postoupení postupitelem dlužníkovi; není podstatné, zda ve skutečnosti k cessi platně či vůbec došlo. Tato úprava je stanovena na ochranu dlužníka, neboť jinak by byl v trvalé nejistotě, zda plnil tomu, komu měl. Otázku, zda pohledávka byla skutečně postoupena a zda postoupení bylo platné, lze řešit jen ve sporu mezi postupitelem a postupníkem.

20. Při rozhodování o procesním nástupnictví podle § 107a o. s. ř. se tato skutečnost projeví v tom, že jakmile se žalovaný dlužník v řízení dozví o návrhu žalobce (postupitele) na procesní nástupnictví podle § 107a (§ 41 odst. 3 o. s. ř.), nezkoumá již soud platnost, a dokonce ani existenci smlouvy o postoupení pohledávky. Je tomu tak v důsledku aplikace § 526 odst. 2 obč. zák., podle něhož

oznámi-li dlužníku postoupení pohledávky postoupitel, není dlužník oprávněn se dožadovat prokázání smlouvy o postoupení.

21. Návrh na vstup účastníka musí být podán za řízení, tedy dříve, než soud o věci samé rozhodl, a musí být doložen souhlas nabyvatele práva se vstupem do řízení, má-li nabyvatel práva nastoupit na místo dosavadní žalobkyně (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2006, sp. zn. 32 Odo 1242/2004; srov. shodně DRÁPAL, L. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 736.).

22. Z obsahu spisu vyplývá, že společnost G & C Partner, spol. s r. o., uzavřela se společností M., spol. s r. o., dne 20. 1. 2014 smlouvu o postoupení pohledávky za žalovaným. Podáním doručeným odvolacímu soudu dne 10. 11. 2014 dosavadní žalobkyně navrhla odvolacímu soudu, aby připustil vstup do řízení nové žalobkyně, společnosti M., spol. s r. o., jež se vstupem do řízení souhlasila. Veškeré formální podmínky pro vyhovění návrhu žalobkyně dle § 107a o. s. ř. tak byly splněny.

23. Je tedy nutno dále posoudit, zda se závěry dosavadní judikatury vztahují i na danou věc.

24. Podle přechodného ustanovení § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

25. V daném případě byla smlouva o dodávkách, odběru a následném prodeji periodického tisku a doplňkového zboží uzavřena mezi právním předchůdcem žalobkyně a žalovaným dne 11. 2. 1994, tedy před účinností o. z. Posouzení, zda v důsledku postoupení pohledávky z této smlouvy došlo ve smyslu § 107a o. s. ř. k takové právní skutečnosti, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práv nebo povinností, se řídí dosavadní právní úpravou obsaženou v obč. zák. K postoupení pohledávky sice došlo v lednu 2014, za účinnosti o. z., avšak jde o právo vzniklé z právních poměrů (uzavřené smlouvy) z doby před účinností o. z. Došlo-li k oznámení postoupení pohledávky vzniklé za účinnosti obč. zák. postoupitelem postupníkovi za účinnosti o. z., řídí se posouzení důsledků oznámení postoupení jako právní skutečnosti, s níž právní předpisy spojují převod práva ve smyslu § 107a o. s. ř.

26. Z uvedeného vyplývá, že se v daném případě plně uplatní závěry shora citovaného rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, neboť návrh žalobkyně, aby do řízení na jeho místo vstoupila společnost M., spol. s r. o., v důsledku postoupení pohledávky, která je předmětem řízení, podle smlouvy ze dne 20. 1. 2014, byl žalovanému oznámen při jednání

č. 21

odvolacího soudu dne 13. 11. 2014. Za této situace nebyl žalovaný oprávněn se dožadovat prokázání smlouvy o postoupení pohledávky, a tudíž ani soud neměl existenci a platnost této smlouvy posuzovat.

27. Okresní soud ve Vyškově rozsudkem ze dne 13. 6. 2000, č. j. 3 C 432/99-21, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni částku 659 401 Kč s úrokem z prodlení ve výši 19 % z částek a za období, jež jsou ve výroku konkretizovány (výrok pod bodem I), a rozhodl o povinnosti žalovaného zaplatit žalobkyni na náhradu nákladů řízení 28 288 Kč (výrok pod bodem II).

28. V předmětné smlouvě o postoupení pohledávek je v čl. I uvedeno, že „postupitel má za dlužníkem L. V. pohledávku ve výši 581 819,93 Kč, když původní výše pohledávky byla 659 401 Kč s příslušenstvím. Předmětná pohledávka vyplývá z obchodního vztahu a je osvědčena pravomocným rozsudkem Okresního soudu ve Vyškově č. j. 3 C 432/99-21, ze dne 13. 6. 2000. Na návrh postupitele byla usnesením Okresního soudu v Bruntále zahájena exekuce na majetek dlužníka, v rámci které bylo na předmětnou pohledávku postupitele částečně plněno“. V čl. II smlouvy je dohodnuto, že postupitel postupuje postupníku pohledávky „specifikované v čl. I smlouvy, a to ve výši 581 819,93 Kč, včetně veškerého příslušenství, práv a povinností“.

29. Dovolatelce lze přisvědčit, že v daném případě je zřejmé, které pohledávky jsou předmětem postoupení. Odvolací soud totiž přehlédl, že smlouvou byla postoupena pohledávka pouze ve výši 581 819,93 Kč, neboť na pohledávku postupitele bylo v rámci exekučního řízení částečně plněno.

30. Podle § 330 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, má-li být věřiteli splněno tímž dlužníkem několik závazků a poskytnuté plnění nestačí na splnění všech závazků, je splněn závazek určený při plnění dlužníkem. Neurčí-li dlužník, který závazek plní, je splněn závazek nejdříve splatný, a to nejprve jeho příslušenství.

31. S ohledem na výše uvedené ustanovení nelze smlouvu o postoupení pohledávky považovat za neurčitou, neboť lze bez pochybností určit, které závazky byly (případně částečně) splněny.

32. Rozhodnutí odvolacího soudu tudíž není správné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení odvolacího soudu zrušil podle § 243e odst. 1 o. s. ř. a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 22

č. 22

Žaloba pro zmatečnost, Odvolání

§ 229 odst. 4 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013, § 202 odst. 2 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013

Nepřevyšuje-li některý z více nároků na zaplacení peněžité částky se samostatným skutkovým základem, o nichž bylo rozhodnuto rozsudkem soudu prvního stupně, 10 000 Kč, je odvolání proti rozsudku ve vztahu k tomuto nároku přípustné, převyšuje-li uvedenou částku součet nároků, o nichž soud v rozsudku rozhodl.*)

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 3480/2015, ECLI:CZ:NS:2016:21.CDO.3480.2015.1)

Nejvyšší soud změnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 4. 2015, sp. zn. 4 Co 38/2015, tak, že zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 11. 2013, sp. zn. 69 Co 296, 373/2013, ve výroku, kterým bylo odmítnuto odvolání žalovaných proti části výroku rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 10. 1. 2013, sp. zn. 28 C 39/2009, v níž bylo vyhověno žalobě co do částky 3 575,14 EUR s příslušenstvím.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou podanou dne 3. 2. 2009 u Obvodního soudu pro Prahu 1 domáhal, aby mu žalovaní zaplatili společně a nerozdílně 8 509 EUR „spolu s úroky z prodlení v zákonné výši z částky 8 509 EUR od 16. 12. 2008 do dne zaplacení“. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že dne 3. 9. 2007 uzavřel se žalovanými ústní dohodu o poskytnutí právních služeb v České republice spočívajících v přípravě společenské smlouvy společnosti s ručením omezeným a popřípadě dalších smluv, které budou žalovanými požadovány, že žalobce na základě této dohody a žádosti žalovaných ze dne 21. 11. 2008 připravil pro žalované společenskou smlouvu společnosti A. R. C. s. r. o. a pět obchodních smluv ve „vzorovém znění“ v české a italské jazykové verzi, že dne 10. 5. 2008 jednal žalobce se žalovanými v Římě o možnosti vypořádání odměny za poskytnuté právní služby a dohodli se, že po založení společnosti bude písemně potvrzen projednaný způsob určení výše odměny, že pro případ, kdyby tomu tak nebylo, sdělil žalobce žalovaným, aby mu

č. 22

uhradili „kompromisní“ částku 6 000 EUR do konce června 2008, že žalovanými nebyla uvedena částka uhrazena, a že proto žalobce fakturou ze dne 21. 7. 2008 vyúčtoval žalovaným k úhradě částku 195 474 Kč (8 509 EUR) sestávající z odměny za poskytnuté právní služby podle advokátního tarifu ve výši 104 700 Kč (odměna za právní služby poskytnuté v souvislosti se společenskou smlouvou společnosti A. R. C. s. r. o. ve výši 63 700 Kč, se smlouvou o výkonu funkce ve výši 5 000 Kč, se smlouvou s taxislužbou ve výši 9 000 Kč, se smlouvou o poskytování ubytovacích služeb ve výši 6 000 Kč, se smlouvou o poskytování zdravotnických služeb zdravotnickým zařízením ve výši 12 000 Kč, se smlouvou o poskytování odborných služeb gynekologem ve výši 9 000 Kč), souvisejících vynaložených nákladů ve výši 70 881 Kč (náklady na překlady všech smluv ve výši 50 658 Kč, cestovné ve výši 12 221 Kč, stravné ve výši 45 EUR, ubytování ve výši 303,37 EUR) a DPH ve výši 19 892 Kč. Žalobce vyzval žalované k zaplacení dlužné částky výzvami ze dne 22. 7. 2008 a ze dne 25. 11. 2008, žalovaní ji však, ani částečně, neuhradili.

2. Žalovaní zejména namítali, že byli se žalobcem dohodnuti na zaplacení odměny za jeho právní služby až po založení společnosti A. R. C. s. r. o., a to podílem žalobce na zisku této společnosti; k jejímu založení však nedošlo.

3. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 10. 1. 2013, č. j. 28 C 39/2009-272, uložil žalovaným povinnost zaplatit žalobci společně a nerozdílně 8 509 EUR s úroky z prodlení ve výši a za dobu, jež rozvedl, a rozhodl, že žalovaní jsou povinni zaplatit společně a nerozdílně na náhradu nákladů řízení žalobci 62 907 Kč k rukám advokátky Mgr. E. B. a „ČR – Obvodnímu soudu pro Prahu 1“ 6 945 Kč. Dospěl k závěru, že žalobce poskytl žalovaným na základě ústně uzavřené mandátní smlouvy právní služby, a že mu proto vznikl nárok na „mimosmluvní odměnu v celkové výši 8 509 EUR“.

4. Obvodní soud pro Prahu 1 poté usnesením ze dne 11. 3. 2013, č. j. 28 C 39/2009-284, rozhodl, že žalovaní jsou povinni zaplatit „ČR – Obvodnímu soudu pro Prahu 1“ společně a nerozdílně na náhradu nákladů řízení 1 482,25 Kč.

5. K odvolání žalovaných Městský soud v Praze usnesením ze dne 13. 11. 2013, č. j. 69 Co 296, 373/2013-378, odmítl odvolání žalovaných proti části výroku rozsudku obvodního soudu, v níž bylo žalobě vyhověno co do částky 3 575,14 EUR s úroky z prodlení, ve zbývajících částech rozsudek obvodního soudu a usnesení obvodního soudu zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil obvodnímu soudu k dalšímu řízení. Dovedl, že žalobce uplatnil žalobou řadu dílčích nároků, které byly založeny na samostatném skutkovém základě, že vznik práva na každé z těchto dílčích plnění je závislý na individuálních právních skutečnostech a že každý z uvedených dílčích nároků mohl být (objektivně) žalobcem uplatněn samostatnou žalobou. Poté, co shledal bezvýznamnými námitky žalovaných, že byla uzavřena jedna mandátní smlouva, že předmětná částka byla žalobcem vyfakturována jedinou fakturou a že hospodářský účel všech smluv byl shodný, dospěl k závěru, že odvolání žalova-

ných proti výroku rozsudku obvodního soudu ve věci samé není přípustné podle § 202 odst. 2 občanského soudního řádu v části, ve které bylo rozhodnuto o dílčích nárocích žalobce na úhradu odměn za úkony právní služby uplatněné v souvislosti se smlouvou o výkonu funkce ve výši 5 000 Kč, se smlouvou s taxislužbou ve výši 9 000 Kč, se smlouvou o poskytování ubytovacích služeb ve výši 6 000 Kč, se smlouvou o poskytování zdravotnických služeb zdravotnickým zařízením ve výši 12 000 Kč a se smlouvou o poskytování odborných služeb gynekologem ve výši 9 000 Kč, na náhradu nákladů na překlady společenské smlouvy (8 normostran po 791,53 Kč), smlouvy o výkonu funkce (3 normostrany po 791,53 Kč), smlouvy s taxislužbou (10 normostran po 791,53 Kč), smlouvy o poskytování ubytovacích služeb (11 normostran po 791,53 Kč), stravné ve výši 45 EUR a náklady na ubytování ve výši 303,37 EUR, a že způsobitelným předmětem odvolacího přezkumu zůstaly dílčí nároky žalobce na úhradu odměn za úkony právní služby uplatněné v souvislosti se společenskou smlouvou ve výši 63 700 Kč, na náhradu nákladů na překlady smlouvy o poskytování zdravotnických služeb zdravotnickým zařízením (18 normostran po 791,53 Kč) a smlouvy o poskytování odborných služeb gynekologem (14 normostran po 791,53 Kč) a cestovné ve výši 12 221 Kč. Skutkový závěr obvodního soudu, že dne 3. 9. 2007 byla mezi účastníky uzavřena ústní dohoda o poskytnutí právních služeb, shledal městský soud nepřezkoumatelným pro nedostatek důvodů, nesouhlasil ani s právním závěrem obvodního soudu, že mezi účastníky byla uzavřena mandátní smlouva podle § 566 a násl. obchodního zákoníku, a shledal „nedostatky odůvodnění“ ve vztahu k samostatným dílčím nárokům (k jejich výši), ohledně kterých bylo odvolání žalovaných přípustné. Uložil obvodnímu soudu, aby provedl důkazy, které žalobce navrhl k prokázání svých tvrzení o vynaložení nákladů na překlady smlouvy o poskytování zdravotnických služeb zdravotnickými zařízeními a smlouvy o poskytování odborných služeb gynekologem, a aby vycházel z právních závěrů učiněných odvolacím soudem ohledně právní povahy smlouvy, která měla být podle tvrzení žalobce mezi stranami uzavřena, a „základní výše odměny za úkony, které byly žalobcem nárokovány ohledně tvrzených úkonů právní služby, vztahujících se ke společenské smlouvě společnosti A. R. C. s. r. o.“.

6. Proti tomuto usnesení městského soudu ve výroku, kterým bylo odmítnuto odvolání žalovaných proti části výroku obvodního soudu, v níž bylo žalobě vyhověno co do částky 3 575,14 EUR s úroky z prodlení, podali žalovaní dne 23. 12. 2013 u Městského soudu v Praze žalobu pro zmatečnost z důvodu uvedené v § 229 odst. 4 občanského soudního řádu, neboť závěr soudu, že uplatněný nárok sestává z několika dílčích nároků se samostatným skutkovým základem, mají za nesprávný a postup soudů, kdy během řízení v prvním stupni „nepadla ani zmínka“ o tom, že se z „procesního hlediska“ vede řízení o několika dílčích nárocích, kdy ve shodě s tím byli žalovaní poučeni o možnosti podat odvolání a kdy odvolací soud „náhle zčista jasná“ žalovanou věc rozštěpil na jednotlivé

č. 22

nároky, a tím dovedl nepřipustnost odvolání, za protiústavní. Uvedli, že „formalismus odpírající žalovaným právo na řádné projednání jejich věci „bije do očí“, neboť odvolací soud zbylými výroky zcela vyhověl jejich odvolání, když shledal napadený rozsudek soudu prvního stupně zcela neodůvodněným a nepřezkoumatelným; stejná „neodůvodněnost a nepřezkoumatelnost“ přitom platí pro všechny dílčí nároky uplatněné v žalobě. Mají za to, že pokud by se skutečně jednalo o jednotlivé dílčí nároky, pak by námitky žalovaných proti nim platily pro celý nárok, tedy pro všechny jeho dílčí složky.

7. Městský soud v Praze usnesením ze dne 7. 11. 2014, č. j. 69 Co 296 373/2013-424, zamítl žalobu pro zmatečnost a rozhodl, že žalovaní jsou povinni zaplatit žalobci společně a nerozdílně na náhradě nákladů řízení 3 600 Kč k rukám advokátky Mgr. E. B. Dovedil, že předmětem řízení žaloby pro zmatečnost podané z důvodu uvedeného v § 229 odst. 4 občanského soudního řádu mohou být jen „procesní vady řízení“ a že se touto žalobou nelze domáhat nápravy případných pochybení ve zjištění skutkového stavu nebo při právním posouzení věci, a dospěl k závěru, že rozhodnutí městského soudu nelze v rámci řízení o žalobě pro zmatečnost „zkoumat, přehodnocovat nebo věcně posuzovat“ a že je nelze rušit jen proto, že právní posouzení městského soudu bylo jiné než soudu obvodního a že nárok, o němž rozhodl obvodní soud, posoudil městský soud jako více nároků se samostatným skutkovým základem. Uzavřel, že odvolací soud postupoval správně, když rozhodl, že se ve věci jedná o více dílčích nároků, které nedosahují částky 10 000 Kč, a odvolání žalovaných jako nepřipustné podle § 218 písm. c) a § 202 odst. 2 občanského soudního řádu odmítl.

8. Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 9. 4. 2015, č. j. 4 Co 38/2015-448, potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku o věci samé, změnil jej ve výroku o náhradě nákladů řízení „jen“ tak, že tyto náklady činí 4 356 Kč, jinak jej v tomto výroku potvrdil, a rozhodl, že žalovaní jsou povinni zaplatit žalobci společně a nerozdílně na náhradě nákladů odvolacího řízení 4 356 Kč k rukám advokátky Mgr. E. B. Dospěl k závěru, že důvod žaloby pro zmatečnost uvedený v § 229 odst. 4 občanského soudního řádu nebyl naplněn, neboť byl správný postup městského soudu, který s přihlédnutím k § 202 odst. 2 občanského soudního řádu odmítl odvolání žalovaných proti části výroku rozsudku obvodního soudu jako nepřipustné, neboť v dané věci se jednalo o více dílčích „bagatelních“ nároků, proti nimž nebylo odvolání přípustné. S poukazem na judikaturu Nejvyššího soudu a Ústavního soudu uvedl, že v případě více samostatných nároků, které mají odlišnou povahu s rozdílnými předpoklady jejich vzniku, je třeba přípustnost dovolání zkoumat ve vztahu ke každému z nich samostatně bez ohledu na to, že byly uplatněny v jednom řízení a že o nich bylo rozhodnuto jedním výrokiem, a dodal, že tento závěr lze použít i na odvolací řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 22

9. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podali žalovaní dovolání. Namítají, že odvolací soud se svým „procesním postupem“ odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, neboť vydal zcela překvapivé rozhodnutí, které odůvodnil „právně“ zcela jinak než soud prvního stupně, který žalobní důvody vůbec věcně nezkoumal a zamítl žalobu pro zmatečnost výlučně proto, že podle jeho názoru není možné v rámci posuzování rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jeho právní ani skutkové závěry rozhodné pro odmítnutí odvolání. Dále namítají, že se nejednalo o tzv. bagatelní spor, neboť se „skutkově“ jedná o jeden jediný nárok, který by měl být věcně projednáván najednou, společně, protože námitky žalovaných směřují do zcela totožných skutkových a právních okolností věci ohledně všech „údajně“ dílčích nároků. Uvedli, že „formalismus“ odpírající jim právo na řádné projednání věci „bije do očí“, neboť odvolací soud zbylými výroky zcela vyhověl jejich odvolání, když shledal napadený rozsudek soudu prvního stupně neodůvodněným a nepřezkoumatelným, přičemž stejná „neodůvodněnost a nepřezkoumatelnost“ platí pro všechny „díličí nároky“ uplatněné v žalobě. Poukazují na to, že během řízení v prvním stupni „nepadla ani zmínka o tom, že by žalovaný nárok měl být procesně štěpen, respektive že z procesního hlediska se vede řízení o několika dílčích nárocích“, a dovozují, že jim byla odepřena možnost účinně se procesně bránit, když odvolací soud „náhle zčista jasna“ žalovanou věc rozštěpil na jednotlivé nároky a tímto způsobem dovedl nepřipustnost odvolání. Žalovaní navrhli, aby dovolací soud zrušil usnesení soudů obou stupňů a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

10. Žalobce navrhl, aby dovolací soud dovolání žalovaných odmítl jako nepřipustné, neboť se jedná o „bagatelní spor“, když částka 3 575,14 EUR uplatněná žalobcem nepředstavuje jeden nárok s jediným skutkovým základem, ale sestává z jednotlivých dílčích nároků na peněžité plnění založených na samostatném skutkovém základě, přičemž výše těchto jednotlivých dílčích nároků nepřevyšuje 10 000 Kč, a není dán ani žádný z důvodů přípustnosti dovolání ve smyslu § 237 občanského soudního řádu.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení ve věci žaloby pro zmatečnost bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších

předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

č. 22

12. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

13. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

14. V projednávané věci závisí napadené rozhodnutí odvolacího soudu na vyřešení otázky procesního práva, zda je přípustné dovolání proti celému výroku rozsudku soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto o několika právech na peněžité plnění se samostatným skutkovým základem, jestliže peněžité plnění u některého (některých) z těchto práv nepřevyšuje 10 000 Kč. Protože tato právní otázka v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je dovolání proti usnesení odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.**Důvodnost dovolání**

15. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalovaných je opodstatněné.

16. Žaloba pro zmatečnost představuje mimořádný opravný prostředek, který slouží k tomu, aby mohla být zrušena pravomocná rozhodnutí soudu, která trpí takovými vadami, jež představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem, popřípadě je takovými vadami postiženo řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo (zmatečnosti), jestliže je nejen v zájmu účastníků, ale i ve veřejném zájmu, aby taková pravomocná rozhodnutí byla odklizená, bez ohledu na to, zda jsou nebo nejsou věcně správná.

17. Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout rovněž pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto dovolání (srov. § 229 odst. 4 o. s. ř.). Důvodem žaloby pro zmatečnost podané proti takovému rozhodnutí je skutkově nebo právně chybný (v rozporu se zákonem učiněný) závěr o tom, že dovolání muselo být odmítnuto.

18. Podle § 218 písm. c) o. s. ř. odvolací soud odmítne dovolání, které směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není dovolání přípustné.

19. Podle § 202 odst. 2 o. s. ř. odvolání není přípustné proti rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10 000 Kč, k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží; to neplatí u rozsudku pro uznání a u rozsudku pro zmeškání.

20. Rozsudkem soudu prvního stupně může být rozhodnuto též o více právech (nárocích) se samostatným skutkovým základem. Právem (nárokem) se samostatným skutkovým základem se rozumí nárok, který je odvozen z určitých konkrétních skutkových tvrzení (určitého skutku), jež jsou jiná ve srovnání s těmi, od nichž žalobce odvodil jiný nárok, který uplatnil jednou žalobou, popřípadě jinou žalobou, jestliže i o ní soud rozhodl ve společném řízení. Jedním rozhodnutím soud rozhoduje ve společném řízení ve skutkově odlišných sporech nebo jiných právních věcech tehdy, uplatnil-li žalobce v jediné žalobě současně více nároků (jde o tzv. objektivní kumulaci nároků), uplatnil-li žalovaný proti žalobci svůj nárok vzájemnou žalobou (§ 97 a 98 o. s. ř.), spojil-li soud ke společnému řízení dvě nebo více věcí, o nichž bylo řízení zahájeno samostatně (§ 112 odst. 1 o. s. ř.), nebo došlo-li ke spojení více věcí ke společnému řízení přímo ze zákona (srov. např. § 235b o. s. ř.). O rozhodnutí o několika právech se samostatným skutkovým základem jde např. tehdy, bylo-li rozhodnuto současně o nároku na náhradu škody a o nároku na plnění vyplývajícím ze smlouvy, o vydání věci a o vydání bezdůvodného obohacení, o zaplacení pohledávek z několika samostatně poskytnutých úvěrů, o zaplacení pohledávky ze smlouvy a o smluvní pokutě apod.

21. Je-li žalobou uplatněno několik nároků na zaplacení peněžité částky se samostatným skutkovým základem, pak podle ustálené soudní praxe soud ve vyhovujícím výroku rozsudku vždy žalovanému uloží povinnost k jedinému peněžitému plnění, které je součtem jednotlivých dílčích plnění (třebaže se samostatným skutkovým základem). Tento přístup k formulaci rozsudečného výroku se odráží i v praxi při formulování toho, čeho se žalobce domáhá (§ 79 odst. 1 o. s. ř.). Je obvyklé a správné, že žalobce v žalobě uvádí celkovou výši požadovaného peněžitého plnění, bez zřetele k tomu, zda jde o jednotlivé nároky se samostatným skutkovým základem, či o jednotlivá dílčí plnění vycházející z téhož skutku (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 11. 2010, sp. zn. Ncp 2505/2010, uveřejněné pod č. 66 ve Sb. roz. obč., ročník 2011).

22. Rozhodl-li soud prvního stupně v rozsudku o více nárocích se samostatným skutkovým základem, nezkoumá se přípustnost odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně ve smyslu § 202 odst. 2 o. s. ř. ve vztahu k jednotlivým nárokům samostatně. Z hlediska § 202 odst. 2 o. s. ř. je rozhodující, zda celková výše peněžitého plnění, o němž bylo rozsudkem rozhodnuto (lhostejno, zda jedním, nebo více výroky), převyšuje 10 000 Kč, aniž by bylo významné, zda toto peněžité plnění představuje více nároků se samostatným skutkovým základem, z nichž některý (některé) uvedenou částku nepřevyšuje (nepřevyšují). I když tedy některý z více nároků na zaplacení peněžité částky se samostatným skutkovým

základem, o nichž bylo rozhodnuto rozsudkem soudu prvního stupně, nepřevyšuje 10 000 Kč, je odvolání proti rozsudku ve vztahu k tomuto nároku přípustné, převyšuje-li uvedenou částku součet nároků, o nichž soud v rozsudku rozhodl. Poukazuje-li odvolací soud na podporu svého opačného názoru na judikaturu Nejvyššího soudu a Ústavního soudu týkající se přípustnosti dovolání, pak přehlíží, že přípustnost dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. [do 31. 12. 2012 srov. § 237 odst. 2 písm. a) občanského soudního řádu] je vybudována na jiném základě než nepřípustnost odvolání podle § 202 odst. 2 o. s. ř.; ustanovení § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. totiž odvíjí přípustnost dovolání od dovoláním napadeného výroku rozsudku nebo usnesení odvolacího soudu, zatímco podle § 202 odst. 2 o. s. ř. se přípustnost odvolání řídí tím, o jakém peněžitém plnění bylo rozsudkem soudu prvního stupně rozhodnuto.

23. V posuzovaném případě bylo výrokem rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 10. 1. 2013, č. j. 28 C 39/2009-272, rozhodnuto o nároku na zaplacení peněžité částky ve výši 8 509 EUR (195 474 Kč), který žalobce zakládá na tvrzení, že dne 3. 9. 2007 uzavřel se žalovanými ústní dohodu o poskytnutí právních služeb spočívajících v přípravě společenské smlouvy společnosti s ručením omezeným a popřípadě dalších smluv, které budou žalovanými požadovány, na základě níž žalobce sepsal pro žalované společenskou smlouvu o založení společnosti A. R. C. s. r. o. a další smlouvy (smlouvu o výkonu funkce, smlouvu s taxislužbou, smlouvu o poskytování ubytovacích služeb, smlouvu o poskytování zdravotnických služeb zdravotnickým zařízením a smlouvu o poskytování odborných služeb gynekologem), a že výše odměny za poskytnutou právní službu nebyla dohodnuta. Jednotlivá dílčí plnění uplatněná žalobcem na základě uvedené dohody (odměna za jednotlivé úkony právní služby spočívající v sepsu uvedených smluv podle § 6 a násl. vyhlášky č. 177/1996 Sb. a náhrada hotových výdajů vynaložených v souvislosti s poskytnutím právní služby podle § 13 vyhlášky č. 177/1996 Sb.) nepředstavují nároky se samostatným skutkovým základem, neboť nejde o práva odvozená z odlišných skutkových tvrzení (jiných skutků), nýbrž o nároky vyplývající z jednoho a téhož skutkového základu, kterým je (má být) dohoda o poskytnutí právních služeb uzavřená mezi žalobcem a žalovanými. Nároky se samostatným skutkovým základem z těchto dílčích plnění nečiní ani okolnost, že právo na každé z nich vzniká samostatně v závislosti na provedení jednotlivých úkonů právní služby (sepsu smluv) a vynaložení souvisejících hotových výdajů, a ani to, že nároky na dílčí plnění z dohody o poskytnutí právních služeb mohl žalobce uplatnit – stejně jako jakékoliv jiné části nároku s jednotným skutkovým základem – též samostatnými žalobami. Závěr městského soudu, že výrokem rozsudku obvodního soudu bylo rozhodnuto o více nárocích se samostatným skutkovým základem, od něhož městský soud odvíjí svůj závěr o nepřípustnosti odvolání proti výroku rozsudku obvodního soudu v části, ve které bylo rozhodnuto o dílčích plněních vyplývajících z dohody o poskytnutí právních slu-

žeb uzavřené mezi žalobcem a žalovanými, jejichž výše jednotlivě nepřevyšuje 10 000 Kč, proto není správný.

24. I kdyby však nárok na zaplacení peněžitého plnění ve výši 8 509 EUR (195 474 Kč), o němž bylo rozhodnuto rozsudkem obvodního soudu, vskutku sestával z více nároků se samostatným skutkovým základem, nebyla by tato okolnost pro posouzení přípustnosti odvolání proti rozsudku obvodního soudu ve smyslu § 202 odst. 2 o. s. ř. ve vztahu k jednotlivým nárokům významná, neboť z hlediska tohoto ustanovení je rozhodující – jak vyplývá z výše uvedeného – celková výše peněžitého plnění, o němž bylo rozsudkem rozhodnuto, a nikoli výše jednotlivých nároků. Vzhledem k tomu, že celková výše peněžitého plnění, o němž bylo v posuzovaném případě rozhodnuto rozsudkem obvodního soudu, převyšuje 10 000 Kč, je odvolání proti tomuto rozsudku přípustné i v části, ve které jím bylo rozhodnuto o dílčích plněních vyplývajících z dohody o poskytnutí právních služeb uzavřené mezi žalobcem a žalovanými, jejichž výše jednotlivě nepřevyšuje 10 000 Kč, a to i kdyby vskutku šlo o nároky se samostatným skutkovým základem.

25. Z uvedeného vyplývá, že závěr městského soudu, že odvolání žalovaných proti rozsudku obvodního soudu v části, ve které bylo rozhodnuto o dílčích plněních vyplývajících z dohody o poskytnutí právních služeb uzavřené mezi žalobcem a žalovanými, jejichž výše jednotlivě nepřevyšuje 10 000 Kč, není podle § 202 odst. 2 o. s. ř. přípustné, není správný. Žaloba pro zmatečnost proti usnesení městského soudu ve výroku, kterým bylo odmítnuto odvolání žalovaných proti části výroku rozsudku obvodního soudu, v níž bylo žalobě vyhověno co do částky 3 575,14 EUR s úroky z prodlení, proto byla podána důvodně a soudy jí měly vyhovět.

26. Protože odvolací soud rozhodl o žalobě pro zmatečnost – jak vyplývá z výše uvedeného – nesprávně a protože dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, Nejvyšší soud usnesení vrchního soudu podle § 243d písm. b) o. s. ř. změnil tak, že usnesení městského soudu ve výroku, kterým bylo odmítnuto odvolání žalovaných proti části výroku rozsudku obvodního soudu, v níž bylo vyhověno žalobě co do částky 3 575,14 EUR s příslušenstvím, zrušil (§ 235e odst. 2 věta první o. s. ř.).

^{*)} Jde o výklad § 202 odst. 2 o. s. ř. ve znění účinném do 29. 9. 2017; od uvedeného data má předmetné ustanovení tuto podobu: „Odvolání není přípustné proti rozsudku, vydanému v řízení, jehož předmětem bylo v době vydání rozsudku peněžité plnění nepřevyšující 10 000 Kč, k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží; to neplatí u rozsudku pro uznání a u rozsudku pro zmeškání.“

Č. 23

č. 23

Úschova, Výkon rozhodnutí

§ 314a odst. 2 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013, § 315 odst. 1 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013, § 320 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013

Povinnost České republiky (soudu), jakožto schovatele, vydat složené prostředky ze soudní úschovy konkrétní osobě vznikne až pravomocným rozhodnutím soudu o vydání předmětu úschovy konkrétní osobě, vydaným v řízení podle § 185a a násl. zákona č. 99/1963 Sb., o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013. Před vydáním takového rozhodnutí zde neexistuje vůči státu žádná pohledávka či jiné majetkové právo příjemce, které by bylo možné exekučně postihnout. Česká republika proto není v postavení dlužníka příjemce, resp. poddlužníka věřitele příjemce v řízení o poddlužnické žalobě podle ustanovení § 315 odst. 1 ve spojení s ustanovením § 320 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 20 Cdo 2533/2016, ECLI:CZ:NS:2016:20.CDO.2533.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. 22 Co 131/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 2. 12. 2014, č. j. 11 C 468/2013-85, zamítl žalobu na zaplacení 156 272 655,79 Kč a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení. Uvedl, že Obvodní soud pro Prahu 1 usnesením ze dne 5. 9. 2011, č. j. 37 Sd 89/2011-8, přijal od složitelky JUDr. J. V., správkyňe konkursní podstaty úpadce Mezinárodního svazu studentstva (dále též „úpadce“ či „povinný“), ve prospěch tohoto úpadce částku ve výši 156 272 655,79 Kč. Přijetím do úschovy se žalovaná nestala dlužníkem osoby, které má být peněžitá částka vydána (úpadce). Nejedná se o pohledávku žalované vůči úpadci, nýbrž správkyňe konkursní podstaty vůči úpadci. Nárok žalobce na vydání peněžitě částky složené do úschovy žalované tudíž nemůže být postižen exekucí a ze stejného důvodu nemůže být úspěšná ani poddlužnická žaloba. Nárok žalobce na vydání peněžitě částky z úschovy lze uspokojit toliko v řízení

o úschovách, „eventuálně v řízení o žalobě na uložení povinnosti souhlasit s vydáním předmětu úschovy, pokud byl souhlas s vydáním odepřen“.

2. Usnesením ze dne 3. 6. 2015, č. j. 11 C 468/2013-129, Obvodní soud pro Prahu 10 svůj rozsudek ze dne 2. 12. 2014, č. j. 11 C 468/2013-85, co do výroku I. o zamítnutí žaloby na zaplacení 156 272 655,79 Kč částečně zrušil v rozsahu částky ve výši 28 400 000 Kč a v této části řízení podle § 96 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), zastavil, neboť žalobkyně vzala v daném rozsahu žalobu zpět a žalovaná s tímto zpětvzetím souhlasila.

3. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 1. 10. 2015, č. j. 22 Co 131/2015-141, rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 3. 6. 2015, č. j. 11 C 468/2013-85, potvrdil a žalobci uložil zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení částku ve výši 600 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Odvolací soud se plně ztotožnil se závěry soudu prvního stupně. Otázka, komu bude vydána složená částka, by měla být řešena v řízení o úschově podle § 185a o. s. ř. Přijetím peněz do úschovy nevzniká příjemci právo na vydání, příjemce se toliko stává účastníkem řízení ve smyslu § 185b o. s. ř. Povinnost státu, jakožto schovatele, vydat prostředky složené do úschovy konkrétní osobě vzniká až na základě příslušného rozhodnutí soudu. Mezi účastníky přitom není sporu, že doposud nebylo rozhodnuto o vydání částky 127 872 655,79 Kč úpadci. Žalovaná není podle § 315 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 320 odst. 2 o. s. ř. dlužníkem úpadce jako povinného (a poddlužníkem žalobce jako oprávněného), a není proto povinna vyplatit žalobci předmět úschovy podle § 314a o. s. ř. Správný je podle odvolacího soudu i závěr soudu prvního stupně, že v posuzované věci jde o pohledávku úpadce za správkyní konkursní podstaty. Složení do soudní úschovy má za následek zánik dluhu pouze tehdy, pokud je takový postup v souladu s hmotným právem, v opačném případě může být pohledávka přikázána podle § 312 o. s. ř. Správkyně konkursní podstaty složila předmět do soudní úschovy a po celou dobu řízení o úschově byla v postavení složitelky.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce v části, již byl potvrzen výrok rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 2. 12. 2014, č. j. 11 C 468/2013-85, jímž byla zamítnuta žaloba na zaplacení částky ve výši 127 872 655,79 Kč, dovoláním, v němž mimo jiné namítá, že složení finančních prostředků správkyní konkursní podstaty do úschovy u žalované má za následek zánik dluhu podle § 568 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), správkyně konkursní podstaty vůči příjemci. Správkyní konkursní podstaty bylo usnesením Městského soudu v Praze ze dne 5. 12. 2008,

č. j. 99 K 45/2005-245, uloženo, aby bezodkladně po právní moci tohoto rozhodnutí složila ve prospěch úpadce do soudní úschovy u žalované částku ve výši 156 272 655,79 Kč, o níž převyšuje rozvrhovaná podstata určená k uspokojení konkursních věřitelů. V důsledku splnění této povinnosti správkyní konkursní podstaty byl konkurs na majetek úpadce zrušen a správkyně konkursní podstaty byla zproštěna své funkce. Dovolatel má za to, že v posuzované věci jde o případ, kdy je vyloučena žaloba podle § 185e o. s. ř., protože dovolatel, jakožto věřitel, má vůči příjemci, jakožto oprávněnému z úschovy, vymahatelnou pohledávku. Uspokojení této pohledávky se žalobce může domáhat právě postupem podle § 320 o. s. ř., a to až do doby, než o vydání úschovy rozhodne soud. V okamžiku, kdy bude o vydání předmětu úschovy rozhodnuto, půjde o jinou peněžitou pohledávku podle § 312 o. s. ř. Navrhuje proto, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), a po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí mimo jiné na vyřešení otázky procesního práva (zda je žalovaná v postavení dlužníka úpadce jako povinného v exekučním řízení, a zda tudíž může být v dané věci podána poddlužnická žaloba podle § 315 odst. 1 ve spojení s § 320 odst. 2 o. s. ř.), která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, přezkoumal napadené usnesení ve smyslu § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243 odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Podle § 312 o. s. ř. 1. výkon rozhodnutí příkázáním jiné peněžité pohledávky povinného než pohledávky z účtu u peněžního ústavu nebo nároku uvedeného v § 299 o. s. ř. lze nařídit i v případě, že pohledávka povinného se stane splatnou teprve v budoucnu, jakož i v případě, že povinnému budou dílčí pohledávky z téhož právního důvodu v budoucnu postupně vznikat; 2. výkon rozhodnutí postihuje pohledávku povinného do výše pohledávky oprávněného a jejího příslušenství, pro něž byl nařízen.

Podle § 314a odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 52 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ex. řád“), dlužník povinného vyplatí pohledávku, jestliže je již splatná, oprávněnému v den, který následuje po doručení vyznění podle § 314 o. s. ř.; není-li pohledávka povinného v tento den dosud splatná, vyplatí ji oprávněnému, jakmile se stane splatnou.

Podle § 315 odst. 1 o. s. ř., nevyplatí-li dlužník povinného oprávněnému pohledávku podle § 314a odst. 2 o. s. ř., popřípadě podle § 314c odst. 1 a 3 o. s. ř., může oprávněný proti dlužníku povinného vlastním jménem podat návrh na výkon rozhodnutí, jestliže jej mohl podat povinný, jinak se domáhat vyplacení pohledávky v řízení podle části třetí, popřípadě v řízení podle zvláštního zákona. Nesmí však s dlužníkem povinného stran této pohledávky uzavřít na úkor povinného smír ani prominout její zaplacení. Dlužník povinného si v takovém případě také nemůže započíst svou vlastní pohledávku, kterou má vůči oprávněnému.

Podle § 320 odst. 1 a 2 o. s. ř. 1. lze výkon rozhodnutí nařídít postižením jiného práva než mzdy, peněžité pohledávky nebo nároku uvedeného v § 299 o. s. ř., jde-li o právo, které má majetkovou hodnotu a které není spojeno s osobou povinného a je převoditelné na jiného. Výkon rozhodnutí postižením jiných majetkových práv se nepoužije, je-li podíl společníka v obchodní společnosti představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem, nebo jsou-li práva společníka podílet se na řízení obchodní společnosti, jejím zisku nebo na likvidačním zůstatku spojena s cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem; 2. na tento výkon rozhodnutí se použijí přiměřeně § 312 odst. 3, § 313 až 316 a § 317 odst. 3 o. s. ř., není-li stanoveno jinak. K určení rozhodné ceny soud přibere znalce, nelze-li cenu určit ze smlouvy, na jejímž základě jiné majetkové právo vzniklo.

7. V posuzované věci byla usnesením Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 5. 9. 2011 přijata od složitelky JUDr. J. V., správkyňe konkursní podstaty úpadce, ve prospěch úpadce částka ve výši 156 272 655,79 Kč. Usnesením téhož soudu ze dne 20. 11. 2014, č. j. 37 Sd 89/2011-285, byla posléze částka ve výši 28 400 000 Kč vydána úpadci, na podkladě čehož byla žalobcem v této věci vzata ve stejném rozsahu žaloba zpět a řízení bylo co do částky 28 400 000 Kč zastaveno. Vzhledem k tomu, že o zbývajících částce ve výši 127 872 655,79 Kč toho času nebylo dosud rozhodnuto, domáhal se žalobce, jakožto věřitel úpadce, jejího vymožení prostřednictvím exekuce nařízené na majetek povinného (úpadce), jakožto dlužníka žalobce, usnesením Městského soudu v Praze ze dne 2. 8. 2012, č. j. 13 Cm 260/2009-103, jejímž provedením byl pověřen soudní exekutor Mgr. E. S., Exekutorský úřad P. (dále jen „soudní exekutor“). Soudní exekutor vydal dne 6. 5. 2013 exekuční příkaz č. j. 003 EX 1802/13-12, jímž bylo rozhodnuto o provedení exekuce příkázáním peněžité pohledávky povinného za žalovanou, která vyplývá z úschovy částky ve výši 156 272 655,79 Kč provedené na základě

č. 23

usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 5. 9. 2011, č. j. 37 Sd 89/2011-8, a dne 17. 6. 2013 exekuční příkaz č. j. 003 EX 1802/13-23, jímž bylo rozhodnuto o provedení exekuce postižením práva, které má povinný (úpadce) za žalovanou (poddlužníkem), na vydání předmětu shora vymezené úschovy, tj. částky ve výši 156 22 655,79 Kč. Žalovaná však na základě výše uvedených exekučních příkazů jí uložené povinnosti nesplnila.

8. Odvolací soud, ve shodě se soudem prvního stupně, dospěl k závěru, že žalovaná postupovala správně, neboť není v postavení poddlužníka žalobce (tj. není dlužníkem povinného), a povinnost státu, resp. žalované vydat složené prostředky z úschovy konkrétní osobě vznikne až pravomocným rozhodnutím soudu o vydání předmětu úschovy konkrétní osobě, dříve, jestliže takové rozhodnutí nebylo vydáno, neexistuje zde vůči státu, tj. žalované, žádná pohledávka či jiné majetkové právo úpadce (povinného), které by bylo možné exekučně postihnout. S právním názorem odvolacího soudu lze souhlasit.

9. Podle § 185a odst. 1 o. s. ř. lze u soudu složit do úschovy peníze, cenné papíry a jiné movité věci hodící se k úschově za účelem splnění závazku.

10. Složí-li dlužník plnění u soudu ve smyslu § 185a a násl. o. s. ř., je tím splněn dluh jen tehdy, jestliže plnění nebylo (nemohlo být) poskytnuto věřiteli samotnému z důvodů uvedených v § 568 obč. zák., podle něhož nemůže-li dlužník splnit svůj závazek věřiteli, protože věřitel je nepřítomen nebo je v prodlení nebo má-li dlužník důvodné pochybnosti, kdo je věřitelem, nebo věřitele nezná, nastávají účinky splnění závazku, jestliže jeho předmět dlužník uloží do úřední úschovy. Vynaložené nutné náklady s tím spojené nese věřitel (§ 569 obč. zák.).

11. V posuzované věci došlo ke složení plnění z důvodu, že příjemce je jakožto věřitel složitelky v prodlení a zároveň je i ve své podstatě nepřítomen. Pohledávka složitelky za úpadcem (jakožto příjemcem) tímto zanikla, což ovšem automaticky neznamená, že soud vstoupil do pozice dlužníka úpadce, eventuálně poddlužníka ve vztahu k věřiteli úpadce. Zůstává, až do pravomocného rozhodnutí o vydání úschovy, v pozici pouhého schovatele. Dlužníkem příjemce se soud stává nejdříve k okamžiku, kdy je rozhodnuto o vydání úschovy příjemci. Jestliže není pravomocně rozhodnuto o vydání, má věřitel příjemce, který uplatňuje na předmět úschovy své právo – dále též „přihlašovatel“, v této věci žalobce (§ 185b o. s. ř.), právo žádat o vydání předmětu úschovy postupem podle § 185d odst. 3 o. s. ř., event. podle § 185e o. s. ř. Prostřednictvím poddlužnické žaloby, resp. postupem podle § 312 a násl. o. s. ř., tj. provedením výkonu rozhodnutí/exekuce příkázáním tzv. jiné peněžitě pohledávky za dlužníkem povinného, event. postupem podle § 320 o. s. ř., tj. provedením výkonu rozhodnutí/exekuce příkázáním jiných majetkových práv, se proto věřitel příjemce může úspěšně domáhat uspokojení své pohledávky za schovatelem, jakožto poddlužníkem, až za situace, kdy bude na jisto postaveno, komu je schovatel povinen úschovu vydat, tedy že skutečně vystupuje v pozici dlužníka v tomto případě příjemce, resp. poddlužníka

věřitele příjemce. Do té doby je shora uvedený postup podle § 312 a násl. o. s. ř. ve spojení s § 52 odst. 1 ex. řádu (obdobně podle § 320 o. s. ř.), stejně jako podání poddlužnické žaloby, předčasný. Připuštěním možnosti domáhat se uspokojení pohledávky mimo řízení o úschovu by došlo k nepřipustnému obcházení tohoto řízení na úkor samotného příjemce a případně i dalších přihlašovatelů.

12. S ohledem na výše uvedené proto Nejvyšší soud uzavírá, že odvolací soud postupoval správně, když dospěl k závěru, že žalovaná není v postavení poddlužníka žalobce (tj. není dlužníkem povinného) a povinnost státu, resp. žalované vydat složené prostředky z úschovy konkrétní osobě vznikne až pravomocným rozhodnutím soudu o vydání předmětu úschovy konkrétní osobě, dříve, jestliže takové rozhodnutí nebylo vydáno, neexistuje zde vůči státu, tj. žalované, žádná pohledávka či jiné majetkové právo, které by bylo možné exekučně postihnout. Nejvyšší soud proto dovolání žalobce podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 24

č. 24

Obec, Vlastnictví

§ 22 odst. 4 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb. ve znění do 31. 12. 2013, § 22 odst. 5 zákona č. 128/2000 Sb. ve znění do 31. 12. 2013, § 21 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb. ve znění do 31. 12. 2013

Rozdělení nemovitého majetku původní obce, včetně jeho příslušenství, věcných práv k věcem cizím a závazků váznoucích na nemovitostech, mezi původní obec (město) a nově vzniklou obec, na jejímž území se nacházel nemovitý majetek ke dni konání místního referenda o oddělení části obce [§ 22 odst. 4 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění účinném ke dni 1. 1. 2013], je zákonným důsledkem oddělení nově vzniklé obce od obce původní na základě rozhodnutí příslušného krajského úřadu vydaného podle ustanovení § 22 odst. 5 tohoto zákona; nejde o vyvlastnění tohoto majetku původní obce bez náhrady.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2016, sp. zn. 28 Cdo 329/2015, ECLI:CZ:NS:2016:28.CDO.329.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 7. 2014, sp. zn. 8 Co 536/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se žalobou podle § 80 písm. c) o. s. ř., podanou u soudu prvního stupně dne 9. 7. 2013, domáhala, aby bylo určeno, že je vlastnící specifikovaných pozemků v obci K., katastrální území K., zapsaných na listu vlastnictví č. 1466, a vlastnící id. 1/2 specifikovaných pozemků v obci K., zapsaných na listu vlastnictví č. 1467, všech u Katastrálního úřadu pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště V. M., pro obec a katastrální území K. Žalobu odůvodnila zejména tím, že rozhodnutím Krajského úřadu Zlínského kraje, odboru právního a krajského živnostenského úřadu, oddělení legislativního a právního, ze dne 30. 5. 2012, č. j. KUZL 32069/2012 PŽÚ/A (dále též jen „rozhodnutí krajského úřadu“), byl v souladu s § 22 odst. 5 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obcích“), schválen návrh města V. M. na oddělení části obce K. od města V. M. ze dne 14. 5. 2012, podle kterého se část

obce K. od města V. M. oddělí ke dni 1. 1. 2013 s tím, že území nově vznikající obce je vymezeno katastrálním územím K. (které je zobrazeno v mapových podkladech tvořících přílohu tohoto rozhodnutí), že mezi účastníky nebyla uzavřena dohoda o rozdělení majetku podle § 22 odst. 3 zákona o obcích (jak je v odůvodnění tohoto rozhodnutí výslovně konstatováno), že zápisem o předání majetku ze dne 13. 3. 2013 a jeho dodatku č. 1 z téhož data předal žalovaný žalobkyni nemovitý majetek nacházející se v katastrálním území K., ovšem vyjma v žalobě specifikovaných pozemků, které jí nepředal (s odůvodněním, že se jedná o historický majetek města) ani poté, co jej žalobkyně k tomu vyzvala dopisem ze dne 18. 4. 2013, a že Katastrální úřad pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště V. M., na základě ohlášení změny vlastnického práva k nemovitostem do katastru nemovitostí provedl jen částečný zápis záznamem, a to k nemovitostem předaným, avšak k pozemkům, jež jsou předmětem žaloby, zápis neprovedl s odkazem na nesplnění předpokladů uvedených v § 41 odst. 2 vyhlášky č. 26/2007 Sb. (katastrální vyhláška). Naléhavý právní zájem na požadovaném určení dovozovala žalobkyně z toho, že všechny nemovitosti v katastrálním území K. na ni přešly ze zákona o obcích, a bez tohoto určení nelze dosáhnout změny zápisu v katastru nemovitostí.

2. Okresní soud ve Vsetíně – pobočka ve Valašském Meziříčí rozsudkem ze dne 10. 2. 2014, č. j. 17 C 101/2013-66, žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 26 456 Kč z rukám JUDr. J. D. Soud prvního stupně vyšel z rozhodnutí krajského úřadu, podle nějž k 1. 1. 2013 vznikla obec K., a dále zjistil, že k datu 21. 4. 2012, kdy se konalo místní referendum v části K., byly pozemky, jež jsou předmětem žaloby, zapsány v katastru nemovitostí jako vlastnictví žalovaného a takto je tomu doposud, že podle mapových podkladů předložených k návrhu žalovaného na oddělení části obce K. od města V. M. a tvořících přílohu rozhodnutí správního orgánu se tyto pozemky nacházely v katastrálním území K., že mezi účastníky je nesporné, že ke dni 1. 1. 1953 došlo ke sloučení obcí K. a V. M., že dohoda ve smyslu § 22 odst. 3 zákona o obcích o vymezení majetku nově vzniklé a stávající obce nebyla uzavřena a že v zápisu ze dne 13. 3. 2013, ve znění jeho dodatku č. 1 z téhož data, se mimo jiné uvádí, že „... v souladu s § 22 odst. 4 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ... přešlo s účinností od 1. 1. 2013 na obec K. z vlastnictví Města vlastnické právo k nemovitostem, které se nachází na jejím katastrálním území, včetně jejich příslušenství, jakož i věcná práva k věcem cizím a závazky váznoucí na nemovitostech“, a že „Město nepředává obci K. historický majetek města V. M. v katastrálním území K., tj. nemovitosti, které vlastnilo město V. M. ke dni 31. 12. 1949“. Dospěl k závěru, že ke dni 1. 1. 2013 se v souladu s § 22 odst. 4 písm. a) zákona o obcích stala žalobkyně *ex lege* vlastnící všech nemovitostí, jejichž vlastníkem ke dni konání místního referenda bylo město V. M. a které k tomuto dni ležely na nově vymezeném území vznikající obce,

tj. v katastrálním území K., tedy i pozemků, jež jsou uvedeny v žalobě, neboť i ty patřily mezi nemovitosti vlastněné ke dni 21. 4. 2012 žalovaným a nacházely se v katastrálním území K., a to bez ohledu na předchozí historický vývoj vlastnických práv k těmto pozemkům. Nepřisvědčil proto názoru žalovaného, že „pokud by nemovitosti byly vydány vlastnický žalobkyni, která jejich vlastníkem nikdy nebyla, došlo by k vyvlastnění jeho majetku“. V tomto ohledu poukázal na to, že vyvlastnění je nucené odejmutí či omezení vlastnického práva, že v daném případě došlo k rozdělení obce a „s tím souvisejícího dělení nemovitého majetku na základě vlastního rozhodnutí občanů obce V. M.“, a že „takový postup nepředstavuje ani nucené odejmutí vlastnického práva, ani jednání v rozporu s dobrými mravy, neboť došlo k přerozdělení nemovitostí mezi části odštěpené od původního vlastníka a původním vlastníkem“.

3. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 30. 7. 2014, č. j. 8 Co 536/2014-96, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni náhradu nákladů odvolacího řízení v částce 10 312 Kč k rukám jejího zástupce. Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a ztotožnil se s jeho závěrem, že „za situace, kdy mezi účastníky nedošlo k dohodě podle § 22 odst. 3 zákona o obcích, se žalobkyně stala ke dni 1. 1. 2013 v souladu s § 22 odst. 4 písm. a) zákona o obcích vlastníkem všech nemovitostí, jejichž vlastníkem ke dni konání místního referenda byl žalovaný a které k tomuto dni ležely na nově vymezeném území vznikající obce, tj. v katastrálním území K.“. Shodně se soudem prvního stupně ani odvolací soud nesouhlasil s názorem žalovaného, že rozhodnutím o určení vlastnického práva k nemovitostem, které jsou předmětem sporu, „by došlo k vyvlastnění jeho majetku bez náhrady“. V tomto ohledu poukázal na to, že „zákon o obcích v § 20a a násl. umožňuje obci, která se chce oddělit, aby se za určitých v tomto zákoně uvedených podmínek oddělila, k čemuž v daném případě došlo“. O oddělení pak rozhoduje krajský úřad na návrh obce a součástí tohoto návrhu je písemná dohoda o rozdělení majetku mezi původní obci a nově vzniklou obci, pokud k dohodě došlo. Za stavu, kdy se účastníci nedohodli o rozdělení majetku podle § 22 odst. 3 zákona o obcích, „přechází majetek na novou obec dnem vzniku obce podle § 22 odst. 7 tohoto zákona, kdy se vychází ze stavu, který zde byl ke dni konání referenda, tj. v daném případě ke dni 21. 4. 2012“. Protože žalovaný dobrovolně pozemky „nevydal, domáhá se jich žalobkyně podanou žalobou po právu“. Podle odvolacího soudu „je přitom nepodstatné, zda již žalobkyně jednou existovala, či nikoliv, nepodstatný je také vývoj vlastnického práva k těmto nemovitostem i charakter tohoto majetku, tj. zda se jedná o historický či jiný majetek, a také způsob a doba nabytí tohoto majetku, neboť díkce zákona je v tomto směru jasná, kdy není rozlišeno, o jaký majetek se jedná, a nejsou zde stanoveny ani žádné výjimky“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 24

4. Rozsudek odvolacího soudu ve výroku o věci samé napadl žalovaný dovoláním, jehož přípustnost ve smyslu § 237 o. s. ř. spatřuje v řešení následujících otázek hmotného práva, které podle jeho názoru dovolací soud dosud neřešil a které by měly být tímto soudem „vyřešeny jinak, než rozhodly soudy obou stupňů“:

1. „zda lze aplikovat ustanovení § 22 odst. 4 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění, v případě, že původní obec (město V. M.) nabyla vlastnické právo k nemovitostem v další obci (obec K.), poté došlo ke sloučení původní obce a další obce a následně se další obec oddělila od původní obce, a to v návaznosti na čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod“;

2. „zda lze aplikovat ustanovení § 22 odst. 4 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění, v případě, že původní obec (město V. M.) nabyla vlastnické právo k nemovitostem v další obci, poté došlo ke sloučení původní obce a další obce (obec K.) a následně se další obec oddělila od původní obce, v návaznosti na ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb. – občanský zákoník, ustanovení § 2 odst. 2 citovaného zákona, ustanovení § 2 odst. 3 citovaného zákona, ustanovení § 3 odst. 2 písm. e) a f) citovaného zákona, ustanovení § 3 odst. 3 citovaného zákona, ustanovení § 8 citovaného zákona a ustanovení § 10 odst. 2 citovaného zákona“;

3. „zda lze aplikovat ustanovení § 22 odst. 4 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění, v případě, že původní obec (město V. M.) nabyla vlastnické právo k nemovitostem v další obci (obec K.), poté došlo k sloučení původní obce a další obce a následně se další obec oddělila od původní obce, a to v návaznosti na zákon České národní rady číslo 172/1991 Sbírky ze dne 24. 4. 1991 o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí“.

5. Dovolatel nesouhlasí s právními závěry soudů obou stupňů a k první formulované otázce namítá, že na danou věc nelze aplikovat § 22 odst. 4 písm. a) zákona o obcích, neboť „není spravedlivé, aby nově vzniklá obec získala vlastnické právo k nemovitostem, které historicky nikdy nevlastnila, byť se nacházejí v jejím katastrálním území“. Má za to, že „formálním výkladem“ tohoto ustanovení soudy obou stupňů došlo k porušení čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, neboť mu, resp. „jeho občanům“, bylo odňato vlastnické právo a toto bylo přikázáno žalobkyni, resp. „jejím občanům“, a že tak došlo k vyvlastnění jeho majetku bez náhrady. Podle názoru dovolatele však samotné rozdělení obcí nemůže mít vliv na vlastnické právo k jeho historickému majetku nacházejícímu se v katastrálním území K., který zakoupil před sloučením města V. M. a obce K., přičemž teprve následně došlo k oddělení obce K. od

žalovaného. Jedním ze základních pilířů vlastnického práva je jeho nedotknutelnost, která „byla dodržována za všech režimů“, přičemž podle čl. 11 odst. 3 Listiny vlastnictví zavazuje a nesmí být zneužito na újmu práv druhých nebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy.

č. 24

6. Ke druhé formulované otázce dovolatel s odkazem na § 3030 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“), uvedl, že v rozhodnutích soudů obou stupňů postrádá „zdůvodnění s ohledem na základní zásady stanovené v novém Občanském zákoníku“ a že „jejich rozhodnutí jsou v rozporu s dobrými mravy (§ 2 odst. 3 tohoto zákona)“, že došlo též k porušení § 3 odst. 2 písm. e) a f) a § 3 odst. 3 tohoto zákona, neboť vlastnické právo je chráněno zákonem, a přesto mu bylo odňato, a že bylo porušeno i § 8 tohoto zákona. Z § 10 odst. 1 a 2 nového občanského zákoníku pak vyplývá, že zásady v něm zakotvené umožňují soudci, aby nepostupoval toliko podle výslovného znění zákona, ale podle „případných principů spravedlnosti a zásad, na nichž tento zákon spočívá. Jde vlastně o metodu vyplňování nezamýšlených mezer v zákoně“ a právě „o takovou mezeru se jedná v § 22 odst. 4 zákona o obcích“, neboť „zákon nemohl předvídat“, že žalovaný „nabude nemovitý majetek na území další obce (obce K.) před 2. světovou válkou, poté se tato obec s původní obcí sloučí“ a následně se pak „v roce 2013 od původní obce odtrhne“.

7. Ohledně třetí formulované otázky dovolatel poukázal na to, že předmětem žaloby jsou pozemkové parcely, které z města V. M. přešly na stát v roce 1955, resp. v roce 1962, a na něj pak přešly zpět podle zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí. Namítá, že žalobkyně nikdy nebyla a ani nemůže být vlastníkem nemovitostí, které jsou předmětem sporu, a to ani na základě § 22 odst. 4 písm. a) zákona o obcích, neboť tyto nemovitosti byly vráceny na základě „restitučního zákonodárství“ jemu, a nikoliv žalobkyni, takže „odnětím vlastnického práva žalovanému došlo k majetkové křivdě, která nebyla úmyslem restitučního zákonodárství a zákona č. 172/1991 Sb. v platném znění“.

8. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu ve výroku o věci samé „spolu s rozsudkem“ soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

9. Žalobkyně navrhla, aby dovolání žalovaného bylo zamítnuto, neboť rozhodnutí odvolacího soudu je správné.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení ve věci bylo zahájeno

přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému výroku rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení), řádně zastoupeným advokátem, ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

11. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

12. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

13. V posuzované věci řešil odvolací soud mimo jiné otázku hmotného práva, zda při rozdělení nemovitého majetku původní obce (včetně jeho příslušenství, věcných práv k věcem cizím a závazků vázoucích na nemovitostech) mezi původní obec (město) a nově vzniklou obec, na jejímž území se nemovitý majetek ke dni konání místního referenda o oddělení části obce nacházel, ve smyslu § 22 odst. 4 písm. a) zákona o obcích na základě rozhodnutí příslušného krajského úřadu podle § 22 odst. 5 zákona o obcích, se jedná „o vyvlastnění tohoto majetku původní obce bez náhrady“. Protože tato otázka nebyla v rozhodování odvolacího soudu dosud vyřešena, dospěl odvolací soud k závěru, že dovolání žalovaného k řešení této otázky je ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné, není však důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Nesprávné právní posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

15. V dané věci došlo k oddělení obce K. od města V. M. na základě rozhodnutí krajského úřadu vydaného podle § 22 odst. 5 zákona o obcích ke dni 1. 1. 2013; odvolací soud proto věc přezkoumal podle tohoto zákona ve znění účinném k tomuto dni, tj. do 31. 12. 2013 (dále jen „zákon o obcích“).

16. Podle § 1 zákona o obcích obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce. Obec je veřejnoprávní korporací, má vlastní majetek. Obec vystupuje v práv-

ních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající (§ 2 odst. 1 zákona o obcích).

17. Nová obec může vzniknout oddělením části obce, popřípadě změnou nebo zrušením vojenského újezdu (§ 20a zákona o obcích).

č. 24

18. Podle § 21 odst. 1 zákona o obcích část obce, která se chce oddělit, musí mít samostatné katastrální území sousedící nejméně se dvěma obcemi nebo jednou obcí a cizím státem a tvořící souvislý územní celek; po oddělení musí mít alespoň 1 000 občanů. Stejně podmínky musí splňovat i obec po oddělení její části. S oddělením části obce musí vyslovit souhlas v místním referendu občané žijící na území té části obce, která se chce oddělit. V té části obce, která se chce oddělit, ustaví občané obce přípravný výbor. Přípravný výbor tvoří oprávněný občan a jeho zástupci. Lze ustavit pouze jeden přípravný výbor. Počet členů přípravného výboru je lichý a tvoří jej nejméně tři členové. Členem přípravného výboru může být jen občan obce, který má trvalý pobyt v té části obce, která se chce oddělit (§ 21 odst. 2 zákona o obcích). Přípravný výbor a) navrhuje uspořádání místního referenda o oddělení části obce a podílí se na jeho přípravě a provedení, b) podílí se na přípravě návrhu na oddělení části obce, c) jedná za nově vznikající obec při uzavírání dohody o rozdělení majetku, d) je účastníkem řízení o oddělení části obce; nemůže však podat návrh na oddělení části obce krajskému úřadu (§ 21 odst. 3 zákona o obcích).

Podle § 22 odst. 1 zákona o obcích o oddělení části obce rozhoduje krajský úřad v přenesené působnosti na návrh obce, který podá obec na základě kladného výsledku místního referenda konaného v té části obce, která se chce oddělit. Nepodá-li obec návrh do 30 dnů ode dne vyhlášení výsledků místního referenda nebo jestliže v návrhu na oddělení části obce provede změny, které jsou v rozporu s rozhodnutím přijatým v místním referendu, může tak učinit kterýkoliv občan obce. Návrh na oddělení části obce musí obsahovat a) den, měsíc a rok, ke kterému se část obce odděluje, b) vymezení území nově vznikající obce po oddělení části obce výčtem jejich katastrálních území včetně příslušných mapových podkladů, c) počet občanů obce ke dni podání návrhu na oddělení její části, jakož i počty občanů obce v jednotlivých částech, které se mají oddělit, d) rozdělení výnosu daní v poměru podle počtu obyvatel původní a nově vzniklé obce do doby, než bude stanoveno procento, kterým se na výnosech daní podílí nově vzniklá obec (odst. 2 tohoto ustanovení). Součástí návrhu na oddělení části obce je písemná dohoda obce a přípravného výboru o rozdělení majetku obce mezi původní obec a nově vzniklou obec, bylo-li této dohody dosaženo (odst. 3 tohoto ustanovení). Podle odstavce 4 tohoto ustanovení, nedohodne-li se obec a přípravný výbor o rozdělení majetku obce jinak, rozdělí se majetek obce mezi původní obec a nově vzniklou obec tak, že a) vlastnické právo k nemovitostem, včetně jejich příslušenství, jakož i věcná práva k věcem cizím a závazky váznoucí na nemovitostech, přecházejí na tu obec, na jejímž území se nemovitost nachází; pro přechod vlastnického práva

k nemovitostem je rozhodný stav ke dni konání místního referenda o oddělení části obce, b) v poměru podle počtu obyvatel původní obce a nově vzniklé obce přecházejí na nově vzniklou obec movité věci, s výjimkou příslušenství nemovitostí, finanční prostředky, závazky, podíly na právnických osobách založených obcí a ostatní práva. Krajský úřad svým rozhodnutím schválí návrh obce na oddělení její části, jsou-li splněny všechny podmínky stanovené zákonem (odstavec 5). Rozhodnutí o oddělení části obce musí obsahovat náležitosti stanovené v odstavci 2. Rozhodnutí obsahuje též schválení dohody podle odstavce 3, bylo-li této dohody dosaženo. Opis pravomocného rozhodnutí zašle krajský úřad Ministerstvu vnitra, Ministerstvu financí, Českému úřadu zeměměřickému a katastrálnímu, příslušnému katastrálnímu úřadu a finančnímu úřadu (odstavec 6). Majetek uvedený v odstavci 4 na nově vzniklou obec přechází dnem vzniku této obce. Nebylo-li dosaženo dohody podle odstavce 3, může nově vzniklá obec podat žalobu k soudu na určení, který majetek uvedený v odstavci 4 písm. b) na ni přešel (odstavec 7). Řízení o oddělení části obce ukončené pravomocným rozhodnutím nelze obnovit a pravomocné rozhodnutí o oddělení části obce nelze přezkoumat ve správním řízení (odstavec 8). Po vyhlášení výsledků místního referenda obec požádá Ministerstvo vnitra o souhlas s názvem nově vznikající obce (odstavec 9). Podle § 23 odstavec 1 zákona o obcích do tří měsíců po ustavujícím zasedání zastupitelstva nově vzniklé obce předá původní obec nově vzniklé obci majetek, který jí náleží podle rozhodnutí krajského úřadu, nebo, neobsahuje-li rozhodnutí krajského úřadu schválení dohody podle § 22 odst. 3, nemovitosti podle § 22 odst. 4 písm. a). O předání majetku pořídí původní a nově vzniklá obec písemný zápis. Tento majetek včetně finančních prostředků, pohledávek a závazků do doby jeho předání spravuje původní obec, která však s ním nemůže nakládat jiným způsobem, než z něj uhrazovat náklady spojené s nezbytnou údržbou majetku a s provozem organizačních složek nově vzniklé obce a nájemné za užívání věcí touto obcí. V nově vzniklé obci platí právní předpisy obce, které platily na jejím území před jejím vznikem, a to do doby, než budou zrušeny nebo nahrazeny novými (odst. 2).

19. V Důvodové zprávě k zákonu o obcích se k § 20 až 23 uvádí: „Zřízení, zrušení nebo připojení městské části nebo městského obvodu je ve výlučné pravomoci statutárního města. Navrhované ustanovení rovněž umožňuje, aby občané hlasováním v místním referendu změnili rozhodnutí zastupitelstva statutárního města. Stanoví se čtyři základní podmínky pro rozdělení dosavadní obce, a sice že nově vzniklá obec bude mít samostatné katastrální území sousedící s nejméně dvěma dalšími obcemi, její území bude tvořit souvislý územní celek, bude mít nejméně 300 trvale bydlících obyvatel a že s rozdělením je vysloven souhlas v místním referendu. Podmínka sousedství s nejméně dvěma obcemi byla zvolena z toho důvodu, aby se z obce nevydělal pouze její střed. Na základě dosavadních zkušeností, že obec nebyla ochotna respektovat výsledky referenda, se navrhuje,

aby návrh v tomto případě podal v zájmu občanů okresní úřad. Dalším prvkem demokratizace procesu rozdělování obce je zřízení přípravného výboru v té části, která se chce oddělit; upravuje se oprávnění přípravného výboru, přiznává se mu postavení účastníka řízení a stanoví se, kdy končí jeho činnost. O rozdělení obce bude rozhodovat krajský úřad. Stanoví se náležitosti návrhu na rozdělení obce, včetně povinnosti informovat příslušné správní úřady. V souvislosti s rozdělováním obcí se chrání majetek nově vzniklé obce. Stanoví se povinnost stávající obce o něj pečovat až do předání nově vzniklé obci a lhůta pro předání tohoto majetku. Současně se podstatně omezuje právo dosavadní obce s tímto majetkem nakládat. V podstatě se jedná o správu tohoto majetku. Zajišťuje se též kontinuita právních předpisů vydaných obcí před jejím rozdělením.“

20. V komentáři k zákonu č. 128/2000 Sb. (ASPI, Wolters Kluwer) se ke shora citovaným ustanovením tohoto zákona uvádí, že při oddělení části obce se od původní obce oddělí její část, která vytvoří novou obec. Původní obec nezanikne, pouze se zmenší její územní základ. Oddělení je možné jen za podmínek, že oddělovaná část bude mít samostatné katastrální území sousedící nejméně se dvěma obcemi nebo jednou obcí a cizím státem (tedy umístěná na „okraji“ obce, od které se chce oddělit), bude tvořit souvislý územní celek a po oddělení musí mít alespoň 1 000 občanů. Stejně podmínky musí splňovat i původní obec po oddělení její části. Písemná dohoda o rozdělení majetku mezi dosavadní obcí a nově vznikající obcí, za kterou jedná ze zákona přípravný výbor, je právním jednáním, jehož vznik se předpokládá před podáním návrhu na oddělení části obce. Uzavření dohody o rozdělení majetku nicméně není nezbytnou podmínkou pro oddělení, v případě, že k uzavření dohody nedojde, rozdělí se majetek podle pravidel uvedených v § 22 odst. 4 zákona o obcích a soud může na základě úrovně žaloby určit, který majetek uvedený v § 22 odst. 4 písm. b) přešel na nově vzniklou obec (viz § 22 odst. 7). O oddělení části obce rozhoduje ve správním řízení krajský úřad v přenesené působnosti na návrh, který podá obec na základě kladného výsledku místního referenda konaného v té části obce, která se chce oddělit. Byla-li uzavřena dohoda o rozdělení majetku obce mezi původní obec a nově vzniklou obec (za niž jednal přípravný výbor), bude i tato dohoda součástí návrhu na oddělení. Ustanovení § 22 odst. 4 zákona o obcích pak stanoví pravidla pro rozdělení majetku obce mezi původní obec a nově vzniklou obec pro případ, že nedošlo k uzavření dohody o rozdělení majetku (viz odst. 3), ale též v případě, že nedošlo k dohodě o rozdělení ohledně všech věcí. S ohledem na odstranění nejasností ohledně přechodu movitých věcí, s výjimkou příslušenství nemovitostí (resp. nemovitých věcí ve smyslu občanského zákoníku), finančních prostředků, závazků, podílů na právnických osobách založených obcí a ostatních práv, stanoví odst. 7 tohoto ustanovení právo nově vzniklé obce podat žalobu k soudu na určení, který majetek přešel na tuto obec. Z § 22 odst. 7 první věty zákona o obcích pak vyplývá, že „majetek uvedený v odstavci 4“ přechází na nově vzniklou

obec dnem vzniku této obce. Lze vyložit, že se toto pravidlo týká jak majetku, který přechází na nově vzniklou obec podle dohody původní obce a přípravného výboru, tak i majetku, pro který stanoví pravidla rozdělení odst. 4 z důvodu, že nedošlo k dohodě o rozdělení majetku původní obce. Nedošlo-li k dohodě o rozdělení majetku, stanoví druhá věta tohoto ustanovení právo nově vzniklé obce podat žalobu k soudu na určení, který majetek uvedený v odst. 4 písm. b) přešel na nově vzniklou obec. Na rozdíl od obecné úpravy žaloby na určení (§ 80 o. s. ř.) nebude muset žalobce v tomto případě prokazovat naléhavý právní zájem na určení. Věcně příslušným soudem k rozhodnutí o této žalobě bude okresní soud. Ustanovení § 23 odst. 1 zákona o obcích stanoví odlišná pravidla pro předání majetku pro případy, kdy byla uzavřena dohoda původní obce a přípravného výboru o rozdělení obce podle § 22 odst. 3 tohoto zákona, následně schválená krajským úřadem v rozhodnutí o oddělení části obce, od případu, kdy taková dohoda uzavřena nebyla. Schválil-li krajský úřad dohodu o rozdělení majetku, je původní obec povinna předat ve lhůtě tří měsíců po ustavujícím zasedání zastupitelstva nově vzniklé obce majetek podle této dohody, schválené rozhodnutím krajského úřadu. Nebyla-li dohoda uzavřena, a tedy ani schválena krajským úřadem, je původní obec povinna předat v této lhůtě jen majetek podle § 22 odst. 4 písm. a) zákona o obcích, tedy věci nemovitě, zatímco majetku podle § 22 odst. 4 písm. b) tohoto zákona se tato lhůta netýká. Nedojde-li mezi původní a nově vzniklou obcí k jiné dohodě ohledně majetku podle § 22 odst. 4 písm. b) zákona o obcích, došlo by zřejmě k předání až v návaznosti na rozsudek soudu určující, jaký majetek na nově vzniklou obec přešel (viz § 22 odst. 7). Nevydání majetku (některých věcí) nově vzniklé obci ze strany obce původní by mohlo být důvodem soudní žaloby na jeho (jejich) vydání.

21. Z uvedené právní úpravy i z komentářové literatury bez jakékoli pochybnosti vyplývá, že majetek uvedený v § 22 odst. 4 zákona o obcích přechází na nově vzniklou obec dnem vzniku této obce podle odstavce 7 tohoto ustanovení, tedy *ex lege*, a že nebylo-li dosaženo dohody podle odstavce 3 tohoto ustanovení, může nově vzniklá obec podat žalobu k soudu na určení, který majetek uvedený v odstavci 4 písm. b) zákona o obcích na ni přešel, aniž by musela prokazovat naléhavý právní zájem na takovém určení [§ 80 písm. c) občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, a § 80 občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2014]. Pakliže by ovšem nebylo dosaženo dohody podle § 22 odst. 3 zákona o obcích a původní obec by nepředala (odmítla předat) nově vzniklé obci veškerý nemovitý majetek uvedený v § 22 odst. 4 písm. a) zákona o obcích, který se na jejím území nacházel ke dni konání místního referenda o oddělení části obce, lze dovodit, že nově vzniklá obec by v takovém případě musela v řízení o určení vlastnictví k nepředanému nemovitému majetku prokazovat naléhavý právní zájem na takovém určení. Pro tento závěr svědčilo i § 41 odst. 2 vyhlášky č. 26/2007 Sb. [kterou se provádí (prováděl) zákon č. 265/1992 Sb.,

č. 24

o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů (katastrální vyhláška), zrušené s účinností od 1. 1. 2014 zákonem č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)], podle kterého platilo, že zápis vlastnického práva nově vzniklé obce vzniklého podle zvláštního právního předpisu se zapíše na základě ohlášení nově vzniklé obce s náležitostmi obdobnými podle § 40 odst. 4 doloženého rozhodnutím krajského úřadu a dohodou obce a přípravného výboru o rozdělení majetku obce mezi původní obec a nově vzniklou obec.

22. Z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu (stejně jako soudu prvního stupně) sice nevyplývá výslovný závěr, že žalobkyně má na požadovaném určení vlastnického práva k označenému nemovitému majetku naléhavý právní zájem (z důvodu, že bez tohoto určení nemůže dosáhnout změny zápisu v katastru nemovitostí), je však zřejmé, že tento předpoklad určovací žaloby soudy považovaly (implicitně) za splněný, když se žalobou zabývaly věcně.

23. V posuzované věci bylo zjištěno, že rozhodnutím Krajského úřadu Zlínského kraje, odboru právního a krajského živnostenského úřadu, oddělení legislativního a právního, ze dne 30. 5. 2012, č. j. KUZL 32069/2012 PŽÚ/A, jež podle potvrzení na něm vyznačeného nabylo právní moci dne 16. 6. 2012, byl v souladu s § 22 odst. 5 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obcích“), schválen návrh města V. M. na oddělení části obce K. od města V. M. ze dne 14. 5. 2012, podle kterého se část obce K. od města V. M. oddělí ke dni 1. 1. 2013 s tím, že území nově vznikající obce je vymezeno katastrálním územím K. (které je zobrazeno v mapových podkladech tvořících přílohu tohoto rozhodnutí); v odůvodnění tohoto rozhodnutí je výslovně konstatováno, že „součástí návrhu na oddělení části obce nebyla písemná dohoda obce a přípravného výboru o rozdělení majetku obce mezi původní obec a nově vzniklou obec dle § 22 odst. 3 zákona o obcích, protože této dohody nebylo dosaženo“.

24. Oddělila-li se tedy žalobkyně podle tohoto rozhodnutí od žalovaného ke dni 1. 1. 2013, přešel na ni i sporný nemovitý majetek (předmětné pozemky, resp. jejich ideální podíly) ke dni 1. 1. 2013 *ex lege* [§ 22 odst. 4 písm. a) a odst. 7 věta první zákona o obcích], neboť její území je vymezeno katastrálním územím K., a k datu 21. 4. 2012, kdy se konalo místní referendum v části K., byly pozemky, jež jsou předmětem žaloby, zapsány v katastru nemovitostí jako vlastnictví žalovaného.

25. S námitkou dovolatele, že „formálním výkladem ustanovení § 22 odst. 4 písm. a) zákona o obcích došlo rozhodnutími soudů obou stupňů k porušení čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, neboť mu bylo odňato vlastnické právo a toto bylo přikázáno žalobkyni“, a že „tak došlo k vyvlastnění jeho majetku bez náhrady“, dovolací soud nesouhlasí.

26. Podle čl. 11 odst. 1 Listiny každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu (odst. 2). Podle odst. 4 stejného článku vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu. Podle čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod má každá fyzická nebo právnická osoba právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva. Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.

27. Platné právo zná omezení, popřípadě odnětí vlastnického práva v zásadě pouze na základě zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), ve znění pozdějších předpisů, nebo v případech stanovených v příslušných ustanoveních restitučních zákonů. V případě vyvlastnění jde o nucené odejmutí vlastnického práva nebo jeho omezení ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu s právními účinky *ex nunc*. Děje se tak ve správním (vyvlastňovacím) řízení na základě rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu podle § 24 odst. 2 citovaného zákona, jímž bude rozhodnuto tak, že se vlastnické právo k vyvlastňovanému pozemku nebo stavbě odnímá (nebo případně pouze omezuje), a současně se určuje náhrada pro vyvlastňovaného. Toto rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu může být přezkoumáno v občanskoprávním řízení k návrhu vyvlastňovaného, který musí být podán nejpozději do 30 dnů od právní moci rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu. Tyto zásady vyvlastnění platí obecně, s výjimkou případů omezení vlastnického práva *ex lege*, zejména formou zřízení věcného břemene ze zákona podle speciálních zákonů; některé další specifické účely vyvlastnění upravují zvláštní zákony. Přechod nemovitého majetku na nově vzniklou obec ve smyslu § 22 odst. 4 písm. a) zákona o obcích tudíž není nuceným odejmutím vlastnictví původní obci (městu), neboť se neopírá o vyvlastnění administrativně právním rozhodnutím příslušného orgánu v konkrétní věci, nýbrž je zákonným důsledkem oddělení nově vzniklé obce od obce původní na základě rozhodnutí příslušného krajského úřadu, přičemž tento zákon preferuje uzavření písemné dohody obce a přípravného výboru o rozdělení majetku obce mezi původní obec a nově vzniklou obec, a nepředpokládá a ani neřeší situaci, že by původní obec odmítla (zápisem) předat část nemovitého majetku [(§ 22 odst. 4 písm. a) zákona o obcích], který na nově vzniklou obec přešel ze zákona ke dni jejího vzniku podle stavu ke dni konání místního referenda o oddělení části obce. Protože se tedy v případě zákonného přechodu takového majetku (*ex lege*) nejedná „o vyvlastnění nemovitého majetku původní obce bez náhrady“, jak dovolatel namítá, nemůže ani soudním rozhodnutím o určení, že nově vzniklá obec je jeho vlastníkem, dojít k porušení čl. 11 odst. 1 Listiny ani

čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, z jehož věty třetí vyplývá, že princip jím sledovaný ve větě první a druhé nebrání právu státu přijímat zákony, které považuje za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu mj. též s obecným zájmem.

č. 24

28. Okolnosti namítané žalovaným v dovolání, že obec K. již v minulosti existovala, že ke dni 1. 1. 1953 došlo ke sloučení této obce s městem V. M., že žalovaný předmětné pozemky získal před 2. světovou válkou, že později je nabyt do vlastnictví stát a že na žalovaného přešly podle zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, neboť se jednalo o tzv. historický majetek obce, jsou z uvedených důvodů nerozhodné, neboť zákon o obcích v tomto směru žádné výjimky nestanoví, jak odvolací soud správně dovodil.

29. Druhá dovolatelem formulovaná „otázka“ přípustnost dovolání nezakládá, neboť na jejím řešení rozhodnutí odvolacího soudu v napadeném výroku o věci samé nezávisí, jelikož ji odvolací soud neřešil, byť dovolatel stejné námitky spojené s touto otázkou uplatnil již v odvolání. Tyto námitky totiž nemají pro právní posouzení dané věci žádný význam, a pokud se jimi odvolací soud nezabýval, nemělo to vliv na věcnou správnost jeho rozhodnutí. Nejvyšší soud totiž v rozsudku ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3612/2014, uveřejněném pod č. 4/2016 Sb. roz. obč., zaujal a odůvodnil závěr, že přechodné ustanovení § 3030 NOZ nelze vykládat tak, že by způsobovalo (umožňovalo) pravou zpětnou účinnost § 1 až 14 NOZ na dříve (do 31. 12. 2013) vzniklé právní vztahy (poměry). V odůvodnění tohoto rozhodnutí Nejvyšší soud vyložil, že právní teorie a praxe rozeznává zpětnou účinnost pravou (pravou retroaktivitu) a nepravou (nepravou retroaktivitu). O pravou retroaktivitu jde tehdy, jestliže se novým právním předpisem má řídit vznik právního vztahu (poměru) a práv a povinností účastníků (stran) z tohoto vztahu (poměru) také v případě, kdy právní vztah (poměr) nebo práva a povinnosti z něj vyplývající vznikly před účinností nového právního předpisu. Nepravá retroaktivita znamená, že novým právním předpisem se sice mají řídit i právní vztahy (poměry) vzniklé před jeho účinností, avšak až ode dne jeho účinnosti; samotný vznik těchto právních vztahů (poměrů) a práva a povinnosti z těchto vztahů (poměrů), vzniklé před účinností nového právního předpisu, se spravují dosavadní právní úpravou. Pravá retroaktivita není v českém právním řádu přípustná, neboť k definičním znakům právního státu patří princip právní jistoty a ochrany důvěry účastníků právních vztahů (poměrů) v právo. Součástí právní jistoty je také zákaz pravé zpětné účinnosti (pravé retroaktivity) právních předpisů; tento zákaz, který je pro oblast trestního práva hmotného vyjádřen v ustanovení čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod, lze pro ostatní právní odvětví (včetně právní úpravy soukromoprávních poměrů) dovodit z ustanovení čl. 1 Ústavy České republiky (srov. například právní názor uvedený v nálezu pléna Ústavního soudu České republiky ze dne 28. 2. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 9/95, uveřejněném pod

č. 16 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky, sv. 5, roč. 1996 – I. díl, a v nálezu pléna Ústavního soudu České republiky ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, uveřejněném pod č. 63/1997 Sb.). Zpětná působnost (retroaktivita) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vyjádřená v jeho ustanoveních § 3028 až 3079, tedy spočívá na principech nepravé retroaktivity. Znamená to mimo jiné, že vznik právních vztahů (poměrů) a práva a povinnosti z nich vzniklé v době do 31. 12. 2013 se i v době od 1. 1. 2014 řídí dosavadní právní úpravou. Dovolací soud přitom nemá důvod v posuzované věci nastolenou otázku vyřešit jinak. Veškeré žalobcovy argumenty doprovázené odkazy na ustanovení zákona č. 89/2012 Sb. se tudíž nemohou prosadit. K těmto závěrům se Nejvyšší soud přihlásil např. v usneseních ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 33 Cdo 4070/2015, ze dne 9. 10. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3190/2015, ze dne 14. 1. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3102/2015, či ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. 30 Cdo 4365/2015, anebo v rozsudku ze dne 3. 2. 2016, sen. zn. 29 ICdo 42/2015.

30. Okolnost, že předmětné pozemky – předtím, než ke dni 1. 1. 2013 vznikla obec K., v jejímž katastrálním území se tyto pozemky nacházejí – přešly na žalovaného podle zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, *ex lege*, nemá pro posouzení dané věci žádný význam, jak bylo vysvětleno již v souvislosti s řešením první dovolatelem předestřené otázky. Třetí dovolatelem formulová otázka tudíž přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. taktéž nezakládá.

31. Protože rozsudek odvolacího soudu je v napadeném výroku o věci samé správný a protože nebylo zjištěno, že by tento rozsudek byl v tomto výroku postižen vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. ani jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalovaného podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.

Č. 25

č. 25 Zdravotní pojištění, Cizinci, Trvalý pobyt

§ 3a zákona č. 325/1999 Sb., § 88 odst. 3 zákona č. 325/1999 Sb., § 66 odst. 1 písm. a) zákona č. 326/1999 Sb., § 66 odst. 1 písm. b) zákona č. 326/1999 Sb.

Fikce zakotvená v § 88 odst. 3 větě druhé zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, se uplatní i v případech, kdy zákonný zástupce – bez ohledu na svůj pobytový status – podá za narozeného cizince ve lhůtě podle § 88 odst. 1 tohoto zákona žádost o povolení k trvalému pobytu podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) tohoto zákona.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2016, sp. zn. 33 Cdo 2039/2015, ECLI:CZ:NS:2016:33.CDO.2039.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 11. 11. 2014, sp. zn. 64 Co 202/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 6. 6. 2013, č. j. 33 C 19/2012-97, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni 223 161 Kč spolu s 8,5% úrokem ročně z částky 223 161 Kč od 24. 10. 2009 do 31. 12. 2009, 8% úrokem ročně z částky 223 161 Kč od 1. 1. 2010 do 30. 6. 2010, 7,75% úrokem ročně z částky 223 161 Kč od 1. 7. 2010 do 31. 5. 2011 a z částky 223 161 Kč za dobu od 1. 6. 2011 do zaplacení s ročním úrokem ve výši, která v každém jednotlivém kalendářním pololetí trvání prodlení odpovídá v procentech součtu čísla 7 a výše limitní sazby pro dvoutýdenní repo operace ČNB vyhlášené ve Věstníku ČNB a platné vždy k prvnímu dni příslušného kalendářního pololetí, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku; současně rozhodl o nákladech řízení. Učinil tak poté, co jeho předchozí (žalobu zamítající) rozsudek ze dne 5. 4. 2012, č. j. 33 C 19/2012-58, Městský soud v Praze usnesením ze dne 27. 9. 2012, č. j. 64 Co 267/2012-84, zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 11. 11. 2014, č. j. 64 Co 202/2014-133, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu, aby žalované byla uložena povinnost zaplatit žalobkyni 223 161 Kč s příslušenstvím, zamítl, a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů.

3. Soudy obou stupňů vyšly ze zjištění, že žalovaná se dne 6. 8. 2009 narodila ve zdravotním zařízení žalobkyně, kde jí byla poskytnuta poporodní zdravotní péče. Matka žalované K. S. měla v době narození žalované uděleno povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky (dále jen „dlouhodobý pobyt“). Od 6. 8. 2009 do 2. 10. 2009 byla žalovaná hospitalizována. Dne 26. 8. 2009 podala K. S. za žalovanou žádost o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny podle § 42a zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců (dále „zákon o pobytu cizinců“), zažádala o povolení k trvalému pobytu na území České republiky (dále jen „trvalý pobyt“) podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců a podala prohlášení o mezinárodní ochraně podle § 3a zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, (dále „zákon o azylu“). Řízení o žádosti o povolení k trvalému pobytu žalované bylo usnesením ze dne 15. 4. 2011 zastaveno jako bezpředmětné s tím, že jí byl udělen azyl. Všeobecná zdravotní pojišťovna odmítla uhradit náklady zdravotní péče žalované za období 6. 8. 2009 až 25. 8. 2009 s odůvodněním, že žalovaná nebyla v tomto období účastnicí veřejného zdravotního pojištění.

4. Zatímco na podkladě těchto zjištění soud prvního stupně ve svém v pořadí prvním (žalobu zamítajícím) rozhodnutí dospěl k závěru, že v posuzovaném případě je zdravotní péče žalované hrazena z veřejného zdravotního pojištění, neboť podala-li matka žalované (ač sama měla povolen pouze dlouhodobý pobyt na území České republiky) ve lhůtě 60 dnů od narození žalované žádost o povolení k jejímu trvalému pobytu, nastala nevyvratitelná právní domněnka trvalého pobytu žalované ve smyslu § 88 odst. 3 věty druhé zákona o pobytu cizinců, v pořadí druhém rozsudku shledal žalobou uplatněný nárok důvodným. Vázán právním názorem odvolacího soudu vyjádřeným v jeho usnesení ze dne 27. 9. 2012, č. j. 64 Co 267/2012-84, uzavřel, že ustanovení § 88 odst. 3 zákona o pobytu cizinců je třeba vykládat tak, že zákonný zástupce (rodič) s dlouhodobým pobytem může pro narozeného cizince (své dítě) požádat pouze o dlouhodobý pobyt a zákonný zástupce s trvalým pobytem pouze o trvalý pobyt. Protože matka, která za žalovanou podala žádost o povolení k trvalému pobytu, měla sama pouze povolení k dlouhodobému pobytu, neuplatní se fikce trvalého pobytu žalované od jejího narození a nelze ani dovozovat, že zdravotní péče žalované je hrazena z veřejného zdravotního pojištění. Nevyvratitelná domněnka trvalého pobytu žalované totiž mohla při podání žádosti podle § 66 odst. 1 zákona o pobytu cizinců nastat pouze v případě, že takové žádosti správní orgán vyhověl; k tomu však nedošlo. Řečeno jinak, presumpce trvalého pobytu žalované nelze dovodit pouze z podané žádosti o jeho povolení. Protože bylo vyhověno žádosti matky žalované o udělení mezinárodní ochrany z humanitárních důvodů, má žalovaná právo na úhradu zdravotní péče od data podání žádosti, tj. od 26. 8. 2009 (viz § 88 odst. 3 zákona o azylu), nikoli však dříve.

5. Odvolací soud – změniv svůj předchozí právní názor vyslovený v rozhodnutí, jímž zrušil v pořadí první rozsudek soudu prvního stupně – akcentoval, že

výklad § 88 odst. 3 zákona o pobytu cizinců není jednotný, a připomněl, že i Všeobecná zdravotní pojišťovna v minulosti v obdobném případě připustila účast cizince narozeného na území České republiky na veřejném zdravotním pojištění, ačkoliv jeho rodiče v České republice pobývali na základě povolení k dlouhodobému pobytu. Žádost žalované o povolení k trvalému pobytu podanou podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců, která byla odůvodněna humanitárními či mimořádného zřetele hodnými důvody, odvolací soud posoudil analogicky jako žádost podanou podle § 88 odst. 3 zákona o pobytu cizinců. S ohledem na nejednotnost názorů, zda je žádaná forma pobytu žadatele vázána na formu pobytu jeho zákonných zástupců, zvolil pro žalovanou výklad příznivější. Uzavřel, že mohla žádat o trvalý pobyt bez ohledu na formu pobytu svých zákonných zástupců, a její žádost tudíž založila fikci trvalého pobytu (a účastenství v systému veřejného zdravotního pojištění) od narození.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, které považuje za přípustné, neboť napadený rozsudek závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Odvolacímu soudu vytýká, že nesprávně vyložil § 88 odst. 3 a § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců ve vztahu k otázce účasti narozeného cizince – žadatele o trvalý pobyt na veřejném zdravotním pojištění. Oproti odvolacímu soudu prosazuje názor, že zákonný zástupce, který má na území České republiky povolen pouze dlouhodobý pobyt, nemůže podat za narozeného cizince žádost o trvalý pobyt, která by podle § 88 odst. 3 zákona o pobytu cizinců založila fikci trvalého pobytu od narození žadatele (narozeného cizince). Současně zastává názor, že tuto fikci nemůže založit ani podání žádosti o trvalý pobyt, které je zdůvodněno humanitárními důvody a důvody hodnými mimořádného zřetele podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců nebo prohlášení o mezinárodní ochraně podle § 3a zákona o azylu. Je přesvědčena, že ani v případě opačného vyhodnocení důsledků podání žádosti o trvalý pobyt podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců nemůže být založena fikce podle § 88 odst. 3 druhé věty zákona o pobytu cizinců, podal-li žádost zákonný zástupce, který sám neměl povolení k trvalému pobytu. Současně namítá, že s ohledem na § 69 odst. 2 zákona o pobytu cizinců nebyla žádost o trvalý pobyt podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) tohoto zákona ani oprávněná. Na podporu jí prosazovaného výkladu, že § 88 odst. 3 zákona o pobytu cizinců zakotvuje povinnost zákonného zástupce narozeného cizince podat za narozeného cizince žádost o vydání povolení k takovému pobytu, který má sám povolen, odkazuje na důvodové zprávy k novelizacím zákona o pobytu cizinců č. 140/2001 Sb., č. 222/2003 Sb. a č. 379/2007 Sb., na odborné články a literaturu a na doporučení

Ministerstva vnitra k postupu občanů třetích zemí při narození dítěte (cizince) na území České republiky. Prosazuje, že cílem zákonné úpravy je sjednotit pobyto-vý režim rodiče a dítěte, aby dítě mohlo požívat stejné ochrany a práv jako jeho rodič. Výklad odvolacího soudu považuje za neudržitelný, neboť přenáší na stát náklady zdravotní péče o osoby, které na ni nemají nárok. K žádosti o trvalý pobyt podané podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců upozorňuje, že cizinec se stává účastníkem systému veřejného zdravotního pojištění a zdravot-ní péče od data nabytí právní moci rozhodnutí o udělení pobytu, nikoliv dříve, jak uzavřel odvolací soud, který nesprávně aplikoval § 88 odst. 3 poslední větu zákona o pobytu cizinců. V poslední řadě žalobkyně poukazuje na kolizi režimů zákonů o azylu a o pobytu cizinců [§ 2a písm. a) zákona o pobytu cizinců]. Pokud žalovaná podala žádost o mezinárodní ochranu formou azylu podle § 3a zákona o azylu a byla-li jí ode dne podání této žádosti poskytována bezplatná zdravotní péče v souladu s § 88 odst. 3 zákona o azylu, pak nepřipadala v úvahu aplikace § 88 zákona o pobytu cizinců. Ze všech uvedených důvodů navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

7. Dovolání bylo podáno včas k tomu oprávněnou osobou (žalobkyní) při splnění podmínek uvedených v § 241 odst. 1, 4 a § 241a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. čl. II. bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., dále jen „o. s. ř.“), a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které nebyly v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešeny.

IV.

Důvodnost dovolání

8. Prostřednictvím způsobilého dovolacího důvodu podle § 241a odst. 1 o. s. ř., jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, žalobkyně zpochybnila závěr odvolacího soudu, že u žalované nastala fikce podle § 88 odst. 3 věty druhé zákona o pobytu cizinců. Dovolací námitky lze shrnout do tří okruhů, k nimž je třeba zaujmout výkladové stanovisko:

- zda lze z § 88 odst. 3 zákona o pobytu cizinců dovozovat, že zákonný zástupce narozeného cizince za něho může podat žádost o vydání povolení pouze k takovému pobytu, který má sám povolen;
- zda je možné v případě podání žádosti o trvalý pobyt za narozeného cizince podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců uplatnit fikci podle § 88 odst. 3 věty druhé zákona o pobytu cizinců;

– zda v případě současného podání žádosti o dlouhodobý a trvalý pobyt podle zákona o pobytu cizinců a prohlášení o mezinárodní ochraně podle § 3a zákona o azylu se otázka účastenství na veřejném zdravotním pojištění posoudí podle zákona o azylu nebo zákona o pobytu cizinců.

č. 25

9. Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

10. Podle § 2 písm. a) zákona o pobytu cizinců se tento zákon nevztahuje na cizince, který je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany, cizincem, který je strpěn na území, azylantem nebo osobou požívající doplňkové ochrany, nestanoví-li tento zákon nebo zvláštní právní předpis jinak.

Podle § 66 odst. 1 zákona o pobytu cizinců se povolení k trvalému pobytu bez podmínky předchozího nepřetržitého pobytu na území vydá cizinci, který o vydání tohoto povolení žádá z humanitárních důvodů, zejména, je-li nezletilým dítětem azylanta nebo dítětem, které je závislé na péči azylanta, pokud nepožádá o udělení azylu [písm. a) bod 2], nebo který o vydání tohoto povolení žádá z jiných důvodů hodných zvláštního zřetele [písm. b)].

Podle § 88 zákona o pobytu cizinců, narodí-li se cizinec na území, považuje se jeho pobyt na tomto území po dobu pobytu jeho zákonného zástupce, nejdéle však po dobu 60 dnů ode dne narození, za přechodný, není-li dále stanoveno jinak (odst. 1). Pobývá-li zákonný zástupce narozeného cizince na území na základě povolení k dlouhodobému pobytu nebo povolení k trvalému pobytu, je povinen v době podle odstavce 1 podat za narozeného cizince žádost o vydání povolení k dlouhodobému pobytu, nebo o udělení povolení k trvalému pobytu. V případě podání žádosti o povolení trvalého pobytu se pobyt narozeného cizince od okamžiku narození do právní moci rozhodnutí o této žádosti považuje za pobyt trvalý (odst. 3).

Podle § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění (dále jen „zákon o veřejném zdravotním pojištění“), jsou podle tohoto zákona zdravotně pojištěny osoby, které mají trvalý pobyt na území České republiky.

Podle § 3 odst. 1 písm. c) zákona o veřejném zdravotním pojištění zdravotní pojištění vzniká dnem získání trvalého pobytu na území České republiky.

Podle § 3a odst. 1 písm. b) zákona o azylu je cizinec oprávněn podat žádost o udělení mezinárodní ochrany ministerstvu, je-li hospitalizován u poskytovatele lůžkové péče, vykonává-li zabezpečovací detenci, ochranné léčení, vazbu nebo trest odnětí svobody nebo je-li umístěn ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy anebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Podle § 88 zákona o azylu žadateli o udělení mezinárodní ochrany a jeho dítěti narozenému na území po dobu 60 dnů ode dne narození a cizinci, který je strpěn

na území, a jeho dítěti narozenému na území po dobu 60 dnů ode dne narození se poskytují na území bezplatné zdravotní služby v rozsahu služeb hrazených ze zdravotního pojištění podle zákona o veřejném zdravotním pojištění a dále zdravotní služby v souvislosti s nařízenou karanténou anebo jiným opatřením v souvislosti s ochranou veřejného zdraví; to neplatí, pokud jsou zdravotní služby zajištěny podle jiného právního předpisu (odst. 1). Žadatel o udělení mezinárodní ochrany a cizinec, který je strpěn na území, se pro účely veřejného zdravotního pojištění do doby, než bude rozhodnutí ministerstva ve věci mezinárodní ochrany vykonatelné, považuje za cizince s povoleným trvalým pobytem na území. Dítě žadatele o udělení mezinárodní ochrany narozené na území, dítě cizince, který je strpěn na území, narozené na území a dítě, které se na území narodilo azylantce nebo osobě požívající doplňkové ochrany a pobývá na území, se pro účely veřejného zdravotního pojištění považuje za cizince s povoleným trvalým pobytem na území nejdéle po dobu 60 dnů ode dne narození nebo, je-li za dítě podána žádost o strpění na území podle tohoto zákona nebo o jiný druh pobytu na území podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky, ode dne podání této žádosti do doby, než bude dítě strpěno na území podle tohoto zákona nebo rozhodnuto o jiném druhu pobytu na území podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky (odst. 3).

11. Při výkladu konkrétního ustanovení zákona lze k závěru o jeho smyslu a obsahu dospět pouze kombinací gramatického, logického, systematického, teleologického a případně historického a komparativního výkladu. Výklad pouze z jednoho z těchto hledisek (např. gramatického) by nebyl úplný.

12. Prostým gramatickým výkladem § 88 odst. 3 zákona o pobytu cizinců nelze postavit na jisto, zda zákonný zástupce narozeného cizince smí (resp. „je povinen“) za něho požádat o povolení pouze k takovému pobytu, který má sám povolen, jak prosazuje žalobkyně. Z textu uvedeného ustanovení vyplývá pouze, že stanoví povinnost zákonného zástupce pobývajícího na území České republiky na základě povolení k dlouhodobému pobytu nebo povolení k trvalému pobytu podat za narozeného cizince žádost o vydání povolení buď k dlouhodobému pobytu, nebo k trvalému pobytu. Z pohledu logického výkladu se nabízí možnost přihlídnout k pořadí, v němž jsou zmíněny pobytové režimy zákonného zástupce a narozeného cizince.

13. Dovolacímu soudu je známo, že odborná právnícká veřejnost vychází z tohoto zužujícího výkladu, který lze dovodit na základě logického, systematického, teleologického a historického výkladu. Zákonodárce dal v důvodových zprávách k jednotlivým novelizacím zákona o pobytu cizinců najevo, že jeho úmyslem bylo sjednotit pobytový režim cizince a narozeného dítěte (viz např. Důvodová zpráva k zákonu č. 379/2007 Sb.). Při pohledu na vývoj znění tohoto ustanovení (viz historický výklad) nelze nezaznamenat, že v tomto směru došlo k zásadní změně; zákonný zástupce s povolením k dlouhodobému nebo trvalému pobytu,

který měl původně povinnost podat za narozeného cizince žádost o udělení víza k pobytu nad 90 dnů nebo žádost o povolení k trvalému pobytu (§ 88 odst. 3 zákona o pobytu cizinců ve znění účinném do 4. 12. 2007), je nově (po novele provedené zákonem č. 379/2007 Sb.) povinen podat žádost o povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu. K tomu je v důvodové zprávě k zákonu č. 379/2007 Sb. uvedeno, že cizinci narozenému na území (České republiky) „se navrhuje“ zajistit stejný pobytový status, jaký byl přiznán jeho zákonnému zástupci. Stávající právní úprava totiž nezohledňuje zejména případy, kdy se na území narodí dítě cizincům, kterým bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu (např. za účelem společného soužití rodiny). Tento krok je vnímán jako sjednocení pobytového režimu rodiče a dítěte, resp. odstranění praktik, kdy zákonný zástupce s povolením k dlouhodobému pobytu mohl (musel) pro své dítě žádat pouze o udělení víza k pobytu nad 90 dnů. Ostatně již v důvodové zprávě k novele zákona o pobytu cizinců č. 222/2003 Sb. se uvádí, že za narozeného cizince musí být podána žádost o pobytový titul odpovídající druhu pobytu jeho rodičů; současně však není tato zásada respektována, resp. vtělena do znění § 88 odst. 3 zákona o pobytu cizinců (to učinila až novela provedená zákonem č. 379/2007 Sb.). Zákonodárce tuto zásadu nepřímou potvrdil, uvádí-li se v důvodové zprávě, že „bude-li zákonný zástupce narozeného cizince pobývat na území na základě povolení k dlouhodobému pobytu, bude pro dítě žádat o udělení víza k pobytu nad 90 dnů – platí zásada první rok pobytu na vízum“; řečeno jinak, nepřímou je vylučována možnost výběru, o jaký druh pobytu pro narozeného cizince smí jeho zákonný zástupce požádat. Nastolený princip potvrzuje rovněž § 88 odst. 2 zákona o pobytu cizinců, který stanoví, že zákonný zástupce narozeného cizince pobývající na území na vízum je povinen podat za narozeného cizince žádost o udělení stejného druhu víza, jaké má on sám (systematický výklad).

14. Na základě uvedeného je možné souhlasit s názorem, že účelem právní úpravy pobytového statusu dítěte narozeného cizinci na území České republiky je zajistit narozenému dítěti stejný pobytový status jako jeho zákonnému zástupci (teleologický výklad). Potud dovolací soud respektuje léty zavedenou a v praxi povětšinou respektovanou interpretaci ne zcela jednoznačného znění § 88 odst. 3 věty první zákona o pobytu cizinců – tj. že zákonný zástupce s povolením k dlouhodobému pobytu je povinen podat za narozeného cizince žádost o povolení k dlouhodobému pobytu a zákonný zástupce s povolením k trvalému pobytu je povinen podat žádost o povolení k trvalému pobytu (v tomto smyslu jsou pak cizinci informováni oficiální příručkou Průvodce zdravotní péčí o děti v ČR. 2005. IZPE. K. nad Č. lesy).

15. Na druhou stranu nelze zcela přehlížet ani hodnoty, k jejichž naplnění a ochraně právo směřuje (axiologický výklad), a v takovém případě by se výše jmenovaný účel (zajištění stejného pobytového statusu narozeného dítěte a jeho zákonného zástupce) dostal do konfliktu s ochranou práv dítěte, k jejichž za-

jištění a dodržování by měla směřovat každá právní úprava (viz čl. 2 odst. 1, čl. 4 a dále konkrétně čl. 24 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte publikované pod č. 104/1991 Sb., dále jen „Úmluva o právech dítěte“).

16. Odborná veřejnost – při dosavadní absenci sjednacího stanoviska Nejvyššího soudu – vychází ze zákonodárcem předjímané interpretace § 88 odst. 3 zákona o pobytu cizinců (že zákonný zástupce s povolením k dlouhodobému pobytu může, resp. musí, za narozeného cizince podat žádost o vydání povolení k dlouhodobému pobytu a zákonný zástupce s povolením k trvalému pobytu může, resp. musí, za narozeného cizince podat žádost o vydání povolení k trvalému pobytu), avšak s výhradami, které souvisejí (mimo jiné) s výskytem případů tzv. nepojistitelných dětí, u nichž bezesporu nedochází k zajištění všeobecně respektovaného stupně ochrany práv dítěte.

17. Každý cizinec pobývajícím na území České republiky musí být účastníkem systému veřejného nebo komerčního zdravotního pojištění. Při sjednávání komerčního zdravotního pojištění pojišťovna nejprve vyhodnocuje zdravotní stav klienta na základě lékařského vyšetření a následně rozhoduje o tom, zda ho pojistí (tento proces může trvat 2–3 měsíce). V praxi tak dochází k absurdním situacím, kdy komerční zdravotní pojištění je pro řadu migrantů nedostupné, ačkoliv jsou ze zákona povinni mít zdravotní pojištění sjednané, případně prokázat, že jsou schopni hradit výdaje na zdravotní péči. Komerční zdravotní pojišťovny totiž nejsou povinny pojistnou smlouvu uzavřít a činí tak zvláště v případech, kdy je zřejmé, že klient potřebuje pravidelnou a nákladnou lékařskou péči nebo když se jedná o člověka staršího 70 let. Narodí-li se rodičům, kteří pocházejí ze zemí mimo Evropskou unii a nemají na území České republiky povolení k trvalému pobytu, na území České republiky dítě (terminologií zákona „narozený cizinec“), není v okamžiku narození pojištěn (mají-li rodiče povolení k trvalému pobytu, stane se dítě účastníkem veřejného zdravotního pojištění postupem zákonného zástupce podle § 88 odst. 3 zákona o pobytu cizinců). Některé pojišťovny sice nabízejí jako produkt pojištění matky a nascitura a výdajů na základní poporodní péči, avšak nastanou-li poporodní komplikace a vyžaduje-li dítě intenzivní neonatologickou péči, toto pojištění se na pokrytí mimořádných výloh na péči o dítě nevztahuje. Rodiče jsou tak povinni sjednat narozenému dítěti komerční zdravotní pojištění. Přitom narážejí na dva problémy: dítě není pojištěné v relativně dlouhém období od narození do případného kladného vyřízení pojistné smlouvy (viz postup pojišťovny při sjednávání zdravotního pojištění výše), a pokud se narodilo se zdravotním postižením či závažným onemocněním, která vyžadují nákladnou zdravotní péči, pojišťovna je odmítne pojistit. V praxi jsou takové děti označovány jako tzv. „nepojistitelné děti“ (do této skupiny spadají např. rovněž děti zákonných zástupců, kteří v České republice pobývají léta na základě povolení k dlouhodobému pobytu, jsou zde zaměstnanci a jako takoví jsou účastníky systému veřejného zdravotního pojištění, do kterého pravidelně odvádějí

č. 25

pojistné, avšak jejich (zdravé) narozené dítě se účastníkem systému veřejného zdravotního pojištění nestane). Pokud pojišťovna narozeného cizince pojistí, pak rodiče, kteří nemají na území České republiky povolení k trvalému pobytu, v drtivé většině případů hradí náklady porodní a poporodní péče o dítě v porodnici (za období od narození do okamžiku sjednání pojistné smlouvy; srov. např. Analýza komerčního zdravotního pojištění cizinců. HNILICOVÁ, H., DOBIÁŠOVÁ, K. a kol. s. 24–25; nebo Zpráva o stavu zdraví a zdravotní péči pro migranty v ČR. HNILICOVÁ, H., DOBIÁŠOVÁ, K. Ústav veřejného zdravotnictví a medicínské práva. 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy. Praha 2009, s. 12–16).

18. Podle č. 24 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na dosažení nejvýše dosažitelné úrovně zdravotního stavu a na využívání léčebných a rehabilitačních zařízení. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, usilují o zabezpečení toho, aby žádné dítě nebylo zbaveno svého práva na přístup k takovým zdravotnickým službám.

19. Uvedené reflektovaly významné mezinárodní i národní orgány, resp. výbory jednotlivých institucí a organizací majících ve své působnosti ochranu práv dítěte.

20. Výbor OSN pro práva dítěte v Závěrečných doporučeních pro Českou republiku (na základě pravidelné zprávy předkládané členskými státy podle čl. 44 Úmluvy o právech dítěte) ze dne 4. 8. 2011 vyjádřil znepokojení nad tím, že děti cizích státních příslušníků nemají přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění a jsou povinny zajistit si soukromé zdravotní pojištění s nepoměrně vyššími náklady. Kritizoval především to, že děti cizích státních příslušníků, které jsou těžce nemocné, jsou soukromými zdravotními pojišťovnami odmítány a nemají přístup ke zdravotní péči. Výbor vyzval Českou republiku, aby přijala nezbytná opatření a legislativní změny k zajištění toho, aby byla dětem cizích státních příslušníků poskytnuta zdravotní péče stejné kvality a úrovně jako občanům České republiky (čl. 53 a 54 Závěrečných doporučení).

21. Obdobně vyjádřil Výbor OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva v Závěrečných doporučeních pro Českou republiku ze dne 23. 6. 2014 v obecné rovině znepokojení nad tím, že migranti bez povolení k trvalému pobytu, včetně osob odkázaných na migranty s trvalým pobytem, nejsou zahrnuti do státního systému zdravotního pojištění. Upozornil na případy, kdy některým migrantům je odepřen přístup ke zdravotní péči v režimu soukromého zdravotního pojištění, a uvedl, že tento stav je v rozporu s Mezinárodním paktem OSN o hospodářských, sociálních a kulturních právech a v rozporu se zákonem č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon; čl. 15 Závěrečných doporučení).

22. Rovněž Výbor OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen v Závěrečných doporučeních pro Českou republiku ze dne 10. 11. 2010 kritizoval vyloučení žen, které na území České republiky nemají trvalý pobyt, a jejich děti ze

systému veřejného zdravotního pojištění a poskytování zdravotnických služeb. Doporučil, aby Česká republika zajistila všem ženám a jejich dětem účastenství na zdravotním pojištění a cenově dostupnou zdravotní péči bez ohledu na jejich pobytový a zaměstnanecký status (čl. 32 a 33 Závěrečných doporučení).

23. České republice vyplývá z mezinárodních smluv (minimálně z Úmluvy o právech dítěte, Mezinárodního paktu OSN o hospodářských, sociálních a kulturních právech a čl. 13 Evropské sociální charty, publikované pod č. 14/2000 Sb. m. s.) a z členství v OSN a Evropské unii závazek zajistit všem osobám na svém území zdravotní péči na rovném základě, která bude přístupná pro všechny, přiměřená a také cenově dostupná. Přesto v České republice existují skupiny lidí, pro které je zdravotní péče dostupná jediné za ztížených podmínek (resp. z těchto důvodů spíše nedostupná, viz tzv. nepojistitelné děti). Současně to však neznamená, že by Česká republika byla zavázána zajistit všem osobám na svém území bezplatný přístup ke zdravotní péči.

24. O tom, že je situace tzv. nepojistitelných dětí v České republice všeobecně známá a nejistá, svědčí – kromě shora uvedených doporučení výborů OSN – řada dokumentů nejen zájmových organizací, ale i veřejného ochránce práv, vlády ČR a Rady vlády ČR pro lidská práva, které vznikly v rozmezí posledních deseti let. Reakcí na ně sice byla a je snaha prosadit konkrétní legislativní změny, do dnešního dne však nedošlo při řešení této problematiky k zásadnějšímu vývoji nebo změnám.

25. Vláda v České republice každý rok schvaluje Koncepti integrace cizinců (naposledy usnesením ze dne 18. 1. 2016 č. 26, o aktualizované Koncepti integrace cizinců – Ve vzájemném respektu a o Postupu při realizaci aktualizované Koncepte integrace cizinců v roce 2016), v níž již v roce 2005 identifikovala jako jednu z hlavních překážek v oblasti sociálně-ekonomické integrace „státních občanů třetích zemí nebo jejich rodinných příslušníků (zejména dětí) ... nemožnost podílet se na veřejném systému zdravotního pojištění“. Od té doby se však v každoročně schvalované koncepci omezuje na konstatování, že problematika zdravotního pojištění cizinců, zejména těch, kteří nespádají do veřejného zdravotního pojištění a jsou odkázáni na komerční zdravotní pojištění, je záležitostí dlouhodobě diskutovanou, a vyjmenování usnesení vlády, která byla v souvislosti s jejím řešením přijata, s tím, že debata o zdravotním pojištění cizinců bude pokračovat i v následujícím roce (kromě výše jmenované aktuální koncepce viz např. také Koncepce integrace cizinců – Společné soužití v roce 2015 schválená usnesením vlády ze dne 14. 1. 2015 č. 20). Konkrétní kroky vláda činila především na základě usnesení ze dne 1. 12. 2014 č. 992, k Analýze zdravotního pojištění cizinců při jejich pobytu na území České republiky, jímž uložila ministru vnitra ve spolupráci s prvním místopředsedou vlády pro ekonomiku a ministry financí a zdravotnictví vypracovat a vládě předložit do 30. 9. 2015 návrh nové právní úpravy povinného zdravotního pojištění cizinců („s tím, že úprava bude tvořit samostat-

nou hlavu zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů; ministr zdravotnictví ve spolupráci s ministrem vnitra přitom vymezí kategorie cizinců, na které se bude vztahovat systém veřejného zdravotního pojištění, a kategorie cizinců, na které se bude vztahovat povinnost mít sjednáno zdravotní pojištění cizinců; první místopředseda vlády pro ekonomiku a ministr financí ve spolupráci s ministrem zdravotnictví vymezí rozsah a náležitosti povinného zdravotního pojištění cizinců a předá návrh nové právní úpravy povinného zdravotního pojištění cizinců ministru vnitra“).

26. K obdobným iniciativám docházelo již dříve – viz např. usnesení vlády ČR ze dne 21. 2. 2007 č. 126 ke Zprávě o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2006 a ze dne 17. 3. 2008 č. 259 ke Zprávě o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2007, v nichž bylo konstatováno, že dosud nedošlo ke splnění úkolu „předložit vládě návrh na legislativní změnu, která by umožnila nezaopatřeným dětem cizinců mladším osmnácti let, které pobývají na území ČR na základě víza k pobytu nad 90 dnů, přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění. Ministerstvo zdravotnictví tento úkol v daném termínu nesplnilo, neboť v roce 2006 k novelizaci zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, v platném znění, nedošlo. Novelizace tohoto zákona byla z důvodu jejího širšího rozsahu přesunuta na rok 2007 a v jejím rámci bude dán ve spolupráci s ostatními resorty prostor k zapracování výše uvedené legislativní změny na rozšíření působnosti zákona o veřejném zdravotním pojištění o další kategorie pojištěnců z řad cizinců. S ohledem na výše uvedené požádalo Ministerstvo zdravotnictví předsedu vlády České republiky o posunutí termínu splnění úkolu na 31. 3. 2008“.

27. Důležitým podnětem v rámci České republiky se poté stalo usnesení Rady vlády ČR pro lidská práva ze dne 26. 2. 2009 k začlenění vybraných kategorií cizinců, kteří pobývají v České republice přechodně, do systému veřejného zdravotního pojištění, v němž Rada – po shrnutí (mimo jiné) možností přístupu tzv. nepojistitelných dětí do systému veřejného, popř. komerčního zdravotního pojištění – vyzvala vládu, aby uložila ministryni zdravotnictví vypracovat návrh novely zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, v níž bude v užší variantě „v souladu s Aktualizovanou koncepcí integrace cizinců garantován přístup do systému veřejného zdravotního pojištění všem nezaopatřeným dětem cizinců mladším osmnácti let, které pobývají na území ČR na základě víza k pobytu nad 90 dnů za účelem sloučení rodiny / povolení k dlouhodobému pobytu za tímž účelem“, nebo v širší variantě dojde „k rozšíření osobní působnosti zákona o veřejném zdravotním pojištění i o všechny děti-cizince narozené na území České republiky, které nespadají do užší varianty; tyto cizinci by byli účastníky veřejného zdravotního pojištění ode dne svého narození, a to až do dne svého vycestování z území České republiky, popř. do dne, kdy by se stali účastníky veřejného zdravotního pojištění z jiného důvodu (u této skupiny osob je možno zvážit, zdali by se jednalo o státní pojištěnce,

anebo by tyto děti byly samy povinny hradit pojistné)“. V obdobném duchu veřejný ochránce práv ve svém Doporučení k naplňování práva na rovné zacházení s cizinci ze dne 21. 7. 2010, sp. zn. 29/2010/DIS/JŠK, navrhl rozšíření osobní působnosti systému veřejného zdravotního pojištění o nezletilé děti a manžele/manželky cizinců, pobývající na území České republiky na základě víza k pobytu nad 90 dnů nebo povolení k dlouhodobému pobytu za účelem sloučení rodiny.

28. Výsledkem dlouhodobého vývoje je v současnosti návrh novel zákona o pobytu cizinců a zákona o veřejném zdravotním pojištění, který již prošel rozsáhlým meziresortním připomínkovacím řízením a měl být projednáván na zasedání vlády dne 27. 4. 2016, avšak nakonec byl stažen z programu jednání. Z návrhu těchto novel však vyplývá, že situaci tzv. nepojistitelných dětí neřeší. Zakotvují sice povinnost komerčních zdravotních pojišťoven uzavřít pojistnou smlouvu týkající se soukromého zdravotního pojištění, jestliže návrh na její uzavření neodporuje tomuto zákonu, občanskému zákoníku a pojistným podmínkám pojišťovny, na které pojistná smlouva odkazuje (§ 155e odst. 2 návrhu novely zákona o pobytu cizinců), a vymezují kategorie cizinců, na které se vztahuje veřejné zdravotní pojištění (v novele zákona o veřejném zdravotním pojištění) a cizinců, za které bude zdravotní služby hradit stát, konkrétně Ministerstvo zdravotnictví (v novele zákona o pobytu cizinců); děti cizinců, kteří na území České republiky pobývají na základě jiného oprávnění než povolení k trvalému pobytu, narozené na území České republiky, však ani do jedné z těchto kategorií nenáležejí.

29. Je zřejmé, že ani po mnohaletém úsilí se zatím v českém právním řádu nepodařilo odstranit dichotomii mezi „ideálním“ stavem předjímaným v každoročně aktualizovaných koncepcích integrace cizinců, jehož dosažení vláda ve svých četných usneseních (dovolací soud odkazuje jen na nejvýznamnější z nich) ukládala ministerstvu zdravotnictví ve spolupráci s ministerstvem vnitra, a realitou. V konečném důsledku tak nadále dochází k nerovnosti v přístupu ke zdravotní péči a diskriminaci určité skupiny dětí v rozporu s čl. 24 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Za stávající situace a bez výhledu na brzkou nápravu spočívající v transparentní právní úpravě, která by vzniku případů tzv. nepojistitelných dětí zamezila, se rodiny narozených dětí, jejichž zákonní zástupci nemají na území České republiky povolený trvalý pobyt a které se narodily předčasně nebo se zdravotním postižením nebo vážným onemocněním, uchylují ke dvěma řešením: podávají za své dítě buď žádost o povolení k trvalému pobytu z humanitárních důvodů nebo jiných důvodů hodných zvláštního zřetele podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců nebo žádost o azyl (prohlášení o mezinárodní ochraně) podle § 3a zákona o azylu; zákonný zástupce může s ohledem na vážný zdravotní stav dítěte podat obě žádosti bez ohledu na vlastní pobytový status. Matka žalované se uchýlila k oběma možnostem.

30. Odvolací soud správně vyhodnotil, že matka žalované pobývající na území České republiky na základě povolení k dlouhodobému pobytu nemohla za žalo-

vanou podat žádost o trvalý pobyt podle § 88 odst. 3 první věty zákona o pobytu cizinců; současně však logicky připustil vznik fikce zakotvené v § 88 odst. 3 druhé věty zákona o pobytu cizinců v případě žádosti o trvalý pobyt podané v režimu jiného ustanovení zákona o pobytu cizinců, konkrétně podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců. Dovolací soud neshledal, že by tento postup odporoval zákonu, jak namítá žalobkyně. Z ustanovení § 88 odst. 3 druhé věty zákona o pobytu cizinců vyplývá, že v případě podání žádosti o povolení trvalého pobytu se pobyt narozeného cizince od okamžiku narození do právní moci rozhodnutí o této žádosti považuje za pobyt trvalý; tato fikce dostává narozeného cizince do sféry veřejného zdravotního pojištění [§ 2 odst. 1 písm. a) zákona o veřejném zdravotním pojištění]. Jazykovým výkladem uvedeného ustanovení (jeho druhé věty) nelze dovodit, že by se tyto důsledky vztahovaly výlučně na žádosti o povolení trvalého pobytu narozeného cizince podané pouze zákonným zástupcem s povolením k trvalému pobytu; připustil-li dovolací soud restriktivní výklad první věty inkriminovaného ustanovení (viz výše), je namísto postupovat stejně restriktivně rovněž zde. Z hlediska systematického a logického výkladu by bylo možné oponovat v tom směru, že se fikce trvalého pobytu od narození cizince uplatní pouze na žádost o trvalý pobyt podanou podle ustanovení, v němž je zakotvena, tj. na žádost podanou zákonným zástupcem s povolením k trvalému pobytu (je zřejmé, že toto byl původní zákonodárcův úmysl). Ani zákonodárce však nebyl schopen – jak vyplývá s výkladu shora – předjímat význam a aplikační dopady zákona (zákonného ustanovení) v okamžiku jeho tvorby a přijetí. Při zohlednění teleologicko-axiologického výkladu je zřejmé, že odvolací soud zvoleným výkladem napravit konflikt účelu § 88 odst. 3 věty první zákona o pobytu cizinců a závazku České republiky na úrovni základního ústavního práva (ochrany práv dítěte) právě ve prospěch ochrany práv dítěte, která v pomyslném žebříčku hodnot stojí nepochybně nad úmyslem zákonodárce sjednotit pobytový režim narozeného dítěte (cizince) a jeho zákonného zástupce. Nadto není rozumného důvodu, proč by narozené dítě nemohlo požívat větší právní ochrany nežli jeho rodič (zákonný zástupce).

31. Dovolací soud se ztotožňuje se závěrem odvolacího soudu, že fikce zakotvená v § 88 odst. 3 věty druhé zákona o pobytu cizinců se uplatní i v případech, kdy zákonný zástupce podá za narozeného cizince žádost o povolení k trvalému pobytu podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců, bez ohledu na svůj pobytový status. Zákonný zástupce s povolením k dlouhodobému pobytu však nemůže za narozeného cizince podat žádost o trvalý pobyt podle § 88 odst. 3 věty první zákona o pobytu cizinců. Dovolací soud si je vědom, že uvedené řešení právního vakua, v němž se tzv. nepojistitelné děti nacházejí, není optimální a neposkytuje ochranu v podobě dostupné lékařské péče všem cizincům, kteří se narodili na území České republiky zákonným zástupcům s povolením k dlouhodobému pobytu, nýbrž pouze těm, jimž svědčí důvody pro podání žádosti o po-

volení k trvalému pobytu podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců. S ohledem na prioritu zajištění ochrany práv dítěte a stávající znění zákona o pobytu cizinců však toto shledává jediným správným řešením. Sluší se doplnit, že v případě, že zákonný zástupce podá za narozeného cizince žádost o povolení k trvalému pobytu podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců, pak se fikce podle § 88 odst. 3 věty druhé zákona o pobytu cizinců u narozeného cizince uplatní pouze tehdy, byla-li podána ve lhůtě podle § 88 odst. 3 věty první ve spojení s § 88 odst. 1 zákona o pobytu cizinců. Opačný závěr (absence lhůty pro podání žádosti o trvalý pobyt, v jejímž rozmezí dojde ke vzniku fikce trvalého pobytu, tj. účasti na veřejném zdravotním pojištění, od narození dítěte) by vedl k právní nejistotě poskytovatelů zdravotní péče a nebyl by konzistentní s právní úpravou procesu získávání příslušného pobytového statusu. Stejně tak považuje Nejvyšší soud za vhodné připomenout, že jeho rozhodnutí neznámá, že žalobkyně (popř. jiná zdravotnická zařízení) za pacienty v obdobné situaci, v jaké se ocitla žalovaná, ponese náklady zdravotní péče; úhrady těchto nákladů se lze domáhat po Všeobecné zdravotní pojišťovně, která je – právě s poukazem na pobytový status zákonné zástupkyně žalované – odmítla uhradit.

32. Poslední k dovolacímu přezkumu předložená otázka se týká zdánlivé kolize režimů zákona o azylu a zákona o pobytu cizinců při posuzování účastenství cizince narozeného na území České republiky na veřejném zdravotním pojištění. Zákon o pobytu cizinců se ve smyslu svého § 2 písm. a) nevztahuje na cizince, který je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany v režimu zákona o azylu. Účastenství žalované na veřejném zdravotním pojištění vzniklo na základě obou dotčených předpisů, avšak ke kolizi jejich režimů nedošlo. Matka žalované za ni podala dne 26. 8. 2009 (20. den po narození žalované, tj. při zachování lhůty podle § 88 odst. 3 věty první ve spojení s § 88 odst. 1 zákona o pobytu cizinců) žádost o povolení k trvalému pobytu podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců a prohlášení o mezinárodní ochraně podle § 3a zákona o azylu (vedle toho podala ještě žádost o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny podle zákona o pobytu cizinců). Podáním žádosti o povolení k trvalému pobytu podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) zákona o pobytu cizinců nastala fikce podle § 88 odst. 3 věty druhé zákona o pobytu cizinců, tj. pobyt žalované byl od okamžiku jejího narození do právní moci rozhodnutí o této žádosti považován za pobyt trvalý, v důsledku čehož byla žalovaná od okamžiku svého narození účastnicí veřejného zdravotního pojištění v režimu podle zákona o pobytu cizinců. Důsledky fikce přitom trvají i v případě záporného výsledku řízení o žádosti o povolení k trvalému pobytu, kdy fikce trvá od narození do právní moci rozhodnutí o zamítnutí příslušné žádosti nebo zastavení řízení o ní. V případě žalované došlo k zastavení řízení o žádosti o povolení k trvalému pobytu usnesením dne 15. 4. 2011 s odůvodněním, že žalované byl udělen azyl. Azyl byl žalované udělen dnem podání prohlášení o mezinárodní ochraně podle

zákona o azylu (26. 8. 2009) a žalovaná se tímto dnem stala účastníkem veřejného zdravotního pojištění ve smyslu § 88 odst. 3 zákona o azylu. Nabízí se otázka, zda nastala kolize režimů zákona o pobytu cizinců a zákona o azylu, resp. souběh účasti žalované na veřejném zdravotním pojištění na základě obou těchto zákonů v období od podání prohlášení o mezinárodní ochraně podle zákona o azylu (26. 8. 2009) do pravomocného zastavení řízení o žádosti o povolení k trvalému pobytu (15. 4. 2011). Dovolací soud v této situaci nenachází důvod, pro který by bylo namístě vyloučit žalovanou z účasti na veřejném zdravotním pojištění (takový důvod nelze spatřovat v tom, že matka žalované za ni podala všechny dostupné žádosti jak podle zákona o pobytu cizinců, tak podle zákona o azylu). Vzhledem k tomu, že žalovaná nebyla s žádostí o povolení k trvalému pobytu úspěšná, jelikož jí byl udělen azyl (čímž se stala ze zákona účastnicí veřejného zdravotního pojištění), jeví se jako logická úvaha, že žalovaná byla od narození do okamžiku udělení azylu (26. 8. 2009) účastnicí veřejného zdravotního pojištění na základě fikce podle § 88 odst. 3 věty druhé zákona o pobytu cizinců ve spojení s § 3 odst. 1 písm. c) zákona o veřejném zdravotním pojištění (tj. slovy žalobkyně v režimu podle zákona o pobytu cizinců) a následně okamžikem prohlášení o mezinárodní ochraně se stala účastnicí veřejného zdravotního pojištění podle zákona o azylu [§ 88 odst. 1 a 3 zákona o azylu ve spojení s § 3 odst. 1 písm. c) zákona o veřejném zdravotním pojištění (v režimu podle zákona o azylu)]. Uvedené časové rozdělení navíc odpovídá znění § 2 písm. a) zákona o pobytu cizinců, kdy okamžikem podání prohlášení o mezinárodní ochraně podle zákona o azylu se na žalovanou přestal vztahovat zákon o pobytu cizinců; toto ustanovení však nemůže působit do minulosti, kterou mohla ovlivnit jedině současně podaná žádost o trvalý pobyt, která žalované zajistila vznik veřejného zdravotního pojištění od narození v režimu tohoto zákona. Podání žádosti o azyl (prohlášení o mezinárodní ochraně) proto nemělo žádný vliv na vznik a trvání fikce podle § 88 odst. 3 věty druhé zákona o pobytu cizinců (není s to způsobit její zánik, resp. zamezit jejímu vzniku).

33. Ve shodě s odvolacím soudem proto dovolací soud uzavírá, že žalovaná byla již od svého narození účastnicí veřejného zdravotního pojištění, a její zákonní zástupci tak nejsou povinni nést náklady na její zdravotní péči. Odvolací soud při výkladu § 88 odst. 3 zákona o pobytu cizinců ani v případě připuštění fikce podle § 88 odst. 3 věty druhé zákona o pobytu cizinců v případě podání žádosti o trvalý pobyt zákonným zástupcem za narozeného cizince podle § 66 odst. 1 písm. a) bodu 2. a písm. b) zákona o pobytu cizinců nepochybil (rozhodl v souladu se shora zaujatým výkladovým stanoviskem dovolacího soudu) a jeho rozsudek je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správný; dovolací soud proto dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. jako nedůvodné zamítl.

Č. 26

č. 26

Náhrada nákladů zdravotní pojišťovně, Pojištění odpovědnosti za škodu
§ 55 zákona č. 48/1997 Sb., § 6 odst. 4 zákona č. 168/1999 Sb.

Zdravotní pojišťovna má proti pojistiteli odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorových vozidel přímý nárok na náhradu nákladů vynaložených na léčení svého pojištěnce zraněného zaviněným protiprávním jednáním při dopravní nehodě.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. 25 Cdo 1896/2016, ECLI:CZ:NS:2016:25.CDO.1896.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. 15 Co 418/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 8 rozhodl mezitímním rozsudkem ze dne 19. 5. 2015, č. j. 26 C 185/2013-227, že základ žalobního nároku je opodstatněný. Žalobkyně se domáhala po žalované zaplacení částky 507 318 Kč, představující náklady vynaložené na léčení A. V. (pojištěnce žalobkyně podle zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění), která byla zraněna dne 18. 6. 2009 při dopravní nehodě způsobené řidičem E. V. (pojištěným u žalované pro odpovědnost z provozu motorového vozidla).

2. K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 26. 1. 2016, č. j. 15 Co 418/2015-269, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud dospěl k závěru, že žalovaná pojišťovna, u níž měl provozovatel vozidla sjednáno pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla, je povinna podle § 6 odst. 4 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla (dále též jen „zákon o pojištění odpovědnosti“), uhradit za řidiče (i za provozovatele) škodu na zdraví, přičemž nárok zdravotní pojišťovny lze s odkazem na § 55 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění (dále též jen „zákon o veřejném zdravotním pojištění“), podřadit pod pojem účelné náklady spojené s léčením. Nárok zdravotní pojišťovny na náhradu nákladů vynaložených na léčení svého zdravotního pojištěnce nese podle názoru odvolacího soudu (v souladu s rozhodnutími Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2015,

sp. zn. 25 Cdo 1783/2015, a ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3629/2015) znaky nároku na náhradu škody a lze na něj subsidiárně uplatnit příslušná ustanovení občanského zákoníku, svou povahou má charakter nároku regresního přímo proti pojistiteli škůdce a jde o pojistné plnění.

č. 26**II.****Dovolání a vyjádření k němu**

3. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost dovozuje z § 237 zákona č. 99/1963, občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), neboť rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu nebyla vyřešena. Konkrétně jde o otázku, zda zdravotní pojišťovna má vůči pojistiteli odpovědnosti škůdce [ve smyslu § 2 písm. d) zákona o pojištění odpovědnosti] přímé právo na náhradu nákladů vynaložených na zdravotní péči poskytnutou poškozenému (pojištěnci zdravotní pojišťovny). Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) spatřuje dovolatelka v závěru odvolacího soudu o aktivní věcné legitimaci žalobkyně k uplatnění nároku v tomto řízení a pasivní věcné legitimaci žalované. Podle dovolatelky žádné ustanovení právního řádu výslovně nezakládá žalobkyni (zdravotní pojišťovně) přímé právo vůči žalované (pojistiteli škůdce) na náhradu nákladů, které žalobkyně vynaložila na léčení svého pojištěnce v souvislosti s dopravní nehodou. Dovolatelka namítá, že § 6 odst. 4 zákona o pojištění odpovědnosti právo na úhradu nároků, které vůči ní uplatnila zdravotní pojišťovna (žalobkyně), zakládá pojištěnému, nikoliv žalobkyni, která není poškozenou osobou ve smyslu § 2 písm. g) zákona o pojištění odpovědnosti. Dovolatelka rovněž vytýká odvolacímu soudu, že nerozlišuje mezi pojmy „náklady léčení“ (§ 449 odst. 1 obč. zák. a § 2960 o. z.) a „náklady na hrazené služby“ (§ 55 odst. 1 zákona o veřejném zdravotním pojištění). Rozdíl mezi oběma náhradami nespočívá pouze v rozsahu náhrady, ale též v podmínkách, za kterých vzniká nárok na předmětnou náhradu, které dovolatelka dále blíže rozvádí. Navrhla, aby dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že žalobu zamítne, případně aby rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil obvodnímu soudu k dalšímu řízení.

4. Žalobkyně se k dovolání vyjádřila s tím, že na straně žalované je splněna podmínka pasivní legitimace a že žalobkyně je oprávněna ve smyslu § 9 odst. 1 zákona o pojištění odpovědnosti uplatnit svůj nárok na plnění podle § 6 téhož zákona u příslušného pojistitele. Svoji aktivní věcnou legitimaci opírá o § 55 odst. 1 zákona o veřejném zdravotním pojištění, neboť vynaložila náklady na péči hrazenou ze zdravotního pojištění, a má tedy nárok na úhradu těchto nákladů vůči třetí osobě. Žalovaná je pasivně věcně legitimována proto, že u ní bylo pojištěno vozidlo, jímž byla způsobena škoda. Žalobkyně ve vyjádření s odkazy na rozhodovací činnost odvolacího soudu dovozuje, že náklady, které zdravotní

pojišťovna vynaložila na péči hrazenou z veřejného zdravotního pojištění, sice nejsou náklady spojené s léčením (§ 449 odst. 1 a 3 obč. zák.), ale jde o specifický regresní nárok zdravotní pojišťovny na náhradu škody podle zvláštního zákona (§ 55 zákona o veřejném zdravotním pojištění) proti škůdci.

III.

Přípustnost dovolání

č. 26

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), a je přípustné podle § 237 o. s. ř., když napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, zda je zdravotní pojišťovna, které náleží nárok na náhradu nákladů hrazené služby ve smyslu § 55 zákona o veřejném zdravotním pojištění vůči osobě pojištěné podle zákona o pojištění odpovědnosti, oprávněna uplatnit tento svůj nárok přímo proti pojistiteli pojištěného.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Dovolání však není důvodné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu je věcně správné.

7. Nesprávné právní posouzení věci, které dovolatelka uplatňuje jako důvod dovolání (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

8. Podle § 6 odst. 4 zákona o pojištění odpovědnosti, ve znění novely provedené zákonem č. 137/2008 Sb., účinným od 1. 6. 2008, má pojištěný dále právo, aby pojistitel za něj uhradil příslušnou zdravotní pojišťovnou uplatněný a prokázaný nárok na náhradu nákladů vynaložených na zdravotní péči hrazenou z veřejného zdravotního pojištění podle zákona upravujícího veřejné zdravotní pojištění, jestliže zdravotní pojišťovna vynaložila tyto náklady na zdravotní péči poskytnutou poškozenému, pokud ke škodné události, ze které tato škoda vznikla a za kterou pojištěný odpovídá, došlo v době trvání pojištění odpovědnosti, s výjimkou doby jeho přerušení. To platí obdobně i v případě regresní náhrady předepsané k úhradě pojištěnému podle zákona upravujícího nemocenské pojištění a v případě úhrady nákladů hasičského záchranného sboru nebo jednotek sborů dobrovolných hasičů obce podle § 3a odst. 3.

Podle § 9 odst. 1 věty první zákona o pojištění odpovědnosti poškozený má právo uplatnit svůj nárok na plnění podle § 6 u příslušného pojistitele nebo u Kanceláře, jedná-li se o nárok na plnění z garančního fondu podle § 24.

Podle § 55 zákona o veřejném zdravotním pojištění, ve znění novely provedené zákonem č. 137/2008 Sb., účinným od 1. 6. 2008, příslušná zdravotní pojišťovna má vůči třetí osobě právo na náhradu těch nákladů na péči hrazenou ze zdravotního pojištění, které vynaložila v důsledku zaviněného protiprávního jednání této třetí osoby vůči pojištěnci. Náhrada podle věty první je příjmem fondů zdravotní pojišťovny.

9. Dovolatelce lze sice přisvědčit v tom, že odvolací soud důsledně nerozlišuje mezi kategorií nákladů léčení a nákladů na péči hrazenou ze zdravotního pojištění (s účinností od 1. 9. 2015 hovoří zákon o nákladech hrazených služeb). To však vyplývá ze skutečnosti, že odvolací soud argumentačně odkazuje na rozhodovací praxi v době před účinností zákona č. 137/2008 Sb., a nic to nemění na věcné správnosti jeho rozhodnutí. Rozhodovací praxe dovolacího soudu k § 55 zákona o veřejném zdravotním pojištění, ve znění před novelou provedenou zákonem č. 137/2008 Sb. (tedy ve znění před 1. 6. 2008), se ustálila v závěru, že je v něm upraveno právo zdravotní pojišťovny požadovat od třetí osoby, která jejímu pojištěnci zaviněně způsobila poškození na zdraví nebo smrt, náhradu nákladů vynaložených na jeho ošetření a léčení. Původní znění § 55 zákona o veřejném zdravotním pojištění (srov. též předchozí úpravu v § 20a zákona č. 550/1991 Sb., účinného do 31. 3. 1997) hovořilo o právu na náhradu škody, které podle soudní praxe vyplývalo ze speciálního předpisu se všemi s tím spojenými specifiky (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cdon 2079/97, publikované pod č. 30/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1113/2002, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2008, sp. zn. 25 Cdo 2625/2006). Zdravotní pojišťovně, která z titulu zdravotního pojištění zaplatila náklady zdravotní péče zdravotnickému zařízení za svého pojištěnce, tím nepochybně vznikla majetková újma, která je odškodnitelná za splnění předpokladů stanovených ve zvláštním předpise. Takový nárok, byť byl nazýván náhradou škody, je svou povahou postižním (regresním) nárokem spočívajícím v tom, že pojišťovna uhradila náklady na léčení svého pojištěnce v příčinné souvislosti s tím, že mu zaviněně protiprávní jednání třetí osoby poškodilo zdraví. Takto chápaný nárok byl vykládán jako náhrada škody (nárok poškozeného) i ve smyslu § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti (ve znění účinném do 31. 5. 2008).

10. Změněná dikce § 6 zákona o pojištění odpovědnosti a § 55 zákona o veřejném zdravotním pojištění provedená zákonem č. 137/2008 Sb. s účinností od 1. 6. 2008 však tuto terminologickou nedůslednost odstraňuje a zároveň výslovně upravuje právo pojištěného, aby za něj pojistitel uhradil nárok zdravotní pojišťovny na náhradu nákladů vynaložených na zdravotní péči podle § 55 odst. 1 zákona o veřejném zdravotním pojištění (viz výše citovaný § 6 odst. 4 zákona o pojištění odpovědnosti), a to vedle nároků na náhradu škody poškozeného ve smyslu § 6 odst. 2 zákona o pojištění odpovědnosti. Vztah mezi zdravotní pojišťovnou, které

náleží náhrada nákladů podle § 55 zákona o veřejném zdravotním pojištění, pojištěným (škůdcem) a pojistitelem je tak obdobný vztahu, jaký zákon o pojištění odpovědnosti konstruuje mezi poškozeným, pojištěným a pojistitelem. Jinými slovy řečeno, zdravotní pojišťovna je v postavení obdobném postavení poškozeného, kterému přísluší právo uplatnit svůj nárok na plnění podle § 6 zákona o pojištění odpovědnosti přímo u příslušného pojistitele (srov. § 9 odst. 1 tohoto zákona). Na tomto závěru nic nemění skutečnost, že náhradu nákladů vynaložených na zdravotní péči hrazenou z veřejného zdravotního pojištění v situaci, kdy pojištěný z odpovědnosti provozu vozidla svým zaviněným protiprávním jednáním způsobil poškození zdraví účastníku veřejného zdravotního pojištění, netřeba nadále považovat za škodu na zdraví ve smyslu § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti (s účinností od 1. 1. 2014 újmu na zdraví). Je tomu tak právě proto, že úhrada těchto nákladů pojistitelem je dána speciální úpravou založenou § 6 odst. 4 zákona o pojištění odpovědnosti, která stojí vedle a doplňuje nároky na úhradu podle § 6 odst. 2 tohoto zákona.

11. Při výkladu § 9 odst. 1 zákona o pojištění odpovědnosti však nelze přeceňovat definiční dosah § 2 písm. g) tohoto zákona, které (ve znění účinném do 31. 12. 2013) vymezuje poškozeného jako toho, komu byla provozem vozidla způsobena škoda a má právo na náhradu škody. Nelze totiž přehlédnout, že § 6 zákona předpokládá úhradu i některých dalších nároků, které nejsou svou povahou nároky na náhradu škody, avšak v systematice zákona o pojištění odpovědnosti mají obdobné postavení, resp. svým charakterem se mu přibližují [viz např. účelné náklady spojené s právním zastoupením či uplatněním nároků za podmínek § 6 odst. 2 písm. d) zákona o pojištění odpovědnosti]. Takovým případem je pak i nárok zdravotní pojišťovny podle § 6 odst. 4 zákona o pojištění odpovědnosti. Na osobu oprávněnou k uplatnění tohoto nároku je proto pro účely tohoto zákona třeba hledět obdobně jako na osobu v postavení poškozeného.

12. Právo poškozeného na plnění vůči pojistiteli škůdce je originárním právem založeným zvláštními právními předpisy, které – byť je odvozeno od právního vztahu mezi pojistitelem a pojištěným škůdcem – nemá povahu nároku na náhradu škody (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1783/2015, a ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3629/2015). Pojistitel se nestává osobou odpovědnou za škodu namísto škůdce a plnění pojistitele poskytnuté poškozenému není plněním z titulu jeho odpovědnosti za škodu, neboť osobou odpovědnou za škodu způsobenou poškozenému je pojištěný, nýbrž jde o pojistné plnění (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2007, sp. zn. 25 Cdo 113/2006, ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4765/2010). Jsou-li splněny podmínky vymezené v § 55 zákona o veřejném zdravotním pojištění, má zdravotní pojišťovna regresní nárok na náhradu nákladů vynaložených na léčení svého zdravotního pojištěnce, a to proti škůdci. Jde-li pak o náklady léčení následků dopravní nehody, je zdravotní pojišťovna oprávněna nárok na pojistné plnění od-

vozené od tohoto postižního nároku uplatnit přímo proti pojistiteli odpovědnosti škůdce podle § 9 odst. 1 a § 6 odst. 4 zákona o pojištění odpovědnosti.

13. Na základě výše uvedeného dospěl dovolací soud k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné, a proto dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. není dán. Nejvyšší soud tedy dovolání žalované podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 27

Č. 27

Náhrada škody, Náklady léčení
§ 449 odst. 1, 3 obč. zák.

Nárok na náhradu nákladů péče o nesoběstačnou osobu poškozenou na zdraví a o její domácnost náleží přímo poškozenému, nikoliv třetí osobě, která péči v potřebném rozsahu a nad rámec běžné a standardní rodinné spolupráce a solidarity osobně vykonává, aniž na ni vynakládá finanční prostředky.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2016, sp. zn. 25 Cdo 786/2016, ECLI:CZ:NS:2016:25.CDO.786.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. 17 Co 273/2015.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 23. 12. 2014, č. j. 31 C 64/2012-69, uložil žalované zaplatit žalobkyni 137 007 Kč s úrokem z prodlení, žalobu ohledně částí úroků z prodlení zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že dne 5. 8. 2007 způsobil řidič motocyklu T. K. dopravní nehodu, při níž sám utrpěl smrtelné zranění, a zranil zároveň spolujezdce F. P. (syna žalobkyně), jemuž v důsledku nehody přivodil trvalé ochrnutí pravé horní končetiny (plegie). Poškozený není schopen vykonávat činnosti, které vyžadují obě ruce, a je odkázán na pomoc druhé osoby. Osobní péči v rozsahu minimálně 6 hodin denně poškozenému poskytuje jeho matka (pomáhá mu s hygienou, připravuje jídlo, uklízí a dělá masáže), která se v tomto řízení domáhá náhrady za tyto činnosti v období od 1. 4. 2008 do 30. 4. 2012. Soud prvního stupně dovodil, že za účelně vynaložené náklady léčení ve smyslu § 449 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“), je třeba považovat i náklady na pourazovou péči o těžce zdravotně postiženou osobu (v posuzovaném případě syna); taková péče převyšuje míru běžné péče ve smyslu § 19 odst. 1 zákona o rodině. Žalobkyně je proto aktivně legitimována k uplatnění nároku ve smyslu § 449 odst. 3 obč. zák. proti žalované pojišťovně odpovědnosti škůdce (původce dopravní nehody) ve smyslu § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla.

2. K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 27. 8. 2015, č. j. 17 Co 273/2015-98, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, nezotožnil se však s jeho právním posouzením věci. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4576/2008 (těž na usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. II. ÚS 2523/2011, ze dne 20. 3. 2013, sp. zn. II. ÚS 2963/12, na nález ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. IV. ÚS 444/11, a na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2013, sp. zn. 25 Cdo 2108/2011), dospěl k závěru, že § 449 odst. 3 obč. zák. na tento případ nedopadá, neboť osobní péči, kterou žalobkyně poskytuje svému synovi, nelze považovat za náklady léčení, a že tedy žalobkyně není ve sporu aktivně legitimována.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost dovazuje z toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, přičemž tato vyřešená otázka má být dovolacím soudem posouzena jinak. Namítá, že odvolací soud vychází z již překonané judikatury Ústavního a Nejvyššího soudu, podle které k uplatnění nároku na náhradu nákladů spojených s péčí o nesoběstačnou osobu je aktivně legitimována sama poškozená, nikoli osoba, která o ni pečuje. Má za to, že odvolací soud při posouzení tohoto případu měl vycházet z nálezu Ústavního soudu ze dne 24. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 870/14, ze kterého vyplývá, že za náklady léčení ve smyslu 449 odst. 1 obč. zák. mají být považovány také náklady na osobně vykonávanou poúrazovou péči o těžce zdravotně postiženou osobu, pokud rozsah prací převyšuje míru péče podle § 19 odst. 1 zákona o rodině. Žalobkyně je přesvědčena, že v daném případě byly kumulativně splněny obě zákonné podmínky vymezené v § 449 odst. 3 obč. zák., totiž že náklady osobní péče, kterou poskytovala svému synovi v období od 21. 4. 2008 do 30. 4. 2012, jsou náklady léčení ve smyslu § 449 odst. 1 obč. zák., a že tyto náklady byly z její strany přímo vynaloženy, a proto má ve sporu aktivní věcnou legitimaci. Navrhuje, aby dovolací soud změnil napadený rozsudek odvolacího soudu tak, že se rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení otázky aktivní legitimace k uplatnění nároku na náhradu nákladů spo-

jených s péčí o nesoběstačného syna, která přesahuje rámec běžné spolupráce v rodině. Dovolání není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 27

5. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), které žalobkyně uplatňuje jako dovolací důvod, může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

6. Vzhledem k § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť jde o právní poměry vzniklé před 1. 1. 2014.

7. Podle § 449 odst. 1 obč. zák. při škodě na zdraví se hradí též účelně vynaložené náklady spojené s léčením. Podle odstavce 3 tohoto ustanovení náklady léčení se hradí tomu, kdo je vynaložil.

8. Náhrada účelných nákladů spojených s léčením podle této úpravy představuje odškodnění za účelně a prokazatelně vynaložené výdaje spojené s léčením poškozeného, není-li kryto z prostředků veřejného zdravotního pojištění. Patří sem např. náklady spojené s rehabilitační léčbou, náklady na ošetřovatele, náklady spojené s přilepšením na stravě, náklady na dietní stravování nebo náklady nejbližších příbuzných poškozeného spojené s návštěvami nemocného v nemocnici (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2004, sp. zn. 25 Cdo 1875/2003, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí NS pod C 2991, dále též jen „Soubor“). Protože se na činnostech směřujících ke zlepšení či udržení zdravotního stavu poškozeného mohou podílet i jiné osoby, občanský zákoník v § 449 odst. 3 tyto osoby výslovně legitimuje k uplatnění nároků vlastním jménem. Účelně vynaložené náklady léčení je tedy možno přiznat tomu, kdo je skutečně vynaložil a kdo má přímý nárok na jejich náhradu (srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 1999, sp. zn. 2 Cdo 2079/97, publikovaného pod č. 30/2002 Sb. rozh. obč., a odůvodnění rozsudku téhož soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2365/2008, Soubor C 9042, zrušeného ovšem nálezem Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. IV. ÚS 444/2011, z důvodů popsanych v následujících dvou odstavcích).

9. Dále byl výklad citovaného ustanovení dříve spíše zužující v tom, že nárok na náhradu za úkony, které pro poškozeného vykonává jiná osoba, mají oporu v hmotném právu (jsou podřaditelné pod § 449 obč. zák.), jen jde-li o náklady spojené se samotným léčením poškozeného (srov. rovněž např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2456/2008, Soubor C 903, nebo

jíž citovaný rozsudek sp. zn. 25 Cdo 2365/2008) a že odškodnění jiných nákladů spojených s péčí o poškozeného a jeho domácnost platná občanskoprávní úprava neumožňuje. V samotné okolnosti, že třetí osoba osobně poskytuje péči poškozenému, neshledal rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4576/2008, vynaložení nákladů ve smyslu § 449 odst. 3 obč. zák. Ústavní stížnost proti tomuto rozsudku byla odmítnuta usnesením ze dne 23. února 2012, sp. zn. II. ÚS 2523/11, v němž Ústavní soud uvedl, že „soud nemůže svým rozhodnutím konstituovat nárok na náhradu škody, který není upraven v zákoně. Tím je v tomto případě míněn nárok stěžovatele, který není přímo osobou poškozenou a nárok uplatňuje s odkazem na § 449 odst. 3 obč. zák., umožňující jiné osobě než poškozenému uplatnit nárok vůči subjektu odpovědnému za škodu jako samostatný nárok jen tehdy, jde-li o náklady léčení a náklady pohřbu, pokud je vynaložil. Ve vztahu k souzené věci, aby stěžovatel byl věcně aktivně legitimován, musely by být splněny kumulativně dvě podmínky. Muselo by jít o náklady léčení a muselo by být doloženo, že byly stěžovatelem přímo vynaloženy. O takovou situaci v daném případě nešlo, a proto nelze soudům vytýkat, že by se svým rozhodnutím dostaly do rozporu s kogentním ustanovením zákona“. Toto pojetí odpovídá i právnícké literatuře, která tradičně dovozuje, že dojde-li ke škodě (újmě) na zdraví, vzniká poškozenému zvláštní taxativně (uzavřeným výčtem) vymezený komplex práv na její náhradu, respektive zmírnění, jejichž úprava je obsažena v ustanoveních § 444 až § 449a obč. zák. (srov. např. KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. Občanské právo hmotné, svazek II, 3. vydání, Praha: ASPI, 2002, s. 449, 483–484).

10. V nálezu ze dne 11. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 2930/13, Ústavní soud s odkazem na nález ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 46/12, vyložil, že pod náklady spojené s léčením (§ 449 odst. 1 obč. zák.) je možné podřadit i následnou péči o poškozeného, např. po ukončení hospitalizace, je-li vedena snahou o zlepšení jeho zdravotního stavu, přičemž taková ošetrovatelská péče může probíhat i v řádu let. Hranice mezi tím, kdy poskytování pečovatelské služby přispívá ke zlepšení zdraví, a jde tedy o náhradu nákladů spojených s léčením, a kdy jde „jen“ o pomoc při sebeobsluze, je přitom značně neostrá. Při rozsáhlém poškození zdraví totiž zlepšení zdravotního stavu často nespočívá v uzdravení jako takovém, ale v postupně získané adaptaci na novou, vysoce nepříznivou životní situaci. Dále Ústavní soud v nálezu ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. IV. ÚS 444/2011, s poukazem na zásadu jednotnosti a bezrozpornosti právního řádu odmítl odlišný výklad institutu náhrady škody v občanském a pracovním právu a vyložil, že poškozený má bez ohledu na to, zda o něj bezplatně pečuje osoba blízká či nikoli, nárok na náhradu nákladů spojených s péčí o nesoběstačnou poškozenou osobu a její domácnost i po ukončení léčby.

11. V rozhodovací praxi dovolacího soudu proto následně došlo ke změně judikatury týkající se rozsahu odškodnění za náklady péče o nesoběstačného po-

škozeného. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu v rozsudku ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 31 Cdo 1778/2014, publikovaném pod č. 44/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „Sbírka“), uvedl, že dosavadní úzký výklad § 449 odst. 1 obč. zák. nemůže nadále obstát. Dovodil, že pod náklady léčeni je třeba podřadit nejen výdaje, které nejsou hrazeny z prostředků veřejného zdravotního pojištění a které jsou spojeny s vlastním léčebným procesem, nýbrž i obdobné náklady vynaložené v době, kdy již vlastní léčení skončilo (zdravotní stav je stabilizovaný), avšak některé potíže přetrvávají a vznikají v souvislosti s nimi další výdaje. Ustanovení § 449 odst. 1 obč. zák. je proto třeba vykládat poněkud širěji tak, že zakládá nárok na náhradu nákladů léčeni, jejichž účelem je v první řadě obnovení zdraví nebo alespoň zlepšení zdravotního stavu poškozeného po škodné události, dále ovšem též udržení více či méně stabilizovaného zdravotního stavu i v situaci, kdy se další zlepšení nepředpokládá, a v této souvislosti též nárok na skutečně vynaložené náklady na zajištění pomoci při základních životních úkonech poškozeného či zajištění chodu jeho domácnosti, které poškozený vzhledem k trvalým následkům poškození zdraví již nemůže sám vykonávat.

12. Tento posun judikatury se však týkal pouze vymezení rozsahu nároku na náhradu nákladů léčeni, tj. jaké náklady kterých činností (v obecné rovině) lze pod pojem tohoto nároku zahrnout; neřešil naopak otázku aktivní legitimace, tedy kdo je oprávněn nárok na náhradu nákladů léčeni v širším slova smyslu uplatnit, respektive komu podle hmotného práva tento nárok náleží (srov. dva okruhy oprávněných osob v § 449 odst. 1 a odst. 3 obč. zák.).

13. Dovolatelka poukazuje na nález ze dne 24. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 870/14, jímž Ústavní soud zrušil rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3419/2012, a přiznal aktivní legitimaci také osobám, které poskytují osobní péči poškozeným, s odůvodněním, že výklad nároku na náhradu účelných nákladů spojených s léčením podle § 449 odst. 1 a odst. 3 obč. zák. musí být legitimní, tj. v souladu s ústavními principy, a proto musí zahrnovat i náklady na udržování života a zdraví poškozeného v souvislosti s nutnou kompletní péčí o jeho osobu (a to i osobami blízkými). Náklady, které byly vynaloženy pro zachování zdravotního stavu nebo péči o poškozeného, je podle tohoto nálezu nezbytné nahradit osobám, které je vynaložily, a pro vznik nároku na náhradu nákladů péče není podstatné, zda šlo o peněžní a věcné náklady, anebo o osobní výkony. Osoby poskytující péči o poškozeného jsou nadány právem domáhat se po osobě, která vyvolala škodu poškozeného (újmu na zdraví), náhrady nákladů vynaložených na péči o poškozeného, a to z titulu § 449 odst. 3 obč. zák. Po tomto zrušovacím nálezu opětovně rozhodoval v téže věci Nejvyšší soud a v rozsudku ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. 25 Cdo 3942/2015, vázán právním názorem Ústavního soudu, dovodil v konkrétním sporu aktivní legitimaci osob, které zajišťují péči o poškozenou osobou blízkou v rozsahu, který převyšuje míru

únosnou pro běžnou lidskou a rodinnou solidaritu a vymyká se běžné rodinné spolupráci a přirozené bezplatné péči.

č. 27

14. Závěry uvedené v předchozím citovaném nálezu však byly revidovány nálezem ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 2224/15, ve kterém Ústavní soud uvedl, že „nemůže dospět k závěru, že nepřiznání aktivní legitimace pečujícím osobám vede bez dalšího k porušení jejich základních práv. Totiž jediný výklad, který by takový závěr při existenci dřívějších nálezů Ústavního soudu umožňoval, by byl ten, že ústavní pořádek a práva z něj plynoucí vyžadují, aby aktivně legitimovány byly zároveň osoby poškozené i osoby o ně pečující. Takový požadavek však z ničeho nevyplývá, neboť nic nebrání tomu, aby se poškozený (buď sám, nebo prostřednictvím opatrovníka) svého nároku domohl, a stejně tak nic nebrání, aby následně došlo k jakémukoliv vypořádání mezi poškozeným a osobami, které o něj pečují (aniž by bylo vyžadováno, aby poškozený cokoli dopředu formálně proplácel; viz náleze Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 46/12)“. Ústavní soud tak v tomto nálezu vyšel z dosavadní judikatury Nejvyššího soudu, která aktivní legitimaci k uplatnění nároku na náhradu nákladů léčení v širším slova smyslu nepřiznávala osobám, které o poškozeného osobně pečují, nýbrž samotnému poškozenému, jestliže rozsah činnosti osob blízkých převyšuje míru únosnou pro běžnou lidskou a rodinnou solidaritu a vymyká se běžné rodinné spolupráci a přirozené bezplatné péči. Nicméně za účelem ochrany legitimního očekávání stěžovatelů Ústavní soud zrušil rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1088/2015, a to za situace, kdy „právní úprava v občanském zákoníku z roku 1964 nebyla jednoznačná, což se promítlo i v judikatuře Nejvyššího soudu a zejména Ústavního soudu, který dlouhodobě a poněkud nejednotně hledal cestu, jak právní úpravu interpretovat v souladu s ústavním pořádkem; to pak vyústilo právě i v náleze sp. zn. I. ÚS 870/14, kterým bylo vyhověno prakticky totožné ústavní stížnosti týchž stěžovatelů“. To bylo důvodem, proč Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 1. 9. 2016, sp. zn. 25 Cdo 2106/2016, musel za této specifické situace, vázán nálezem Ústavního soudu, vyslovit opačný závěr, než k otázce aktivní legitimace třetí osoby zastával dosud.

15. Lze tedy shrnout, že jak podle původní ustálené judikatury Nejvyššího soudu, tak podle posledně citovaného nálezu Ústavního soudu nárok na náhradu nákladů léčení (míněno v jeho širším pojetí) ve smyslu § 449 odst. 1 obč. zák. náleží osobě trvale poškozené na zdraví v rozsahu účelně vynaložených výdajů na zajištění léčení či jiné potřebné péče, pokud není hrazena ze systému veřejného zdravotního pojištění, případně z jiných veřejných zdrojů. V případě, že takové náklady za poškozeného vynaloží (zaplatí) někdo jiný, tj. třetí osoba, má sama právo požadovat jejich náhradu po škůdci (§ 449 odst. 3 obč. zák.). Poskytne-li ovšem potřebnou pomoc vlastní osobní péčí o poškozeného či jeho domácnost třetí osoba, nemůže požadovat odměnu za vykonané činnosti, neboť ji zákon nepřiznává. Jestliže vzhledem k nesoběstačnosti poškozeného potřebný rozsah

domácích prací a celkové výpomoci ze strany osoby blízké přesahuje běžnou a standardní úroveň rodinné spolupráce a solidarity, náleží nárok na náhradu přímo samotnému poškozenému bez ohledu na to, zda případně vypomáhající členy rodiny nějak honoroval.

16. V posuzované věci žalobkyně odvíjí uplatněný nárok právě od osobně prováděné péče, aniž by požadovala náhradu nákladů, kterými by financovala péči o poškozeného ze svých prostředků. Pak jí ovšem náhrada za takovou osobní péči proti pojistiteli škůdce nenáleží (nemá ve věci tzv. aktivní věcnou legitimaci, na rozdíl od poškozeného syna, který je osobou oprávněnou tuto náhradu požadovat), aniž by bylo nutno zkoumat, v jakém rozsahu péči poskytuje, případně se zabývat dalšími okolnostmi významnými pro stanovení výše náhrady.

17. Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu je v dovoláním dotčené právní otázky oprávnění k náhradě osobní péče o nesoběstačnou osobu správný. Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 28

č. 28

Odpovědnost státu za škodu, Organizační složka státu

§ 3 odst. 1 předpisu č. 82/1998 Sb. ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013, § 1 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb.

Za újmu způsobenou výkonem pravomocí Veřejného ochránce práv odpovídá stát podle zákona č. 82/1998 Sb.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. 30 Cdo 4118/2015, ECLI:CZ:NS:2016:30.CDO.4118.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 54 Co 495/2014, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 29. 8. 2014, sp. zn. 20 C 72/2013, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou domáhá na žalované konstatování porušení práva, omluvy a zaplacení částky 60 000 Kč s příslušenstvím jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OdpŠk“), neboť tvrdí, že postupem veřejného ochránce práv mělo být засаžено do jeho základních práv zaručených v čl. 2 odst. 3 a čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).
2. Obvodní soud pro Prahu 5 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 29. 8. 2014, č. j. 20 C 72/2013-89, zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal konstatování, že postupem veřejného ochránce práv byla porušena shora uvedená základní práva žalobce (výrok I), písemné omluvy a zaslání jejího opisu též adresátům zprávy o výsledku šetření ze dne 19. 5. 2011 (výrok II) a zaplacení částky 60 000 Kč s příslušenstvím (výrok III). Soud prvního stupně dále rozhodl, že žalované se náhrada nákladů řízení nepřiznává (výrok IV).
3. Městský soud v Praze jako soud odvolací napadeným rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I) a vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II).

4. Soud prvního stupně učinil ve věci následující závěr o skutkovém stavu. Žalobce dne 10. 5. 2010 podal podnět veřejnému ochránci práv k prošetření postupu místopředsedkyně Městského soudu v Praze. Veřejný ochránce práv po prošetření podnětu vydal dne 19. 5. 2011 průběžnou zprávu, která je shodná i v dalších spisech zahájených z podnětů spolku Š., JUDr. J. M., Mgr. Ing. J. B. a T. H. Na straně 17 uvedené zprávy v posledním odstavci je uvedeno, že „kdyby M. Š. neobcházel v minulosti související právní předpisy o výkonu advokacie, zřejmě by tato situace nenastala“. Průběžná zpráva byla rozeslána v ní uvedeným subjektům. Na tuto zprávu reagoval žalobce dopisem ze dne 21. 7. 2011 a spolek Š. dopisem ze dne 28. 6. 2011, ve kterých popřeli, že by žalobce vykonával právní pomoc za úplatu a obcházel zákon o advokacii. Žalobce ukončil vysokoškolské právní vzdělání na Univerzitě Komenského v Bratislavě v roce 2006. Podáním ze dne 11. 11. 2011 uplatnil žalobce u Ministerstva spravedlnosti nárok na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku nesprávného úředního postupu, jeho žádost byla postoupena Ministerstvu financí, které věc mimosoudně projednalo, přičemž nárok žalobce podle stanoviska ze dne 22. 3. 2012 neshledalo důvodným.

5. Soud prvního stupně věc po právní stránce posoudil tak, že nárok žalobce na odškodnění ve smyslu § 1 odst. 1 a § 5 OdpŠk a § 1 odst. 1 a § 5 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, není dán. Veřejný ochránce práv není orgánem moci soudní, zákonodárné ani výkonné, a stát by proto podle soudu prvního stupně za jeho činnost mohl odpovídat pouze v případě, že by rozhodoval o právech a povinnostech jiných osob, a tato jeho rozhodnutí byla státní mocí vynutitelná. Veřejný ochránce práv však tyto podmínky nesplňuje, neboť nevydává žádná autoritativní rozhodnutí, kde by rozhodoval o právech a povinnostech osob. Jeho „rozhodnutí“ nejsou vynutitelná státní mocí, jedná se pouze o nezávazná doporučení, které nelze napadnout ani v rámci soudního přezkumu v režimu správního soudnictví. Veřejný ochránce práv není nadán výkonem působnosti ve veřejné správě, nýbrž na výkon veřejné správy jako nezávislý orgán dohlíží. Veřejný ochránce práv proto podle soudu prvního stupně nevykonává veřejnou moc, jejíž realizace by měla důsledky upravené v zákoně č. 82/1998 Sb., a ani zákon č. 349/1999 Sb. neobsahuje speciální úpravu, která by odpovědnost státu upravovala. V daném případě proto soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaná není v tomto sporu pasivně legitimována, a žalobu zamítl. S ohledem na nedostatek pasivní legitimace žalované se soud prvního stupně nezabýval námitkou žalobce týkající se sporu o tom, který ústřední orgán státu je dle § 6 OdpŠk příslušný k projednání tohoto nároku. O nákladech řízení mezi účastníky rozhodl soud prvního stupně podle § 142 odst. 1 občanského soudního řádu, avšak dospěl k názoru, že žalované účelně vynaložené náklady nevznikly.

6. Odvolací soud vycházel se shodných skutkových zjištění jako soud prvního stupně a ztotožnil se též s jeho úvahami stran nedostatku věcné pasivní legitima-

ce žalované. Odvolací soud dále uvedl, že za výkon veřejné moci, ač tento pojem není v zákoně blíže vymezen, je obvykle považováno vynucování vůle vyjadřující veřejný zájem vůči jednotlivcům, sociálním skupinám i celé společnosti, přičemž dochází zpravidla k rozhodování o právech, právem chráněných zájmech či povinnostech těchto subjektů, vůči nimž není stát v rovném postavení, nýbrž jedná z vrchnostenské pozice, kdy disponuje mocenskými prostředky, aby si vytvořil podmínky pro rozhodnutí a aby plnění jím uložených povinností vymohl. I když je veřejného ochránce práv možné považovat za monokratický nezávislý státní orgán, rozhodující je, že podle zákona kontroluje a dohlíží nad činností veřejné správy, a není tak nadán rozhodovací pravomocí, jíž by mohl zasahovat do práv a oprávněných zájmů třetích osob, a která by byla ze strany státu vynutitelná. Vědom si judikatury Nejvyššího soudu připouštějící možnost zásahu do osobnostních práv v rámci výkonu stanovených oprávnění a veden názorem, že může jít jen o případy, kdy k tomuto zásahu dojde právě v souvislosti s výkonem veřejné moci, odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil. Nárok na náhradu nákladů odvolacího řízení posoudil odvolací soud tak, že úspěšné žalované žádné náklady nevznikly.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce v plném rozsahu dovoláním. V něm uvedl, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

8. Žalobce má za to, že není rozhodné, do jaké míry jsou pravomoci veřejného ochránce práv podle zákona č. 349/1999 Sb. vynutitelné. Naopak je podstatné, že se jedná o státní orgán s kontrolní pravomocí, který není subjektem soukromého práva, ale práva veřejného, který nejedná jménem svým jako soukromá osoba, ale jménem státu, jehož je služebníkem, a jehož postavení jakožto specifického státního orgánu je vymezeno v § 1 tohoto zákona. Uvádí přitom, že platí ústavní princip, podle něhož je možné státní moc vykonávat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon, nicméně žalobce je názoru, že rozšiřování pomlouvačných a nepodložených osočení vůči občanům mezi tyto zákonem stanovené způsoby nepatří. Stát by podle žalobce měl nést odpovědnost za zákonem vymezené jednání veřejného ochránce práv proto, že Kancelář veřejného ochránce práv je organizační složkou státu. Pokud by soud dospěl k jinému závěru, pak by za jeho činnost neodpovídal nikdo.

9. Žalobce proto závěry odvolacího soudu i soudu prvního stupně zcela popřel a v dovolání formuloval následující právní otázky:

- a) zda veřejný ochránce práv je orgánem veřejné moci nebo státním orgánem,
- b) zda postup veřejného ochránce práv při výkonu jeho působnosti je úředním postupem,

c) kdo odpovídá za škodu či nemajetkovou újmu způsobenou veřejným ochráncem práv,

d) zda za škodu, respektive nemajetkovou újmu, jím způsobenou odpovídá stát a

e) zda se tato odpovědnost řídí zákonem č. 82/1998 Sb., nebo jiným zákonem.

Předložené právní otázky a), b), d) a první část otázky e) podle žalobce posoudil odvolací soud nesprávně, zatímco otázky c) a druhou část otázky e) odvolací soud neposoudil vůbec. Uvedené otázky přitom nebyly v judikatuře Nejvyššího soudu dosud řešeny. Žalobce proto navrhuje, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

10. Žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že zákon č. 349/1999 Sb. právní postavení ochránce výslovně a jednoznačně nestanoví, v dosavadní judikatuře i odborné literatuře je však shodně konstatováno, že se jedná o „nezávislý, nestranný a monokratický státní orgán, resp. osobu, která je zárukou zákonnosti ve veřejné správě“. Jeho činnost v rámci zákonem vymezené působnosti však není výkonem státní správy, a proto žalovaná zastává názor, že z činnosti ochránce nemůže vzniknout odpovědnost státu a případná náhrada újmy by měla být posuzována podle obecné úpravy občanského zákoníku. Dodává, že odpovědnost státu za vzniklou újmu by měla nést Kancelář veřejného ochránce práv, která je organizační složkou státu, avšak podle žalované rovněž bez pověření výkonem státní správy.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

12. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 2 písm. a) o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované § 241a odst. 2 o. s. ř. Nejvyšší soud se proto dále zabýval přípustností dovolání.

13. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

14. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

15. Dovolání je přípustné pro řešení otázek, zda veřejný ochránce práv je orgánem veřejné moci, respektive státním orgánem, zda postup při výkonu jeho

působnosti je úředním postupem, kdo odpovídá za škodu či nemajetkovou újmu jím způsobenou, respektive odpovídá-li za ni stát, a zda se tato odpovědnost řídí zákonem č. 82/1998 Sb., nebo zákonem jiným, neboť tyto otázky dosud nebyly v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešeny.

č. 28

IV.

Důvodnost dovolání

16. Podle čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny lze státní moc uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.

17. Článek 36 odst. 3 Listiny stanoví, že každý má právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. Podmínky a podrobnosti přitom podle čl. 36 odst. 4 Listiny upravuje zákon.

18. Ustanovení § 1 odst. 1 a 3 OdpŠk zakládá objektivní odpovědnost státu, který za podmínek stanovených tímto zákonem odpovídá za škodu i nemajetkovou újmu způsobenou při výkonu státní moci.

19. Podle § 3 odst. 1 OdpŠk stát odpovídá za škodu, kterou způsobily státní orgány, právnické a fyzické osoby při výkonu státní správy, která jim byla svěřena zákonem nebo na základě zákona, a orgány územních samosprávných celků, pokud ke škodě došlo při výkonu státní správy, který na ně byl přenesen zákonem nebo na základě zákona.

20. Podle § 1 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb. veřejný ochránce práv působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí uvedených v tomto zákoně, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod. Pozitivní i negativní vymezení působnosti veřejného ochránce práv obsahují následující odstavce § 1 zákona č. 349/1999 Sb.

21. Zákonná úprava, již se dovolává čl. 36 odst. 4 Listiny, je obsažena v zákoně č. 82/1998 Sb., jehož úvodní ustanovení definuje odpovědnost státu tak, že stát odpovídá za podmínek stanovených tímto zákonem za škodu nebo nemajetkovou újmu, která byla způsobena při výkonu státní (veřejné) moci. Účelem dovětku „při výkonu veřejné moci“ je odlišit od sebe situace, kdy by stát za způsobenou újmu odpovídal podle obecné úpravy deliktního práva, neboť by ji způsobil jako subjekt soukromoprávní, a kdy odpovídá za újmu způsobenou při výkonu (nebo v důsledku absence výkonu) veřejné moci, tj. kdy újmu způsobil jako subjekt veřejného práva vykonávající veřejnoprávní pravomoc.

22. Je třeba přisvědčit žalobci v tom, že úřad veřejného ochránce práv je veřejnou funkcí, do níž je kandidát volen Poslaneckou sněmovnou. Za výkon funkce je též veřejný ochránce práv odpovědný přímo Poslanecké sněmovně. V tomto směru však jde toliko o odpovědnost politickou.

23. Veřejný ochránce práv nevykává oprávnění uvedená v § 1 zákona č. 349/1999 Sb. jako soukromá osoba, ale jako osoba veřejná, když zastává pozici vysoce postaveného státního funkcionáře s autoritou i odpovědností (srov. důvodová zpráva k zákonu č. 349/1999 Sb., zvláštní část, k § 8).

24. Stát odpovídá podle zákona č. 82/1998 Sb. toliko za újmu, kterou způsobily státní orgány a jiné subjekty předvídané v § 3 odst. 1 OdpŠk v rámci výkonu svých pravomocí. Přímoou odpovědnost jednající osoby podle obecné úpravy deliktního práva by zakládal pouze excés z výkonu jejich pravomocí.

25. Státní orgány jsou státními institucemi, které představují základní a rozhodující složky organizace státu, neboť jsou nositeli suverénní státní moci. Je jimi třeba rozumět orgány, které stát zřizuje k plnění funkcí státu a vybavuje je za tím účelem pravomocí a působností rozhodovat o subjektivních právech a právních povinnostech jemu bezprostředně nepodřízených právních subjektů (FILIP, J., SVATOŇ, J. Státověda. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 57; VOJTEK, P. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 7–8).

26. Za státní orgán je třeba považovat zejména takový orgán státní moci, kterému je Ústavou nebo cestou zákona svěřen výkon státní moci, tj. rozhodování o právech a povinnostech jiných subjektů cestou individuálních nebo obecně závazných aktů. Stát zákonem č. 349/1999 Sb. převedl na veřejného ochránce práv část svých kontrolních a dozorových pravomocí nad činností veřejné správy, a proto veřejný ochránce práv představuje též specifický státní orgán ochrany práva, který je volen Poslaneckou sněmovnou a je nezávislý na soudních a správních orgánech. Pravomoci veřejného ochránce práv jsou konstruovány tak, aby umožňovaly a zajišťovaly rychlá a co nejméně formalizovaná zjištění, upozornění a podněty k nápravě v případě porušování lidských a občanských práv, obvykle ze strany správních orgánů. Důležitá je také jeho informační funkce ve vztahu k Poslanecké sněmovně (FILIP, J., SVATOŇ, J. Státověda. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 66).

27. Nejvyšší správní soud se již v minulosti ve své rozhodovací praxi zabýval charakterem činnosti veřejného ochránce práv a dospěl k závěru, že jej nelze považovat za správní orgán, neboť nevykonává působnost ve veřejné správě, nýbrž nad výkonem veřejné správy jako nezávislý orgán dohlíží. Veřejného ochránce práv označil za monokratický nezávislý a nestranný státní orgán, který stojí mimo veřejnou správu a je zákonem povolán k tomu, aby kontroloval a dohlížel nad činností veřejné správy, a představuje tak jednu ze záruk zákonnosti ve veřejné správě (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 2. 2008, sp. zn. 2 As 58/2007, publikovaný pod č. 1586/2008 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 1. 2013, sp. zn. 9 Aps 9/2012).

28. Svou zvláštní povahou se sice veřejný ochránce práv částečně vymyká obecným definicím, podle kterých má státní orgán zpravidla pravomoc autori-

tativně rozhodovat o právech a povinnostech subjektů, na něž jeho působnost dopadá, avšak jeho funkce je obdobná, neboť jeho oprávnění mají za cíl chránit zájmy osob, pokud byly narušeny správními orgány. Veřejný ochránce práv však rozhoduje o tom, zda je třeba v zájmu těchto osob využít kompetence, které mu svěřuje zákon, či zda k tomu důvod není. V závěru ze šetření veřejného ochránce práv se pak vůle subjektů, které jsou předmětem tohoto šetření, nemůže promítnout. Přestože je tedy veřejný ochránce práv svým charakterem spíše doplňkovou institucí k existujícím systémům ochrany, který je už ze své podstaty oproštěn od prvků moci, jedná se o zákonem zřízený státní orgán a též někteří autoři odborné literatury ombudsmany řadí ke státním orgánům svého druhu (srov. FILIP, J., SVATONĚ, J. Státověda. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 66; SLÁDEČEK, V. Zákon o Veřejném ochránci práv: komentář. 2., podstatně přepracované a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 50–52).

29. Z uvedeného je zřejmé, že veřejný ochránce práv je státním orgánem ve smyslu § 3 odst. 1 OdpŠk. Není přitom rozhodné, že v rámci své činnosti nerozhoduje o právech a povinnostech jiných subjektů cestou individuálních nebo obecně závazných aktů. Výkon veřejné moci ve smyslu § 1 odst. 1 OdpŠk musí totiž nutně zahrnovat výkon jakékoliv veřejnoprávní pravomoci, kterou je státní orgán ze zákona nadán, byť by tato pravomoc spočívala například v poskytování určitých informací nebo zveřejňování zpráv. Výkon této pravomoci je pak úředním postupem, který může vést ke vzniku újmy a založení odpovědnosti státu za ni podle § 13 odst. 1 OdpŠk.

30. Závěr aprobovaný odvolacím soudem, který vyloučil odpovědnost státu za újmu způsobenou veřejným ochráncem práv při výkonu jeho pravomocí, by nutně znamenal, že se poškozený může domáhat náhrady újmy toliko cestou obecné deliktní odpovědnosti, a to buď proti státu, nebo přímo proti osobě, která funkci veřejného ochránce práv zastává či zastávala v rozhodné době. Takový závěr však není správný.

31. Jakkoli v minulosti byla odpovědnost státu za újmu způsobenou při výkonu veřejné moci dovozována i z obecné úpravy ochrany osobnosti v občanském zákoníku (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 5180/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1638/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1712/2004, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2925/2006), byla tato praxe překonána rozsudkem velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 3916/2008, uveřejněným pod č. 125/2011 Sb. rozh. obč., podle kterého nároky spadající pod zákon č. 82/1998 Sb., ve znění účinném od 27. 4. 2006, nelze uplatnit z titulu ochrany osobnosti podle občanského zákoníku, když úprava odpovědnosti státu za škodu v zákoně č. 82/1998 Sb. je zároveň speciální úpravou v oblasti ochrany osobnosti tam, kde bylo do těchto práv zasaženo při výkonu veřejné moci.

32. Stejně tak nelze uvažovat o osobní odpovědnosti osoby zastávající úřad veřejného ochránce práv, neboť ta v posuzovaném případě nejednala sama za sebe, ale v rámci úřední licence, která její osobní odpovědnost vylučuje.

33. Žalované jednání, kterého se měl veřejný ochránce práv dopustit, přitom nelze hodnotit jako exces, o který by šlo v případě protiprávního jednání, jež nesouvisí s činností veřejného ochránce práv, neboť vydání průběžné zprávy po formální i obsahové stránce nepostrádalo místní, časový a především věcný (vnitřní účelový) vztah k činnosti veřejného ochránce práv svěřené mu zákonem (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2010, sp. zn. 25 Cdo 896/2009).

34. Odvolací soud proto pochybil, dospěl-li k závěru, že veřejný ochránce práv nevykonává veřejnou moc ve smyslu § 1 odst. 1 OdpŠk, pokud není nadán rozhodovací pravomocí, kterou by mohl zasáhnout do práv a oprávněných zájmů třetích osob, které by byly ze strany státu vynutitelné, a že stát v režimu zákona č. 82/1998 Sb. za újmu způsobenou činností veřejného ochránce práv neodpovídá.

35. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože se důvody pro zrušení rozsudku odvolacího soudu vztahují i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud podle § 243e odst. 2 o. s. ř. i rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Č. 29

č. 29

Odpovědnost státu za škodu, Zadostiučinění (satisfakce), Svěprávnost (o. z.)
§ 13 zákona č. 82/1998 Sb., § 31a zákona č. 82/1998 Sb.

Nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem spočívajícím v nepřiměřené délce řízení vzniká také účastníku, který si neuvědomuje průběh řízení v důsledku svého nízkého věku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 30 Cdo 3466/2015, ECLI:CZ:NS:2016:30.CDO.3466.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobců zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 3. 2015, sp. zn. 30 Co 18/2015, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 C 97/2014, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze v záhlaví uvedeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, kterým byla zamítnuta žaloba na zaplacení částky 300 000 Kč každému ze žalobců a omluvu žalobcům v jednom celostátním periodiku za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení vedeného u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 16 C 16/2008 (dále jen „posuzované řízení“).

2. Soud prvního stupně vyšel z následujících skutkových zjištění. Posuzované řízení bylo zahájeno dne 10. 7. 2007, kdy A. K. podala žalobu o určení neplatnosti výpovědi z nájmu bytu, kterou jí dali žalobci dne 9. 5. 2007, a skončilo dne 13. 11. 2014, kdy bylo vydáno poslední rozhodnutí (usnesení Ústavního soudu o odmítnutí ústavní stížnosti). Posuzované řízení tak trvalo 7 let a 4 měsíce. Soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí důkladně popsal průběh posuzovaného řízení. Po skutkové stránce bylo řízení středně obtížné. Procesně věc komplikovala nutnost vyčkání na konec řízení vedeného pod sp. zn. 64 C 21/2007, jehož předmětem byla žaloba A. K. o určení neplatnosti výpovědi z nájmu bytu, kterou jí dali žalobci dne 10. 11. 2006. Řízení prodloužila nutnost schvalování právních úkonů v opatrovnickém řízení, což vyvolalo potřebu přerušit řízení od 21. 10. 2009 do 15. 11. 2010. Samo opatrovnické řízení ne-

probíhalo nepřiměřeně dlouho, neboť návrh na zahájení řízení byl podán dne 14. 10. 2009 a rozsudek nabyl právní moci dne 17. 7. 2010. Posuzované řízení bylo vedeno na třech stupních soudní soustavy. O věci samé rozhodl okresní soud rozsudkem dne 30. 11. 2011 tak, že výpověď je neplatná, což Krajský soud v Ostravě rozsudkem dne 6. 2. 2013 potvrdil. Usnesením dne 2. 10. 2013 odmítl Nejvyšší soud dovolání pro vady a usnesením ze dne 13. 11. 2014 odmítl Ústavní soud ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou. Význam řízení byl pro žalobce relativně nízký, přičemž je jeho význam snižován tím, že vedli větší množství soudních řízení. Postup soudu nebyl zcela plynulý, neboť byl poznamenán nečinností od července 2007 do ledna 2008, od srpna 2008 do února 2009 a od března 2012 do srpna 2012. Vzhledem k nízkému věku žalobců (naroděných v roce 1995 a v roce 2000) soud prvního stupně dále zjišťoval vznik újmy na straně žalobců, a to jednak účastnickým výsledkem žalobců, jednak výsledkem rodičů žalobce. Uzavřel, že žalobci nedokázali správně identifikovat, v jakém procesním postavení se v posuzovaném řízení nalézali a co bylo jeho předmětem. Žalobce b) nevěděl, u jakého soudu řízení probíhá. Žalobce a) se mylně domníval, že řízení již skončilo. Po právní stránce soud prvního stupně uvedl, že žalobci neměli takovou povědomost o posuzovaném řízení, aby jim mohla z jeho průběhu vznikat nemajetková újma.

3. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Po právní stránce se odvolací soud ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, dle něž význam řízení pro žalobce je snižován tím, že žalobci vedli větší množství sporů. Dále uvedl, že přerušení řízení kvůli opatrovníckému řízení nelze přičítat k tíži žalované. Bylo věcí žalobců, aby se včas postarali o schválení právních úkonů. Mohli tak učinit ještě před zahájením řízení. V tom, že tak neučinili a dne 21. 10. 2009 navrhli přerušení řízení, je třeba spatřovat podíl žalobců na délce posuzovaného řízení. Dále odvolací soud poukázal na procesní aktivitu žalobců, kdy tito podávali opravné prostředky, přičemž ve dvou případech šlo o opravné prostředky zjevně nedůvodné (dovolání, ústavní stížnost). Ve vztahu k závěru ohledně vzniku újmy na straně žalobců odvolací soud uvedl, že od doby, kdy byli seznámeni s podstatou předmětného řízení, tj. v roce 2010 žalobce a) a v roce 2011 žalobce b), i přes dětský věk (15 a 11 let), žalobci pocíťovali morální újmu spojenou s nepřiměřenou délkou řízení, a to jak v souvislosti s hádkami rodičů, při nichž padalo jméno „K.“, tak v souvislosti s tím, že rodiče nemohli hradit jejich zájmy, což odůvodňovali finanční náročností vedení posuzovaného řízení a neplacením nájemného nájemkyní A. K. Lze mít tedy důvodně za to, že u žalobců nastal stav nejistoty ohledně výsledku předmětného řízení, za což jim náleží přiměřená kompenzace. Přiměřeným zadostiučiněním odvolací soud shledal konstatování porušení práva, které již žalobcům poskytl žalovaná.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 29

4. Rozsudek odvolacího soudu v celém jeho rozsahu napadli žalobci dovoláním, jehož přípustnost spatřují v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Konkrétně se jedná o otázku přiznání přiměřeného zadostiučinění nemajetkové újmy v penězích při zohlednění věku dovolatelů, jejich postavení v řízení, množství soudních sporů, kterých se účastní dovolatelé a významu řízení pro dovolatele. Odvolací soud se při řešení této otázky měl odchýlit od závěrů uvedených ve stanovisku Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněném pod č. 58/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Stanovisko“). Jako dovolací důvod dovolatelé uvádějí nesprávné právní posouzení věci. Dovolatelé namítají:

a) Při určení počátku řízení odvolací soud nevycházel ze dne, kdy žaloba napadla na soud, ale ze dne, kdy si dle názoru soudu žalobci uvědomili podstatu řízení.

b) Při určení způsobu poskytnutí přiměřeného zadostiučinění ze Stanoviska vyplývá, že zadostiučinění v penězích se nepřiznává jen zcela výjimečně, přičemž odvolací soud nijak nevymezil, v čem spatřuje výjimečnost posuzovaného řízení, že v daném případě postačí zadostiučinění pouze ve formě konstatování porušení práva.

c) V rámci posouzení významu předmětu řízení pro žalobce dovolatelé napadají závěr, dle něž byl význam řízení pro žalobce nepatrný. Řízení bylo pro dovolatele významné již z toho důvodu, že do řízení byli zataženi proti své vůli na straně žalované, týkalo se bytové jednotky umístěné v nemovitosti, která byla jediným nemovitým majetkem dovolatelů a jejich významným zdrojem příjmů. Význam je posilován rovněž tím, že dovolatelé byli účastníky řízení ve věku, kdy docházelo k formování jejich osobnosti. Dovolatelé poukazují na závěr, dle něž významnou roli sehrává pokročilý věk, přičemž analogicky dovozují, že významnou roli musí sehrávat rovněž věk nízký.

d) K závěru odvolacího soudu, že význam předmětu řízení pro žalobce má být snižován tím, že vedou větší množství řízení, dovolatelé namítají, že vedli k regulovanému nájemnému necelou desítku sporů, přičemž cca v polovině vystupovali na straně žalované. Poukazují na množství sporů, které vede např. společnost Č., a. s. Jelikož také další řízení vedená dovolateli byla nepřiměřeně dlouhá, došlo naopak k násobení vzniku nemajetkové újmy oproti situaci, kdy by došlo k ojedinělému excesu. Újma dovolatelů tak tímto nebyla snižována.

e) Ohledně výpočtu výše přiměřeného zadostiučinění nelze snižovat částku odškodnění s ohledem na to, že v řízení vystupovalo více účastníků. Větším počtem účastníků dle názoru dovolatelů je 3 a více účastníků.

f) Dále se dovolatelé vyjadřují k jednotlivým kritériím dle § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OdpŠk“).

g) Vzhledem k účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a vzhledem k metodice dovolacího soudu, která ohodnotila cenu lidského života na částku 10 000 000 Kč, dovolatelé namítají, že částky uváděné ve Stanovisku jsou již překonané.

5. Dovolatelé navrhuji, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu a rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

6. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (viz čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

8. Dovolání bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými, řádně zastoupenými podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

9. Ve vztahu k námitkám dovolatelů výše uvedeným pod písm. e) až g) dovolatelé nevymezili, v čem spatřují splnění předpokladů přípustnosti dovolání pro tyto otázky. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř. (jako v této věci), jsou dovolatelé povinni v dovolání pro každý jednotlivý dovolací důvod vymezit, kterou z podmínek přípustnosti považují pro ně za splněnou (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3023/2014, nebo ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 30 Cdo 9/2014). Pouhá kritika právního posouzení odvolacího soudu ani citace (části) textu § 237 o. s. ř. nepostačují (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 32 Cdo 1389/2013, a ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 3524/13, dostupným z nalus.usoud.cz). Dovolání tak v této části trpí vadami, pro něž nelze v dovolacím řízení pokračovat. Nadto vzhledem k okolnosti, že odvolací soud dospěl k závěru, že přiměřeným zadostiučněním je konstatování porušení práva, nejde v případě námitek uvedených pod písm. e) a g) vztahujících se k určení výše zadostiučnění v penězích o otázky, na jejichž vyřešení by napadené rozhodnutí záviselo. To se týká rovněž námítky uvedené pod písm. c), neboť z napadeného rozhodnutí nelyne závěr, dle něž by odvolací soud považoval význam řízení pro dovolatele za marginální. V této části tak dovolací soud neshledal dovolání přípustným.

10. Dovolací soud dále neshledal dovolání přípustným ve vztahu k otázce, zda okolnost, že poškozený vede větší množství soudních řízení, znamená snížení významu předmětu jednotlivých řízení pro poškozeného, neboť tato otázka byla soudy nižších stupňů vyřešena v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1042/2013, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1661/2013, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3725/2013).

11. Dovolací soud shledal dovolání přípustným pro řešení právní otázky v judikatuře dovolacího soudu dosud neřešené, zda nemajetková újma způsobená nepřiměřenou délkou řízení vzniká nezletilým osobám, které v důsledku svého nízkého věku nemohou mít dostatečnou povědomost o průběhu řízení.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Dovolání je důvodné.

13. O nemajetkové újmě lze hovořit, pokud nastalá újma spočívá v narušení osobního zájmu poškozeného, který nemá hodnotu v penězích. Představuje opak škody; nemajetková újma je tedy nepříznivý dopad škodné události do jiných hodnot, než je jmění. Lze tak hovořit o škodě morální, ideální, imateriální, za kterou náleží poškozenému peněžitá – materiální – satisfakce. Projevuje se tedy v těžce definovatelné sféře vnímání obtíží, nepohodlí, stresu a jiných nežádoucích účinků spojených se zásahem do základních lidských hodnot [srov. Občanský zákoník: komentář. Svazek VI (§ 2521 až 3081). Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. Rekodifikace. ISBN 978-80-7478-630-3, § 2956].

14. Vznik nemajetkové újmy zpravidla nelze dokazovat, neboť jde o stav myslí poškozeného. V řízení se tedy obvykle pouze zjišťuje, zda jsou dány objektivní důvody pro to, aby se konkrétní osoba mohla cítit poškozenou – tedy je nutné posoudit, zda vzhledem ke konkrétním okolnostem případu by se i jiná osoba v obdobném postavení mohla cítit dotčena ve složkách tvořících nemajetkovou sféru jednotlivce. Neprokazuje se tedy to, jak se poškozený cítí, ale jestli má důvod cítit se poškozený (srov. KOLBA, J., ŠULÁKOVÁ, M. Nemajetková újma způsobená protiprávním výkonem veřejné moci. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-027-7).

15. Nejvyšší soud opakovaně zdůrazňuje, že při posuzování předpokladů odpovědnosti státu za škodu způsobenou nevydáním rozhodnutí v přiměřené lhůtě, jakož i při úvaze o formě a výši zadostiučinění podle platné právní úpravy vyjádřené zejména v § 13 a v § 31a OdpŠk je nutno postupovat též v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (dále též „Evropský soud“ nebo „ESLP“) vztahující se k čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

16. Z judikatury Evropského soudu plyne, že tento soud, aniž by se výslovně zabýval danou otázkou, přiznává náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřeně dlouhým soudním řízením také nezletilým, a to bez ohledu na skutečnost, zda stěžovatelé mohli mít o probíhajícím řízení povědomí, či nikoli (viz např. rozsudek ESLP ve věci Mikulić proti Chorvatsku ze dne 7. 2. 2002, stížnost č. 53176/99, kde stěžovatelce v řízení o určení otcovství bylo v době podání stížnosti pouhých 5 let, přičemž řízení stále probíhalo; dále např. rozsudek ESLP ve věci Oršuš a ostatní proti Chorvatsku ze dne 17. 7. 2008, stížnost č. 15766/03, kde stěžovatelům, narozeným mezi léty 1988 až 1994, byla přiznána náhrada nemajetkové újmy za řízení, které trvalo mezi léty 2002 až 2007; dále např. rozsudek ESLP ve věci Vrtar proti Chorvatsku ze dne 7. 1. 2016, stížnost č. 39380/13).

17. Nelze rovněž odhlédnout od toho, že náhrada nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení plní funkci kompenzačního prostředku nápravy ve smyslu čl. 13 Úmluvy. Absence tohoto prostředku nápravy před novelou č. 160/2006 Sb. byla předmětem kritiky Evropského soudu vůči České republice (srov. Rozsudek ESLP ve věci Hartman proti České republice, ze dne 10. 7. 2003, stížnost č. 53341/99). Případné vyloučení náhrady nemajetkové újmy za nepřiměřenou délku řízení u osob, které si průběh řízení neuvědomují, by Českou republiku opět stavělo do situace, kdy by právní řád v rozporu s čl. 13 Úmluvy neumožňoval účinný právní prostředek nápravy před národním orgánem při porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

18. Z výše uvedeného tudíž plyne, že na nyní posuzovaný případ nelze aplikovat závěr dovozený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4336/2010, dle něž „[n]evěděl-li žalovaný o řízení proti němu vedeném, nemohla mu za dobu od jeho zahájení do doby, kdy se o existenci řízení dozvěděl, vzniknout nemajetková újma, a to ani v případě, kdy by již ke dni zjištění existence řízení ze strany žalovaného bylo dané řízení nepřiměřeně dlouhé“. Je tak nutné odlišovat situaci, kdy účastník řízení o jeho existenci vůbec neví a kdy účastník řízení vzhledem ke své rozumové a volní vyspělosti si průběh řízení neuvědomuje. V druhém případě v souladu s výše citovanou judikaturou ESLP je nutné vycházet z toho, že i tomuto účastníku nemajetková újma vzniká, a to taková újma, která by vznikla každé jiné osobě v obdobném postavení.

19. Odvolací soud tudíž postupoval nesprávně, když vznik újmy žalobců hodnotil až ode dne, kdy byli seznámeni s podstatou posuzovaného řízení, tj. od roku 2010, resp. 2011.

20. Ve vztahu k námitkám dovolatelů vztahujícím se k přiznané formě zadostiučnění Nejvyšší soud ve své judikatuře opakovaně uvádí, že stanovení formy nebo výše přiměřeného zadostiučnění je především úkolem soudu prvního stupně a přezkum úvah tohoto soudu úkolem soudu odvolacího. Dovolací soud při přezkumu výše či formy zadostiučnění v zásadě posuzuje právní otázky spojené s výkladem podmínek a kritérií obsažených v § 31a OdpŠk, přičemž výslednou

č. 29

částkou (formou) se zabývá až tehdy, byla-li by vzhledem k aplikaci tohoto ustanovení na konkrétní případ zcela zjevně nepřiměřená. Dovolací soud tedy posuzuje jen správnost základních úvah soudu ohledně aplikace toho kterého kritéria, jež jsou podkladem pro stanovení výše přiměřeného zadostiučinění (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4462/2009, nebo rozsudek téhož soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2933/2009).

21. Ve Stanovisku Nejvyšší soud uvedl, že je „namístě přistupovat k případnému zadostiučinění ve formě konstatace porušení práva jen za zcela výjimečných okolností (např. tehdy, byl-li význam předmětu řízení pro poškozeného nepatrný)“. Dovolací soud se v tomto ohledu ztotožňuje s námitkou dovolatelů, že z odůvodnění napadeného rozhodnutí není zřejmé, v čem odvolací soud shledal okolnosti nyní posuzované věci natolik výjimečnými, že považoval za přiměřené zadostiučinění konstatování porušení práva, což činí rozhodnutí odvolacího soudu v této části nepřezkoumatelným.

22. Z výše uvedených důvodů považoval dovolací soud rozsudek odvolacího soudu za nesprávný, a proto jej podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí také na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud podle § 243e odst. 2 o. s. ř. ve stejném rozsahu také tento rozsudek a věc vrátil soudu prvního stupně ve stejném rozsahu k dalšímu řízení.

Č. 30

Č. 30

Odpovědnost státu za škodu, Zadostiučinění (satisfakce)

§ 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. ve znění od 27. 4. 2006

Výše zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku nepřiměřené délky řízení by pro procesní nástupce původního účastníka řízení neměla přesahovat výši zadostiučinění, jež by za tutéž část řízení náležela jejich právnímu předchůdci.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2016, sp. zn. 30 Cdo 3945/2014, ECLI:CZ:NS:2016:30.CDO.3945.2014.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. 5. 2014, sp. zn. 64 Co 102/2014, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 29. 11. 2013, sp. zn. 22 C 139/2012, v rozsahu zamítnutí žaloby o zaplacení částky 673 500 Kč s příslušenstvím a věc v tomto rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se v řízení domáhá zaplacení částky 723 667 Kč s příslušenstvím jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, dále jen „OdpŠk“. Újma měla žalobkyni vzniknout v důsledku nepřiměřené délky řízení o povinnosti uzavřít dohodu o vydání nemovitosti podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, které bylo vedeno u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 39 C 101/92 a následně u Okresního soudu ve Vyškově pod sp. zn. 3 C 132/92. Žalobkyně do řízení vstoupila jako právní nástupkyně svého otce na základě usnesení ze dne 7. 2. 2011. V době podání žaloby o zaplacení zadostiučinění trvalo posuzované řízení více než dvacet let. Žalovaná žalobkyni vyplatila před podáním žaloby zadostiučinění ve výši 76 333 Kč.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 29. 11. 2013, č. j. 22 C 139/2012-50, rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni částku 44 167 Kč s příslušenstvím (výrok I), žaloba se co do částky

679 500 Kč s příslušenstvím zamítá (výrok II) a žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni náklady řízení ve výši 13 734 Kč (výrok III).

č. 30

3. Městský soud v Praze jako soud odvolací napadeným rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku změnil tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni dalších 6 000 Kč s příslušenstvím, jinak jej v zamítavém výroku potvrdil a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů ve výši 22 808,50 Kč.

4. Mezi účastníky nebylo sporu o průběhu posuzovaného soudního řízení, soud prvního stupně proto při zjišťování skutkového stavu z těchto nesporných skutečností vyšel. Zjistil, že dne 31. 3. 1992 podali P. Š. a L. P. u Městského soudu v Brně žalobu proti Elektroodbyt Brno s. p. na povinnost uzavřít dohodu o vydání nemovitosti podle zákona o mimosoudních rehabilitacích. Městský soud v Brně vyslovil svou místní nepřislušnost a spis byl doručen Okresnímu soudu ve Vyškově. V řízení byl proveden důkaz spisem státního notářství a materiály z Okresního archivu ve Slavkově, byly vyžádány dědické spisy. Do řízení byla přibrána další žalovaná, EO Brno, s. r. o. Žalobci navrhli, aby soud vydal předběžné opatření, kterým by žalovaným zakázal převádět vlastnictví k předmětným nemovitostem. O uvedeném návrhu nebylo rozhodnuto. V letech 1995, 1996 a 1997 žalobci žádali soud, aby nařídil jednání ve věci. Soud žalobce v květnu 1997 vyzval, aby odstranili vadu žaloby, což žalobci učinili. Soud připustil změnu žaloby a v září 1997 vyhlásil rozsudek, kterým žalobu zamítl a který byl v září 1999 Krajským soudem v Brně k odvolání žalobců částečně zrušen. V mezidobí byl na majetek žalované EO Brno, s. r. o., prohlášen konkurz. Žalobci byli soudem vyzváni, aby opravili žalobní petit, což učinili. V listopadu 1999 soud připustil, aby do řízení vstoupili další účastníci na straně žalované. Okresní soud ve Vyškově žalobu znovu zamítl v září 2000, Krajský soud v Brně v lednu 2004 zamítavý rozsudek potvrdil. Nejvyšší soud dovolání žalobců v březnu 2005 odmítl, rozsudek Krajského soudu v Brně byl však zrušen nálezem Ústavního soudu ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. I. ÚS 347/05. Krajský soud v Brně vrátil spis Okresnímu soudu ve Vyškově bez rozhodnutí, neboť žalovaní 2 a 3 zanikli a bylo třeba rozhodnout o procesním nástupnictví. V listopadu 2008 bylo řízení ve vztahu k dvěma žalovaným zastaveno a spis byl v lednu 2009 znovu předložen krajskému soudu. Krajský soud v Brně rozsudek Okresního soudu ve Vyškově částečně zrušil. Žalobce P. Š. dne 23. 8. 2009 zemřel, v únoru 2010 byla schválena dohoda o vypořádání dědictví, v únoru 2011 okresní soud rozhodl o procesním nástupnictví. V červnu 2011 okresní soud ustanovil soudního znalce z oboru stavebnictví, poté u něj soud urgoval předložení znaleckého posudku, znalec požadoval prodloužení lhůty z důvodu nemoci, poté posudek ve lhůtě předložil. V lednu 2012 okresní soud připustil změnu žaloby a ustanovil znalce z oboru geodzie a kartografie, v dubnu 2012 soud upřesnil znalecký úkol. V dubnu 2012 vstoupil na straně žalované do řízení vedlejší účastník Ing. R. V červenci 2012 předložil znalec soudu posudek.

V listopadu 2012 okresní soud žalobu zamítl v celém rozsahu, v červenci 2013 krajský soud jeho rozsudek částečně potvrdil a částečně zrušil. Řízení nebylo v době rozhodování soudu prvního stupně dosud skončeno.

5. Soud prvního stupně věc po právní stránce posoudil tak, že celková délka řízení, přesahující 21 let, je neúměrně dlouhá a lze ji označit za extrémní. Kromě toho byly zjištěny závažné průtahy přičitatelné státu, např. od května 1994 až do současnosti (rok 2013) nebylo vůbec rozhodnuto o návrhu žalobců na vydání předběžného opatření. Došlo tedy k nesprávnému úřednímu postupu spočívajícímu v nepřiměřené délce řízení, vznik nemajetkové újmy je v takovém případě třeba předpokládat, proto se soud zabýval formou a výší zadostiučinění za vzniklou újmu. Konstatování porušení práva by nebylo dostatečnou satisfakcí, proto soud přiznal peněžité zadostiučinění, vycházející ze základní částky odškodnění 20 000 Kč za rok řízení počínaje druhým rokem. Vzhledem k tomu, že žalobkyně byla procesní nástupkyní zemřelého původního žalobce P. Š., který se předmětného řízení účastnil do své smrti dne 23. 8. 2009, posuzoval soud nemajetkovou újmu žalobkyně odděleně ve dvou obdobích, do smrti právního předchůdce žalobkyně a v období následujícím.

6. Soud prvního stupně nejprve vypočítal částku zadostiučinění, které by přiznal právnímu předchůdci žalobkyně. Vycházel z doby řízení 17 let a 4 měsíce, základní výše náhrady by činila 327 000 Kč. Bylo by namíste snížit ji o 25 % za skutkovou a procesní složitost (20 % za složitost věci a 5 % za počet stupňů soudní soustavy, na kterých byla věc řešena). Spory o povinnost uzavřít dohodu o vydání nemovitosti podle zákona o mimosoudních rehabilitacích jsou právně složitější, na druhou stranu již déle než deset let k nim existuje bohatá judikatura Ústavního soudu, tím se stávají méně právně složitými. Věc však byla složitá skutkově, neboť soud musel vzít v úvahu velké množství okolností, aby učinil závěr o tísní a nápadně nevýhodných podmínkách, za kterých měli právní předchůdci žalobců v roce 1956 převést předmětné nemovitosti na stát. Bylo posuzováno větší množství listinných důkazů velmi starého data, k důkazu byly prováděny spisy jiných soudů, byla provedena místní šetření a vypracovány dva poměrně složité znalecké posudky. Dále by soud zvýšil základní částku zadostiučinění o 20 % z důvodu významu předmětu řízení pro účastníka, neboť se jednalo o věc restituční. Právní předchůdce žalobkyně byl však „jedním ze tří podílových spoluvlastníků nemovitostí, o které je spor veden“, proto je namíste snížit zadostiučinění o 20 % z důvodu sdílené újmy, která nemůže být stejně velká, jako „kdyby byl vlastníkem výlučným“. Co se týče podílu na průběhu řízení, právnímu předchůdci žalobkyně nelze nic vytknout, naopak soudu lze vytknout opakované průtahy a zejména nerozhodnutí o návrhu na předběžné opatření, což odpovídá zvýšení základní částky zadostiučinění o 10 %. Celkově by tak právnímu předchůdci žalobkyně připadla částka 278 000 Kč. Vzhledem k tomu, že újma právního předchůdce žalobkyně není újmou samotné žalobkyně, nárok na zadostiučinění za nemajetkovou újmu

se jako nárok „ryze osobnostní“ nedědí, a na místo právního předchůdkyně žalobkyně nastoupili spolu se žalobkyní další tři procesní nástupci, přiznal soud prvního stupně žalobkyni za období, kdy v řízení vystupoval její právní předchůdce, pouze čtvrtinu shora uvedené částky 278 000 Kč, tedy částku 69 500 Kč.

č. 30

7. Co se týče druhého období, kdy se řízení účastní sama žalobkyně, vycházel soud prvního stupně ze základní částky zadostiučinění 85 000 Kč, kterou snížil o 30 % za složitost věci a počet stupňů soudní soustavy a o 40 % pro počet účastníků řízení, kteří újmu sdílejí. Základní částku naopak zvýšil o 10 % za opakované průtahy přičitatelné soudům a o 20 % z důvodu významu restitučního řízení pro účastníci. Žalobkyni tak za druhé období přiznal výslednou částku 51 000 Kč, celkem tedy za celé řízení částku 120 500 Kč (69 500 Kč a 51 000 Kč), od které odečetl částku 76 333 Kč vyplacenou dobrovolně ze strany žalované před zahájením řízení.

8. Odvolací soud zjistil, že posuzované řízení, vedené u Okresního soudu ve Vyškově pod sp. zn. 3 C 132/92, nebylo ani v době jeho rozhodování pravomocně skončeno. Jinak vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a uvedl, že soud prvního stupně věc po právní stránce posoudil správně. Odvolací soud se s jeho postupem výpočtu přiměřeného zadostiučinění ztotožnil a pro stručnost na něj odkázal. Uvedl, že se jednalo o řízení skutkově a právně složité, a dodal, že povinnou osobou v řízení byl státní podnik, tedy forma právnické osoby, která v devadesátých letech procházela řadou změn, a ani judikatura k restitučním sporům, ve kterých vystupoval státní podnik, nebyla ustálená, což ostatně koresponduje i s tím, že v průběhu řízení žalobci opakovaně měnili žalobní petit. Byla navíc řešena otázka procesního nástupnictví na straně žalujících i žalované, došlo k přistupování dalších účastníků a řízení bylo složitější i s ohledem na jejich větší počet. Ústavní soud v nálezu ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. I. ÚS 347/05, nevyslovil závazný právní názor, že žalobě má být vyhověno, zabýval se pouze tím, zda v projednávané věci došlo k uzavření kupní smlouvy za nápadně nevýhodných podmínek. Odvolací soud vycházel ze stavu v době vyhlášení rozsudku a za další období šesti měsíců posuzovaného řízení přiznal žalobkyni jako zadostiučinění dalších 6 000 Kč.

II.**Dovolání a vyjádření k němu**

9. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním, ve kterém uvedla, že napadá výrok I rozsudku odvolacího soudu. Z obsahu dovolání vyplývá, že žalobkyně zamýšlela rozsudek odvolacího soudu napadnout v části, ve které jím byl zamítavý výrok soudu prvního stupně potvrzen (co do zamítnutí částky 673 500 Kč). Z obsahu dovolání je zřejmé, že žalobkyně nemínila napadnout rozsudek odvolacího soudu v části, kterou byl rozsudek soudu prvního

stupně změněn a kterou jí bylo přiznáno dalších 6 000 Kč s příslušenstvím. To plyne mj. z dovolacího návrhu, ve kterém žalobkyně požaduje přiznání částky ve výši 673 500 Kč. V dovolání uplatnila žalobkyně následující dovolací důvody.

10. Odvolací soud dostatečně nenavýšil zadostiucnění z důvodu významu restitučního řízení pro žalobkyni a nepřihlédl ke konkrétním okolnostem nepřiměřeně dlouhého řízení. Tím se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu.

11. Žalobkyně dále pokládá otázku, zda je přípustné přičítat jí k tíži, že bylo v rámci posuzovaného řízení třeba vyhotovit znalecké posudky, když přiměřeně zadostiucnění bylo již sníženo za složitost řízení a počet stupňů soudní soustavy, na kterých byla věc řešena. Uvedená otázka nebyla podle žalobkyně dosud v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu zcela vyřešena. Podle žalobkyně se jedná o standardní restituční řízení, které není nijak skutkově ani právně složité. V samotném posuzovaném řízení byl vydán nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 347/05, ve kterém Ústavní soud vyslovil, že se jedná o otázku, která byla v jeho rozhodovací praxi mnohokrát řešena. „Vyhotovení znaleckých posudků je až záležitostí posledních dvou let“ a „v měřítku celkové doby 22,5 let trvání namítaného řízení“ nezpůsobilo zásadní průtahy. Je na uvážení soudu, zda bude znalecký posudek vyhotovován, uvedená skutečnost tedy nemůže být kladena k tíži žalobkyně, která nemá možnost vyhotovení posudku ovlivnit. Je třeba uvést, že jeden z posudků nebyl vůbec v řízení použit, a byl proto zcela nadbytečný.

12. Žalobkyně navíc uvádí, že opakované snižování základní částky zadostiucnění z důvodu, že bylo potřeba vyhotovit znalecké posudky, není v souladu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu.

13. Nejvyšší soud neřešil ani otázku, zda je přípustné, aby soud rozdělil dobu nepřiměřeně dlouhého řízení na období, kdy v řízení vystupoval právní předchůdce žalobkyně, a na období, kdy v řízení vystupuje žalobkyně, a mechanicky pak podle počtu účastníků krátil přiznanou částku přiměřeného zadostiucnění (tedy podle počtu účastníků snižoval výši zadostiucnění z důvodu sdílené újmy).

14. Odvolací soud navíc v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu nepřistoupil k navýšení základní částky z důvodu extrémní délky trvání namítaného restitučního řízení.

15. Odvolací soud opomenul při výpočtu výše zadostiucnění přihlédnout k jednotlivým pochybením Okresního soudu ve Vyškově, který celkem rozhodoval již čtyřikrát, přitom mu věc byla vždy nadřazeným soudem vrácena. Délku posuzovaného řízení přitom podle judikatury Nejvyššího soudu nelze omlouvat opakovaně vadným rozhodováním soudů – k tomu žalobkyně odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1328/2009. Nejzávažnější pochybení Okresního soudu ve Vyškově spatřuje žalobkyně v nerozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření.

16. Žalobkyně se dále domnívá, že je oprávněné v jejím případě při výpočtu přiměřeného zadostiucnění základní částku navýšit celkem o 50 %.

17. Závěrem žalobkyně namítá, že i samotné kompenzační řízení bylo nepřiměřeně dlouhé.
18. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

č. 30

19. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.
20. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř.
21. Podle § 241a odst. 2 o. s. ř. musí být v dovolání vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4 o. s. ř.) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a o. s. ř.) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh).
22. Pokud se týče námitek uvedených výše v odst. 10, 12, 14, 16 a 17 tohoto rozsudku, žalobkyně v dovolání řádně neuvádí, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání pro tyto otázky. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř., je dovolatel povinen v dovolání pro každý dovolací důvod vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné (§ 241a odst. 2 o. s. ř.). Pouhá kritika právního posouzení odvolacího soudu ani citace (části) textu § 237 o. s. ř. nepostačují (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3023/2014, a ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 3524/13).
23. Vymezení, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, je přitom třeba provést pro každý jednotlivý dovolací důvod samostatně. Jen tak bude zaručeno splnění účelu novely občanského soudního řádu (zákona č. 404/2012 Sb.), když advokáti dovolatelů budou před podáním dovolání u každého jednotlivého dovolacího důvodu nuceni posoudit, zda daná konkrétní právní otázka již byla v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena, případně jakým způsobem, a zda tedy vůbec má smysl se v této právní otázce na Nejvyšší soud obracet (srov. výše citované usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3023/2014).
24. Pokud se žalobkyně domnívala, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (srov. odst. 10, 12 a 14 tohoto rozsudku), musela by pro splnění požadavku § 241a odst. 2 o. s. ř. uvést, od jaké konkrétní judikatury se odvolací soud podle ní odchýlil (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1559/2013).

25. Dovolání tak v části obsahující námitky uvedené výše v odstavcích 10, 12, 14, 16 a 17 trpí vadami, pro něž nelze v dovolacím řízení pokračovat, a dovolací soud k němu proto v uvedené části nemohl přihlížet.

26. U ostatních dovolacích důvodů žalobkyně v dovolání vymezila, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (srov. výše odst. 11, 13 a 15) a dovolání v této části obsahuje všechny náležitosti vyžadované zákonem, Nejvyšší soud se proto dále zabýval jeho přípustností.

27. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

28. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

29. Dovolání je přípustné pro řešení otázky, jakým způsobem má soud postupovat při výpočtu výše zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení, jehož části se účastnili dědicové původního účastníka řízení (jako nerozluční společníci). Uvedenou otázku dosud Nejvyšší soud ve své judikatuře ve všech podrobnostech neřešil.

30. Dovolání je přípustné rovněž pro řešení námitek týkajících se složitosti řízení (odst. 11) a postupu Okresního soudu ve Vyškově v původním řízení (odst. 15), neboť při jejich řešení se odvolací soud odchýlil od judikatury soudu dovolacího.

IV.

Důvodnost dovolání

31. Nejvyšší soud již ve své judikatuře k procesnímu nástupnictví uvedl, že při úvaze o celkové době řízení je nutno přihlížet i k té jeho části, v níž jako účastník vystupoval právní předchůdce osoby, která vstoupila do řízení jako jeho dědic a která se nyní domáhá poskytnutí přiměřeného zadostiučinění podle § 31a OdpŠk. Míru odškodnění újmy procesního nástupce je však nutno posuzovat individuálně s tím, že nemusí dosahovat stejné výše, jaké by dosahovalo v případě odškodnění původního účastníka řízení, a to třeba i tehdy, nebyla-li tato újma výjimečně vůbec sdílena, např. pro okolnosti nezájmu dědiců o zůstavitelovy záležitosti za jeho života. V každém případě se však při stanovení odškodnění přihlíží ke kritériím § 31a odst. 3 OdpŠk ve vztahu k těm, kteří řízení jako účastníci dokončili (srov. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněné pod č. 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále jen „Stanovisko“, část III odst. 1).

32. Na druhou stranu restituční řízení, jejichž primárním účelem je zmírnit následky některých majetkových křivd, které se udály v letech 1948 až 1989, se týkají citlivých otázek. Zájem na rychlém vyřízení restituční věci bývá zpravidla sdílen celou rodinou, včetně dědiců původních restituentů, kteří očekávají zmírnění majetkových křivd z let 1948 až 1989. Význam předmětu řízení pro dědice původních účastníků tak zpravidla je obdobný nebo stejný jako pro původní restituenty. Nemusí tomu tak však být vždy a je na soudech, aby zkoumaly, do jaké míry byla újma procesního nástupce shodná s újmou, která by vznikla původnímu účastníkovi řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4251/2010).

33. Nejvyšší soud ve Stanovisku dále uvedl, že v případě řízení, v němž vystupovalo více účastníků žádajících náhradu nemajetkové újmy za jeho nepřiměřenou délku, je možno částku odškodnění náležející každému z nich přiměřeně snížit oproti částce, jež by byla poškozenému přiznána v případě, že by se řízení na jedné straně účastnil sám. V případě více poškozených nepřiměřenou délkou řízení je jejich újma do určité míry – jako procesní stranou – sdílena. Z toho důvodu lze s přihlédnutím k počtu poškozených odškodnění, které by bylo přiznáno každému z nich, přiměřeně snížit, a to u vysokého počtu poškozených i podstatně. Snížení bude namísto zejména v případě nerozlučného společenství účastníků řízení (§ 91 odst. 2 o. s. ř.) (srov. Stanovisko, část V).

34. Otázkou Nejvyšším soudem dosud neřešenou však zůstává, jakým konkrétním způsobem mají soudy postupovat a jak mají částku zadostiučinění snížit z důvodu plurality účastníků, kteří v řízení vystupují jako dědicové původního účastníka řízení, tedy jako nerozluční společníci, a to ve vztahu k období, kdy se řízení účastnil jejich právní předchůdce.

35. Evropský soud pro lidská práva při posuzování uvedené situace dospěl k závěru, že zadostiučinění poskytnuté dohromady procesním nástupcům, kteří jsou dědici původního účastníka řízení, nemusí být vyšší než zadostiučinění, které by bylo poskytnuto účastníkovi jedinému (srov. rovněž věc Selahattin Çetinkaya proti Turecku, stížnost č. 31504/02, rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 20. 10. 2009).

36. Nejvyšší soud se kloní k závěru, že v případě, kdy dědicové původního účastníka nastoupili na jeho místo až v závěrečné fázi řízení, není důvod, aby výše zadostiučinění přiznaného dohromady všem dědicům převyšovala částku, která by byla přiznána původnímu účastníkovi, kdyby se dožil konce řízení. Naopak v případě, kdy se právní předchůdce účastnil pouze počátku řízení a převážnou část řízení absolvovali jeho procesní nástupci, se nejvíce vhodně omezovat výši zadostiučinění přiznanou v součtu všem dědicům tím, co by náleželo původnímu účastníkovi řízení, kdyby se dožil jeho konce. V druhém případě může být tedy účastníkům přiznáno i více, než by jim náleželo podle výkladu Evropského soudu pro lidská práva v rozsudku Selahattin Çetinkaya proti Turecku – v tomto

směru rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva představuje pouze minimum, které musí být účastníkům zaručeno, a nic nebrání státům, aby účastníkům řízení poskytly zadostiučinění vyšší.

37. Vzhledem k výše uvedenému se jako nejvhodnější jeví způsob stanovení výše přiměřeného zadostiučinění, který použily soud prvního stupně a soud odvolací. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění, které náleží jednomu z procesních nástupců původního účastníka (§ 107 odst. 2 a 3 o. s. ř.), je tedy namíste nejprve určit zadostiučinění, které by náleželo původnímu účastníkovi řízení za tu část řízení, již se sám účastnil. Tuto částku je poté třeba vydělit počtem dědiců původního účastníka, kteří do řízení nastoupili na jeho místo – a to z toho důvodu, aby částka přiznaná v součtu jednotlivým dědicům nepřevyšovala částku, která by náležela původnímu účastníkovi řízení. Za další část řízení, od smrti původního účastníka až do konce řízení, náleží každému z dědiců zadostiučinění vypočítané postupem podle Stanoviska, procentuálně snížené z důvodu sdílení újmy nerozlučnými procesními společníky.

38. Uvedený postup je samozřejmě namíste pouze v případě, ve kterém procesní nástupci i za života zůstavitele projevovali o zůstavitelovy záležitosti zájem. Pokud by o zůstavitelovy záležitosti za jeho života zájem vůbec neměli, pak by jim za část řízení, které se účastnil zůstavitel, zadostiučinění nenáleželo vůbec, nebo ve výrazně menším rozsahu (srov. Stanovisko, část III odst. 1).

39. Uvedený postup by bylo třeba modifikovat také tehdy, pokud by v řízení byly tvrzeny a prokázány skutečnosti, ze kterých by vyplývalo, že význam předmětu řízení je pro jednoho z dědiců zásadně odlišný než pro ostatní dědice. Tak tomu však v nyní posuzovaném řízení nebylo.

40. Dovolání vzhledem k výše uvedenému v otázce způsobu stanovení výše zadostiučinění není důvodné.

41. Dovolání je však důvodné, pokud se týká námítky žalobkyně, že řízení nemohlo být složité, neboť jeden z vypracovaných znaleckých posudků nebyl v řízení vůbec použit. Odvolací soud při posuzování složitosti řízení [§ 31a odst. 3 písm. b) OdpŠk] vzal v úvahu více různých okolností, z nichž každá sama o sobě přispěla ke složitosti řízení, a tím i k prodloužení jeho délky (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2138/2009). Jednou z takových okolností je i nutnost vypracovat znalecké posudky [srov. Stanovisko, část IV bod ad b)], a to bez ohledu na to, ve které fázi řízení byly posudky vypracovány. Potud je tedy posouzení odvolacího soudu správné.

42. Soud prvního stupně ani soud odvolací se však nezabývaly tvrzením žalobkyně, že jeden ze znaleckých posudků vypracovaných v posuzovaném řízení nebyl posléze v uvedeném řízení vůbec „použit“. Jestliže žalobkyně uvedenou skutečnost tvrdila již při jednání před soudem prvního stupně (č. l. 48), bylo na soudu prvního stupně, aby se tímto tvrzením zabýval. Neučinil-li to, a nenapravil-li odvolací soud jeho pochybení, je jeho právní posouzení věci neúplné, a tudíž

č. 30

nesprávné. Pokud by bylo prokázáno, že znalecký posudek nebyl v původním řízení vůbec proveden jako důkaz, případně že z něj soudy nezjistily žádné pro věc rozhodné skutečnosti, nebylo by možné z jeho vypracování usuzovat na větší skutkovou složitost věci (pro tu by ovšem stále svědčila skutečnost, že bylo v posuzovaném řízení pro zjištění skutkového stavu věci třeba vypracovat druhý znalecký posudek).

43. Dovolání je důvodné rovněž v otázce posuzování postupu Okresního soudu ve Vyškově v původním řízení [§ 31a odst. 3 písm. d) OdpŠk]. Soud prvního stupně ani soud odvolací se totiž nezabývaly námitkou žalobkyně, podle které je žalované nutno přičítat k tíži opakovaná rušení rozhodnutí Okresního soudu ve Vyškově z důvodu odchýlení se od judikatury, nerespektování závazného právního názoru a nezákonnosti. Při jednání před soudem prvního stupně žalobkyně uvedla, že „soud v tomto řízení rozhoduje už popáté, neboť každé jeho předchozí rozhodnutí bylo pro nerespektování závazného právního názoru zrušeno“. Zdůraznila také, že soudy nerespektovaly ani náleze Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 347/05, který byl vydán v rámci posuzovaného řízení (srov. č. I. 48).

44. Rušení rozhodnutí soudem vyššího stupně (případně Ústavním soudem) je podle judikatury Nejvyššího soudu důvodem pro zvýšení zadostiučinění pouze v některých případech, např. pokud k rušení rozhodnutí docházelo z důvodu nerespektování závazného právního názoru soudu vyššího stupně, výlučně z důvodu nepřezkoumatelnosti zrušovaného rozhodnutí nebo z důvodu jeho jiné procesní vady, případně z důvodu, že soud ve svém později zrušeném rozhodnutí nerespektoval stanovisko nebo rozhodnutí publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek; uvedený důvod zrušení přitom musí být ve zrušovacím rozhodnutí výslovně uveden [srov. Stanovisko, část IV bod ad c), a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1916/2010].

45. Jestliže se odvolací soud při stanovení výše zadostiučinění nezabýval žalobkyní tvrzenými pochybeními Okresního soudu ve Vyškově ve světle výše uvedené judikatury, je jeho právní posouzení věci neúplné, a tudíž nesprávné.

46. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. v části potvrzující zamítnutí žaloby co do 673 500 Kč s příslušenstvím a v navazujícím výroku o náhradě nákladů řízení zrušil. Protože se důvody pro zrušení rozsudku odvolacího soudu vztahují i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud podle § 243e odst. 2 o. s. ř. i rozsudek soudu prvního stupně v části výroku II, kterou byla zamítnuta žaloba o 673 500 Kč s příslušenstvím, a v navazujícím výroku III o náhradě nákladů řízení a věc mu v uvedeném rozsahu vrátil k dalšímu řízení.

47. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

Č. 31

Č. 31

Insolvence, Postoupení pohledávky

§ 430 IZ, § 530 odst. 1 obč. zák., čl. 40 Nařízení č. 1346/2000

Jestliže postoupení pohledávky bylo oznámeno nebo prokázáno dlužníkovi (§ 526 obč. zák.), pak, s věřitelem dlužníka, který pohledávku vůči dlužníku postoupením nabyl a má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, je insolvenční soud povinen zacházet jako se „známým“ věřitelem ve smyslu § 430 insolvenčního zákona i v době, po kterou byl k vymáhání postoupeného nároku povolán (na základě žádosti věřitele – postupníka) postupitel (původní tuzecký věřitel) [svým jménem na účet postupníka].

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2016, sen. zn. 29 NSČR 111/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.NSCR.111.2014.1)

Nejvyšší soud k dovolání věřitele č. 28 změnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 7. 2014, sp. zn. KSUL 70 INS 23840/2012, 3 VSHP 547/2013-P28, tak se usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. KSUL 70 INS 23840/2012-P28, mění tak, že přihláška pohledávky věřitele č. 28 BP Integralis Limited se neodmítá.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 30. 1. 2013, č. j. KSUL 70 INS 23840/2012-P28-4, odmítl Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“) přihlášku pohledávky věřitele č. 28 BPI. Limited.
2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:
 - [1] Usnesením z 30. 11. 2012, č. j. KSUL 70 INS 23840/2012-A-12 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), zjistil insolvenční soud úpadek dlužníků A. F. a J. F. a vyzval věřitele, kteří tak dosud neučinili, aby pohledávky přihlásili do insolvenčního řízení do 30 dnů od zveřejnění usnesení v insolvenčním rejstříku, s poučením o následcích zmeškání lhůty.
 - [2] Posledním dnem lhůty pro přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení byl 30. prosinec 2012.

[3] Věřitel č. 28 přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníků 21. 1. 2013.

3. Na tomto základě insolvenční soud uzavřel, že přihláška pohledávky věřitele č. 28 je opožděná a odmítl ji podle § 185 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona).

4. K odvolání věřitele č. 28 Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 9. 7. 2014, č. j. KSUL 70 INS 23840/2012, 3 VSHP 547/2013-P28-9, potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

5. Odvolací soud – vycházejí z § 526 a § 530 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“), z ustanovení § 136, § 173, § 185, § 426 a § 430 insolvenčního zákona a z nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení (dále též jen „nařízení“), jehož česká verze byla uveřejněna ve Zvláštním vydání úředního věstníku EU (Kapitola 19, Svazek 01, s. 191–208) dne 20. 8. 2004 – přitakal zjištěním insolvenčního soudu i jeho právním závěrům.

6. K námitce věřitele č. 28, že je známým věřitelem dlužníka ve smyslu § 430 insolvenčního zákona, odvolací soud uvedl, že věřitel č. 28 se sice stal dlužníkovým věřitelem (jako postupník) tím, že pohledávku mu postoupil původní věřitel (postupitel), poukázal však na to, že věřitel č. 28 pověřil postupitele spravováním postoupené pohledávky v souladu s § 530 odst. 1 obč. zák.

7. Postupitel oznámil dlužníkovi postoupení pohledávky, takže postoupení se stalo účinným (ve smyslu § 526 obč. zák.) 8. 3. 2012, kdy bylo oznámení doručeno dlužníkovi.

8. To sice mělo za následek, že věřitel č. 28 se stal dlužníkovým věřitelem (ve smyslu § 524 obč. zák.), z oznámení postupitele (jež obsahovalo i sdělení, že postupitel nadále spravuje pohledávku svým jménem na účet věřitele č. 28 a dlužník může plnit na postupitelův účet) a z čl. 13 smlouvy o postoupení pohledávky je ovšem zřejmé, že k vymáhání pohledávky je i v insolvenčním řízení aktivně legitimován postupitel (v souladu s § 530 odst. 1 obč. zák.). Ten tak neučinil, což nelze reparovat postupem věřitele č. 28.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel č. 28 dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky, zda (insolvenční) soud je povinen vyzvat známého věřitele o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku a vyzvat jej (ve smyslu § 430 insolvenčního zákona) k podání přihlášky, stal-li se známý věřitel věřite-

lem postoupením pohledávky a požádal-li postupitele (v souladu s § 530 odst. 1 obč. zák.) o vymáhání postoupené pohledávky.

10. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

11. Dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že zahraniční právnické osobě spadající do kategorie známých věřitelů ve smyslu § 430 insolvenčního zákona nepřísluší práva dle tohoto ustanovení, stala-li se věřitelem na základě postoupení pohledávky a pověřila-li zároveň postupitele k vymáhání pohledávek dle § 530 odst. 1 obč. zák., k čemuž dále argumentuje takto:

[1] Za známého věřitele ve smyslu § 430 insolvenčního zákona je nepochybně třeba považovat toho, jehož pohledávka je zajištěna zástavním právem k nemovitosti zapsaným v katastru nemovitostí.

[2] Pověřením postupitele k vymáhání postoupené pohledávky podle § 530 odst. 1 obč. zák. nedochází ke změně osoby věřitele, na něhož byla pohledávka postoupena.

[3] Pověření k vymáhání pohledávek zakládá oprávnění postupitele vymáhat příslušné pohledávky, nikoliv jeho povinnost tak činit.

[4] Ve většině případů nemůže insolvenční soud vůbec vědět, zda došlo k pověření postupitele k vymáhání pohledávek a zda takové pověření trvá.

[5] Insolvenční (ani jiný) zákon nemá žádné pravidlo o tom, že pověření postupitele k vymáhání pohledávek vylučuje povinnost soudu oznamovat předmětné skutečnosti postupníku, který je známým věřitelem.

[6] (Insolvenční) soud nemá možnost volby v tom, zda bude informovat známého věřitele.

[7] Skutečnost, že ve vztahu k dlužníkovi (k jeho majetkové podstatě) existuje známý věřitel ve smyslu § 430 insolvenčního zákona, by měl soud zjišťovat především z katastru nemovitostí a nespolehat se jen na informace poskytnuté dlužníkem (jenž může mít zájem na tom, aby existence věřitele nebyla zjištěna). Proto je důležitá samotná existence známého věřitele, nikoli pověření k vymáhání; již známost věřitele založí bez dalšího informační povinnost (insolvenčního) soudu.

[8] Výklad veškerých právních norem v rámci insolvenčního řízení by měl být takový, aby měl co nejmenší dopad do práv věřitele; tím spíše pak do práv zajištěného známého věřitele.

[9] Ustanovení § 430 insolvenčního zákona je nadbytečnou a navíc poněkud nepřesnou interpretací některých částí nařízení, které v čl. 40 zakládá veřejnoprávní povinnost příslušného orgánu (v tomto případě soudu) oznámit známému věřiteli skutečnosti týkající se insolvenčního řízení a způsobu uplatnění jeho pohledávky, tak aby byly překonány případné jazykové

bariéry či rozdílná pojetí insolvenčních řízení a aby věřitel měl v porovnání s jinými věřiteli férovou možnost dojít uspokojení svých pohledávek.

[10] Při takto nastavené povinnosti pak soudu nelze přiznat jakési diskreční oprávnění spočívající v možnosti posoudit, kterého známého zahraničního věřitele bude informovat (ať už s ohledem na pověření k vymáhání pohledávky, nebo na jiné skutečnosti). Kdyby soud takovou pravomoc měl, vedlo by to k závažným a nepřipustným důsledkům kolidujícím se zásadami přímo použitelného nařízení (jež má aplikační přednost před českým právem).

[11] Dovolateli (tak) měly být oznámeny veškeré skutečnosti předvídané § 430 insolvenčního zákona, zejména měl být individuálně vyzván k podání přihlášky; to se nestalo, takže mu nezačala běžet lhůta k podání přihlášky (a na přihlášku nelze hledět jako na opožděnou).

[12] Pro případ, že Nejvyšší soud nedospěje bez dalšího k názoru, že odvolací soud věc posoudil nesprávně, navrhuje dovolatel obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie s předběžnou otázkou, zda je v souladu s nařízením a primárním právem postup soudu, ve kterém by na základě svého uvážení nemusel informovat známého věřitele dle čl. 40 nařízení.

III.

Přípustnost dovolání

12. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014; srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sen. zn. 29 NSČR 45/2014, uveřejněné pod č. 80/2014 Sb. rozh. obč. (usnesení je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

13. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když v posouzení dovoláním předestřené otázky (konkrétně otázky, zda soud má informační povinnost vůči známému věřiteli ve smyslu § 430 insolvenčního zákona i tehdy, jde-li o známého věřitele, který nabyl pohledávku postoupením ve smyslu § 524 a násl. obč. zák. od českého věřitele, jehož v souladu s § 530 odst. 1 obč. zák. pověřil dalším vymáháním pohledávky) jde o věc dovolacím soudem nezodpovězenou.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

15. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

16. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

17. Podle § 136 insolvenčního zákona (ve znění účinném v době rozhodnutí o úpadku dlužníků, pro věc rozhodném) rozhodnutí o úpadku musí obsahovat i výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve stanovené lhůtě, s poučením o následcích jejího zmeškání [odstavec 2 písm. d)]. Lhůta k přihlášení pohledávek stanovená v rozhodnutí nesmí být kratší 30 dnů a delší 2 měsíců (odstavec 3). Je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, činí lhůta k přihlášení pohledávek 30 dnů (odstavec 4).

Ustanovení § 173 odst. 1 insolvenčního zákona pak určuje, že věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.

18. V této podobě (pro věc rozhodné) platilo citované ustanovení v době rozhodnutí o úpadku dlužníků i v době, kdy měla uplynout propadná lhůta k podání přihlášek počítaná od rozhodnutí o úpadku (30. 12. 2012), respektive v době, kdy dovolatel přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení (21. 1. 2013).

19. Dle § 185 insolvenčního zákona, jestliže v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se podle tohoto zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud odmítne přihlášku rozhodnutím, proti kterému je odvolání přípustné a které se doručuje zvlášť přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen přihlášený věřitel. Právní mocí takového rozhodnutí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí; o tom insolvenční soud přihlášeného věřitele uvědomí ve výroku rozhodnutí.

Podle § 430 insolvenčního zákona známé věřitele dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, vyrozumí insolvenční soud neprodleně o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku (odstavec 1). Povinnost vyrozumět známé věřitele podle odstavce 1 splní insolvenční soud tím, že jim zvlášť doručí rozhodnutí, kterým se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, a rozhodnutí o úpadku nebo jeho zkrácené znění (odstavec 2). Známým věřitelům podle odstavce 1 insolvenční soud zvlášť doručí i výzvu k podávání přihlášek pohledávek (odstavec 3).

Ustanovení § 185 insolvenčního zákona ani § 430 insolvenčního zákona nedoznalo změn od rozhodnutí o úpadku dlužníků.

20. Článek 40 nařízení zní v české verzi včetně nadpisu takto:

Článek 40

Povinnost informovat věřitele

1. Jakmile je v některém členském státě zahájeno úpadkové řízení, příslušný soud tohoto státu nebo jmenovaný správce podstaty neprodleně informují známé věřitele, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v jiných členských státech.

2. Tyto informace předané prostřednictvím individuálních oznámení obsahují zejména lhůty, sankce za nedodržení těchto lhůt, subjekt nebo orgán, u kterého se přihlašují pohledávky a jiná stanovená opatření. Toto oznámení rovněž informuje o tom, zda věřitelé, jejichž pohledávky jsou přednostní nebo zajištěné věcným právem, musí své pohledávky přihlásit.

21. Podle § 530 odst. 1 obč. zák. (ve znění účinném do 31. 12. 2013, pro věc rozhodném) na žádost postupníka může postupitel vymáhat postoupený nárok sám svým jménem na účet postupníka. Jestliže postoupení pohledávky bylo oznámeno nebo prokázáno dlužníkovi (§ 526), může postupitel pohledávku vymáhat pouze v případě, že ji nevymáhá postupník a postupitel prokáže dlužníkovi souhlas postupníka s tímto vymáháním.

22. Výkladem čl. 40 nařízení (respektive § 430 insolvenčního zákona) se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně zabýval, přičemž dospěl k následujícím (ustáleným) závěrům:

[1] Znamému věřiteli ve smyslu § 430 insolvenčního zákona začíná běžet lhůta k podání přihlášky až ode dne, kdy mu výzva k podávání přihlášek bude doručena (v souladu s § 74 odst. 2 insolvenčního zákona) zvlášť [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2008, sen. zn. 29 NSČR 4/2008, uveřejněné pod č. 25/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 25/2009“)].

[2] Ustanovení § 430 insolvenčního zákona ukládá insolvenčnímu soudu povinnost vyrozumět o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku a doručit zvlášť i výzvu k podávání přihlášek pohledávek jen vůči známým věřitelům z jiných členských států Evropské unie s výjimkou Dánska; ve vztahu ke „známým věřitelům z České republiky“ a k „neznámým věřitelům z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska“ insolvenční soud takovou povinnost nemá [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sen. zn. 29 NSČR 21/2009, uveřejněné pod č. 150/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 150/2011“)].

[3] Úprava obsažená v § 430 insolvenčního zákona (ve shodě s čl. 40 nařízením) jen pro věřitele z jiných členských států Evropské unie (a nikoliv pro věřitele tuzemské) není úpravou diskriminující, odporující ústavnímu pořádku České republiky; srov. R 25/2009, usnesení ze dne 26. 1. 2009, sp. zn. I. ÚS 2536/08, jímž Ústavní soud odmítl ústavní stížnosti podanou proti

R 25/2009 (jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Ústavního soudu), usnesení ze dne 22. 10. 2009, sen. zn. 29 NSČR 27/2009, uveřejněné pod č. 63/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a R 151/2011.

[4] Známým věřitelem dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, je v insolvenčním řízení takový věřitel, o kterém by se insolvenční soud, případně předběžný správce nebo (od rozhodnutí o úpadku) insolvenční správce dlužníka dozvěděl při obvyklém chodu věci buď z listin, jež je dlužník povinen předložit insolvenčnímu soudu [typicky ze seznamu závazků ve smyslu § 104 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona], nebo z řádně vedeného účetnictví dlužníka anebo (typově u dlužníka, který nemá povinnost vést účetnictví) z jiných dlužníkem řádně vedených záznamů o stavu jeho majetku a závazků (včetně korespondence). Dlužník, který (lhostejno, zda jde o podnikatele) nekoná s péčí řádného hospodáře a nevede řádné záznamy o stavu svého majetku a o svých závazcích nebo který nesplní řádně a včas povinnost předložit soudu seznam závazků, nemá právo spolehat na to, že věřitel (jenž by v propadné lhůtě určené k podání přihlášky do insolvenčního řízení byl jinak znám – při obvyklém chodu věci – alespoň insolvenčnímu správci) přijde v důsledku dlužníkovy nedbalosti o možnost přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sen. zn. 29 NSČR 13/2010, uveřejněné pod č. 138/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 138/2012“)].

[5] Věřitel dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, o kterém však do uplynutí propadné lhůty určené v rozhodnutí o úpadku k podávání přihlášek do insolvenčního řízení nevyjde v insolvenčním řízení ničeho najevo ani z dlužníkem řádně vedeného účetnictví nebo jiných záznamů o majetku a závazcích dlužníka, s nimiž se insolvenční správce včas seznámil, ani jinak, není pro tuto dobu pokládán za známého věřitele dlužníka. Tím, že okolnosti rozhodné pro závěr, že jde o známého věřitele dlužníka, vyjdou při obvyklém (řádném) chodu věci najevo později (po uplynutí propadné přihlašovací lhůty), není insolvenční správce ani insolvenční soud zbaven povinnosti postupovat ohledně takového věřitele ve smyslu § 430 insolvenčního zákona, respektive čl. 40 nařízení (plnit vůči němu informační povinnost), zmeškaná lhůta k podání přihlášky se však takovému věřiteli nevrací (R 138/2012).

[6] Věřitel dlužníka, který nabyl pohledávku vůči dlužníku postoupením a má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, o kterém však do uplynutí propadné lhůty určené v rozhodnutí o úpadku k podávání přihlášek do insolvenčního řízení nevyjde v insolvenčním řízení ničeho najevo ani z dlužníkem řádně

vedeného účetnictví nebo jiných záznamů o majetku a závazcích dlužníka, s nimiž se insolvenční správce včas seznámil, ani jinak, jelikož dlužník se o postoupení nedozvěděl (nebyl o něm nikým vyrozuměn) a jako majitele pohledávky dále označoval postupitele, není pro tuto dobu pokládán za známého věřitele dlužníka (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2014, sen. zn. 29 NSČR 126/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. 29 NSČR 31/2016, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sen. zn. 29 NSČR 73/2016).

23. Pro poměry dané věci z této judikatury především plyne, že stane-li se věřitel, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, „známým“ věřitelem dlužníka až po uplynutí propadné přihlašovací lhůty počítané od rozhodnutí o úpadku, insolvenční soud sice není zbaven informační povinnosti, zmeškaná lhůta k podání přihlášky se však takovému věřiteli nevrací (srov. především R 138/2012). Podstata „sporu“ pro danou věc tak netkví (jak usuzuje dovolatel) v posouzení, zda, případně za jakých podmínek, může insolvenční soud „neplnit“ informační povinnosti vůči „známému“ věřiteli ve smyslu § 430 insolvenčního zákona (respektive čl. 40 nařízení), nýbrž v tom, zda lze věřitele dlužníka, který nabyl pohledávku vůči dlužníku postoupením a má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, pokládat za „známého“ věřitele i v době, po kterou byl k vymáhání postoupeného nároku povolán (na základě žádosti věřitele – postupníka) postupitel (svým jménem na účet postupníka) coby tuzemský věřitel (§ 530 odst. 1 obč. zák.).

24. K tomu budiž dodáno, že podle závěrů obsažených v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 6. 2011, sen. zn. 1 VSPH 113/2011, uveřejněném pod č. 131/2011 Sb. rozh. obč. (k nimž se Nejvyšší soud přihlásil v usnesení ze dne 31. 10. 2016, sen. zn. 29 NSČR 85/2015), jestliže se postupitel dohodl s postupníkem, že bude vymáhat postoupenou pohledávku svým jménem na účet postupníka (§ 530 odst. 1 obč. zák.), je oprávněn podat též insolvenční návrh vůči dlužníku, přihlásit postoupenou pohledávku do insolvenčního řízení a vykonávat v insolvenčním řízení práva náležející věřiteli postoupené pohledávky.

25. V literatuře (srov. ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol: Občanský zákoník I. Komentář. 1. vydání, Praha, C. H. Beck 2008, s. 1425–1426) i v judikatuře (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 32 Odo 635/2003, z nějž ve svých důvodech dále vychází rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2193/2006, uveřejněný pod č. 100/2009 Sb. rozh. obč.) panuje shoda v tom, že § 530 odst. 1 obč. zák. upravuje věcnou legitimaci k vymáhání postoupené pohledávky tím, že dává postupiteli možnost vymáhat pohledávku svým jménem na účet postupníka. Jde v podstatě o zvláštní případ nepřímého zastoupení, při němž postupitel vymáhá pohledávku svým jménem a je oprávněn podat žalobu, v níž požaduje, aby dlužník plnil přímo

jemu, a je oprávněn plnění od dlužníka přijmout; po přijetí plnění od dlužníka je povinen veškeré takto získané užítky předat postupníkovi, není-li ujednáno jinak.

26. V usnesení ze dne 24. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1456/2005, Nejvyšší soud doplnil, že uzavře-li postupitel s postupníkem dohodu ve smyslu § 530 odst. 1 obč. zák., neplyne aktivní věcná legitimace žalobce (postupitele) z toho, že je nositelem hmotného práva, o něž v řízení jde (věřitelem uplatněné pohledávky), nýbrž právě a jen z dohody o vymáhání postoupeného nároku.

27. Jinak řečeno tím, že postupník (nový věřitel) uzavře s postupitelem (původním věřitelem) podle § 530 odst. 1 obč. zák. dohodu o tom, že postupitel bude vymáhat postoupený nárok sám svým jménem na účet postupníka, nepřichází postupník o postavení věřitele (nabyvatele postoupené pohledávky) v rovině hmotného práva. U těchto typů dohod (žádostí) se předpokládá, že dlužník s nimi (a s postoupením pohledávky) zpravidla nebude obeznámen (vůči němu bude pohledávku vymáhat jeho původní věřitel – postupitel), leč v případě, že postoupení pohledávky bylo oznámeno nebo prokázáno dlužníkovi (§ 526 obč. zák.), posiluje závěr, že takovou dohodou nepřichází postupník o hmotněprávní postavení věřitele, přímo dikce § 530 odst. 1 věty druhé obč. zák.; to totiž v takovém případě vylučuje postupitele z vymáhání pohledávky (podle dohody), jestliže ji vymáhá postupník.

28. A ještě jinak řečeno, dohoda s postupitelem dle § 530 odst. 1 obč. zák. nezabavuje postupníka (nového věřitele pohledávky podle hmotného práva) možnosti i tak přikročit k vymáhání postoupené pohledávky svým jménem a na svůj účet.

29. Jestliže postoupení pohledávky bylo oznámeno nebo prokázáno dlužníkovi (§ 526 obč. zák.), pak s věřitelem dlužníka, který pohledávku vůči dlužníkovi postoupením nabyl a má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, je insolvenční soud povinen zacházet jako se „známým“ věřitelem ve smyslu § 430 insolvenčního zákona (respektive ve smyslu čl. 40 nařízení) i v době, po kterou byl k vymáhání postoupeného nároku povolán (na základě žádosti věřitele – postupníka) postupitel (původní tuzemský věřitel dlužníka) [svým jménem na účet postupníka].

30. Vzhledem k tomu, že podle skutkových závěrů odvolacího soudu oznámil postupitel (původní tuzemský věřitel) dlužníkovi postoupení pohledávky dovolateli (postupníkovi) již 8. 3. 2012 a že dovolatel (postupník) má své sídlo v členském státu Evropské unie (v Kyprské republice), mělo s ním být v tomto insolvenčním řízení zacházeno již od jeho zahájení oběma dlužníky (od 1. 10. 2012) jako se známým věřitelem dlužníka ve smyslu § 430 insolvenčního zákona, bez zřetele k existenci dohody dle § 530 odst. 1 obč. zák.

31. Jestliže se tak nestalo, není přihláška pohledávky tohoto věřitele z 21. 1. 2013 opožděná (srov. R 25/2009) a důvod pro její odmítnutí podle § 185 insolvenčního zákona dán nebyl.

32. Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž není správné.

33. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozhodnutí odvolacího soudu změnil [ve shodě s § 243d písm. b) o. s. ř.] v tom duchu, že usnesení insolvenčního soudu se mění tak, že přihláška pohledávky dovolatele se neodmítá.

Č. 32

Incidenční spory, Promlčení
§ 199 odst. 2 IZ

Č. 32

Pravidlo, podle kterého „důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci“ (§ 199 odst. 2 insolvenčního zákona), není překážkou pro účinné uplatnění námitky, že se promlčel „exekuční titul“.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2016, sen. zn. 29 ICdo 74/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.ICDO.74.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 6. 2014, sp. zn. 44 ICm 3476/2012, 104 VSPH 105/2014 (KSPA 44 INS 22395/2011).

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 23. 1. 2014, č. j. 44 ICm 3476/2012-35, Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobkyně (Mgr. Ing. M. J., jako insolvenční správce dlužnice H. Š.) domáhala po žalovaném (T. Czech Republic, a. s.) určení, že vykonatelná pohledávka žalovaného přihlášená do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice u insolvenčního soudu pod sp. zn. KSPA 44 INS 22395/2011 ve výši 40 256,36 Kč není po právu (bod I. výroku).

[2] Rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku zejména z toho, že:

[1] Dlužnice požádala žalovaného dne 11. 2. 2005 o poskytování telekomunikačních služeb sítě Eurotel, prohlašujíc, že byla seznámena se všeobecnými obchodními podmínkami, a zavazujíc se je dodržovat.

[2] Podle bodu 2. 2. všeobecných obchodních podmínek se žádost stala okamžikem schválení řádně uzavřenou smlouvou o poskytování telekomunikačních služeb sítě Eurotel ve znění všeobecných obchodních podmínek.

[3] Podle bodu 15. 3. všeobecných obchodních podmínek se vztahy vzniklé na

základě všeobecných obchodních podmínek řídily zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obch. zák.“), v platném znění.

[4] Jelikož dlužnice neplnila závazky ze smlouvy o poskytování telekomunikačních služeb, ukončil žalovaný smluvní vztah 5. 1. 2006.

[5] Český telekomunikační úřad (dále jen „ČTÚ“) uložil dlužnici rozhodnutím ze dne 26. 1. 2009, č. j. 107 072/2008-636/III. vyř. (dále jen „rozhodnutí“), zaplatit žalovanému (za označené faktury) částky 1 377,85 Kč, 14 734,83 Kč, 3 644,24 Kč, 719,95 Kč a 3 700 Kč, s ročním úrokem z prodlení, podle smlouvy o poskytování služeb uzavřené podle žádosti dlužnice ze dne 11. 2. 2005. Rozhodnutí nabylo právní moci dne 6. 2. 2009 a stalo se vykonatelným 22. 2. 2009.

[6] Usnesením ze dne 23. 6. 2009, č. j. Ne 8494/2009-4, které nabylo právní moci dne 24. 10. 2009, nařídil Okresní soud v Ústí nad Orlicí exekuci na majetek dlužnice (podle rozhodnutí ČTÚ) k uspokojení pohledávky žalovaného ve výši 24 176 Kč s úrokem z prodlení.

[7] Insolvenční řízení na majetek dlužnice bylo zahájeno dne 2. 12. 2011.

[8] Usnesením ze dne 3. 9. 2012, č. j. KSPA 44 INS 22395/2011-A-13, zjistil insolvenční soud úpadek dlužnice, povolil řešení úpadku oddlužením a insolvenční správce dlužnice ustanovil žalobkyni.

[9] Při přezkumném jednání, jež se konalo 25. 10. 2012, popřela žalobkyně pohledávku žalovaného co do pravosti, namítajíc její promlčení, s tím, že nároky žalovaného byly promlčeny již v době vydání rozhodnutí ČTÚ (měla za to, že návrh doručený správnímu úřadu 8. 12. 2008 byl podán po uplynutí tříleté promlčecí doby).

3. Na tomto základě dospěl insolvenční soud – vycházející z § 199 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a § 397 obch. zák. – k následujícím závěrům:

[1] Podle zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), a podle zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů, byl ČTÚ správním úřadem příslušným k projednání sporu žalovaného a dlužnice.

[2] ČTÚ přezkoumal návrh, vypořádal se se skutkovou stránkou věci a s právním posouzením a uložil dlužnici zaplatit žalovanému 24 176 Kč s příslušenstvím.

[3] Dlužnice se seznámila se všeobecnými obchodními podmínkami a s žalovaným se dohodli na tom, že jejich závazkový vztah se řídí obchodním zákoníkem.

[4] Žalovaný přihlásil pohledávku jako vykonatelnou podle pravomocného a vykonatelného rozhodnutí ČTÚ; jako vykonatelnou posuzovala pohledávku i žalobkyně, která ji popřela co do pravosti pro promlčení.

[5] ČTÚ měl pravomoc rozhodnout spor žalovaného s dlužnicí. Vzhledem k tomu, že smluvní vztah byl ukončen 5. 1. 2006 a návrh (žalovaného) byl správnímu úřadu (ČTÚ) doručen 8. 12. 2008, nemohlo se právo žalovaného promlčet, neboť návrh byl doručen ve lhůtě kratší čtyř let.

[6] Vztah žalovaného a dlužnice byl vztahem založeným spotřebitelskou smlouvou; co do úpravy promlčení odkazuje insolvenční soud na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2012, sp. zn. 32 Cdo 3337/2010 (jde o rozsudek uveřejněný pod č. 135/2012 Sb. rozh. obč., který je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu), podle kterého je odlišně stanovená délka promlčecí doby v občanském a obchodním zákoníku výsledkem různých legislativních procesů a žádný z nich nesměruje k ochraně slabší strany (spotřebitele). Tamtéž Nejvyšší soud uvedl, že „promlčení působí vůči oběma stranám stejně, z komplexní úpravy promlčení v každém z těchto zákonů nelze považovat jen některá z nich za výhodnější pro spotřebitele“.

[7] Námitka promlčení tedy není důvodná. Pohledávka není promlčena, když v průběhu promlčecí doby žalovaný podal návrh u příslušného orgánu, který ve věci rozhodl (posoudil nárok žalovaného jako důvodný). Pohledávka tudíž je přihlášena do insolvenčního řízení po právu.

4. K odvolání žalobkyně Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 9. 6. 2014, č. j. 44 Icm 3476/2012, 104 VSPH 105/2014-54 (KSPA 44 INS 22395/2011), potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

5. Odvolací soud uzavřel po přezkoumání napadeného rozhodnutí, že odvolání není důvodné, argumentuje následovně:

[1] Popřenou pohledávku (jejíž kapitalizovaná výše činí 32 684,36 Kč) přiznal žalovanému ČTÚ příkazem, jenž je správním rozhodnutím vydaným dle zákona č. 500/2004 Sb. ČTÚ je pak podle § 129 odst. 1 zákona č. 127/2005 Sb. orgánem příslušným k rozhodování sporů mezi osobou vykonávající komunikační činnost (žalovaným) a uživatelem (dlžnicí).

[2] I kdyby přiznaná pohledávka byla promlčena v době vydání rozhodnutí ČTÚ, neměla by tato okolnost žádný vliv na rozhodnutí ČTÚ. Promlčení pohledávky nezpůsobuje její zánik (nejde o prekluzi), takže není důvod, proč by v soudním, správním nebo rozhodčím řízení nemohlo být uloženo dlužníku, aby zaplatil promlčenou pohledávku (přitom žalobkyně ani netvrdila a nebylo ani zjištěno, že by dlužnice ve správním řízení vznesla námitku promlčení).

[3] Žalobkyně popřela vykonatelnou pohledávku žalovaného, takže se uplatní § 199 insolvenčního zákona. Odvolací soud se plně ztotožňuje s právním závěrem Nejvyššího soudu, obsaženým v rozsudku (správně usnesení) ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. 29 ICdo 7/2013, uveřejněném pod č. 106/2013

Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 106/2013“), o tom, že:

„U přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jako důvod popření její pravosti nebo výše jen skutkové námitky, konkrétně jen skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí (§ 199 odst. 2 insolvenčního zákona).“

[4] Námitka promlčení není skutkovou, nýbrž právní námitkou, takže jde o nepřípustnou námitku.

[5] I kdyby ČTÚ nesprávně posoudil námitku promlčení vznesenou v jeho řízení (tato situace nenastala), šlo by (u žalobkyně) o jiné právní posouzení, které je dle § 199 odst. 2 insolvenčního zákona nepřípustné a nemůže být důvodem popření vykonatelné pohledávky (R 106/2013).

[6] Pohledávka 7 572 Kč byla přiznána žalovanému (coby oprávněnému) exekucí příkazem ze dne 7. 10. 2009, č. j. 080 EX 1761/09-10, jako náklady za provádění exekuce. Jde o příslušenství nároku věřitele (žalovaného) z přiznané jistiny pohledávky ve výši 24 176 Kč a odvolací soud ji má za oprávněnou ze stejných důvodů, jež uvedl shora. Insolvenční soud proto žalobu o popření pohledávky ve výši 40 256,36 Kč zamítl po právu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“) [jehož obsah reprodukuje v plném rozsahu], argumentem, že odvolací soud na danou věc aplikoval nepřilehavou judikaturu (R 106/2013), respektive své právní závěry vztáhl na věc, které se daná judikatura nemůže dotknout. Dovolatelka vytyká odvolacímu soudu nesprávné právní posouzení věci a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

7. Konkrétně dovolatelka namítá, že výklad § 199 odst. 2 insolvenčního zákona odvolacím soudem je natolik extenzivní (a zcela v rozporu s doslovným zněním zákona), že *de facto* zcela popírá možnost insolvenčního správce popírat vykonatelné pohledávky. Dovolatelka poukazuje na úsudek odvolacího soudu, že u přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jako důvod popření její pravosti nebo výše jen skutkové námitky, konkrétně jen skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí. K tomu pak uvádí, že se nelze ztotožnit se závěrem, že by nebylo možno vznášet právní námitky, které příslušný orgán neřešil, a že by vzhledem k povaze námitky (námitky promlčení) nebylo možné ani

řešit jiné právní posouzení (jestliže příslušný orgán může přihlédnout k promlčení pouze tehdy, vznese-li dlužník námitku promlčení).

8. V předcházejícím řízení neuplatněná námitka promlčení (námitka, že u příslušného orgánu byla pohledávka uplatněna již jako promlčená), je (podle dovolatelky) insolvenčnímu správci „zcela nepochybně“ k dispozici jako způsobilý důvod popření vykonatelné pohledávky. Nezpůsobilým důvodem by námitka promlčení byla jen tehdy (uzavírá dovolatelka), kdyby se příslušný orgán námitkou promlčení zabýval a posoudil by ji třeba nesprávně; to však není tento případ.

9. Žalovaný se ve vyjádření ztotožňuje se závěry odvolacího soudu a navrhuje dovolání zamítnout.

č. 32

III.

Přípustnost dovolání

10. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod č. 92/2014 Sb. rozh. obč.).

11. Po rozhodnutí odvolacího soudu žalovaný změnil obchodní firmu, což se promítlo v jeho označení v záhlaví tohoto rozhodnutí.

12. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena (zda při popření vykonatelné pohledávky přiznané k tomu oprávněným orgánem má popírající insolvenční správce k dispozici námitku promlčení pohledávky).

IV.

Důvodnost dovolání

13. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

14. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

15. Podle § 199 insolvenčního zákona (popření vykonatelné pohledávky insolvenčním správcem) ve znění, jež od rozhodnutí o úpadku dlužnice nedo-

znalo změn, insolvenční správce, který popřel vykonatelnou pohledávku, podá do 30 dnů od přezkumného jednání u insolvenčního soudu žalobu, kterou své popření uplatní proti věřiteli, který vykonatelnou pohledávku přihlásil. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty soudu (odstavec 1). Jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jen skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, jež předcházelo vydání tohoto rozhodnutí; důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci (odstavec 2). V žalobě podle odstavce 1 může žalobce proti popřené pohledávce uplatnit pouze skutečnosti, pro které pohledávku popřel (odstavec 3).

16. V daném případě není pochyb o tom (ani dovolání nezpochybňuje), že předmětem popěrného úkonu dovolatelky (insolvenční správkyně) byla vykonatelná pohledávka žalovaného přiznaná pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu (ČTÚ), která co do popěrného režimu podléhá úpravě obsažené v § 199 odst. 2 insolvenčního zákona.

17. Judikatura obecných soudů k výkladu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona je pak ustálena v těchto závěrech:

[1] U přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jako důvod popření její pravosti nebo výše jen skutkové námítky, konkrétně jen skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí (§ 199 odst. 2 insolvenčního zákona). Přitom je lhostejné, zda takové skutečnosti dlužník neuplatnil vlastní vinou např. proto, že zcela rezignoval na svou procesní obranu v příslušném řízení, čímž přivodil vznik exekučního titulu založeného rozhodnutím, jež se neodůvodňuje vůbec (např. platební rozkaz nebo směnečný platební rozkaz), nebo rozhodnutím, jež se odůvodňuje jen minimálně (např. rozsudkem pro zmeškání nebo rozsudkem pro uznání) [R 106/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 392/2011, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2014, pod č. 110, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sen. zn. 29 ICdo 31/2013, uveřejněný pod č. 3/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 3/2014“)].

[2] Právní posouzení věci není vyloučeno jako důvod popření pravosti nebo výše přihlášené vykonatelné pohledávky, jestliže z pravomocného rozhodnutí příslušného orgánu, jímž byla pohledávka přiznána, žádné právní posouzení věci neplyne (R 106/2013, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 392/2011, R 3/2014).

[3] Pro úspěch takového popření bude naopak určující, zda skutečnosti, které dříve neuplatnil dlužník, jsou způsobilé změnit výsledek „spor o pohledávku“ (právě ony jsou důvodem ve výsledku jiného právního posouzení věci); tedy že v porovnání se skutečnostmi, které dlužník dříve uplatnil, jsou skutečnosti, které dříve uplatněny nebyly, rozhodující příčinou pro určení,

že (insolvenčním správcem) žalovaný přihlášený věřitel nemá vůči dlužníku označenou vykonatelnou pohledávku (spor o pravost), nebo pro určení, že (insolvenčním správcem) žalovaný přihlášený věřitel má vůči dlužníku označenou vykonatelnou pohledávku v určité (výrokem rozhodnutí určené) výši (nižší, než je výše přihlášené vykonatelné pohledávky) [spor o výši] (R 106/2013).

č. 32

[4] Smysl úpravy obsažené v § 199 odst. 2 insolvenčního zákona je spolehlivě rozpoznatelný již ze zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002–2006 jako tisk č. 1120. Pravidlo obsažené v § 199 odst. 2 insolvenčního zákona (v rozhodném znění) bylo obsaženo v § 199 odst. 3 osnovy, přičemž podle zvláštní části důvodové zprávy (k § 198 a § 199 osnovy) „v § 199 osnova výrazně omezuje právo správce nebo věřitelů popírat vykonatelné pohledávky. Vykonatelná pohledávka může vzniknout (i účelově být ‚vyrobena‘), aniž by proběhlo jakékoliv (soudní či jiné) řízení (např. prostřednictvím notářského nebo exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti), jež by ústilo v rozhodnutí o této pohledávce; vykonatelné rozhodnutí též může být přijato, aniž by mu předcházelo jakékoli důkazní řízení opodstatňující závěr o existenci a správnosti výše této pohledávky (může jít např. o platební rozkaz, o rozsudek pro zmeškání nebo o rozsudek pro uznání). To je důvod pro zachování práva popřít i takovou pohledávku. ... Nejde-li o případ podle tohoto ustanovení (rozuměj podle § 199 odst. 2 osnovy, jež se nakonec do insolvenčního zákona nedostalo), lze jako důvod popření vykonatelné pohledávky založené rozhodnutím uplatnit (podle § 199 odst. 3) jen skutečnosti, které v řízení, jež předcházelo vykonatelnému rozhodnutí, neuplatnil dlužník; současně se zapovídá popření takové pohledávky jen pro jiné právní posouzení věci popírajícím (potud osnova vychází z toho, že chyb v právním posouzení věci se nelze nikdy beze zbytku vyvarovat)“ (R 106/2013, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 392/2011, R 3/2014).

[5] Pravidlo, podle kterého u přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu nemůže být důvodem popření její pravosti nebo výše „jiné právní posouzení věci“ (§ 199 odst. 2 část věty za středníkem insolvenčního zákona), typově dopadá na situace, kdy při nezpochybněném skutkovém základu věci (tedy nejsou-li důvodem popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, nebo takové skutečnosti sice byly uplatněny, ale v porovnání s dřívějším rozhodnutím nevedly ke změně skutkových závěrů) měl zjištěný skutkový stav vést k jinému právnímu posouzení věci, než které o něm v řízení, jež předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, učinil příslušný orgán. Může jít např. o situaci,

kdy příslušný orgán přiznal věřiteli pohledávku vůči dlužníku jako plnění ze smlouvy, ač plnění mělo být přiznáno jako náhrada škody nebo jako bezdůvodné obohacení, nebo o situaci, kdy příslušný orgán sice správně určil (pojmenoval) právní normu, podle které měl být posouzen zjištěný skutkový stav věci, ale nesprávně ji vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval Přitom je zjevné, že chybné právní posouzení věci příslušným orgánem mohlo vést k přiznání pohledávky věřiteli vůči dlužníku tam, kde by „jiné“ (správné) právní posouzení věci vedlo k závěru, že pohledávka není po právu nebo že nemá být přiznána v celé požadované výši (R 106/2013, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 392/2011, R 3/2014).

18. Povahou námitky promlčení se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi též opakovaně zabýval, a to s následujícími závěry:

[1] I když se dlužník námitkou promlčení dovolává právní skutečnosti, totiž uplynutí promlčecí doby, neuplatňuje samotnou námitkou promlčení takové skutečnosti, které by byl povinen uvést v rámci své povinnosti tvrzení, nýbrž uplatňuje pouze své právo dovolat se promlčení (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2003, sp. zn. 32 Odo 879/2002, uveřejněný pod č. 45/2004 Sb. rozh. obč.).

[2] Námitka promlčení vznesená žalovaným v průběhu soudního řízení je jednostranný, výslovný a adresný právní úkon, jenž působí, že promlčené právo nelze uplatnit, avšak věřitelovo právo trvá jako součást obsahu tzv. naturální obligace (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 32 Cdo 4291/2007, uveřejněný pod č. 101/2008 Sb. rozh. obč.).

19. V nálezu ze dne 15. 1. 1997, sp. zn. II. ÚS 309/95, uveřejněném pod č. 6/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (dostupném i na webových stránkách Ústavního soudu), pak Ústavní soud označil vznesení námitky promlčení za „výkon práva“.

20. Na závěrech shrnutých výše nemá Nejvyšší soud důvod cokoli měnit ani pro poměry dané věci, pro kterou odtud plyne, že:

[1] Uplatnění (vznesení) námitky promlčení pohledávky není uplatněním skutkové námitky, nýbrž námitky právní (jde o výkon práva). Ve smyslu § 199 odst. 2 insolvenčního zákona tak jde o námitku, jejímž prostřednictvím nelze účinně popřít přihlášenou vykonatelnou pohledávku přiznanou pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu. To platí bez zřetele k tomu, že bez vlastního výkonu tohoto práva (bez uplatnění námitky promlčení dlužníkem v řízení, jež předcházelo rozhodnutí příslušného orgánu o pohledávce) nebylo možné promlčení pohledávky zohlednit.

[2] Pro úplnost budiž řečeno, že pravidlo, podle kterého „důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci“ (§ 199 odst. 2 insolvenčního zákona), není (z povahy věci nebude) překážkou pro účinné uplatnění ná-

mitky, že se promlčel „exekuční titul“; v takovém případě jde o „právo“, jež mohlo být vykonáno (námitka promlčení vznesena) nejdříve po vzniku „exekučního titulu“, s jehož právní argumentací potud nesouvisí.

21. Jelikož dovolatelce se prostřednictvím podaného dovolání nepodařilo zpochybnit správnost právního posouzení věci odvolacím soudem, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

č. 32

INHALT

Entscheidungen in Strafsachens

- Nr. 5** Die rechtskräftige Bestrafung eines Beschuldigten für eine Ordnungswidrigkeit, welche er sich zu Schulden kommen ließ, indem er binnen der in § 29 Abs. 1 Buchst. j) von Gesetz Nr. 119/2002 Slg., über Feuerwaffen und Munition, im Wortlaut späterer Vorschriften, angeführten Frist nicht seinen Waffenschein, seine Waffe und Munition abgegeben hat, bildet kein Hindernis zu seiner strafrechtlichen Verfolgung wegen der rechtswidrigen Handlung des unerlaubten Waffenbesitzes gemäß § 279 Abs. 1 des StGB, die er dadurch begangen hat, indem er nach Ablauf dieser Frist die nicht abgegebene Waffe weiterhin verwahrt hat, denn es geht hierbei nicht um die gleiche Handlung, derentwegen er im Bußgeldverfahren bestraft worden ist. Allein schon die Nichtabgabe der Waffe binnen der gesetzlich vorgeschriebenen Frist, über welche im Bußgeldverfahren entschieden wurde, ist der Beginn der Verübung der Ordnungswidrigkeit des unerlaubten Waffenbesitzes.
- Nr. 6** Unter einem öffentlichen Auftrag im Sinne des § 256 des StGB ist auch ein öffentlicher Dienstleistungsauftrag von geringen Wert zu verstehen und dies obwohl der Auftraggeber gemäß § 18 Abs. 5 von Gesetz Nr. 137/2006 Slg., über öffentliche Aufträge, im Wortlaut späterer Vorschriften (in der bis zum 30. 9. 2016 gültigen Fassung), nicht verpflichtet ist, diesen laut diesem Gesetz zu vergeben. Er ist jedoch verpflichtet, den Grundsatz der in § 6, Abs. 1 von Gesetz Nr. 137/2006 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften festgelegten Grundsatz der Transparenz, Gleichbehandlung und Nichtdiskriminierung einzuhalten.
Wenn im Rahmen der Ausschreibung hinsichtlich eines „geringwertigen“ (nicht ausschreibungspflichtigen) Auftrags eine Kommission zur Angebotsauswertung eingesetzt wird, handelt es sich hierbei um eine Bewertungskommission im Sinne des § 256 Abs. 2 Buchst. a) des StGB, auch wenn die Bedingungen des § 74 von Gesetz Nr. 137/2006 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften, nicht eingehalten wurden.⁹⁾
- Nr. 7** Der Antrag des Geschädigten auf Ersatz eines materiellen oder immateriellen Schadens oder Rückerstattung einer ungerechtfertigte Bereicherung ist auch dann im Sinne des § 43, Abs. 3, Satz Zwei der StPO rechtzeitig gestellt, wenn er vom Geschädigten vor Eröffnung der Beweisführung erst in der neuen Hauptverhandlung geltend gemacht wird, welche das Gericht völlig neu tätigt, beispielsweise nachdem ihm die Sache auf die in § 222, Abs. 1 der StPO beschriebene Weise per Entscheidung gemäß § 24 Abs. 1 der StPO als sachlich zuständigem Gericht zugewiesen wurde.
- Nr. 8** Das Delikt der Fälschung oder Ausstellung falscher ärztlicher Berichte, Gutachten oder Befunde gemäß § 350 Abs. 1 des StGB kann auch durch Fälschung oder wesentliche Veränderung eines ärztlichen Befunds begangen werden, der erforderlich zum Nachweis der gesundheitlichen Befähigung ist, der von einem Organ der öffentlichen Macht zur Erteilung einer bestimmten Berechtigung verlangt wird (beispielsweise der ärztliche Befund über die gesundheitliche Befähigung zum

⁹⁾ Diese Schlussfolgerungen gelten in Beziehung zu Gesetz Nr. 134/2016 Slg., über die Vergabe öffentlicher Aufträge, im Wortlaut späterer Vorschriften (wirksam ab dem 1. 10. 2016) – vergl. § 6, § 31 und § 42 dieses Gesetzes.

Führen eines Kraftfahrzeuges gemäß § 84, Abs. 1, 2 von Gesetz Nr. 361/2000 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften, und § 2, Abs. 1 der Verordnung Nr. 277/2004 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften).

- Nr. 9** I. Der Einwand der offensichtlichen Uneinbringlichkeit einer Geldstrafe (§ 68, Abs. 6 des StGB) entspricht dem Revisionsgrund laut § 265b, Abs. 1 Buchst. h) der StPO in dessen erster Alternative, d.h. dass eine Strafe verhängt wurde, die laut Gesetz unzulässig ist.
- II. Der Verfall von Ersatzwerten gemäß § 71 des StGB ist eine Form der Einziehung. Deshalb ist der Einwand, die gesetzlichen Voraussetzungen zur Auferlegung des Verfalls eines Ersatzwertes seien nicht erfüllt gewesen, subsumierbar unter den Revisionsgrund gemäß § 265b Abs. 1 Buchst. h) der StPO (in dessen erster Alternative).
- Nr. 10** Das Elternteil eines Jugendlichen, der zum Zeitpunkt der Beschlusszustellung sein 18. Lebensjahr noch nicht vollendet oder auf andere Weise seine Vollmündigkeit erreicht hat, nimmt in einem gegen solch einen Jugendlichen geführten Verfahren die Position des gesetzlichen Vertreters laut § 43 Abs. 1, Gesetz über die Haftung von Jugendlichen für illegale Handlungen (weiter JGG genannt) ein, auf dessen Grundlage er unter anderem auch berechtigt ist, in dessen Namen Rechtsmittel einzulegen. Gemäß § 137, Abs. 1 der StPO muss solch einem Elternteil, der die Position des gesetzlichen Vertreters des Jugendlichen einnimmt, der Gerichtsbeschluss mitgeteilt werden und im Sinne des § 143 Abs. 1 der StPO beginnt die Laufzeit der Frist zur Beschwerdelegung ab der derjenigen Mitteilung, die am spätesten erfolgt ist. Die Position der Person, die im Sinne des § 72, Abs. 2, Gesetz über die Haftung von Jugendlichen für illegale Handlungen (JGG) zur Beschwerdelegung berechtigt ist, weil sie ein Verwandter in gerader Linie ist, nimmt der Elternteil des Jugendlichen nur dann ein, wenn zum Zeitpunkt der Bekanntgabe des Gerichtsbeschlusses der Jugendliche bereits das 18. Lebensjahr vollendet hat und daher schon eine mündige (vollauf rechtsfähige) Person ist. Die Frist zur Beschwerdeeinlegung endet daher auch für ihn am gleichen Tage, wie für den Jugendlichen.

Anmerkung: Die gleichen Grundsätze sind neu in § 67, Abs. 3 des JGG und § 72a des JGG, in der ab dem 18. 3. 2017 wirksamen Fassung formuliert. Gemäß § 67, Abs. 3 des JGG gilt folgendes: wenn einem nicht mündigem (nicht vollauf rechtsfähigen) Jugendlichen ein Beschluss mitgeteilt wird, gegen den er Beschwerde einzulegen berechtigt ist, dann muss dieser sowohl ihm selbst, als auch seinem Verteidiger oder gesetzlichen Vertreter oder Kurator mitgeteilt werden. Die Frist zur Einlegung von Rechtsmitteln gegen Entscheidungen, die sowohl dem Jugendlichen, als auch seinem Verteidiger oder gesetzlichen Vertreter oder Kurator zugestellt oder mitgeteilt werden, beginnt laut § 72a, Abs. 1 des JGG ab derjenigen Zustellung oder Mitteilung zu laufen, die am spätesten erfolgt ist.

Entscheidungen in Sachen des Bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrecht

- Nr. 19** Wenn im Verfahren in Sachen des Sorgerechts für ein minderjähriges Kind die Kinderschutzbehörde zum Sorgeberechtigten (Pfleger) ernannt wird, wird diese mit dem Namen des entsprechenden Ortes unter Anführung der Adresse des Gemeindeamtes gekennzeichnet.
- Nr. 20** Wenn das Gericht gemäß § 105 Abs. 2 der ZPO erklärt, es sei nicht örtlich zuständig, dann ist es nicht berechtigt, die Sache nach Rechtskrafterlangung des Beschlusses an ein zur Auswahl stehendes Gericht laut § 87 der ZPO zu überweisen.

- Nr. 21** Die Rechtstatsache, mit welcher Rechtsvorschriften (Gesetz Nr. 40/1964 Slg., BGB) gemäß § 107a der ZPO die Übertragung oder den Übergang der Rechte und Pflichten eines Verfahrensbeteiligten verbinden, um den es im Verfahren geht, ist im Falle einer Forderungsabtretung der sog. Forderungsabtretungsvertrag, sofern die Forderungsabtretung dem Schuldner nicht vom Zedenten angezeigt wird; zur Vorgehensweise laut § 107a, Abs. 2 der ZPO reicht jedoch die Anzeige des Zedenten über die Abtretung aus. Vor dem 1. 1. 2014 eingetretene Wirkungen von Forderungsabtretungsanzeigen halten sich auch nach diesem Datum an die Bestimmungen von Gesetz Nr. 40/1964 Slg. (§ 3028, Abs. 3 von Gesetz Nr. 89/2012 Slg., des BGB).
- Nr. 22** Sofern keine von mehreren Ansprüchen auf Bezahlung eines Geldbetrages mit selbstständiger Tatsachengrundlage, über die per Urteil des erstinstanzlichen Gerichts entschieden wurde, 10 000 CZK überschreitet, ist die Berufung gegen das Urteil betreffs dieses Anspruches zulässig, wenn die Summe der Ansprüche, über die das Gericht in seinem Urteil entschieden hat, den angeführten Betrag nicht überschreitet.*)
- Nr. 23** Die Pflicht der Tschechischen Republik (Gerichts) als Verwahrer, konkreten Personen hinterlegte Mittel aus der gerichtlichen Hinterlegung auszuhändigen, entsteht erst nach der rechtskräftigen Entscheidung über die Aushändigung des Hinterlegungsgegenstands an eine konkrete Person, die gemäß § 185a ff. von Gesetz Nr. 99/1963 Slg., der ZPO, in der bis zum 31. 12. 2013 wirksamen Fassung, erlassen wird. Vor Erlass solch einer Entscheidung existiert gegenüber dem Staat keinerlei Forderung oder ein sonstiges Vermögensrecht des Empfängers, die per Vollstreckung eingetrieben werden könnten. Die Tschechische Republik ist daher nicht in der Position des Schuldners des Empfängers bzw. des Drittschuldners des Gläubigers des Empfängers im Verfahren über die Drittschuldnerklage gemäß der Bestimmung des § 315, Abs., in Zusammenhang mit der Bestimmung des § 320, Abs. 2, Gesetz Nr. 99/1963 Slg., der ZPO, in der bis zum 31. 12. 2013 gültigen Fassung.
- Nr. 24** Die Aufteilung des immobilien Eigentums einer ursprünglichen Gemeinde, samt dessen Zubehör, der Sachrechte zu fremden Sachen und der an den Immobilien haftenden Rechte unter der ursprünglichen Gemeinde (Stadt) und der neu entstandenen Gemeinde, auf dessen Gebiet sich das immobile Eigentum zum Stichtag des Referendums über die Abtrennung eines Ortsteils befand [§ 22, Abs. 4, Buchst. a) Gesetz Nr. 128/2000 Slg., über Gemeinden (Gemeindeordnung), in der bis zum 1. 1. 2013 gültigen Fassung], ist die gesetzliche Folge der Abtrennung der neu entstandenen Gemeinde von der ursprünglichen Gemeinde aufgrund einer laut der Bestimmung des § 22, Abs. 5 dieses Gesetzes erlassenen Entscheidung der zuständigen Regionalbehörde, es geht daher um keine ersatzlose Enteignung des Eigentums der ursprünglichen Gemeinde.
- Nr. 25** Die in § 88, Abs. 3, zweiter Satz von Gesetz Nr. 326/1999 Slg., über den Aufenthalt von Ausländern, verankerte Fiktion kommt auch in Fällen zur Anwendung, in denen der gesetzliche Vertreter – ohne Rücksicht auf seinen Aufenthaltsstatus – für den neugeborenen Ausländer binnen der Frist laut § 88 Abs. 1 dieses Gesetzes einen Antrag auf Erlaubnis zum Daueraufenthalt gemäß § 66, Abs. 1, Buchst. a) und b) dieses Gesetzes stellt.
- Nr. 26** Die Krankenkasse hat gegenüber dem Versicherer der Haftung für durch Kraftfahrzeuge verursachten Schäden (Haftpflichtversicherung) direkten Anspruch auf Ersatz der zur Heilung seiner durch die verschuldete rechtswidrige Handlung bei einem Verkehrsunfall verletzten Versicherten aufgewendeten Kosten.

- Nr. 27** Der Anspruch auf Ersatz der Kosten für die Pflege einer pflegebedürftigen, gesundheitsgeschädigten Person und deren Haushalt obliegt direkt dem Geschädigten und mitnichten der Drittperson, welche diese Fürsorge persönlich, im erforderlichen Umfang und über den Rahmen der üblichen und standardgemäßen familiären Zusammenarbeit und Solidarität hinaus ausübt, ohne finanzielle Mittel dafür aufwenden zu müssen.
- Nr. 28** Für Schäden, die durch die Ausübung der Befugnisse des Ombudsmannes verursacht worden sind, haftet laut Gesetz Nr. 82/1998 Slg. der Staat.
- Nr. 29** Anspruch auf den Ersatz eines durch Missstände in der Verwaltungstätigkeit verursachten immaterieller Schaden, bestehend in einer unangemessen Verfahrensdauer, hat auch ein Teilnehmer, der sich des Verfahrensablaufes angesichts seines geringen Alters nicht bewusst ist.
- Nr. 30** Die Höhe der Genugtuung für den immateriellen Schaden, der von einer unangemessenen Verfahrensdauer verursacht wurde, sollte für den Prozessnachfolger des ursprünglichen Verfahrensbeteiligten die Höhe der Genugtuung, die dem Rechtsvorgänger in diesem Teil des Verfahrens obliegen hat, nicht überschreiten.
- Nr. 31** Wenn die Abtretung einer Forderung dem Schuldner angezeigt oder diesem gegenüber nachgewiesen wurde (§ 526 des BGB), dann ist das Insolvenzgericht verpflichtet, den Gläubiger des Schuldners, der die Forderung gegenüber dem Schuldner durch Abtretung erworben hat und seinen gewöhnlichen Aufenthaltsort, Wohnort oder seine Niederlassung in einem der Mitgliedsländer der EU (mit Ausnahme von Dänemark) hat, auch in der Zeit wie einen „bekannten“ Gläubiger im Sinne des § 430 des Insolvenzgesetzes zu behandeln, binnen derer der Zedent (der ursprüngliche inländische Gläubiger) [in seinem Namen auf das Konto des Zedenten] zur Eintreibung des abgetretenen Anspruchs (aufgrund des Antrags des Gläubigers – Zedenten) berufen war.
- Nr. 32** Die Regel, laut derer „der Anfechtungsgrund nicht in einer anderen juristischen Beurteilung der Sache bestehen kann“ (§ 199, Abs. 2 des Insolvenzgesetzes) ist jedoch kein Hindernis für die wirksame Geltendmachung des Einwands, der „Vollstreckungstitel“ sei verjährt.

Popularisierungstichworte:

- 21 Cdo 1288/2016,
- 21 Cdo 1295/2016,
- 21 Cdo 1296/2016,
- 21 Cdo 1297/2016,
- 21 Cdo 1677/2016 – Die Gemeinde als Sorgeberechtigte bei Verfahren in Sachen des Sorgerechts für minderjährige Kinder
- 30 Cdo 1389/2016 – Unmöglichkeit der Verweisung der Sache an zur Auswahl stehende Gerichte gemäß § 87 der ZPO auf die in § 105 Abs. 2 der ZPO beschriebene Weise
- 23 Cdo 1878/2015 – Über die Folgen der Forderungsabtretungsanzeige vor dem 1. 1. 2014.
- 21 Cdo 3480/2015 – Zur Zulässigkeit der Berufung gegen ein Urteil, in dem über mehrere Ansprüche auf Bezahlung eines Geldbetrages mit selbstständiger Tatsachengrundlage entschieden wurden, in Zusammenhang zum 10 000 CZK nicht überschreitenden Anspruch, wenn die Summe der Ansprüche, über die das Gericht in seinem Urteil entschieden hat, den angeführten Betrag überschreitet.
- 20 Cdo 2533/2016 – Zum Augenblick der Entstehung der Pflicht der Tschechischen Republik (Gerichts) als Verwahrer, konkreten Personen hinterlegte Mittel aus der gerichtlichen Hinterlegung auszuhändigen.
- 28 Cdo 329/2015 – Betreffs Aufteilung immateriellen Vermögens unter der ursprünglichen Gemeinde (Stadt) und der neu entstandenen Gemeinde.
- 33 Cdo 2039/2015 – Fiktion gemäß § 88 Abs. 3, zweiter Satz von Gesetz Nr. 326/1999 Slg. und Antrag auf die Erlaubnis zum Daueraufenthalt gemäß § 66, Abs. 1, Buchst. a) und b) dieses Gesetzes.
- 25 Cdo 1896/2016 – Direkter Anspruch der Krankenkasse auf Ersatz der zur Heilung seines Versicherten aufgewendeten Kosten gegenüber dem Versicherer der Haftung für durch Kraftfahrzeuge verursachten Schäden (Haftpflichtversicherung) Versicherer.
- 25 Cdo 786/2016 – Anspruch des Geschädigten auf Ersatz der Kosten für die Pflege einer pflegebedürftigen, gesundheitsgeschädigten Person und deren Haushalt.
- 30 Cdo 4118/2015 – Zur Haftung des Staates für bei der Ausübung der Befugnisse des Ombudsmannes verursachte Schäden laut Gesetz Nr. 82/1998 Slg.
- 30 Cdo 3466/2015 – Ersatz eines durch Missstände in der Verwaltungstätigkeit verursachten immateriellen Schaden, bestehend in einer unangemessenen Verfahrensdauer im Falle von Personen, die sich des Verfahrensablaufes angesichts ihres geringen Alters nicht bewusst sind.
- 30 Cdo 3945/2014 – Die Höhe der Genugtuung für durch eine unangemessene Verfahrensdauer verursachte immaterielle Schäden, im Falle des Prozessnachfolgers des ursprünglichen Verfahrensbeteiligten.
- 29 NSČR 111/2014 – der „bekannte“ Gläubiger im Sinne des § 430 des Insolvenzgesetzes in Situationen, in denen der Gläubiger des Schuldners Forderungen gegenüber dem Schuldner durch Abtretung erworben hat und dabei seinen gewöhnlichen Aufenthaltsort, Wohnort oder seine Niederlassung in einem der Mitgliedsländer der EU (mit Ausnahme von Dänemark) hat.
- 29 ICdo 74/2014 – Bestreitungsgrund gemäß § 199, Abs. 2 des Insolvenzgesetzes und Verjährung des Vollstreckungstitels.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 5** A legitimate sanction against an accused for an offence committed by failing to surrender their firearms pass, firearm and firearm registration card in the period set forth in Section 29(1)(j) of Act No. 119/2002 Coll., on Firearms and Ammunition, as amended, does not present an obstacle to the criminal prosecution of the accused for the misdemeanour of the unlawful possession of firearms pursuant to Section 279(1) of the Penal Code committed by keeping in their possession the non-surrendered firearm after the expiry of the specified period, because the latter does not represent the same act for which the accused has already been punished within offence proceedings. The non-surrender of the firearm within the period stipulated by law, as decided upon within the offence proceedings, constitutes the commencement of the misdemeanour of the unlawful possession of firearms.
- No. 6** A public contract within the meaning of Section 256 of the Penal Code shall also mean a contract of a small scope even if, pursuant to Section 18(5) of Act No. 137/2006 Coll., on Public Contracts, as amended (valid until 30 September 2016), a contracting authority is not obligated to award such contract in accordance therewith. However, the contracting authority is obligated to observe the principles of transparency, equal treatment and non-discrimination set forth in Section 6(1) of Act No. 137/2006 Coll., as amended.
- Where, within a small-scope contract tendering procedure, a committee is appointed to evaluate tenders, such body represents an evaluation committee within the meaning of Section 256(2)(a) of the Penal Code even though the terms and conditions laid down by Section 74 of Act No. 137/2006 Coll., as amended, were not complied with.^{*)}
- No. 7** The aggrieved party's motion for the compensation of damage or non-material injury or for the release of unjust enrichment is lodged within the meaning of the second clause of Section 43(3) of the Code of Criminal Procedure if submitted by the aggrieved party prior to the introduction of evidence in a new main hearing reinitiated by the court, e.g. after having been ordered to hear the case pursuant to Section 222(1) of the Code of Criminal Procedure as the court exercising material jurisdiction to decide the case under Section 24(1) of the Code of Criminal Procedure.
- No. 8** The misdemeanour of forgery and issue of a false medical report, opinion and finding pursuant to Section 350(1) of the Penal Code may be committed also by forging or substantially altering a medical opinion necessary for demonstrating medical fitness as required by a public authority body for the issue of a specific licence (e.g. a medical opinion on medical fitness for driving motor vehicles in accordance with Section 84(1), (2) of Act No. 361/2000 Coll., as amended, and Section 2(1) of Decree No. 277/2004 Coll., as amended).
- No. 9** I. An objection of the apparent irrecoverability of an imposed pecuniary punishment (Section 68(6) of the Penal Code) corresponds to the appellate grounds specified in

^{*)} These conclusion likewise apply in relation to Act No. 134/2016 Coll., on Public Procurement, as amended (effective from 1 October 2016) – cf. Sections 6, 31 and 42 thereof.

Section 265b(1)(h) of the Code of Criminal Procedure, namely to the first alternative thereof, i.e. that the imposed kind of punishment is not permitted by law.

- II. The forfeiture of a replacement value in accordance with Section 71 of the Penal Code is a form of the punishment of the forfeiture of a thing. Therefore, an objection claiming the non fulfilment of the statutory conditions for the imposition of the forfeiture of a replacement value allows subordination under the appellate grounds pursuant to Section 265b(1)(h) of the Code of Criminal Procedure (the first alternative thereof).

No. 10 A parent of a juvenile, who did not reach the age of 18 years at the time of the delivery of the resolution or did not otherwise gain full legal capacity, acts in the position of the juvenile's legal representative in proceedings initiated against the juvenile in accordance with Section 43(1) of the Juvenile Justice Act, based on which the parent has the right, among other rights, to exercise remedies on behalf of the juvenile. Pursuant to Section 137(1) of the Code of Criminal Procedure, such parent acting as the juvenile's legal representative must be notified of the resolution of the court and within the meaning of Section 143(1) of the Code of Criminal Procedure, the course of the period for the filing of a complaint is counted from such notification since it occurred on the latest date.

The position of a person authorised to file a complaint within the meaning of Section 72(2) of the Juvenile Justice Act based on being a direct relative pertains to the juvenile's parent only in the case when, at the time of the announcement of the resolution of the court, the juvenile has already reached 18 years of age and has gained full legal capacity. Thus, the deadline for the filing of a complaint ends for the parent on the same day as for the juvenile.

Note: The same principles are newly expressed in Section 67(3) and Section 72a of the Juvenile Justice Act, in the wording effective from 18 March 2017. In accordance with Section 67(3) of the Juvenile Justice Act, when a juvenile not having full legal capacity is notified of a resolution, against which the juvenile has the right file a complaint, both the juvenile, as well as the juvenile's defence counsel, legal representative or legal guardian should be notified of the same. Pursuant to Section 72a(1) of the Juvenile Justice Act, the period for the exercise of a remedy against a decision delivered or notified to the juvenile, as well as to the juvenile's defence counsel or legal representative or legal guardian commences from the delivery or notification, whichever occurred later.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

No. 19 Where a body providing social and legal protection to children is appointed as a guardian in proceedings concerning minor child care, it is identified by the name of the relevant municipality and the seat of the municipal council.

No. 20 When, pursuant to Section 105(2) of the Civil Procedure Code, a court rules on not being territorially competent, such court is not authorised to assign a case after the legal force of a resolution to a court offered for selection in accordance with Section 87 of the Civil Procedure Code.

No. 21 A legal fact, which legal regulations (Act No. 40/1964 Coll., the Civil Code) associate with the transfer or the passing of the right or the obligation of the party to proceedings concerning such party in accordance with Section 107a of the Civil Procedure Code, is, in case of an assignment of a claim, an agreement on the assignment of a claim if the debtor is not informed of the assignment by the assignor,

whereas the assignor's notice on the assignment of the claim is sufficient as regards the procedure set forth in Section 107a(2) of the Civil Procedure Code. The effects of the notice on the assignment of the claim arising before 1 January 2014 shall be governed by the provisions of Act No. 40/1964 Coll. also after this date (Section 3028(3) of Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code).

- No. 22** When any of multiple claims for the payment of a pecuniary amount with a separate factual basis and decided by a judgement awarded by a first-level court does not exceed CZK 10,000, an appeal lodged against the judgement with respect to such claim is permissible provided that the indicated amount is exceeded by the aggregate of the claims decided upon by the court in its judgement.*)
- No. 23** The duty of the Czech Republic (the court) as the escrow agent to release deposited means from legal custody to a concrete person shall arise with the final decision of the court on the release of the subject of legal custody to a concrete person awarded in proceedings pursuant to Section 185a et seq. of Act No. 99/1963 Coll., the Civil Procedure Code, in the wording effective until 31 December 2013. Prior to the award of such decision, no claim or other proprietary right of the recipient exists with respect to the state that would be distrainable. Therefore, the Czech Republic is not in the position of the recipient's debtor, respectively of the creditor's subdebtor, in proceedings concerning a subdebtor action in accordance with the provision of Section 315(1) in combination with the provision of Section 320(2) of Act No. 99/1963 Coll., the Civil Procedure Code, in the wording effective until 31 December 2013.
- No. 24** The division of the immovable assets of the original municipality, including appurtenances thereof, material rights to other persons' things and liabilities encumbering real property, between the original municipality (town) and the newly formed municipality, on the territory of which the immovable assets were situated as of the date of the local referendum on the separation of a part of the municipality [Section 22(4) (a) of Act No. 128/2000 Coll., on Municipalities (Municipal Proceedings), in the wording effective as of 1 January 2013], is the legal consequence of the separation of the newly formed municipality from the original municipality based on the decision of the competent regional authority awarded in accordance with the provision of Section 22(5) thereof; the same does not constitute the expropriation of the property of the original municipality without compensation.
- No. 25** Fiction embedded in the second clause of Section 88(3) of Act No. 326/1999 Coll., on the Residence of Foreign Nationals, shall be applied also in cases when a legal representative – regardless of their residential status – submits an application for a permanent residence permit pursuant to Section 66(1)(a) and (b) thereof on behalf of a born foreign national within the period stipulated by Section 88(1) thereof.
- No. 26** A health insurance company has a direct entitlement with respect to an insurer providing motor vehicle liability insurance to claim the compensation of the costs expended on the treatment of its insured injured as a result of an unlawful act during a motor vehicle accident.
- No. 27** The entitlement to the compensation of the costs expended on the care for a non self-sufficient person with damaged health and on housekeeping pertains directly to the aggrieved party and not to a third party who is personally providing such care in the necessary extent and above the frame of usual and standard family cooperation and solidarity without expending any financial means of their own.
- No. 28** The state is liable for injury inflicted by exercising the authority of the Public Defender of Rights in compliance with Act No. 82/1998 Coll.

- No. 29** The entitlement to compensation for non-material damage inflicted by an incorrect official procedure consisting in the incommensurate length of the proceedings likewise arises to a party who is not aware of the progress of the proceedings due to their young age.
- No. 30** The amount of satisfaction of a procedural successor of the original party to proceedings for non-material damage caused in consequence of the incommensurate length of the proceedings should not exceed the amount of satisfaction that would otherwise appertain to their legal predecessor.
- No. 31** If the assignment of a claim was notified or demonstrated to the debtor (Section 526 of the Civil Code), the debtor's creditor, to whom the claim towards the debtor was assigned and whose usual residence, domicile or registered office is situated in one of the EU member states, except for Denmark, should be treated by the insolvency court as a "known" creditor within the meaning of Section 430 of the Insolvency Act also in the period during which the assignor (original creditor resident in the Czech Republic) was competent to recover [in its own name on account of the assignee] the assigned claim (based on the request of the creditor/assignee).
- No. 32** The rule according to which „the reason for denial cannot be a different legal assessment of the matter“ (Section 199(2) of the Insolvency Act) does not constitute an obstacle for effectively raising an objection of the limitation of the „enforcement title“.

Popularisation terms:

- 21 Cdo 1288/2016,
- 21 Cdo 1295/2016,
- 21 Cdo 1296/2016,
- 21 Cdo 1297/2016,
- 21 Cdo 1677/2016 – The municipality as the guardian in proceedings concerning minor child care
- 30 Cdo 1389/2016 – The impossibility to assign a case to a court offered for selection in accordance with Section 87 of the Civil Procedure Code by applying the procedure laid down by Section 105(2) of the Civil Procedure Code.
- 23 Cdo 1878/2015 – On the effects of a notice on the assignment of a claim before 1 January 2014.
- 21 Cdo 3480/2015 – On the permissibility of an appeal lodged against a judgement whereby the court decided on multiple claims for the payment of a pecuniary amount with a separate factual basis with respect to a claim not exceeding CZK 10,000 when the indicated amount is exceeded by the aggregate of the claims decided upon by the court in its judgement.
- 20 Cdo 2533/2016 – On the establishment of the duty of the Czech Republic (the court) as the escrow agent to release deposited means from legal custody to a concrete person.
- 28 Cdo 329/2015 – On the division of immovable assets between the original municipality (town) and the newly formed municipality.
- 33 Cdo 2039/2015 – Fiction according to the second clause of Section 88(3) of Act No. 326/1999 Coll. and an application for a permanent residence permit pursuant to Section 66(1) (a) and (b) thereof.
- 25 Cdo 1896/2016 – The direct entitlement of a health insurance company to the compensation of the costs expended on the treatment of its insured with respect to the insurer providing motor vehicle liability insurance.
- 25 Cdo 786/2016 – The entitlement of the aggrieved party to the compensation of the costs expended on the care for a non self-sufficient person with damaged health and on housekeeping.
- 30 Cdo 4118/2015 – On the liability of the state for injury inflicted by exercising the authority of the Public Defender of Rights in compliance with Act No. 82/1998 Coll.
- 30 Cdo 3466/2015 – Compensation for non-material damage inflicted by an incorrect official procedure consisting in the incommensurate length of the proceedings in the case of a person unaware of the progress of the proceedings due to their young age.
- 30 Cdo 3945/2014 – The amount of satisfaction of a procedural successor of the original party to proceedings for non-material damage caused in consequence of the incommensurate length of the proceedings.
- 29 NSČR 111/2014 – A “known” creditor within the meaning of Section 430 of the Insolvency Act when the debtor’s creditor to whom the claim towards the debtor was assigned and whose usual residence, domicile or registered office is situated in one of the EU member states, except for Denmark.
- 29 ICdo 74/2014 – The grounds for denial pursuant to Section 199(2) of the Insolvency Act and the objection of the forfeiture of the “enforcement title”.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.

Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.

Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka: PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881,
e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com

Zákaznická linka: tel. 246 040 400, 246 040 401
e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com

Distribuce: CASUS direct mail, a. s.,
Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Archiv časopisu je v systému ASPI.

Pokud nejste uživatelem systému ASPI, kontaktujte nás na adrese: <http://archiv.wolterskluwer.cz>
Archiv Vám zpřístupníme.